

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ
ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 28 квітня 2023 р.)*

Дніпро
2023

УДК 34+35
А 43

*Рекомендовано Навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол №10 від 20.06.2023)*

А 43 Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 квіт. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 216 с.

ISBN 978-617-8035-65-5

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, в якій взяли участь науковці, викладачі та здобувачі закладів вищої освіти та наукових установ України, а також фахівці-практики сил сектору безпеки і оборони України. Тематика публікацій охоплює актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та освітньому процесі ЗВО зі специфічними умовами навчання, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Упорядники:

к.ю.н., доц. Дмитро КАЗНАЧЕЄВ;
к.ю.н., доц. Віталій ПОКАЙЧУК;
к.ю.н., доц. Віктор БОГУСЛАВСЬКИЙ

*За повного або часткового використання матеріалів
посилання на видання обов'язкове*

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори

ISBN 978-617-8035-65-5

© ДДУВС, 2023
© Автори, 2023

З М І С Т

Баратюк В.І., Лазоренко О.В., Михайленко О.В. Погляди на планування оперативно-службової діяльності підрозділу охорони державного кордону	11
Бахчеван Є.Ф., Мосузенко В.Ю. Удосконалення вогневої підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що входять до сфери управління МВС України	14
Бахчеван Є.Ф., Ніколаєв О.Т. Бінарні заняття з вогневої підготовки в ЗВО МВС як необхідна методика сучасної підготовки поліцейських	18
Бачинська Н.В. Особливості психологічної діагностики у службово-бойовій діяльності сил безпеки та оборони України	22
Богуславський В.В. Фізична підготовка та фізичне виховання курсантів в умовах воєнного стану	24
Богданов М.В. Деякі аспекти проведення спеціальної фізичної підготовки у Збройних Силах США	26
Бодирєв Д.А. Удосконалення рівня тактико-спеціальної та вогневої підготовки представників сил правопорядку	30
Бойко О.І., Мельник А.М. Методи тренування поліцейських на заняттях з вогневої підготовки: порівняння та оцінка ефективності	32
Бубон В.С. Психологічні аспекти фізичної підготовки військовослужбовців з урахуванням досвіду бойових дій та військових конфліктів	33

Великий Ю.М.

Шляхи удосконалення фізичної підготовки здобувачів
закладів освіти із специфічними умовами навчання 35

Вознюк К.Г.

Особливості захисту працівників поліції
від загрози холодною зброєю 39

Гіденко Є.С.

Проблематика службово-бойової діяльності
сил безпеки і оборони України 41

Денисюк О.В., Яцукненко О.І., Волошин В.О.

Удосконалення рівня фізичної підготовки шляхом
запобігання спортивному травматизму серед курсантів
Національної академії Служби безпеки України 43

Євтушенко І.В.

Актуальні питання удосконалення взаємодії у сфері
забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану 47

Єманов В.В., Бєлай С.В., Тробюк В.І.

Пропозиції з удосконалення системи підготовки
та перепідготовки персоналу для військових формувань
з правоохоронними функціями 51

Жуковський С.В., Магац І.В.

Проблемні питання нормативно-правового
регулювання діяльності патрульної поліції 54

Журавель О.А.

Щодо застосування заходів фізичного впливу
у професійній діяльності поліцейського 56

Завістовський О.Д.

Ключове питання покращення рівня підготовки
працівників поліції з тактичної медицини 58

Зеленський Є.С., Хлівна М.А.

Методи підвищення рівня активності та засвоєння
знань з вогневої підготовки курсантами ЗВО
зі специфічними умовами навчання 60

Казначесв Д.Г.

Актуальні вимоги щодо забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану 62

Калашник А.

До питання про специфіку гендерного підходу у проведенні занять з фізичної підготовки 64

Катеринчук І.П.

Початковий етап вогневої підготовки – формування базових навичок результативного пострілу 67

Кириченко А.В.

Рівень фізичної підготовки як ключова вимога до кандидата на службу в Національній поліції України 70

Курішко Є.А., Корчагін М.В.

Аналіз морфо-функціональних показників курсантів ЗВО сектору безпеки і оборони України 72

Лопасва О.М.

Вогнепальна зброя в руках мирного населення України 74

Лех Р.В.

Щодо використання фактичних даних, зібраних під час здійснення оперативно-розшукових та контррозвідувальних заходів, як доказів у кримінальному провадженні 76

Маляр А.

Щодо проблеми фізичної підготовки працівників поліції 78

Марков Р.А.

Важливість опанування прийомів боротьби та рукопашного бою курсантами та студентами ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану 80

Меленті Є.О., Івахно О.В.

Особливості фізичної підготовки співробітників Служби безпеки України до дій у бойових умовах 82

Мислива О.О.

Бойові медики: проблеми та перспективи 86

Мумінов А.

Історичні аспекти та етапи розвитку українського фрі-файту як сучасного спортивного одноборства 88

Наточій А.Д.

Забезпечення захисту прав і свобод людини під час воєнного стану 90

Наточій А.Д., Тимофєєв В.П.

Гендерна рівність в поліцейській діяльності в умовах воєнного стану 92

Немеришин В.М.

Охорона важливих державних об'єктів під час воєнного стану 95

Павленко О.А.

Сучасні підходи до формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку 96

Петренко С.П.

Фізична підготовка як складова службової підготовки працівників Національної поліції України 98

Петрушин Д.В.

Проблематика удосконалення рівня володіння службово-прикладними єдиноборствами 101

Поливанюк В.Д.

Актуальні питання складових психологічної компетентності поліцейських щодо застосування примусових заходів впливу 103

Рогальський В.

Щодо удосконалення фізичної підготовки курсантів і слухачів навчальних закладів МВС України 105

Соколовський М.В.

Удосконалення службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України шляхом запровадження програм захисту осіб, які надають допомогу, сприяють оперативно-розшуковій діяльності та беруть участь у кримінальному провадженні, а також членів їх сімей і близьких родичів 107

Тимофєєв В.П.

Психологічні аспекти професійного добору до ЗВО МВС України 112

Тінін Д.Г.

Проблематика удосконалення службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України 114

Тінін Д.Г., Гунько К.О.

Шляхи удосконалення компетенції поліцейського в умовах окупації на міжнародному рівні 116

Тьорло О.І., Костовський М.Г., Кмицяк М.В.

Застосування інтерактивних методик навчання під час освітнього процесу зі спеціальної фізичної підготовки 119

Ульянов О.І., Коломієць Ю.М.

Взаємодія Національної поліції та Національної гвардії України в умовах воєнного стану 124

Фурса В.В.

Вибухобезпека в системі підготовки поліцейських 127

Шлямар І.Л., Бондарович О.П.

Сучасні методи у формуванні прикладних навичок та вмінь військовослужбовців 130

Шлямар І.Л., Євтушенко В.В.

Актуальні проблеми фізичного виховання здобувачів вищої освіти сил сектору безпеки і оборони України 133

Шлямар І.Л., Івахно О.В.

Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності співробітників Служби безпеки України в умовах проведення ООС 136

Шлямар І.Л., Войтович А.О., Поліщук Л.Р.

Порівняльна характеристика нормативів жінок-військовослужбовців Збройних Сил України та Служби безпеки України 140

Чоботько М.А.

Методики навчання прийомам боротьби для підготовки фахівців з правоохоронної діяльності 144

Шевченко Т.В.

Методика використання БПЛА у системі командування Національної поліції України 146

Якубовський В.І.

Розгляд та обґрунтування методичного апарату управління внутрішнім ризиками в органах охорони держаного кордону 148

Яцукненко О.І., Денисюк О.В., Волошин В.О.

Шляхи вдосконалення спеціальної фізичної підготовки курсантів Національної академії Служби безпеки України в умовах воєнного стану 151

Трибуна Молодого Автора

Андруцький Н.В.

Оптимізація та безпека евакуації людини з зони обстрілу у тактико-спеціальній підготовці 155

Атаманюк Р.Р.

Міжнародний досвід службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони та напрями його використання в Україні 157

Афанасьєв Д.С.

Генезис застосування вогнепальної зброї у Національній поліції України 159

Голубєва А.Д.

Основи професійної фізичної підготовки курсантів до роботи у підрозділах Національної поліції 161

Гречишкін Є.Ю.

Правовий аспект застосування спеціальних засобів працівниками Національної поліції 163

Гусєва С.М.

Особливості фізичної підготовки у професійній діяльності поліції 165

Дегтярьов Д.

Вогнева підготовка курсантів ЗВО системи МВС до несення служби в умовах ймовірного вогневого контакту на територіях проведення активних бойових дій 167

Довгих В.Є.

Роль тактичної підготовки поліцейських в умовах воєнного стану 170

Кільова С.

Сучасні питання фізичної підготовки та фізичного виховання курсантів та студентів ЗВО зі специфічними умовами навчання 172

Корінь Д.К.

Проблема покарання колаборанток на деокупованих територіях 174

Корольонок К.

Щодо факторів впливу на працездатність працівників Національної поліції України 176

Кочкіна Д.Д.

Окремі питання домедичної допомоги в умовах бойових дій 178

Луб'яний М.О.

Роль комунікації в умовах воєнного стану 180

Малахова К.Д.

Актуальні проблеми озброєння сектору безпеки та оборони України під час воєнного стану 182

Мельник А.М.

Окремі питання застосування вогнепальної зброї у міських умовах 184

Міленін В.І.

Актуальні питання професійного відбору майбутніх правоохоронців: проблеми та пріоритети 186

Незеленнікова У.Д.

Щодо місця Національної поліції України у секторі безпеки і оборони України 190

Панков В.В.

Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України 192

Петрова В.І.

Особливості використання тренажерів під час занять із фізичної підготовки 197

Рабушко Н.В.

Міжнародне співробітництво у сфері вдосконалення спеціальної фізичної підготовки поліцейських 200

Саковський Д.О.

Удосконалення тактико-спеціальної підготовки здобувачів
вищої освіти у ЗВО зі специфічними умовами навчання 202

Світайло Д.С.

Пріоритетні аспекти тактико-спеціальної
підготовки поліцейських в умовах воєнного стану 205

Телеш А.С.

Актуальні питання службово-бойової
діяльності сил охорони правопорядку в Україні 208

Устименко В.В.

Психологічні основи підготовки
військовослужбовців у службово-бойовій діяльності 210

Шелкоплясова О.С.

Сучасні питання удосконалення тактико-спеціальної,
вогневої, фізичної та психологічної підготовки фахівців
сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану 213

Василь БАРАТЮК

доцент кафедри прикордонної служби,
кандидат військових наук, доцент

Олександр ЛАЗОРЕНКО

заступник начальника факультету
забезпечення оперативно-службової діяльності,
кандидат психологічних наук, доцент

Олександр МИХАЙЛЕНКО

професор кафедри прикордонної служби,
кандидат військових наук, доцент,

*(Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького)*

**ПОГЛЯДИ НА ПЛАНУВАННЯ
ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ
ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ**

У процесі управління прикордонним підрозділом щодо виконання завдань оперативно-службової діяльності (далі - ОСД) ми керуємося Інструкцією з організації ОСД відділу прикордонної служби Державної прикордонної служби України (далі - Інструкція) [1], яка визначає певну послідовність діяльності керівника прикордонного підрозділу.

Вивчаючи сьогоденні умови діяльності прикордонних підрозділів та їх результативність приходимо до думки про необхідність пошуку відповіді на питання: «Чи відповідають вимоги Інструкції [1] викликам обстановки які існують у прикордонному просторі?».

Окремі питання планування раніше неодноразово розглядалися в наукових роботах [2-3]. Однак, в умовах відсічі збройної агресії російської федерації [3-4], дослідження питань планування ОСД набуває особливого значення в практичній діяльності підрозділів. Особливої уваги потребує втілення планування у процес підготовки прикордонників у відповідності до вимог Європейського Союзу, формування у них відповідних професійних компетентностей [5], що забезпечує досягнення максимального результату при виконанні охоронцями кордону поставлених перед ними завдань.

Мета планування ОСД підрозділів охорони державного кордону (далі - ПОДК) є одною з складових забезпечення виконання функцій Державної прикордонної служби України, визначених законодавством України та є невід'ємною частиною процесу управління.

Аналіз досвіду ОСД ПОДК, а також досвіду діяльності підрозділів Національної поліції України, Національної гвардії України та прикордонних

відомств країн Європейського Союзу, дає можливість визначити шляхи покращення процесу планування ОСД ПОДК шляхом удосконалення змістовності плану ОСД ПОДК, що дозволить досягнути визначеної мети діяльності.

Процес планування повинен розпочинатись зі збору, обробки, аналізу і оцінки інформації щодо конкретного переліку об'єктів (напрямоків) найбільш типових видів протиправної діяльності в залежності від особливостей ділянки, що охороняється.

На основі аналізу обстановки здійснюється прогноз стану ОСД ПОДК за певний час функціонування, цілі, яких досягне підрозділ, та засоби, необхідні для виконання завдань з урахуванням можливих негативних наслідків та тенденцій впливу обстановки на його ОСД. У прогнозі стану ОСД ПОДК необхідно обов'язково передбачити:

умови, в яких буде здійснюватися ОСД ПОДК, та можливий негативний їх вплив на результати діяльності;

цілі (результати) ОСД ПОДК та спроможність підрозділу щодо їх досягнення.

Матеріальним відображенням процесу планування є план ОСД ПОДК.

Структурно у плані ОСД ПОДК повинно бути відображено:

загальна частина – це преамбула (вступ), де формується прогноз стану ОСД ПОДК і вихідні дані, основні цілі та завдання ПОДК, та відображаються всі аспекти оперативної обстановки на ділянці відповідальності;

спеціальна частина – складова плану, яка розрахована на перспективу. Спеціальна частина складається з розділів, які містять конкретні заходи, спрямовані на вирішення найбільш актуальних завдань.

Зупинимося детально на розділах спеціальної частини плану:

Розділ 1. Організаційні заходи - відображається інформаційно-аналітична робота, проведення нарад, заходи з організації (уточнення) взаємодії, підготовка пропозицій різного рівня, настановчих заходів тощо.

Розділ 2. Кадрове забезпечення ОСД, зміцнення дисципліни та правопорядку - заходи щодо підбору, розстановки, навчання та виховання особового складу і підтримання стану готовності ПОДК до дій.

Розділ 3. Охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії.

Розділ 4. Забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму.

Розділ 5. Здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення.

Розділ 6. Охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов'язань у

цій зоні інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій.

Розділ 7. Участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів.

Розділ 9. Участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом, а також припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій, що порушили порядок перетинання державного кордону України.

Розділ 10. Координація діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України та пропуску до тимчасово окупованої території і з неї, а також діяльності державних органів, що здійснюють різні види контролю при перетинанні державного кордону України та пропуску до тимчасово окупованої території і з неї або беруть участь у забезпеченні режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах пропуску через державний кордон України та в контрольних пунктах в'їзду – виїзду.

Розділ 11. Забезпечення ОСД ПОДК.

Інші розділи за необхідністю.

До плану ОСД при необхідності можуть додаватись інші розпорядчі та інформаційні документи.

Проблематика удосконалення планування ОСД ПОДК потребує подальшого вивчення. Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка методики прогнозування ОСД ПОДК.

---

1. Інструкція з організації оперативно-службової діяльності ВПС ДПСУ частина I, затв. наказом Адміністрації ДПСУ від 29.12.2009 року №1040 (зі змінами), Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2010. 176 с.

2. Лазоренко О., Баратюк В., Лемешко В. Рекомендації начальнику відділу прикордонної служби щодо організації взаємодії між підпорядкованими підрозділами *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Військові та технічні науки.* 2020. №2. С. 153-167.

3. Баратюк В.І, Березенський О.І. Рекомендації начальнику прикордонного підрозділу щодо організації його дій в умовах блокування групою озброєних осіб. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Військові та технічні науки.* 2018. №4. С. 5.

4. Трембовецький О. Г., Лазоренко О.В. Аналіз умов виникнення регіональних збройних конфліктів та завдання прикордонного відомства у разі їх виникнення. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Військові та технічні науки.* 2015. №4. С. 248-261.

5. Bloshchynskiy I., Lazorenko O., Baratiuk .V, Demchyshyn V. etc. Interactive Panel “Newline Trutouch” Usage for Increasing the Efficiency of Training Future Bachelors in State Border Security. *International Journal of Applied Engineering & Technology.* 2021. Vol. 3, No.2. P. 12-19.

Євген БАХЧЕВАН

завідувач кафедри вогневої підготовки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
кандидат юридичних наук, майор поліції

Володимир МОСУЗЕНКО

викладач кафедри вогневої підготовки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
майор поліції

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

**УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЩО
ВХОДЯТЬ ДО СФЕРИ УПРАВЛІННЯ МВС УКРАЇНИ**

У дослідженнях вчених неодноразово розглядалися питання професійної підготовки поліцейських та зокрема вогневої підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України. Мета вогневої підготовки полягає не тільки у наданні майбутнім працівникам поліції необхідного комплексу знань, умінь і практичних навичок застосування вогнепальної зброї, але й зумовлена сучасною складною обстановкою всередині держави, що є наслідками збройної агресії російської федерації проти України і готовністю застосовувати зброю під час виконання службово-бойових завдань та несенням служби на деокупованих територіях нашої держави.

Окремі аспекти по виробленню рекомендацій щодо удосконалення викладання навчальної дисципліни «Вогнева підготовка» у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання що належать до сфери управління МВС України досліджувалися у працях: О.О. Хвастунова, М.С. Хохлова М.І. Ануфрієва, І.П. Закорко та інших учених та практиків-стрільців.

Слід відзначити, що порядок організації вогневої підготовки в підрозділах Національної поліції України здійснюється відповідно до вимог Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, та Курсу стрільб для поліцейських. У першому підзаконному нормативно-правовому акті передбачено вогневу підготовку як різновид службової підготовки, що передбачає комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного

поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [2]. У другому правовому джерелі визначено систему заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки поліцейських, запобігання загибелі, пораненням і травмуванню їх та інших осіб під час поведження з вогнепальною зброєю, ручним протитанковим і підствольним гранатометами, реактивною протитанковою і бойовою ручною гранатами [2]. Третє джерело визначає порядок організації і проведення з поліцейськими, у тому числі тими, які відповідно до статей 67, 71 Закону України від 02 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію» (із змінами) відряджені (прикомандировані) до державних (міждержавних) органів, закладів, установ, організацій або Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування на час виконання відповідних повноважень на постійній основі із залишенням їх на службі в поліції, курсантами та слухачами закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі – ЗВО МВС), практичних стрільб із пістолета, штурмової гвинтівки (автомата), кулемета (ручного кулемета), ручного протитанкового (реактивного протитанкового) і підствольного гранатометів, снайперської гвинтівки, помпової рушниці, практичних занять з кидання ручних (у тому числі світлошумових та газових) гранат, а також умови та порядок виконання вправ зі стрільби, кидання ручних гранат і нормативів вогневої підготовки [5].

На нашу думку, вогнева підготовка, хоча і є традиційним видом підготовки поліцейських, однак зазнає останнім часом значних змін під впливом загального зростання екстремальності службово-бойової діяльності поліцейських, розповсюдження зброї серед населення, різкого збільшення використання зброї кримінальним світом, а також необхідністю забезпечити готовність особового складу до виконання завдань на деокупованих територіях у складі зведених загонів Національної поліції України.

Водночас вогнева підготовка як складова професійної компетентності майбутніх офіцерів поліції, повинна розвивати:

- безпека поведження з вогнепальною зброєю;
- швидкість (адекватність) реакції, з прийняттям рішення щодо правомірного застосування вогнепальної зброї, приведення зброї у готовність, а також миттєва готовність поліцейського до виконання пострілу не залежно від ситуації яка склалася, у тому числі під час виконання службово-бойових завдань;
- вміння влучно вражати ціль з різних видів вогнепальної зброї.

Також існує ще одна важлива проблематика, яка, на нашу думку, повинна бути врахована під час викладання вогневої підготовки в системі службової підготовки поліцейських, яка полягає не лише в набутті вищеперерахованих компетентностей, а й у подальшій підтримці їх під час проходження служби. Адже якісній підтримці професійної майстерності

працівників Національної поліції України на практиці приділяється досить мало уваги. Вважаємо, що уявлення про те, що підготовка майбутнього правоохоронця у ЗВО МВС або у навчальних центрах - забезпечує його професійну майстерність на багато років вперед є хибним. Ми розуміємо що поліцейські на практиці кожного дня вирішують професійні завдання, завантаженість працівника при цьому є дуже високою, про те не залежно від цього їх готовність постійно має бути на належному рівні.

На нашу думку, процес спрощення або послаблення режиму тренувань, виконання лише певних (не складних) вправ зі стрільби - сприяє погіршенню навичок та вмінь. До того ж питання застосування поліцейськими засобів примусу досить складні, неоднозначні у правовому відношенні, тому правоохоронцям часом буває важко однозначно та швидко прийняти правомірне рішення про їх застосування та особливо застосування вогнепальної зброї.

Корисним із зазначеної проблематики є досвід зарубіжних країн, а саме в поліції країн учасниць НАТО, в більшості з яких базова (вогнева) підготовка є однаковою, основним принципом якої є – безпека поводження з вогнепальною зброєю. Саме напрацювання навичку безпечного поводження зі зброєю не залежно від ситуацій службової діяльності, або під час навчально-тренувальних та спортивних стрільб, повинно бути беззаперечним для всіх без виключення поліцейських. Базова підготовка, у тому числі підготовка з безпечного поводження з вогнепальною зброєю, передбачає напрацювання стійких навичок, які забезпечуватимуть безпечне поводження зі зброєю на рівні рефлексів. Але необхідно зазначити що навіть невелика перерва в тренуваннях (2-3 тижні) послаблює набуті навички та рефлекси.

Поряд із базовою підготовкою з безпеки, ключовим моментом є вивчення правил, прийомів і техніки стрільби, яке завжди тісно пов'язане із вивченням матеріальної частини зброї. Цим забезпечується глибоке розуміння конструкції зброї та процесів, які відбуваються під час пострілу.

Таким чином, аналіз спеціальної літератури, даних наведених у відомчих нормативних документах МВС України, а також узагальнення досвіду провідних фахівців, надають можливість сформулювати певні рекомендації щодо організації базової підготовки поліцейських кадрів, а також проводити дієві заходи щодо підтримання рівня набутих вмінь і навичок у поліцейських-практиків. До зазначених заходів необхідно віднести:

1). Безпека поводження з вогнепальною зброєю – основний навик під час поводження з вогнепальною зброєю, відпрацювання якого необхідно напрацьовувати під час:

- первинної професійної підготовки;
- навчально-тренувальних та спортивних стрільб;
- занять в системі службової підготовки поліцейських не менш ніж 2 рази на тиждень;

- інструктажів з питань заходів безпеки, у тому числі добових нарядів (відповідно до внутрішніх розпорядчих документів органів та підрозділів поліції).

2). Правові підстави застосування вогнепальної зброї та матеріальна частина зброї необхідно вивчати під час:

- первинної професійної підготовки;
- навчально-тренувальних стрільб з використанням технологій поліцейського квесту;
- занять в системі службової підготовки поліцейських, у тому числі під час бінарних занять із залученням правників та науковців.

3). Навики влучної стрільби з різних видів вогнепальної зброї, з різних положень, з обмеженням в часі і з дією психофізичних навантажень, напрацьовувати під час:

- навчально-тренувальних стрільб в системі службової та первинної професійної підготовки із залученням фахівців поліції особливого призначення, інструкторів з особистої безпеки, інструкторів спортивних федерацій та спортсменів стрільців.

---

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379..

2. Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 7 лютого 2016 р. № 70.

3. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року

4. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 105 від 16 лютого 2016 року.

5. Курсу стрільб для поліцейських, затвердженого: Наказ МВС України № 334 від 26 квітня 2019 року.

Євген БАХЧЕВАН

завідувач кафедри вогневої підготовки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
кандидат юридичних наук, майор поліції

Олександр НІКОЛАЄВ

доцент кафедри вогневої підготовки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
кандидат політичних наук, доцент

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

**БІНАРНІ ЗАНЯТТЯ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗВО МВС
ЯК НЕОБХІДНА МЕТОДИКА СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Сучасний період розвитку нашої держави характеризується новими загрозами та масштабними перетвореннями, пов'язаними із збройною агресією до нашої держави. Ці фактори в свою чергу мають прямий вплив на програми підготовки і виховання поліцейських, діяльність яких спрямована на посилення захисту прав та свобод громадян. Відповідно до цього особлива увага приділяється професійній підготовці поліцейських, яка відіграє ключову роль під час реалізації ними правоохоронної функції в державі.

Водночас процеси що відбуваються в Україні характеризуються наближенням вітчизняних стандартів підготовки фахівців до вимог, встановлених у державах-учасниках НАТО. В цих процесах приймають участь і заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання що входять до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, та в яких здійснюється професійна підготовка фахівців для органів та підрозділів Національної поліції України.

У контексті досліджуваного питання Положенням про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України № 50 від 26 січня 2016 року (зі змінами), визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України [2].

Основними завданнями професійної підготовки поліцейських в Україні є : підготовка кваліфікованих фахівців правоохоронної діяльності, здатних на належному рівні забезпечувати охорону громадського порядку, проводити заходи по боротьбі зі злочинністю та захисту законних прав, свобод людини і

громадянина, передбачених Конституцією України; вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів та підрозділів Національної поліції та їх практичне застосування при здійсненні оперативно-службової діяльності; набуття поліцейськими знань і спеціальних навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань та постійне їх удосконалення; удосконалення навичок керівного складу органів та підрозділів Національної поліції та навчання підлеглих, упровадження в практику оперативно-службової діяльності досягнень науки та техніки, передових форм та методів роботи, основ наукової організації праці; розвиток у поліцейських особистих моральних якостей, почуття відповідальності за власні дії, прагнення до постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня; навчання поліцейських прийомам і способам забезпечення відповідальності за власні дії, прагнення постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня; навчання поліцейських прийомам та способам забезпечення професійної та особистої безпеки при виконанні службових обов'язків, у тому числі в екстремальних умовах; зміцнення зв'язків із населенням, забезпечення поліцейськими прав людини та громадянина під час виконання ними службових обов'язків.

Як було нами вище зазначено, професійна підготовка поліцейських в Україні проводиться у тому числі і на базі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських.

Головними факторами, що забезпечують ефективність навчального процесу в системі професійної підготовки особового складу органів та підрозділів Національної поліції України, є вдосконалення організації навчання, його навчально-методичне та кадрове забезпечення, належна матеріально-технічна база [3].

Суб'єктами професійної підготовки є: штатні працівники ЗВО МВС, які здійснюють професійну підготовку, а також поліцейські, військовослужбовці, державні службовці, фахівці інших установ, закладів та організацій, що залучаються до забезпечення проведення занять за напрямами підготовки відповідно до чинного законодавства; слухачі.

На нашу думку, дуже актуальним є залучення до навчального процесу і зокрема до практичних занять з вогневої підготовки, що є різновидами службової підготовки, у курсантів ЗВО МВС, поліцейських-практиків, військовослужбовців, інструкторів спортивних федерацій та спортсменів стрільців і особливо тих хто брав безпосередню участь у бойових діях під час відбиття збройної агресії до нашої держави, та має бойовий досвід застосування вогнепальної зброї, як під час виконання повноважень поліції

так і під час службово-бойових завдань.

Вважаємо, що зазначені суб'єкти професійної підготовки, приймаючи участь у навчальному процесі курсантів, виконують такі функції:

- *навчальну* - полягає у підготовці висококваліфікованих і компетентних працівників, із відповідними особистими та професійними якостями, наданні їм необхідних знань, умінь і навичок для якісного виконання службових обов'язків;

- *методичну* - спрямовану на вдосконалення методики навчання здобувачів вищої освіти, підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічного складу тощо;

- *виховну* - спрямовану на забезпечення формування і розвитку у майбутніх офіцерів особистої відповідальності за свідоме виконання вимог Конституції та законів України, вірності Присязі та ін.);

- *координаційну* - полягає у методичному забезпеченні навчально-виховного процесу, розширенні співробітництва ЗВО МВС та ін.).

До вказаного слід додати, що поліцейські-практики, військовослужбовці, інструктори спортивних федерацій та спортсмени стрільці можуть приймати участь у проведенні навчальних занять вогневої підготовки курсантів у різних формах, основною з яких є бінарні заняття. Як форма навчання за участі викладача ЗВО МВС та практичного працівника вона дозволяє створити умови практичного застосування знань, навичок та вмінь і надати можливість здобувачам вищої освіти побачити результативність своєї роботи. Проведення бінарних занять забезпечує формування у курсантів цілісної системи уявлень про професійну підготовку поліцейського із застосуванням практичних вправ. Доцільність бінарних занять зумовлена завданнями інтеграції знань, умінь і навичок що приносить користь не лише здобувачам ЗВО МВС, а й науково-педагогічному складу. Спілкуючись із практичними працівниками, науково-педагогічний склад відкриває нові факти, на які раніше не звертав уваги, висвітлює інший бік проблеми чи явища, збагачує свої знання практичними прикладами та навичками.

Особливу увагу, на нашу думку, під час бінарного заняття є відпрацювання певного алгоритму дій (службової ситуації) щодо застосування чи не застосування вогнепальної зброї який доцільно проводити у якості поліцейського квесту. Поліцейський квест складається із сукупності методів і прийомів спільної, узгодженої діяльності науково-педагогічного працівника, практичного працівника і здобувачів вищої освіти, у процесі якого вони досягають певного рівня готовності до правомірного застосування поліцейських засобів примусу та вогнепальної зброї зокрема. Оскільки поліцейський квест є формою моделювання службової діяльності, то участь у ньому поліцейських-практиків є дуже доречним та необхідним.

На підставі вищевикладеного, слід відзначити, що питанню вогневої підготовки як одного з напрямку професійної підготовки поліцейських на

сьогодні приділяється надзвичайна увага, оскільки реформування системи МВС, збройна агресія проти України, участь у бойових діях, виконання завдань на деокупованих територіях, обумовлюють переосмислення підходів щодо процесу професійної підготовки кадрів для Національної поліції України. Підвищення якості професійної підготовки поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання що входять до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, і зокрема вогневої підготовки - вимагає впровадження сучасних інноваційних форм і методів проведення навчальних занять із здобувачами вищої освіти, а також потребує залучення висококваліфікованих поліцейських-практиків, військовослужбовців, інструкторів спортивних федерацій та спортсменів стрільців, з метою створення високопрофесійного персоналу для органів та підрозділів Національної поліції України.

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.

2. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року

3. Бахчеван Є.Ф./Дулгер В.В. Актуальні питання організації професійної підготовки поліцейських в сучасних умовах: «Службова-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських». Матеріали круглого столу, м. Одеса, 27 листопада 2020 року ОДУВС С.54-58.

4. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 105 від 16 лютого 2016 року.

Наталія БАЧИНСЬКА

старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

При виконанні професійних обов'язків, фахівці правоохоронної діяльності України, потрапляють у екстремальні умови, які можуть викликати негативний вплив на їх психічний стан. Діяльність правоохоронців постійно пов'язана з емоційними переживаннями, інтенсивність яких залежить від сили та тривалості впливу негативних факторів на психіку та від особливостей його індивідуального реагування на вплив цих факторів [1, с. 5].

Для діагностики негативних психічних станів правоохоронців необхідно враховувати специфічні стресори, а саме:

1) з короткочасною дією: озброєний противник, великі людські втрати, реальна загроза життю; фізичні відчуття (біль, втома тощо); швидкості переробки великого обсягу інформацією; тактичні маневри супротивника тощо;

2) з тривалою дією: тривалі чергування на блок-постах, що пов'язані з певним ризиком і небезпекою, необхідність постійно виконувати вимоги командирів або начальників тощо; ізоляція з тривалим відривом від сім'ї та звичних умов, тривалі відрядження тощо [2, с. 14].

Ступінь впливу на психіку правоохоронця різноманітних стресорів залежить від його індивідуально-психологічних особливостей, типу нервової системи, професійної та психологічної готовності тощо [4, с. 495].

Тому рання діагностика негативних психічних та постстресових станів може дозволити на ранніх етапах виявити та створити індивідуальні способи профілактики та відновлення правоохоронця [1, с. 6].

Проведення аналізу спеціальної науково-методичної літератури показало, що фахівцями використовуються спеціальні шкали, які дозволяють виявити і оцінити ступінь депресії та контролювати процес її лікування [1, с. 8; 2, с. 18; 3, с. 122].

Для оцінки рівня тривоги і депресії широко використовуються: 1) госпітальна шкала тривоги і депресії (Hospital Anxiety Depression Scale – HADS);

- 2) шкала оцінки самопочуття (Patient Health Questionary – PHQ-9);
- 3) шкала Монтгомері–Асберг;
- 4) опитувальник Бека, госпітальна шкала тривоги і депресії Зігмонді, Нью-Кастловська шкала оцінки ендогенної і реактивної депресії (NEDRS);
- 5) шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності Ч.Д. Спілбергера – Ю.Л. Ханіна;
- 6) опитувальник Міні-мульти;
- 7) диференціальна діагностика депресивних станів В.А. Жмурова;
- 8) шкала депресії А.Т. Бека;
- 9) методика диференціальної діагностики депресивних станів В. Зунге (адаптація Т.І. Балашової);
- 10) коротка шкала тривоги, депресії та ПТСР (посттравматичного стресового розладу);
- 11) Міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий варіант);
- 12) опитувальник визначення рівня невротизації та психопатизації (РНП);
- 13) експрес-опитувальник вивчення основних складових готовності військовослужбовців захищати Україну від військової агресії тощо [1, с. 11; 2, с. 16].

Необхідно звернути увагу на наступні методики, які використовуються на етапі відновлення: 1) первинний скринінг ПТСР; 2) диференціальна діагностика депресивних станів В.А. Жмурова. 3) шкала оцінки впливу травматичної події тощо.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу низки наукових праць виявлено, що при використанні поєднання декількох методів діагностики, підвищується ймовірність виявлення осіб, що потрапляють до групи ризику та точність виявлення осіб з високим ризиком різноманітних психічних розладів.

---

1. Агаєв Н.А., Коқун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 234 с.

2. Бачинська Н.В., Забіяко Ю.О. Перспективи використання шкал та опитувальників для діагностики психологічного стану осіб з бойовими пораненнями. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. ISSN 2522-9133 (online). Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2018. № 1 (15). С. 14-17.

3. Khan R.S., Ahmed K., Blakeway E. et al. (2011). Catastrophizing: a predictive factor for postoperative pain. Vol. 201. № 1. P. 122–131.

4. Michels T.C., Tiu A.Y., Graver C.J. (2010). Neuropsychological evaluation in primary care. Am Fam Physician. № 82 (5). P. 495–502.

Віктор БОГУСЛАВСЬКИЙ
завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ТА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Спорт є важливим соціальним феноменом який пронизує всі рівні сучасного соціуму, виявляючи широкий вплив на основні сфери життєдіяльності суспільства навіть в умовах воєнного стану. Він впливає на національні відносини, ділове життя, суспільне становище, формує моду, етичні цінності, спосіб життя людей [1, с. 25].

Метою роботи є описати та проаналізувати фізичне виховання та фізичну підготовку у курсантів в умовах воєнного стану, визначити фізичний стан курсантів та на скільки важливе фізичне виховання у майбутній діяльності курсантів.

Для початку розглянемо, що ж таке фізичне виховання та фізична підготовка. Фізичне виховання – це процес фізичного розвитку організму інше кажучи удосконалення організму, освоєння основних життєво важливих рухових навичок. Фізична підготовка- це процес спрямований на виховання фізичних якостей та розвиток функціональних можливостей, що створюють сприятливі умови для забезпечення життєдіяльності людини. Розрізняється на два типи:

- загальну фізичну підготовку (ЗФП)
- спеціальну фізичну підготовку (СФП) [2]

Фізичне виховання та фізична підготовка це одні із головніших факторів в житті кожної людини особливо в таких умовах війни. Зрозуміло, що курсантам це більш необхідно тому, що вони є працівниками органів внутрішніх справ і їх діяльність напряму залежить від стану здоров'я, високого рівня фізичної та розумової працездатності, розвинутої координації, просторової орієнтації, здібностей до концентрації та перемикання уваги, розвинених функцій зорового та слухового аналізаторів та здібностей працювати в емоційно-нервовій напрузі при дефіциті часу в особливо тяжких умовах, пов'язаних з небезпекою для життя та здоров'я. Тому на мою думку потрібно фізичному вихованню та фізичній підготовці потрібно приділяти найбільшу увагу [2, с. 64].

На нашу думку, зараз у навчальних закладах де виховуються курсанти фізична підготовка на високому рівні, але все одно вдосконалення фізичного виховання та фізичної підготовки піде тільки на користь та найближчим

часом ми отримаємо ще більший рівень підготовки курсантів, а саме:

- загальне зміцнення здоров'я та різнобічний фізичний розвиток у курсантів;

- високий рівень морально-вольових і фізичних якостей: сили, швидкості та спритності, витривалості, здатності організму протистояти втомі при тривалих фізичних і психічних навантаженнях;

- високий рівень вихованої раціональної сміливості, рішучості, наполегливості в досягненні мети, ініціативи, самостійності, старанності, хитрості й почуття взаємної виручки;

- набуття стабільних практичних навичок у застосуванні прийомів і способів дій в різних умовах оперативної обстановки;

Якщо порівнювати курсантів та студентів навчальних закладів ВНЗ то можу відзначити тільки курсантів. Тому як курсанти є більш підготовлені за студентів с сфері фізичного виховання та фізичної підготовки. Можна навести декілька прикладів:

- при вступі до навчального закладу курсанти повинні складати норматив з фізичної підготовки, а студентам ні;

- курсанти більш поглиблено вивчають фізичну підготовку ніж студенти; [3]

Так, можна сказати, що курсантам це більш знадобиться у своїй діяльності, аніж студентам. Але я так не вважаю, на мою думку фізична підготовка потрібна у всіх сферах та у всіх напрямках тієї чи іншої сфери. Я вважаю, що будь-який фахівець без певної фізичної підготовки не є фахівцем. Можливо я помиляюсь, но моя думка не змінна.

Перераховані уміння, навички та якості повинні неодмінно розвиваються й удосконалюються в процесі фізичної підготовки, яка є ефективним засобом підвищення професійної майстерності курсантів та студентів.

Таким чином, професійне становлення здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану, їхній морально-етичний, творчий та фізичний розвиток є одним із стратегічних завдань професійно-практичної підготовки. Також потрібно не забувати, що ефективність діяльності майбутніх фахівців, їх закріплення на робочому місці, залежить від того наскільки вони будуть адаптовані до виконання своїх обов'язків в нешаблонних ситуаціях вже в стінах навчального закладу, тобто будуть застосовувати у професійній діяльності не тільки знання, але й навички і вміння з фізичної підготовки, що виражатиме їх психоемоційну стійкість у нестандартних ситуаціях.

---

1. Ольховий О. М. Теоретико-методичні основи професійно-спрямованої фізичної підготовки курсантів ВВНЗ ЗС України: [монографія] / О. М. Ольховий. Х. : ХУПС, 2012.

3. Красота В. М. Спеціальна фізична підготовка курсантів вищих військових навчальних закладів к. фіз. вих., доцент Академія військово-морських сил ім. П. С. Нахімова URL: <http://oaji.net/articles/2014/755-1415007060.pdf> (дата звернення: 31.05.2022)

Михайло БОГДАНОВ

старший викладач Національної
академії Служби безпеки України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ США

Кожна держава повинна мати свою армію. Ця армія захищає інтереси держави, коли дипломати не в силах захистити його іншими методами.

Враховуючи тенденції у світі до збільшення конфліктів в США стали приділяти особливу увагу трьом основним складовим: м'язова сила, м'язова витривалість та серцево-дихальна витривалість

Для рекрутів на заняття по фізичній підготовці виділяється 4 години в тиждень в період основного бойового навчання; і 3 години в тиждень під час індивідуальної підготовки підвищеного типу. У всіх центрах навчання до сніданку біг на 2 милі (3218 м), а в морській піхоті 3-4 милі (4827-6436 м).

Навички рукопашного і ближнього бою відпрацьовуються на штурмовій смузі більше за 400 м з 18-а різними перешкодами. Долаючи насип і рови з колючим дротом, вогонь і воду, канатні дороги і щити, особовий склад попутно вогнем і багнетом вражає мішені і формує в собі корисні якості (рішучість, взаємовиручка і.т.п..

Готують війська і до дій у горах, джунглях, пустелі, Арктиці. Так, наприклад, у горах особовий склад буде випробовувати не тільки фізичні навантаження та нервово-психічне напруження, але і нестачу кисню, вплив холоду і вологи і інших чинників. Тому, крім оволодіння навичками подолання гірських перешкод і розвитку загальної, швидкісної, силової витривалості; сили; спритності; швидкості, приділяють особливу увагу виробленню у особового складу індивідуальної переносимості чинників середовища.

Особлива увага приділяється в навчальних програмах веденню бойових дій в населених пунктах.

Стає зрозумілим, що війська готуються до дій у будь-яких умовах часу, клімату і навколишнього середовища. Тренувальний процес заснований на розумному застосуванні загальновідомих принципів прогресії (послідовне, розумне підвищення навантажень), перевантаження (регулярне посилювання вправи), збалансованості (гармонійне поєднання видів рухаючої діяльності), різноманітності, регулярності. Виділено і вивчено декілька стадій по приведенню в бажаний фізичний стан. Основні з них: стадія жорсткості (м'язова хворобливість), повільне поліпшення (прогрес до 6-10-го тижня), підтримка (за 20-денний термін без вправ втрачається форма).

Загальними видами вправ для всіх родів військ: вправи для постави, загальнорозвиваючі, курс перешкод, біг, акробатика, бойові вправи (що

включає також фехтування, і рукопашний бій), «партизанські» вправи (перенесення партнерів різними способами, пересування по пластунськи, «гусячим» кроком і т. д. Масова гра, естафети, атлетична гра командного характеру.

Існують і загальноприйняті форми занять. Так проводяться планові заняття (круговий метод виконання вправ в складі підрозділів). Індивідуальні заняття (форма для військовослужбовців поза групою: під час чергування, для «штабників» і т. п.) Фізичне тренування в ході бойового навчання. На кораблях практикується особлива форма вправ (не менше за 30 хв. в день), що не вимагає багато місця, але на великих кораблях проводять і біг, і гра, і естафети.

З листопада 1980 р. в армії введений спрощений тест визначення міри фізичної готовності з трьох вправ: віджимання в упорі лежачи за 2 хв.; підняття тулуба лежачи за 2 хв.; біг на 2 милі (3218 м).

Оцінка результатів проводиться по 100-очковій таблиці для різних вікових груп.

Один раз в 3 місяці здійснюється 25-мильний марш-кидок, раз в місяць випробування по бойовій небезпеці (стрільба з кулемета понад сітки над тими, що повзуть і, 5 миль (1 разів в тиждень) долаються за 50 мін, 7, 25 миль за 12 годин.

На флоті США діє програма «Новий образ життя», півтори години в день під керівництвом інструкторів проводяться фізичні вправи. Перевищення нормативної ваги тіла більш, ніж на 22%, ставить питання продовження служби.

Перевірка фізичної готовності особового складу військово-повітряних і військово-морських сил здійснюється на основі окремих інструкцій і по власних нормативах, які в останні роки мають тенденцію зближення з єдиним армійським тестом.

Починаючи розмову про фізичну підготовку військ спеціального призначення, потрібно зазначити, що вони з'явилися в 1952 м. в складі партизанської піхотної групи військ ООН в Кореї, в цей час вони нараховують тільки в США 32 тис. чоловік (14,9 регулярні частини і 17,1 резерв).

«Спецназ» США поділяється на групу спеціального призначення «зелені берети», рейджерів «чорні берети», підводні бойові плавці «яскраво-червоні каски», загони типу «Дельта» формування особливого роду. З 1985 р. створюються диверсійні горнострілкові частини. Число «альпіністів» буде становити 3,5 тис. чоловік. Кількість «зелених беретів» в ВВС 5-6 тис. чоловік, на флоті 5 тис. чоловік, в морській піхоті 1 тис. чоловік і в сухопутних військах 10 тис. чоловік.

Кандидати в ці війська повинні виконати наступні вправи: віджимання в упорі лежачи 45 разів; підняття тулуба 45 разів; біг 2 милі (3218 м) менше 16 хвилин; підтягування на перекладині не менше 6 разів; тест «виживання

на воді в бойових умовах», що включає наступне: плавання в обмундируванні і із зброєю (гвинтівкою) на 15 м; пірнання на глибину 3 м і звільнення від зброї і спорядження; падіння у воду з висоти 3 м із зброєю і спорядженням із зав'язаними очима.

Фізпідготовка в цих військах проходить поетапно: на першому етапі на фоні щоденної загальнофізичної підготовки проводяться марш-кидки на 10 км з викладенням 32 кг. Зазначається, що в перші 4 тижні відсівається до 60% кандидатів. У кінці першого етапу проводять контрольні марш-кидки на 30 км. Особистий склад, що не виконав нормативи, відраховується в інші частини.

Другий етап - це система заходів, направлених на вироблення у особового складу здібності до виживання. Особлива увага приділяється навчання особового складу спеціальним прийомам рукопашного бою, східним єдиноборствам, подоланню перешкод, а також формуванню психічної готовності, згуртованості і бойової злагодженості підрозділів. Регулярно (1-2 рази в тиждень) виконуються нічні марші на незнайомій місцевості.

На третьому етапі проводиться комплексна перевірка рівня фізичної підготовленості, в ході якої на фоні тактичної обстановки здійснюються багатокілометрові переходи (до 180 км).

Надалі в підрозділах військ щодня проводиться біг на 5-8 миль і періодично піші марші по важкопрохідній місцевості на 25-100 миль (40-160 км). Вимоги настільки жорсткі, що багато які військовослужбовці по декілька років не виїжджають у відпустку, щоб не втратити «форму» і не бути відрахованим з привілейованих підрозділів. Зниження результатів по фізпідготовці негайно відбивається на грошовому змісті.

Останнім часом намітилася тенденція до збільшення числа бойових плавців. Бойовий плавець вважається боєготовним, якщо він може проплисти 10 км по поверхні в ластах з вантажем 50 кг, до 1 км в аквалангу і до 0,5 км за компасом вночі і вдень, а також подолати 40 км на підводних засобах пересування і здійснювати марш-кидок на 28-30 км з вантажем 24 кг. Щоквартально він повинен здійснювати парашутні стрибки. Крім того, плавці володіють всіма видами стрілецької зброї, уміють водити будь-яку техніку, мають навички рукопашного бою і альпінізму, підготовлені до тривалого перебування без сну і їжі.

Затвердився особливий різновид підготовки «Школа виживання». Солдат привчають діяти тривалий час на значному видаленні від своєї частини, в умовах жорстоких позбавлень, при постійній фізичній і психічній напруженості. Солдат кидають посеред джунглів і вони повинні за 3 дні добратися до табору.

У 1969 р. командуванням ВС США були прийняті рішення: війська необхідно навчати рукопашному бою; підвищити ефективність існуючої системи навчання рукопашному бою, взявши за основу систему навчання в

морській піхоті США; використати тренування по рукопашному бою з метою формування військово-прикладних навичок, фізичного зміцнення і морально-психологічної підготовки особового складу.

Лижна підготовка. За допомогою снігоступів військовослужбовці можуть пересуватися по глибокому снігу майже як по твердому ґрунту. Нормативи: пішки 3 км/години при глибині сніжного покривала до 30 см, на снігоступах 4 км/години, на лижах 5,5 км/години, на лижах за тягачем більше за 20 км/години.

Вивчається буксирування і подолання перешкод, ходьба без палиць і їзда на лижах як на санях, використовується різне пристосування для різних цілей. Програма лижної підготовки включає наступні нормативи: марш 3 милі з повним викладенням за 60 хв. на снігоступах; 150-мильний (240 км) марш по перетненій місцевості; 10 миль зі стрільбою на двох рубежах по 20 пострілів; 50-мильний (80 км) марш в складі "бойового патруля"; орієнтування по карті.

Приділяється увага поєднанню лижної підготовки і виживання. Під час "зимового польового виходу" особовий склад 3 тижні навчається виживанню і лижній підготовці.

За підсумками здачі тестів та отриманих результатів, особовий склад отримує додаткове грошове забезпечення, що в свою чергу є додатковим стимулом підтримання та вдосконалення фізичного стану та розвитку прикладних навичок.

---

1. Агаєв Н.А., Коқун О.М., Герасименко М.В., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Досвід роботи в армії США та арміях інших країн щодо недопущення втрат особового складу з причин, не пов'язаних із виконанням завдань за призначенням. Методичний посібник. — К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2018. — 156 с.

2. Гончаренко І.Б. Досвід підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони провідних країн світу та шляхи його впровадження в Україні / І.Б. Гончаренко, Ю.О. Михайлова // Вісник ХНУВС. 2016. № 3 (74). С. 214-222.

3. Лумпіров К. Підготовка особового складу сил спеціальних операцій ВМС США / К. Лумпіров // Зарубіжний військовий огляд. — 1992. — №9. — С. 56-57.

4. Пангелова Н. Є. Організація фізичної підготовки в арміях провідних країн світу / Н.Є. Пангелова // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 2015. — Вип. 8. — с. 268-274.

5. Романчук С. Фізична підготовка в сухопутних військах Збройних сил провідних держав НАТО / С.Романчук, В.Романчук // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту / за заг. ред. Є.Приступи. — Л., 2010. — Вип. 14, т. 2. — С. 205 – 209.

Дмитро БОДИРЄВ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРЕДСТАВНИКІВ СИЛ ПРАВОПОРЯДКУ

Тактико-спеціальна та вогнева підготовка представників сил сектору безпеки і оборони є ключовим елементом їхньої професійної діяльності. Ця підготовка забезпечує необхідні знання та вміння для успішного виконання завдань у різних ситуаціях, які можуть виникнути під час служби.

Тактико-спеціальна підготовка передбачає вивчення тактичних прийомів, методів та стратегій, які дозволяють ефективно виконувати різноманітні завдання на території, яка може бути небезпечною для життя та здоров'я особистості та оточуючих [2]. До таких завдань можуть відноситися затримання злочинців, охорона громадського порядку, захист від терористичних атак тощо. При цьому дуже важливо навчитися працювати в команді, планувати та координувати дії з іншими членами команди, а також розуміти та виконувати команди керівництва.

Вогнева підготовка включає навчання правил безпечного поводження зі зброєю, знання її технічних характеристик, а також стрільби з різних видів зброї. До цього може додаватися навчання тактики ведення бою, включаючи вибір позицій, планування та координування дій з іншими бійцями, виконання різних видів стрільби тощо[1].

З метою постійного удосконалення рівня тактико-спеціальної та вогневої підготовки, представники сил сектору безпеки і оборони повинні брати участь у різних тренуваннях, навчальних курсах та семінарах.

Іншим ефективним методом підвищення рівня тактико-спеціальної та вогневої підготовки представників сил сектору безпеки і оборони є проведення різноманітних тренувань та симуляційних вправ. Це може включати тренування на спеціальних майданчиках, використання відеосимуляцій та інших комп'ютерних програм, а також проведення спільних навчань з представниками інших країн та військових союзів[3].

Також важливим елементом підвищення рівня підготовки є систематичне оновлення і покращення зброї та спеціального обладнання, що використовується силами сектору безпеки і оборони[4]. Це дозволить забезпечити високу ефективність військових операцій та збільшити шанси на успіх.

Крім того, для підвищення рівня підготовки важливим є проведення

аналізу результатів попередніх військових операцій та використання отриманих знань і досвіду в подальших навчаннях та тренуваннях. Такий підхід дозволяє уникнути повторення помилок та забезпечити високу ефективність військових дій.

Висновком щодо даної теми є те, що тактико-спеціальна та вогнева підготовки представників сил сектору безпеки і оборони надзвичайно важливі складові для ефективного виконання їх обов'язків та захисту національної безпеки. Тактико-спеціальна підготовка дозволяє працівникам силових структур навчитися правильно реагувати на небезпеку, ефективно діяти в різних умовах та ситуаціях, а також виявляти та запобігати можливим загрозам. Вона має включати навчання тактичним прийомам, навичкам маневрування та взаємодії з іншими членами команди, а також спеціальні тренування на випадок нападу або терористичної атаки. Вогнева підготовка дозволяє підвищити вогневу майстерність представників силових структур, а також навчитися ефективно використовувати зброю в різних умовах та ситуаціях. Вона повинна включати не тільки стрільбу в тирі, але і спеціальні тренування з використанням різних видів зброї, у різних погодних умовах, на різних відстанях та в різних позиціях.

---

1. Вогнева підготовка: Навчальний посібник / Авторський колектив: В. А. Дідковський, Д. В. Лук'янов, І. М. Мазур, Є. В. Полікарпов, В. В. Свінцицький. К.: НАВС, 2015. – 320 с.

2. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник / В. В. Чмельюк, В. Л. Грищук, С. М. Бадьора, С. А. Антоненко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.

3. Луценко І. С., Бальва А. Ф. Нестандартні шляхи вдосконалення рівня вогневої підготовки працівників правоохоронних органів // Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності правоохоронних органів та військових формувань : матеріали регіон. круглого столу (м. Харків, 11 трав. 2018 р.). Харків : ФОП Бровін О. В., 2018. Вип. 2. С. 30–33.

4. Методичні рекомендації про дії працівників органів і підрозділів внутрішніх справ в типових та екстремальних ситуаціях: метод. рекомендації. К.: НАВС, 2013. 203 с.

Олена БОЙКО

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки

Андрій МЕЛЬНИК

курсант

Науковий керівник:

Василь ПОЛИВАНЮК

доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки,
кандидат юридичних наук, доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

МЕТОДИ ТРЕНУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ЗАНЯТТЯХ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ: ПОРІВНЯННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ

В умовах повномасштабної війни важливість якісної вогневої підготовки поліцейських набуває ще більшого значення. Захист населення, боротьба з тероризмом та злочинністю, уникнення протиправних дій – це завдання, які потребують високої кваліфікації та підготовки кадрів. Вогнева підготовка поліцейських є однією з найбільш важливих складових їх професійної підготовки, що дозволяє їм діяти швидко та рішуче в екстремальних ситуаціях.

Проте, використання вогнепальної зброї не тільки може бути важливим інструментом для забезпечення безпеки, але й може бути небезпечним для населення та поліцейських, якщо не використовується належним чином. Тому необхідно вивчати та порівнювати різні методи тренування поліцейських на вогневій підготовці, щоб забезпечити максимальну ефективність та безпеку застосування зброї в критичних ситуаціях.

Методи тренування поліцейських на вогневій підготовці можуть бути дуже різноманітні, і включати в себе не тільки тренування з вогнепальної зброї, але і інші компоненти вогневої підготовки, такі як тактичне навчання, підготовка до стрільби в русі та інші.

Тренування на стрільбищах: це найбільш поширений метод тренування на вогневій підготовці, який передбачає тренування поліцейських на спеціальних стрільбищах. Цей метод дозволяє тренувати різні аспекти вогневої підготовки, такі як точність, швидкість та уміння якісно відпрацьовувати кожен постріл.

Віртуальна вогнева підготовка: цей метод тренування полягає у використанні комп'ютерних програм для симуляції ситуацій, що виникають у

процесі поліцейської діяльності. Цей метод дозволяє тренувати поліцейських на різних віртуальних сценаріях та допомагає підвищити реалістичність вогневої підготовки.

Тактичне навчання: цей метод тренування передбачає тренування поліцейських на тактичних сценаріях, що моделюють різні ситуації, в яких може знадобитись застосування вогнепальної зброї. Цей метод допомагає поліцейським розвивати навички взаємодії та комунікації у складних ситуаціях.

Тренування у русі: цей метод передбачає тренування поліцейських зі стрільби в русі, що є важливим аспектом вогневої підготовки. Під час цього тренування поліцейські навчаються стріляти, пересуваючись, змінюючи позицію та змінюючи цілі. Це допомагає підвищити їх реакцію та швидкість дій в реальних ситуаціях.

Тренування на рухомих мішенях: цей метод передбачає тренування поліцейських на різних рухомих мішенях, таких як манекени, що рухаються, та інші рухомі об'єкти. Цей метод допомагає підвищити реалістичність вогневої підготовки та навчити поліцейських швидко та ефективно реагувати на непередбачувані ситуації та випадкову появу цілі.

Усі ці методи можуть використовуватися окремо або в комбінації один з одним, залежно від конкретної мети тренування та особливостей поліцейської роботи. Наприклад, для тренування точності стрільби можна використовувати тренування на стрільбищі, для розвитку швидкості та реакції - тренування на стрільбу в русі, а для підвищення реалістичності тренування - рухомі мішені та спеціальні тренажери.

Узагальнюючи, можна сказати, що ефективна вогнева підготовка поліцейських вимагає поєднання різноманітних методів тренування. Від цього залежить якість роботи поліцейських та їх здатність діяти в екстремальних ситуаціях.

Віталій БУБОН

викладач Національної академії

Служби безпеки України

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Окрім фізичної підготовки організму військовослужбовця до виконання службових завдань, ефективність оперативно-службової діяльності співробітника СБ України в значній мірі залежить від його психологічної підготовки, тобто від його емоційної стійкості, здатності до

тривалих вольових зусиль, цілеспрямованості під час виконання професійних завдань, психічної витривалості, подолання проявів зайвого збудження, пригнічення, тривоги і страху, навичок швидкого відновлення сил.

Психологічна підготовка є особливою, рівноправною і невід'ємною частиною підготовки повноцінного співробітника спеціальної служби. При цьому слід враховувати емоційний стан кожного військовослужбовця та причини, що сприяють виникненню в них роздратування, тривоги, страху й негативно впливають на взаємодію з колегами.

Для подолання цих негативних явищ і підвищення успішності оперативно-службової діяльності вирішальне значення має саме психологічна підготовка, що проводиться за допомогою спеціальних методик психологічного впливу. Але одразу ж треба зауважити, що можливості психологічної підготовки не безмежні. Наприклад, стани страху, що виникають в екстремальних ситуаціях, спостерігаються частіше у людей, котрі за своїм психотипом схильні до такого варіанту реагування. З цієї причини підготовка чи самопідготовка регуляції психічного стану не виключають виникнення у подальшому станів страху. При природній схильності до панічних реакцій можна домогтися лише адаптуванням до визначеного рівня психічної напруженості за умови кропіткого навчання.

Спираючись на практичний досвід та наукові здобутки у сфері психологічної підготовки співробітників СБ України її поділяють на загальну, спеціальну та безпосередню.

Загальна психологічна підготовка передбачає формування та посилення рис особистості співробітника, необхідних для повсякденної службової діяльності, розвиток універсальних психологічних якостей, здатності до активної участі в повсякденному навчально-тренувальному процесі і оперативно-службової діяльності. Загальна психологічна підготовка має завдання формувати та удосконалювати загальні психологічні якості військовослужбовців згідно з вимогами виконання навчально-бойових завдань (умовами сучасної війни), здатність керувати стресовими станами та енергетикою організму.

Спеціальна психологічна підготовка передбачає розвиток психічних якостей, необхідних для ефективної оперативно-службової діяльності в екстремальних умовах. Спеціальна психологічна підготовка – має завдання досягнення необхідної дієздатності системи спеціальних знань, навичок, умінь, звичок поведінки військовослужбовців (управління підрозділами) в умовах життєдіяльності. Аналіз та корекція діяльності спеціалістів, виявлення параметрів психологічних процесів, станів при яких їх діяльність найбільш ефективна.

Безпосередня психологічна підготовка включає формування психічної готовності до ефективної участі в конкретних, в тому числі, екстремальних ситуаціях. У безпосередній психологічній підготовці завдання: формування стану високої професійної готовності співробітника безпосередньо перед

початком виконання ним відповідальних дій. Засобами психологічної підготовки активізуються бойові мотиви, створюється бойовий настрій на задачу, знижеться рівень тривожності особового складу. Підготовка проводиться в ході інструктажу підлеглого і програвання з ним ситуацій майбутніх дій, в ході спілкування з ним при приготуванні до операції, шляхом самообілізації своїх сил і можливостей перед початком дій.

Грунтовний аналіз досвіду реальних та модельованих ситуацій оперативно-службової діяльності співробітників спецслужб, в тому числі в ускладнених умовах, показує, що фізичний і психічний стан співробітників має вирішальне значення для успішності проведення запланованих заходів і ефективного подолання несподіваних ускладнень.

Враховуючи особливості оперативно-службової діяльності співробітників СБ України, особливо в умовах їх участі в збройних конфліктах найбільш адекватною є потреба у подальшій розробці методичних підходів щодо удосконалення системи спеціальної фізичної підготовки та психодіагностики їх готовності до оперативно-службової діяльності за будь-яких умов оперативної обстановки.

1. Наукове дослідження: (Селіванов, Євген Вікторович. "Вплив фізичної культури на психологічне здоров'я людини." (2019)).

2. Погребняк Д. В. Організаційно-педагогічні умови розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин Збройних Сил України в системі післядипломної освіти

3. Височіна Н. Вдосконалення професійних компетентностей офіцерів-фахівців фізичної підготовки і спорту у напрямі використання сучасних інтерактивних педагогічних технологій

Юрій ВЕЛИКИЙ

викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Сучасний етап реформування вищої освіти в державі направлений на інтеграцію до єдиного європейського простору, демократизацію освітнього процесу, переходу від концепції функціональної підготовки до концепції розвитку особистості.

Нововведення в закладах вищої освіти із специфічними умовами

навчання (ЗВО) в умовах Болонського процесу призвели до зменшення обсягу годин на практичні дисципліни, віднесення їх до вибіркових в освітньо-професійних програмах, скасування обов'язкових занять з фізичної підготовки зі здобувачами в позанавчальний час, зниження тижневої оздоровчої рухової активності. Через це спостерігається погіршення рівня фізичної підготовленості здобувачів, стану їхнього здоров'я, зниження стійкого інтересу та мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом.

Аналіз досліджень останніх років свідчить [1-5], що на сьогодні в ЗВО не має єдиної системи, яка б дозволяла сформувати стійку мотивацію здобувачів до регулярних занять фізичною культурою та спортом.

Водночас при побудові системи фізичної підготовки, організації оздоровчої рухової активності здобувачів потрібно враховувати той факт, що в ЗВО навчається переважна більшість здобувачів віком від 18 до 21 років, в яких не закінчився фізіологічний і психосоціальний розвиток. Якщо психофізіологічний розвиток людини має хвильовий характер і ще не закінчився, то з великою ймовірністю можливо спрогнозувати, що науково-педагогічні працівники (НПП) можуть впливати на цей процес.

Урахування вікових особливостей, дослідження властивостей нервової системи та мотиваційної сфери здобувачів до занять фізичною культурою дозволить визначити шляхи вдосконалення фізичної підготовки до майбутньої професійної діяльності та поліпшити освітній процес у ЗВО.

Освітній процес у ЗВО має свою специфіку, що вимагає особливого підходу до формування мотивації здобувачів до занять фізичною культурою та спортом. На свідоме ставлення та активність здобувачів ЗВО до систематичних занять фізичною культурою і спортом впливає багато чинників. Це змушує НПП знати не тільки гендерні особливості, індивідуальний рівень фізичної підготовленості здобувачів ЗВО, а й бути обізнаними щодо вікових особливостей та мотиваційної сфери курсантів і слухачів.

Учений Л.Д. Столяренко (2000) зазначає, що студентський вік – це час найскладнішого структурування інтелекту, що є досить індивідуальним і варіативним. Цей віковий період людини характеризується перетворенням мотиваційних пріоритетів, усієї системи ціннісних орієнтацій з одного боку, інтенсивним формування спеціальних здібностей у зв'язку з професіоналізацією – з іншого. Автор виділяє цей вік як центральний період становлення характеру й інтелекту людини. Дослідник Є.А. Клімов акцентує увагу на тому, що в цей період відбувається активне формування індивідуального стилю діяльності людини [6].

Знаючи про особливості роботи нервової системи здобувачів, НПП здатен підбирати оптимальні методи, методичні прийоми та засоби фізичного виховання під час проведення практичних занять. Особливості прояву психічних реакцій здобувачів НПП доцільно враховувати при побудові

стосунків і стратегії спілкування, застосуванні індивідуального підходу та мотивуванні до занять фізичною культурою.

Одним із критерієм ефективності проведення практичних занять із здобувачами є обізнаність НПП про мотивацію тих, з якими він працює, фактори, які на неї впливають, а також здатність застосовувати потрібні методи і методичні прийоми для її підвищення.

Проведення НПП будь-яких форм практичних занять буде більш продуктивними, якщо діяльність здобувачів буде вмотивованою.

Уперше емпірично обґрунтував концепцію формування, будови та функціонування людської мотивації бельгійський психолог Ж. Нюттен (1959). Важливим положенням запропонованої ним концепції є твердження вченого про регульовальну функцію мотивації й можливість її формування.

За твердженнями вчених Р. Уейнберга, Д. Гоулд (2001) основними детермінантами вмотивованої поведінки людини є риси особистості, задоволення потреб і реалізація поставлених цілей. До мотиваційної сфери людини належать потреби, мотиви і цілі. На внутрішні потреби в стимулах впливає психофізіологічний стан людини.

Учені-психологи до базового рівня (психологічне ядро) особистості зараховують установки, цінності, інтереси, мотивації, думки про себе, самооцінку (Голландер, 1967, Мартенс, 1975). Характерним є той факт, що поведінка людини буде змінюватися в міру того, як буде змінюватися сприйняття навколишнього середовища.

Водночас, функціонування мотиваційної сфери є динамічним процесом, під час якого мотиви безперервно змінюють один одного. Для того, щоб впливати на мотиваційну сферу здобувачів під час освітнього процесу НПП доцільно враховувати та вивчати взаємодію особистісних, ситуативних і зовнішніх факторів. Для підвищення мотивації НПП потрібно створювати такі умови, у результаті яких здобувачі отримували б задоволення та були в змозі реалізовувати свої можливості.

На основі проведення попереднього дослідження було складено схему удосконалення фізичної підготовки (рис. 1). При побудові експериментальної схеми автор намагався врахувати внутрішні, зовнішні чинники та ситуативні фактори, які впливають на формування мотиваційних пріоритетів здобувачів до занять фізичною культурою і спортом.

**Схема
удосконалення фізичної підготовки здобувачів закладів вищої освіти**

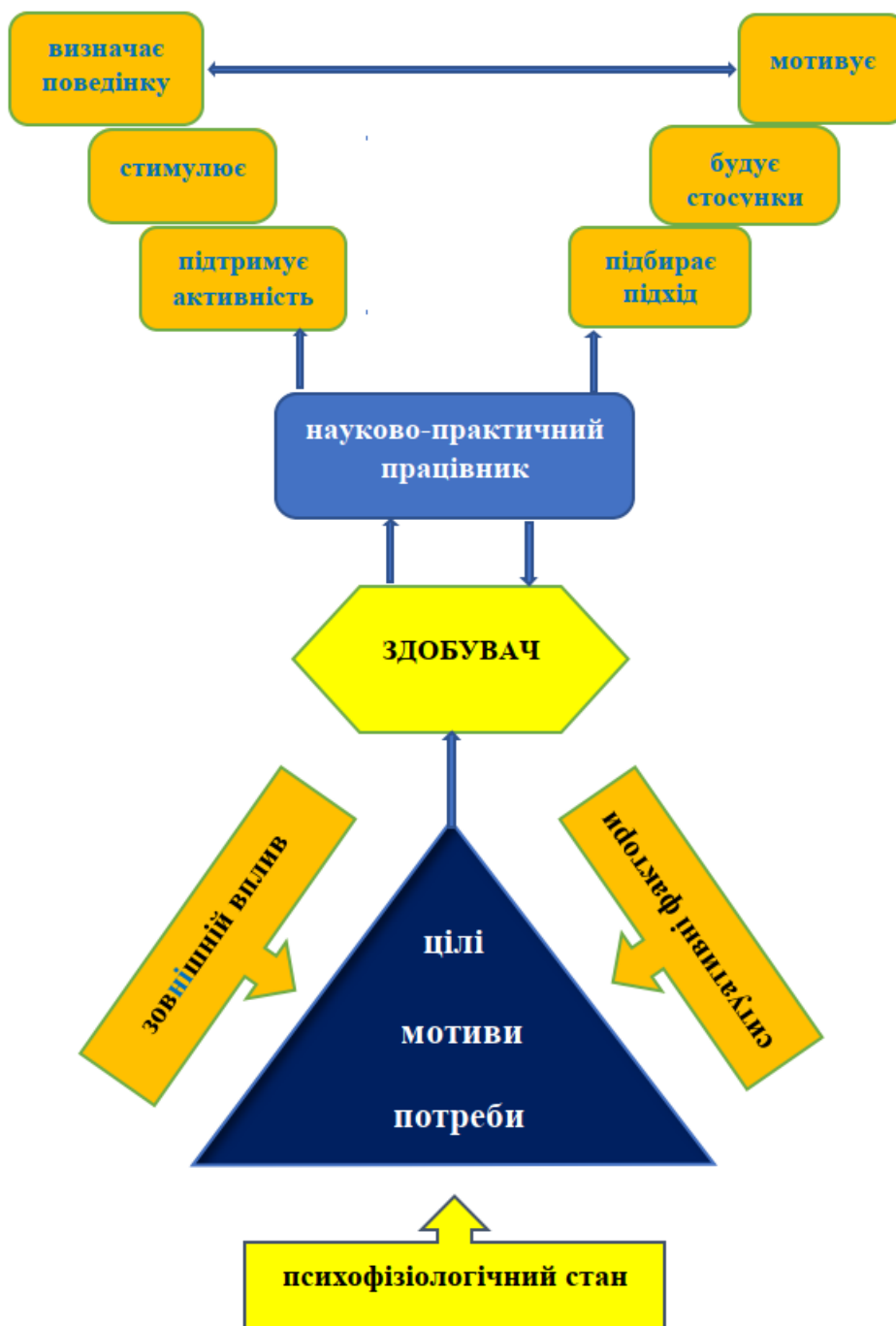

Рис. Схема удосконалення фізичної підготовки здобувачів закладів вищої освіти

Отже, врахування мотиваційної сфери особистості, внутрішніх, зовнішніх та ситуативних факторів, які впливають на формування мотиваційної пріоритетів дозволить НПП визначити систему чинників, що впливають на поведінку і активність здобувачів. Своєчасна підтримка навчальної мотивації здобувачів дозволить поліпшити освітній процес, розвивати позитивне

ставлення до фізичної культури, сприяти залученню їх до систематичних занять. Невраховання НПП в освітньому процесі змін в психофізіологічному стані, мотиваційних пріоритетів, динаміки змін мотивів може призводити до того, що здобувачі не зможуть реалізувати свої можливості та виконувати фізичні навантаження в повному обсязі.

1. Андрєєва О.В. Аналіз мотиваційних теорій у сфері оздоровчої фізичної культури та рекреації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2004. № 2, С. 81–84.

2. Теслик Н.М. Вплив навчальної мотивації на розвиток професійної правосвідомості курсантів-правознавців вищих навчальних закладів МВС України. *Право і безпека*. 2012. № 4 (46), С. 347 – 351.

3. Луценко О.В. Дидактичні засади формування мотивації курсантів вищих навчальних закладів МВС України до навчання. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. № 5-6 (50-51), С. 107 – 110.

4. Ірхіна С.М. Особистісно-орієнтована парадигма професійної підготовки працівників внутрішніх справ. *Кадровий вісник. Науково-виробничий журнал*. Національна академія внутрішніх справ, 2012. № 1 (3), С. 103 – 113.

5. Криволапчук В.О., Барко В.І. Профілактика порушень службової дисципліни і законності серед особового складу органів внутрішніх справ. Київ, ДНДІ МВС України, 2010. С. 172.

6. Психологічна характеристика сучасного студентства. URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/departments/viddili/psixologichna-sluzhba-universitetu/kalejdoskop/psixologichna-xarakteristika-suchasnogo-studentstva.html> (дата звернення: 22.04.2023).

Костянтин ВОЗНЮК

викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ВІД ЗАГРОЗИ ХОЛОДНОЮ ЗБРОЄЮ

Професійна діяльність поліцейських повсякденно пов'язана з ризиком, адже їх робота нерідко відбувається в екстремальних умовах, що є небезпечним для життя та здоров'я як громадян, так і поліцейських. Через те кожен поліцейський повинен насамперед мати знання з самооборони та ефективно використовувати їх на практиці.

Публічне протистояння непокорі правопорушника створює екстремальні умови і вимагає від поліцейського негайного прийняття рішення про застосування виду поліцейського заходу, своєчасного переходу із запобіжного заходу на примусовий захід і навпаки. Навчившись вберегтися від небезпеки холодної зброї в руках злочинців, можна швидко та точно

оцінювати ситуацію та обирати найбільш ефективні заходи та методи.

Відповідно до системи оборонних дій проти загрози застосування холодної зброї, слід розуміти сукупність елементів, що утворюють один процес навчання, поліцейська освіта, необхідна для відбиття нападу та захисту від холодної зброї. Завдання визначені для виконання в умовах ризику повинні бути креативними. Так як погане орієнтування в незвичних для поліцейських умовах супроводжується втратою швидкості реакції і точності рухів.

Знання техніки і тактики нанесення ударів холодною зброєю та оволодіння ними допомагає працівникові поліції вдало вести захист із супротивником, безпомилково оцінювати його наміри, відчувати реальну загрозу, розрахувати свої дії для його знешкодження, застосовувати найефективніші захисні дії [2, с. 271]

Тактика повинна враховувати всі аргументи злочинця з ножем: принцип прийняття стратегії бою, недопущення, обережність, передбачення, застосування невеликих зусиль, м'яке і жорстке, контроль і вдосконалення, наполегливість тощо. Рука війни повинна, по можливості, бути позбавлена вільного руху, тобто зафіксована і контрольована [1].

Необхідність набуття теоретичних основ і практичних бойових навичок, які використовуються, наприклад під час затримання злочинців, а також відбиття збройного нападу. Володіння прийомами рукопашного бою значно знижується кількість трагічних випадків і сприяє підвищенню ефективності операції Національної поліції у боротьбі зі злочинністю [3, с. 6].

Отже, з цього можемо зробити висновок, що складність роботи, яку виконують правоохоронці, вимагає постійного підвищення рівня спеціальної підготовленості, важливою складовою якої є вміння захищатися від холодної зброї. Для ефективного підготовки поліцейських до боротьби, необхідно використовувати в комплексі всі елементи визначеної системи захисних дій, формувати необхідні технічні навички на фоні розвинених необхідних фізичних і психологічних якостей.

---

1. Антоненко С. А. Формування рухових навичок рукопашного бою і психологічної стійкості майбутніх співробітників правоохоронних органів, 2014. № 6-7. С. 125-129.

2. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ: [навчальний посібник] М. І. Ануфрієв, С. Є. Бугов, О. Ф. Гіда, С. М. Решко. К., 2013. 336 с

3. Захист від нападу та силове затримання правопорушника озброєного холодною зброєю. Методична розробка для проведення практичних занять з спеціальної фізичної підготовки. МВС НАВС 2019. 6с.

Євген ГІДЕНКО

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Забезпечення публічного порядку та безпеки, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян під час виникнення надзвичайних ситуацій на території України здійснюється силами і засобами підрозділів Національної поліції, які розробляють і здійснюють заходи щодо запобігання та розкриття розкрадань всіх видів власності, викрадень транспортних засобів, а також запобігають пограбуванню осіб, які загинули чи постраждали внаслідок надзвичайної ситуації [2, с. 39; 3, с. 9].

Названі, а також інші органи при здійсненні функцій у зазначеній сфері взаємодіють у різних формах: обмін інформацією про стан право порядку на відповідній території, поширеність і характер вчинених адміністративних правопорушень і злочинів, про соціальну обстановку або її напруженості, ситуації, пов'язаної з кліматичними та іншими процесами, про засоби запобігання та ліквідації наслідків стихійного лиха, про необхідність запровадження передбачених законодавством обмежень або надзвичайного стану [1, с. 39].

Судові органи, також будучи суб'єктом громадської безпеки, забезпечують захист конституційного ладу, здійснюють правосуддя в справах про адміністративні правопорушення та злочини, що посягають на безпеку особи, суспільства і держави, забезпечують судовий захист громадян, громадських та інших організацій та об'єднань, чії права були порушені, сприяють компенсації порушених прав, відшкодуванню завданих збитків тощо [4, с. 40].

Незважаючи на те, що конкретні проблеми, з якими стикаються сили безпеки і оборони України, можуть змінюватися з часом, деякі з найбільш актуальних проблем, з якими зіткнулися ці сили в останні роки, включають наступне:

Війна в Україні стала однією з найбільших викликів для сил безпеки та оборони України, що стосується не тільки бойових дій, але й гуманітарних наслідків цього конфлікту.

Сили безпеки та оборони України потребують модернізації та розвитку своєї техніки та озброєння, щоб мати здатність бути ефективними в умовах сучасної бойової діяльності.

Фінансування сил безпеки та оборони України є недостатнім, що

ставить під загрозу їх здатність виконувати свої завдання. Також проблемою є неефективне використання коштів та корупційні схеми в системі оборони [3, с. 9].

Хотілося б виділити ще проблему професійної підготовки та навчання. Важливим аспектом службово-бойової діяльності є професійна підготовка та навчання особового складу сил безпеки та оборони. Однак, існують проблеми з якістю навчання, а також з відсутністю практичного досвіду [4, с. 80].

Підхід до основних аспектів безпеки, а саме фізичної, інформаційної, психологічної та правової захищеності державних службовців носить систематичний, комплексний та Інноваційний характер.

У цій організації реалізовані сучасні технічні засоби захисту, такі як охоронні установки, металодетектори, персоналізовані електронні картки – перепустки, системи відеоспостереження та пожежогасіння, а також особлива увага приділяється фізичну охорону підрозділу.

Інформаційна безпека реалізована з використанням сучасних комп'ютерних систем та інноваційних методів зберігання, обробки та обміну інформацією. Ведеться розробка перспективних автономних систем внутрішньоорганізаційного обміну інформацією з використанням нових криптографічних методів захисту інформації [1, с. 15].

Психологічна безпека у відділенні фінансової роботи №9. Саме психологічна безпека є умовою, що забезпечує формування та розвиток функціонального комфорту, підтримка високого рівня особистісно - емоційної захищеності та психологічної вмілості, оптимізацію резервних можливостей особистості у діяльності.

Таким чином, ці проблеми є серйозними викликами для сил безпеки та оборони України, і потребують серйозних зусиль та реформ для їх подолання та забезпечення ефективної діяльності в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз.

---

1. Бойко, Оксана Анатоліївна, and О. А. Бойко. "Загрози національній безпеці України у сфері цивільного захисту." 2022 р.

2. Панова, О. О. "Щодо питання вдосконалення системи персоналу сектору безпеки і оборони України." 2022 р.

3. Смолянчук, Володимир Федорович, and Владимир Фёдорович Смолянчук. "Системні засади національної безпеки України." 2018 р.

4. Ткаченко, Олександр, and Костянтин Задорожний. "Антикорупційні заходи в Національній гвардії України як складовий елемент боротьби з корупцією у секторі безпеки і оборони." Честь і закон 1.80 2022 р.: 66-72.

Олег ДЕНИСЮК

доцент

Олена ЯЦУКНЕНКО

старший викладач

Володимир ВОЛОШИН

доктор медичних наук, професор

(Національна академія

Служби безпеки України)

УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ШЛЯХОМ ЗАПОБІГАННЯ СПОРТИВНОМУ ТРАВМАТИЗМУ СЕРЕД КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сьогодні, як ніколи актуальним є питання удосконалення системи фізичної підготовки військовослужбовців, здатних успішно вирішувати оперативно-службові завдання як з навчання та виховання підлеглих, так і з організації управління (взаємодії) підпорядкованими їм оперативними підрозділами в умовах проведення спеціальних операцій (заходів). Таким чином, висока боєздатність особового складу військовослужбовців Служби безпеки України під час виконання оперативно-бойових завдань може забезпечуватись високим рівнем фізичної підготовки, відмінними навичками тактико-спеціальної підготовки, досконалим володінням вогнепальною та холодною зброєю, прийомами рукопашного бою, психічною стійкістю до стресових ситуацій у бойових умовах.

Одним із важливіших завдань для досягнення потрібного фізичного розвитку майбутніх офіцерів спецслужби є попередження спортивного травматизму під час проведення практичних занять з фізичної підготовки та участі курсантів у спортивних змаганнях.

Профілактика спортивного травматизму та безпека занять фізичною культурою є одним із найважливіших питань організації навчально-виховної роботи в системі фізичної підготовки. Аналіз проблеми спортивного травматизму показав, що формуванню фізичного здоров'я людини приділяється чимало уваги як в сучасній українській педагогіці, так і в працях фахівців з фізичного виховання [1].

Узагальнені дані про стан спортивного травматизму у різних видах спорту свідчать, що найчастіше трапляються хронічні запальні та дегенеративні зміни опорно-рухового апарату, які є наслідком попередньо отриманих і не до кінця вилікуваних травм, повторних мікротравм та фізичних перенавантажень. При цьому найчастіше травмуються найбільш навантажені суглоби, зв'язки і м'язи. Як свідчить практика, захворювання опорно-рухового апарату значно частіше трапляється у тих, хто має більш

високу спортивну кваліфікацію, аніж у менш кваліфікованих спортсменів та початківців. Це значною мірою пов'язано з більшими фізичними навантаженнями на тренуваннях. Значний відсоток таких змін у цієї категорії спортсменів пояснюється їх недостатньо відповідальним ставленням до лікування отриманих травм, відновлення тренувань без консультації з лікарем тощо [2].

Причини виникнення спортивних травм можна поділити на безпосередні та опосередковані [3].

Безпосередніми причинами можна вважати:

- організаційні недоліки при проведенні фізичної підготовки, а саме рівень теоретичної і практичної підготовки тренера або викладача (інструктора); недосконалий графік тренувань і змагань; низька якість суддівства на змаганнях; похибки в матеріально-технічному забезпеченні тренувального процесу; незадовільні санітарно-гігієнічні умови проведення тренувань і змагань; несприятливі метеорологічні умови;

- методичні похибки при формуванні груп; низька якість проведення розминки; порушення принципу поступовості збільшення фізичних навантажень та їх форсування, а також недоліки у проведенні лікарського контролю.

Опосередковані причини виникнення спортивних травм пов'язані з індивідуальними особливостями тих, хто займається фізичною культурою, а саме: низький рівень техніко-тактичної підготовки; слабка фізична підготовка; недостатній рівень морально-вольової підготовки; психоемоційна нестійкість; нездужання.

Проведеними дослідженнями визначено, що незалежно від виду спорту існують загальні правила попередження спортивного травматизму, які можна сформулювати наступним чином:

- необхідність знань щодо особливостей виникнення спортивних травм в залежності від виду спорту;
- розробка заходів щодо попередження спортивних травм;
- визначення недоліків і помилок в методиці проведення занять;
- незадовільний стан місць занять та спортивного обладнання;
- порушення правил лікарського контролю;
- несприятливі санітарно-гігієнічні та метеорологічні умови при проведенні занять з фізичної підготовки.

Отже, встановлення всієї низки причин і факторів, які можуть впливати на виникнення травм під час проведення занять з фізичної підготовки дозволяє планувати і проводити заходи з профілактики спортивного травматизму серед курсантів Академії.

Під час проведення занять з фізичної підготовки викладачами особлива увага в плані профілактики травматизму приділяється при проведенні практичних занять таким прикладним видом спорту як рукопашний бій. Оволодіння прийомами рукопашного бою спрямоване на формування

спеціальних навичок, необхідних для виведення з ладу та затримання осіб, які підозрюються або вчинили неправомірні дії, для самозахисту від нападу та захисту від злочинців, які загрожують особистій безпеці громадян та співробітників СБ України. Також заняття рукопашним боєм формують та розвивають такі психологічні якості, як сміливість, рішучість, ініціативність та впевненість у власних силах, уміння швидко реагувати на зміну рівня небезпечних ситуацій оточуючого середовища.

Травматизм при занятті рукопашним боєм має свої особливості. Частота серйозних травм при заняттях рукопашним боєм, за даними різних авторів, коливається в межах 6,4 – 12,0 % від їх загальної кількості. За частотою випадків втрати працездатності внаслідок травматизму (13,6 %) єдиноборці поступаються лише мотогогонщикам, а за кількістю пошкоджень опорно-рухового апарату вони випереджають представників ігрових видів спорту. У 20,0 % випадків причинами травм у єдиноборців стала відсутність належного страхування й самострахування.

Травми при проведенні занять з рукопашного бою, головним чином, можуть бути викликані неправильною організацією їх проведення, а також використанням неадекватних за величиною й спрямованістю тренувальних навантажень. Тому, на початку кожного заняття викладач обов'язково повторює з курсантами техніку виконання окремих прийомів страховки та самостраховки, перевіряє укладку матів, їх з'єднання, справність чохлаїв та їх чистоту, а також наявність та справність макетів зброї. Що стосується останніх, то макети ножів та пістолетів краще повинні бути гумовими. Перевіряється правильність підгонки спортивного одягу курсантів, відсутність у них годинників, значків, обручок, авторучок, олівців, документів, гребінців тощо.

При проведенні заняття викладач має вимагати від курсантів високої організованості, дисципліни, зібраності, уважності при виконанні вправ та дій. У підготовчій частині заняття особлива увага звертається на правильність виконання курсантами спеціальних вправ для розвитку гнучкості та зміцнення суглобів. Вивчення прийомів нападу та самозахисту проводиться тільки після освоєння курсантами прийомів самостраховки. При виконанні прийомів в тренувальних парах підбираються курсанти приблизно одного зросту та ваги. Вони розміщуються на килимі в шаховому порядку таким чином, щоб падіння під час виконання кидків завжди проводилось від середини килима до його країв. При виконанні захватів та кидків викладач суворо слідкує за виконанням курсантами страховки та самостраховки, виключенням можливості падіння на партнера. При виконанні прийомів з обеззброєння, звільнення від захватів, больових прийомів викладач контролює, щоб вони виконувались плавно, без застосування значних зусиль і по першому сигналу партнера (будь-який вигук, хлопок по килиму, тулубу) негайно припинялось виконання прийому. При виконанні удушливих захватів курсантам забороняється проведення

надавлювання на гортань. Удари ножем, кулаком, ногою повинні тільки позначатись. Макет ножа при нанесенні ударів курсанти повинні тримати вільно, без напруження м'язів кисті, передпліччя.

Однією з причин виникнення травм на занятті з рукопашного бою може стати недисциплінована поведінка курсантів. Тому викладачі для попередження травматизму з цих причин проявляють значну увагу поведінці курсантів, попереджають випадки їх підвищеної азартності і грубості, проявляють вимогливість для забезпечення виконання поставлених завдань, забезпечують суворий порядок під час їх проведення.

Висновки. Таким чином, для попередження спортивного травматизму під час проведення занять з фізичної підготовки особливу увагу слід приділяти забезпеченню виконання комплексу організаційно-методичних заходів, спрямованих на постійне вдосконалення матеріально-технічного забезпечення, поліпшення умов проведення навчально-тренувальних заходів та змагань, підвищення кваліфікації викладацького складу, а також забезпечення належного лікарського контролю за станом здоров'я курсантів.

Реалізація цих заходів дозволить забезпечити не тільки профілактику спортивного травматизму, але й планомірне підвищення рівня фізичної та техніко-тактичної підготовленості, морально-вольових якостей і зміцнення здоров'я курсантів Академії.

Попередження спортивного травматизму під час проведення занять з фізичної підготовки курсантів вимагає перш за все детального вивчення причин та обставин, що викликали травму. Причини і наслідки навіть незначних спортивних травм повинні аналізуватися викладачами, лікарем і самими курсантами для проведення активної їх профілактики.

---

1. Ячнюк І. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві/І. Ячнюк : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки/– Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Т. 3. – С. 17-19.

2. Профілактика травматизму стосовно занять фізичною підготовкою та спортом: навч.-метод. Посібник/ Укладач Л.П. Кривизюк -Львів: ЛВІ при НУ «Львівська політехніка», 2002. - 31 с.

3. Пічугін М.Ф. Фізичне виховання військовослужбовців: навч. посіб./М.Ф. Пічугін, Г.П. Грибан, В.М. Романчук та ін. – Житомир: ЖВІ НАУ, 2011. 820 с.

Ігор ЄВТУШЕНКО

т.в.о. завідувача спеціальної кафедри №3
Інституту підготовки юридичних
кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, підполковник

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В основі виникнення й розвитку конфліктів лежить порушення з різних причин рівноваги суспільних відносин, що викликає серйозні суперечності і призводить до воєнних дій. Їхніми каталізаторами можуть бути різні обставини в суспільстві, такі, як масові заворушення, революції, перевороти, акти тероризму тощо. Не залишаються осторонь глобалізаційні процеси і відповідний геополітичний вплив на зародження й розвиток збройного конфлікту. Ескалація збройного протистояння всередині держави може бути вигідною як країнам-сусідам, так і країнам дальнього зарубіжжя. Проблематика службово-бойової діяльності складових сектору безпеки і оборони займає центральне місце у врегулюванні конфліктів.

Україна не є винятком у цьому питанні. Досвід реагування на кризові ситуації виявив низку суттєвих проблемних питань, відповіді на які є у сфері розвитку теорії службово-бойової діяльності.

Сучасні конфлікти потребують комплексного вирішення, а також участі різних відомств, владних структур та організацій в забезпеченні громадян, захисті конституційного устрою, суверенітету та територіальної цілісності держави, в усуненні тяжких наслідків тощо. За таких умов важливу роль відіграють сили безпеки сектору безпеки і оборони України.

Наразі поняття «війна» ототожнюється із збройним конфліктом. Однак науковці О. В. Лавніченко та С. О. Годлевський зазначають, що збройний конфлікт не містить основних ознак, притаманних війні як особливому стану суспільства, а також необхідних правових критеріїв, що визначають його як війну, тобто межа між війною і збройним конфліктом досить умовна [15]. Проте є низка істотних критеріїв, що дають змогу визначити відмінності між війною і збройним конфліктом, а також місце і роль кожного із цих соціальних явищ у суспільному житті, зокрема: війна обумовлюється наявністю корінних суперечностей – економічних, політичних і ведеться з рішучими цілями, тому у війні завжди є організаційний початок; у збройному конфлікті, як правило, на перший план висуваються національно-етнічні, кланові, релігійні та інші, похідні від основних, інтереси і викликані ними

протириччя; війна веде до якісної зміни стану всієї країни і збройних сил; у війні застосовуються відповідними інститутами держави всі форми боротьби (політична, дипломатична, інформаційна, економічна, збройна та ін.), а у збройних конфліктах сторони можуть обмежитися збройними зіткненнями, часом стихійними, хоча не виключається організоване застосування ними інших форм протиборства, у першу чергу – інформаційного; з юридичної точки зору війні властиві такі ознаки, як формальний акт її оголошення; розрив дипломатичних відносин між воюючими державами та анулювання договорів, якими регулювалися мирні відносини цих держав тощо. Тому поняття «збройний конфлікт» не тотожне поняттю «війна» і навпаки [15].

Наукова спільнота [16, 17, 18] визначає у міжнародному гуманітарному праві застосування чотирьох типів збройних конфліктів: міжнародні збройні конфлікти, учасниками яких можуть бути держави та їх об'єднання (міжнародні організації); визвольні війни і війни за самовизначення, у яких народи ведуть боротьбу проти колоніального панування, іноземної окупації та проти расистських режимів; збройні конфлікти неміжнародного характеру, що не мають міжнародного характеру і виникли на території однієї з держав; збройні конфлікти неміжнародного характеру, що відбуваються на території будь-якої з держав між його збройними силами й антиурядовими збройними силами або іншими організованими збройними групами, які, перебуваючи під відповідальним командуванням, здійснюють такий контроль над частиною її території, який дозволяє їм здійснювати безперервні й узгоджені воєнні дії.

Варто зазначити, що останнім часом тероризм ототожнюється із збройними конфліктами і перебуває в сильній взаємозалежності з глобалізацією. Тероризм – це явище, яке ґрунтується на руйнуванні й насильстві і призводить до виникнення й загострення збройних конфліктів. Тому з метою визначення джерел появи збройних конфліктів більш детально розглянемо поняття «тероризм».

У листопаді 2004 р. Радою Безпеки ООН тероризм визнано як будь-який акт, «...призначений для заподіяння смерті або тяжких тілесних ушкоджень цивільним особам або некомбатантам з метою залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити або утриматися від будь-якої дії». Тероризм практикується широким колом політичних організацій для досягнення своїх цілей. Він практикувався правими і лівими політичними партіями, націоналістичними групами, релігійними групами, революціонерами та правлячими урядами. Однією із форм є застосування насильства проти мирного населення з метою отримання гласності для групи або фізичної особи. Взагалі, цілі терористичного акту не жертви, які гинуть або дістають каліцтва в результаті нападу, а радше уряд, громадськість, або групи, серед яких терористи сподіваються поширити реакцію, таку, як страх, відсторонення, заляканість, радикалізація, сепаратизм тощо [19].

24 лютого 2022 року з боку країни-агресора розпочалась широкомасштабна війна проти України у зв'язку із чим на території нашої держави було введено правовий режим воєнного стану. Проте, країна-агресор в межах свого вторгнення використовує різні методи та форми ведення конфліктів, серед яких є військові операції, інформаційні операції, терористичні акти, диверсії і т.д. В свою чергу представники сектору безпеки і оборони в межах своєї службово-бойової діяльності протидіють усім цим проявам.

Відповідно до чинного законодавства Служба безпеки України – державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України [1]. І на підставі цього ж закону покладено компетенції по захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці.

При цьому, закон України «Про боротьбу з тероризмом» визначає перелік суб'єктів уповноважених на боротьбу з терористичною діяльністю в тому числі і Службу безпеки України, як головний орган у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю. В той же час, для реалізації закону України «Про боротьбу з тероризмом» було розроблено міжвідомчу Інструкцію, яка передбачає можливість міжвідомчої взаємодії та алгоритм проведення антитерористичної операції.

Крім того, в умовах ведення на території держави воєнних (бойових) дій, введення режиму воєнного стану, актуальним завданням залишається також організація та проведення контрдиверсійних заходів, по захисту об'єктів критичної інфраструктури, які проводяться на підставі Плану антитерористичних контрдиверсійних заходів (далі - План). Для ефективного вирішення завдань Плану застосовуються сили та засоби правоохоронних органів та сил оборони України які, як правило, дислокуються на відповідній території, у місці - максимально зручному в логістичному відношенні для залучення у конкретному заході, що відповідає вимогам Закону України «Про основи національного спротиву», однак цим Планом не передбачено проведення антитерористичної операції, що створює певну юридичну колізію.

Тому, проаналізувавши нормативно-правову базу було виявлено, що деякі міжвідомчі нормативно-правових акти були сформовані у мирний час і тому потребують оновлення та врахування алгоритму дій в умовах правового режиму воєнного стану, для усунення правової колізії. Актуалізація чинного законодавства у сфері захисту національної безпеки позитивно вплине на удосконалення взаємодії сил сектору безпеки і оборони України як в період воєнного стану, так і в мирний час.

1. Закон України «Про Службу безпеки України»
2. Закон України «Про боротьбу з тероризмом»
3. Закон України «Про основи національного спротиву»
4. Кримінальний кодекс України
5. Указ Президента України № 56/2022 «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»
6. Komisarov O., Skrynkovsky R., Bielai S., Chystokletov L. Formation of the Civil-Military Cooperation During the Settlement of the Armed Conflict in the South-East of Ukraine. *Traektoriâ Nauki*, 2018. Vol 4, № 7. P. 2009–2015.
7. Єрменчук О.П. Основні підходи до організації захисту критичної інфраструктури в країнах Європи: досвід для України: монографія / за ред. Самотуга А.В., Веріго Н.Ю. Дніпро: ДДУВС, 2018, 180 с.
8. FM 6-22 «Army Leadership», Headquarters department of the army, 2006. 216 p.
9. A-PA-005-000-AP-005 (2007-EN) – Leadership in the Canadian Forces – Leading People. [Ottawa] : National Defence, 2007. 185. Compensation and Benefits Instructions (CBI). URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/corporate/policiesstandards/compensation-benefits-instructions.html>.
10. Fathali M. Moghaddam. How globalization spurs terrorism. The lopsided Benefits of «One World» and Why That Fuels Violence. Part one The global context of terrorism. 2008.
11. Телічкін О. О. Психологічна адаптація співробітників поліції до несення служби в у миротворчій місії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук. : 19.00.01. Харків, 1998. 17 с.
12. Keith L. Shimko. *International Relations: Perspectives and Controversies*. Chapter 12 International Terrorism. 2009.
13. Кізян Р. В. Дослідження історії виникнення терористичних загроз. Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи : зб. тез доп. наук.-практ. конф., м. Харків, 14 берез. 2019 р. Харків : НА НГУ, 2019. С. 90–92.
14. Lankauskienė, T.; Tvaronavičienė, M. Security and sustainable development: approaches and dimensions in the globalization context. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2012. 1(4): 287–297. 197. Laurence Thieux. European Security and Global Terrorism: the Strategic Aftermath of the Madrid Bombings. **INTERNAL SECURITY AS THE FIRST PRIORITY IN THE EUROPEAN RESPONSE TO INTERNATIONAL TERRORISM**.
15. Лавніченко О. В., Годлевський С. О. Сутність збройного конфлікту всередині держави та підходи до його типології. *Честь і закон*. 2015. № 4. С. 4–13.
16. Гібридизація безпекового середовища на теренах Східної Європи та пострадянського простору. Інформація, аналітика, огляди. Львів : Центр міжнародної безпеки та партнерства, 2016. Вип. 2. С. 2–3. URL : <http://www.ispc.org.ua> (дата звернення: 01.02.2023).
17. Кузніченко С.О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану : монографія. Харків : Право, 2014. 232 с.
18. Levchuk V. Hybrid war against Ukraine and NANO response. *Безпека & партнерство : інформ.-аналіт. бюл.* Львів : Центр міжнародної безпеки та партнерства, 2015. Вип. 1. С. 3–6.
19. Audrey Kurth Cronin. Behind the Curve: Globalization and International Terrorism. *International Security*. Winter, 2002-2003. Vol. 27. No. 3. P. 30–58.

Владислав ЄМАНОВ

перший заступник начальника
з навчальної та методичної роботи,
кандидат військових наук,
старший науковий співробітник

Сергій БЄЛАЙ

заступник начальника
навчально-методичного центру –
начальник відділу методичного
забезпечення навчального процесу
доктор наук з державного
управління, професор

Володимир ТРОБІЮК

начальник
навчально-методичного центру,
кандидат військових наук, доцент

*(Національна академія
національної гвардії України)*

**ПРОПОЗИЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ
ФОРМУВАНЬ З ПРАВООХОРОННИМИ ФУНКЦІЯМИ**

Широкомасштабне вторгнення у 2022 році російських військ стало поштовхом для масштабних і структурних реформ у сфері безпеки і оборони України. Головним напрямом цієї стратегії є поступове реформування сил сектору безпеки і оборони України до стандартів ЄС та НАТО. Тому сьогодні Національна гвардія України проходить шлях розбудови за зразком сил безпеки і оборони провідних країн світу. Ключовим етапом у процесі модернізації та оновлення військових формувань з правоохоронними функціями є формування сучасної системи освіти.

Національна гвардія України (НГУ) є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Виходячи з практики виконання службово-бойових завдань частинами та підрозділами НГУ з початку збройної агресії доцільним є розгляд системи підготовки та перепідготовки персоналу на прикладі НГУ. Вищим військовим навчальним закладом НГУ, що безпосередньо прийняв участь у відбитті збройної агресії проти України у лютому 2022 року є Національна академія Національної гвардії України (Академія). Тому досвід Академії є вкрай доречним для розроблення пропозицій з удосконалення системи підготовки та перепідготовки персоналу для військових формувань з правоохоронними функціями.

Академіє є вищим військовим навчальним закладом, що здійснює підготовку офіцерів та курсантів на бакалаврському, магістерському та науковому (доктор філософії, доктор наук) рівнях вищої освіти та тактичному й оперативному рівнях військової освіти. З початку ведення бойових дій і по сьогоднішній час науково-педагогічний персонал Академії бере безпосередню участь у обороні міста Харкова, здійснюють охорону об'єктів критичної інфраструктури. Науково-педагогічний персонал Академії входить до складу штабів об'єднаних угруповань військ та виконує бойові завдання з планування та координації діяльності підрозділів та частин сил оборони України щодо відсічі збройної агресії російської федерації проти України.

Крім того, відповідно своїх професійних компетентностей, науково-педагогічний склад Академії долучається до підготовки особового складу новостворених підрозділів територіальної оборони. Основними завданнями є надання базових знань мобілізованим військовослужбовцям з тактичної, вогневої, медичної, інженерної та аварійно-рятувальної підготовки. Новою епохою у нарощенні спроможностей України стало створення 9 штурмових бригад «Гвардії наступу» у складі Міністерства внутрішніх справ України. Це бригади "Буревій", "Червона калина", "Кара-Даг", "Рубіж", "Спартан", "Хартія" та легендарний "Азов" у Національній гвардії України (НГУ), а також "Сталевий кордон" у Державній прикордонній службі та "Лють" у Національній поліції. Безумовно, Академія приймає безпосередню участь у цьому процесі. Викладачі здійснюють підготовку рекрутів новостворених підрозділів.

В сучасних умовах відсічі збройної агресії особлива роль приділяється системі підготовки персоналу. Тому після виконання бойових завдань з оборони міста Харкова Академія відновила освітній процес. Це дало змогу продовжити підготовку офіцерів тактичного та оперативного рівня військової освіти.

Командно-штабний факультет здійснює підготовку курсантів за спеціальністю 251 «Державна безпека» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти тактичного рівня військової освіти за оновленими з початку введення воєнного стану професійними кваліфікаціями:

- Службово-бойове застосування підрозділів НГУ;

– Службово-бойове застосування підрозділів НГУ з посиленням вивченням іноземної мови;

– Службово-бойове застосування підрозділів спеціального призначення НГУ;

– Службово-бойове застосування підрозділів зв'язку НГУ.

Також на факультеті здійснюється підготовка громадян за програмою підготовки офіцерів запасу.

Факультет логістики здійснює підготовку курсантів за спеціальностями 254 «Забезпечення військ (сил), 255 «Озброєння та військова техніка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти тактичного рівня військової освіти за оновленими з початку введення воєнного стану професійними кваліфікаціями:

– Експлуатація та відновлення автомобілів та бойових машин підрозділів НГУ;

– Експлуатація та відновлення ракетного, артилерійського та стрілецького озброєння підрозділів НГУ;

– Тилове забезпечення підрозділів НГУ.

Гуманітарний факультет здійснює підготовку курсантів за спеціальністю 251 «Державна безпека» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти тактичного рівня військової освіти за оновленими з початку введення воєнного стану професійними кваліфікаціями:

– Організація роботи з особовим складом у підрозділах НГУ;

– Організація зв'язків з громадськістю у НГУ;

– Організація міжнародного співробітництва.

Оперативний факультет здійснює підготовку слухачів за спеціальністю 251 «Державна безпека» другого (магістерського) рівня вищої освіти оперативного рівня військової освіти за оновленими з початку введення воєнного стану професійними кваліфікаціями:

– Службово-бойова діяльність формувань НГУ із забезпечення державної безпеки;

– Організація логістичного забезпечення у формуваннях НГУ;

– Організація роботи з персоналом у формуваннях НГУ.

Відновлення освітнього процесу є неможливий без поновлення всіх рівнів підготовки. Тому докторантура та ад'юнктура продовжила підготовку докторів наук та докторів філософії за спеціальністю 251 «Державна безпека». На сьогоднішній час вже захищено 7 дисертацій на здобуття освітньо-наукового рівня доктор філософії та 2 роботи подано до захисту.

Однак на сьогоднішній день в НГУ гостро стоїть питання поповнення офіцерськими кадрами штатних підрозділів. Нові виклики закономірно спонукають до раціонального вирішення. Також враховуючи завдання по інтеграції в систему НАТО, необхідна така концептуальна модель у поєднанні формальної та неформальної освіти, що задовольнить всіх учасників системи професійної підготовки офіцерів і надасть їй значно вищі

сучасні стандарти.

Для вирішення цієї проблеми у Академії створено Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації й запроваджується система курсів підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів на базі спеціалізованої професійної підготовки офіцерів, яка буде змістовно наповнена тотожними рівням стандартів військової освіти країн-членів НАТО.

З метою підвищення якості підготовки офіцерів в Академії та якості наукових досліджень, які проводяться, в структурі Академії започатковано створення Центру імітаційного моделювання. Центр імітаційного моделювання призначений для підтримки всіх заходів навчання, підготовки та наукової діяльності з використанням сучасних систем імітаційного моделювання.

Як підсумок визначаємо, що наведений досвід Академії в сфері забезпечення національної (державної) безпеки України шляхом безпосередньої участі у відсічі збройної агресії, підготовки персоналу сил сектору безпеки і оборони України, а також доопрацювання освітніх програм до реалій функціонування українського суспільства в умовах дії воєнного стану посилить синергію у розробці та реалізації взаємовигідних освітніх програм для закладів вищої освіти ці специфічними умовами навчання та дозволить примножити кращі освітні практики.

Сергій ЖУКОВСЬКИЙ

старший викладач
кафедри тактико-спеціальної
та спеціальної фізичної підготовки,
підполковник поліції

Ігор МАГАЦ

викладач кафедри
тактико-спеціальної
та спеціальної фізичної підготовки

*(Одеський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

На шляху розбудови демократичної держави одним із найважливіших питань є досконале функціонування усіх органів держави. Одним із найважливіших органів держави є поліція.

Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод

людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1, п.1 ст. 1]

У складі Національної поліції України функціонує патрульна поліція на яку покладені повноваження з дотримання публічного порядку та попередження дорожньо-транспортних пригод. Для належного виконання покладених повноважень патрульною поліцією використовується службовий автотранспорт обладнаний спеціальними звуковими і світловими сигналами.

Однак відповідно до п.7 Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами право на керування транспортними засобами, обладнаними спеціальними звуковими і світловими сигналами або призначеними для перевезення небезпечних вантажів, а також автобусами, що здійснюють перевезення за міжміськими і міжнародними маршрутами, надається особам, які останні три роки працюють водіями транспортних засобів відповідної категорії. [2, п.7]

Звідси постає питання – чи всі патрульні поліцейські, які керують службовими мотоциклами та автомобілями, обладнаними спеціальними звуковими і світловими сигналами, відповідають вимогам Постанови КМУ №340 від 8 травня 1993 р., а саме мають у трудовій книжці відповідний запис?

Ймовірними шляхами вирішення даної проблеми можуть бути:

1) переведення в піші або вело патрулі усіх патрульних поліцейських, які не мають у трудовій книжці запис про роботу на посаді водія впродовж останніх 3 років за попереднім (перед ДПП) місцем роботи та добір на посади патрульних поліцейських осіб з числа водіїв (наприклад таксі), які відповідають вимогам зазначеної Постанови;

2) демонтувати спеціальні звукові і світлові сигнали з службового автотранспорту патрульної поліції.

Як ми бачимо вищезазначені варіанти вирішення даної проблеми є неприйнятними, оскільки суттєво вплинуть на якість виконання покладених повноважень патрульної поліції.

На нашу думку, одним з шляхів вирішення даної проблеми є усунення прогалини в праві законодавцем, як це зроблено в частині 2 пункту 7 зазначеної Постанови стосовно військовослужбовців строкової військової служби, осіб рядового та молодшого начальницького складу служби цивільного захисту, які отримують таке право після проходження спеціальної підготовки і стажування протягом певного часу. [2, п.7]

---

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. ст.379 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Свідоцтво від 08.05.1993 № 340 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-93-%D0%BF#Text>.

Олександр ЖУРАВЕЛЬ

старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права

**ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО**

Застосування поліцейськими заходів фізичної регламентується статтею 44 Закону України «Про Національну поліцію» в якому сказано: Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом [1].

Прийоми самозахисту та фізичного впливу включають: рукопашний бій, самбо, дзюдо, айкідо, бокс, карате, кікбоксинг та інші види єдиноборств. Виконання будьякого прийому завершується затриманням правопорушника, одяганням кайданків або зв'язуванням, оглядом та конвоюванням.

Слід визначити, що удар – це миттєва силова дія, що впливає на ту чи іншу частину тіла, у результаті якої відбувається подразнення нервових шляхів, вузлів, а також ушкодження м'язів, кісток, дрібних і великих кровоносних судин, що призводить до крововиливів. Удари діють безпосередньо на нерви, нервові закінчення і нервові вузли, м'язи і зв'язки, спричинюючи больовий шок, механічні розриви м'язів, судин, кісток тощо.

Проаналізувавши термін «удар», нами був зроблений висновок, про те що «удари» є одними з ефективних форм застосування заходів фізичного впливу, яка є невід'ємною частиною в ситуаціях пов'язаних із силовим зіткненням з правопорушником. Удари руками та ногами є більш дієвими під час застосування заходів фізичного впливу, а також у випадках, коли поліцейський має менші параметри тіла, або діє проти декількох правопорушників.

Варто додати, що в деяких ситуаціях, у певний момент двобію удари можуть відігравати головну та допоміжну роль, розширюючи спектр бойових можливостей. Їх можна застосовувати як засіб нападу, так і засіб захисту, як дії, які розпочинають та дії, якими завершують двобій, а також як засіб переходу від одного заходу фізичного впливу до іншого. Удари завдаються руками, ногами, як для враження супротивника, так і створення умов для виконання інших прийомів і технічних дій. Ефективність ударів за умови

відповідної підготовленості може бути досить високою (коли удари завдаються в найуразливіші частини тіла): вчасно і точно нанесений удар чи серія ударів спричинює сильний больовий шок, втрату свідомості та здатності рухатися.

Слід зазначити, що під час виконання ударів майбутній офіцер поліції повинен забезпечити собі можливість швидкого відновлення втраченої рівноваги в разі невлучення і мінімальну вірогідність травмування тієї частини кінцівки, якою завдається удар. Доречно зауважити, що удари руками і ногами значно розширюють арсенал заходів фізичного впливу, що відіграє позитивну роль у підготовці курсанта до реального протистояння з правопорушниками. Для опанування техніки виконання ударів, курсанти систематично вдосконалюють техніку їх виконання на заняттях із спеціальної фізичної підготовки.

Захисні дії – це прийоми фізичного впливу, які поліцейські використовують з метою уникнення ураження від дій супротивника. Володіння технікою захисту від ударів правопорушника надає перевагу поліцейському та в більшості випадків допомагає їм в затриманні злочинів [2].

Для виконання ефективних захисних дій важливо, в першу чергу, візуально оцінити супротивника, а за розміщенням його ніг та розподілом ваги тіла визначити, якою ногою він буде атакувати. Під час виконання захисних дій не можна заплющувати очей а також відвертатися. Для успішного здійснення захисних дій важливого значення набуває дотримання дистанції, яка дозволяє визначити напрямок удару і виконати захисні дії тому що, якщо дистанція буде занадто близька – поліцейський може не встигнути зреагувати на удар, якщо дистанція дальня, то він не матиме можливості результативно контратакувати.

Удари ногами мають значну силу, тому відпрацюванню захисних дій від ударів ногами, курсанти ЗВО приділяють виняткову увагу. Найнебезпечніші удари ногами на нижньому і середньому рівнях – у коліно, гомілку, живіт і пах.

Виконуючи захисні дії від удару ногою у нижній рівень тіла на ближній і середній дистанціях, застосовують відхід з лінії атаки, зупинення атакуючої ноги, накладкою ступні, підставку гомілки, або м'язової частини ноги. Під час виконання захисних дій від ударів у верхній рівень тіла застосовують пересування, рухи тулубом, прихвати руками.

Захисні дії від ударів руками здійснюють різними способами: пересуванням (кроком чи стрибком назад, праворуч чи ліворуч); рухами тулуба (ухилами, «пірнаннями», розвертаннями); кінцівками (нанесенням зустрічних чи випереджальних ударів, підставками, відбивками, накладками). Комбіновані захисні дії поєднують різні його способи. [3]

Отже високий рівень розвитку спеціальної фізичної підготовленості майбутніх поліцейських є необхідна умова ефективного виконання

службових завдань. Навчання й удосконалення техніки виконання ударів і захисту від них передбачає застосування комплексу методів і засобів спеціальної фізичної підготовки. Опанування техніки нанесення ударів руками, ногами та захисту від них тісно пов'язано з розвитком усіх фізичних якостей майбутнього правоохоронця та досягається за рахунок комплексного поєднання тактичної, фізичної та психологічної підготовки.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>;

2. Борейко Н. Ю. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів: автореф. ...дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2008. 20 с

3. Виконання ударів руками та ногами: захисні та контратакувальні дії [Текст] : метод. рек. / [С. М. Козенко, В. В. Бондаренко, Г. В. Бикова та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 70 с.

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КЛЮЧОВЕ ПИТАННЯ ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ

Подальший розвиток демократії, забезпечення прав і свобод громадян нерозривно пов'язані з підвищенням якості й ефективності діяльності сил охорони правопорядку, одне з провідних місць серед яких належить підрозділам поліції.

Складна оперативна обстановка, що склалася наразі в Україні, демонструє потребу в удосконаленні багатьох аспектів діяльності сил охорони правопорядку, в тому числі їх наукового та нормативно-правового забезпечення [1, С. 259].

Сучасний світ дуже бурхливий, повний небезпек та загроз для життя і здоров'я громадян. Кожного дня відбуваються катастрофи різних характерів, внаслідок яких страждають люди. За своєю специфікою служби першими на місце катастрофи чи аварії, або іншої надзвичайної події прибувають саме поліцейські, яким приходиться відразу приймати участь у наданні відповідної допомоги. Бувають випадки що поліцейські повинні швидко і якісно надавати першу домедичну допомогу, з метою продовження життя постраждалих до прибуття медиків.

Головними принципами роботи поліцейського на місце події є:

швидкість, оперативність та кваліфікованість своїх дій, у тому ж числі і надання першої домедичної допомоги постраждалим. Адже, кожна хвилина для здоров'я та життя потерпілого має значення.

Підготовка поліцейських у сфері тактичної медицини не повинна передбачати отримання повного курсу кваліфікованої медичної освіти, поліцейським необхідно знати лише найбільш важливі аспекти рятування людей. Такими аспектами є: первинний огляд постраждалого та визначення ступеню тяжкості його стану, проведення медичного сортування (тріажу), способи звільнення дихальних шляхів та забезпечення їх прохідності, надання допомоги при пневмотораксі, різних видах кровотеч, інсультах, інфарктах, шоккових станах, потраплянні в ДТП, правильність проведення евакуації тощо. Всі ці навички та знання поліцейські повинні знати та вміти правильно застосовувати [2, с. 6-7].

Оволодіння знаннями, уміннями і навиками, постійне удосконалення професійної майстерності є службовим обов'язком всього рядового і начальницького складу [3, с. 124].

На разі, основною тенденцією в світі є поширення інформаційних технологій та винаходів на всі сфери діяльності людини, не є винятком й навчання поліцейських надавати екстрену медичну допомогу як в Україні так і за кордоном. Наприклад, для відпрацювання теоретичних знань під час кваліфікованої підготовки працівників Національної поліції України використовують різноманітні тренажери для навчання екстреної медичної допомоги. Застосування таких фантомів-тренажерів під час навчання є неймовірно корисним, адже завдяки застосуванню таких технологій працівники поліції ще під час навчання мають можливість відпрацювати отримані знання на практиці, а не власне під час надзвичайної ситуації.

Особливим питанням, є збереження власного життя рятувальника, а саме людини, яка надає першу домедичну допомогу. Поліцейські повинні пам'ятати про особисту безпеку під час допомоги іншим особам: фізичну (убезпечувати себе від отримання травм, пошкоджень, оглядати місце події та виявляти небезпечні для себе фактори), біологічну (банально хоча б одягати рукавички при роботі з постраждалим, для уникнення зараження інфекційними невиліковними хворобами, які переносяться через кров, шкірних захворювань тощо), юридичну (дотримання норм чинного законодавства при наданні поліцейським першої домедичної допомоги) [4].

Отже, підводячи підсумок можемо сказати, що основною тенденцією під час першої домедичної підготовки поліцейських є застосування новітніх технологій, які надають надзвичайно необхідні та корисні можливості практичного відпрацювання теоретичних знань під час навчання, що, на нашу думку, є неймовірним позитивним аспектом підготовки поліцейських. Крім цього, для поліцейських особливо важливо володіти навичками надання першої домедичної допомоги постраждалим, адже саме поліцейські через специфіку своєї роботи першими прибувають на місце події та перші

отримують доступ до інформації про те, що сталося та стан потерпілих. Тому від рівня підготовленості поліцейського залежить подальше життя та здоров'я людей [2, с. 11].

1. Завістовський О.Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції : сутність та розмежування понять. Аналітично-порівняльне правознавство, № 5 (2022). С. 258-262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>

2. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. посібник/ О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.

3. Завістовський О.Д. Принципи забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку під час дії воєнного стану. The III International Scientific and Practical Conference «Theories, methods and practices of the latest technologies», November 07–09, Tokyo, Japan. P.123-125. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/11/Theories-methods-and-practices-of-the-latest-technologies.pdf#page=124>.

4. Правила поведінки на місці події при наданні домедичної допомоги URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/home_preparation/info/lec3.html.

Євген ЗЕЛЕНСЬКИЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки,
майор поліції

Марія ХЛІВНА

курсант 1-го курсу
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ АКТИВНОСТІ ТА ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТАМИ ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

В кожному закладі вищої освіти України зі специфічними умовами навчання, слухачі вивчають дисципліну - вогнева підготовка. Це базова дисципліна і не весь особовий склад курсу засвоює її на рівень відмінно та добре.

На основі результатів 1-го семестру, 1-го курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, можна провести аналіз. Який висвітлює знання особовим складом дисципліни на рівень добре - 30 % здобувачів освіти та 70% на рівень задовільно. В той же час з інших дисциплін навчальний матеріал на рівень відмінно та добре мають 70 % особового складу і на задовільно 30%.

За кордоном, в таких країнах як: Нідерланди, Польща, США та інших приділяють вагому кількості часу та уваги первинній професійній підготовці, в яку входить дана дисципліна. Проте на неї виділяється менша кількість годин ніж в Україні, але показують належні результати, такі як: пониження рівня злочинності в областях та районах, протидії злочинним групам та організаціям.

Закордонні поліцейські підрозділи та навчальні заклади підготовки працівників поліції пропонують програми/тренінги, орієнтовані на професійну спеціалізацію або, рідше, на актуалізацію й сертифікацію компетенцій (спеціалізовану підготовку).

Переважна частина закладів в яких готують поліцейських має сучасні тренажери для стрільб, оновлені та матеріально забезпечені тири - на відміну від наших вітчизняних, також автодроми та полігони/тири можуть бути представлені кількома об'єктами, кількість яких залежить від розмірів академії/університету.

Традиційні аудиторні лекції також все ще використовуються в усіх академіях/університетах такого спрямування, тому що, теоретичні знання є важливою складовою освоєння даної дисципліни. однак також широко застосовуються сучасні підходи та методи, що потрібні також в наших ЗВО зі специфічними умовами навчання.

Найбільш типові методи, які застосовуються в усіх закладах: лекції, дискусії, робота в групах, аналіз практичних ситуацій, сценарії дій.[1, с. 22]

Частка практичних іспитів різниться від 20% до 60% в закордонних, і вони здебільшого охоплюють вогневу підготовку, водіння, комплексні сценарії, дії на місці події тощо.[1, с. 22]

Оцінювання за кордоном проводиться з використанням різних методів. Найбільш типовими є: письмовий іспит (оцінювання теоретичних знань) та практичні іспити (оцінювання практичних навичок із використанням, аналізу практичних ситуацій, сценаріїв тощо).[1, с. 22]

Задля утворення прогресу в навчанні курсантів українських закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, необхідно:

- долучити до навчальної програми вищевказані типові методи які застосовують в усіх закладах такого спрямування, що допоможуть зрозуміти дисципліну з середини та навчитися орієнтуватися в надзвичайних, неочікуваних та життєвих ситуаціях;

- включити використання анімаційних програм і анімованих плакатів, інтерактивних навчальних програм, а також навчальних відеофільмів [2];

- розширити програму навчання шляхом зміни співвідношення

практичної та теоретичної складових підготовки на користь практичної складової;

- оновити, щоб усі програми спеціалізованої підготовки у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України були орієнтованими на опанування практичних навичок і формування нових компетенцій високого рівня поліцейськими;

- модернізувати поточні об'єкти та навчальну базу (наприклад, сучасні тири, вогнепальну зброю, тренажери для розвитку навичок прийняття рішень, вогневої підготовки, лабораторії тощо);

- необхідність вводити в процес навчання більш динамічні методи, що сприятимуть покращенню навичок та підвищенню рівня точності та швидкості стрільби і прицілювання.

Практичні заняття та урахування даних рекомендацій нададуть більший відсоток зацікавленості слухачами даної дисципліни і як результат підвищать рівень показників навчання та засвоєння матеріалу, а також вироблення практичних навичок.

1. Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ. Хатія : м. Київ, 2018. – 164 с.

2. Чабаненко Ю.С., Мельник О. М. Удосконалення методики проведення практичних занять з дисципліни «Вогнева підготовка» у майбутніх працівників правоохоронних органів. 2021, № 4 с. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/140.pdf.

Дмитро КАЗНАЧЕСЬ

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію нашої суверенної держави, функціонування всього суспільного та державного механізму зазнало вимушених змін. Не оминули такі зміни й діяльність та функціонування правоохоронної системи, зокрема поліцію України. Відповідно до цього, перед співробітниками поліції України постало багато викликів у зв'язку із збройною агресією російської федерації.

Зокрема, саме забезпечення публічної безпеки і порядку є одним із пріоритетних завдань національної безпеки України. Крім того, це входить до кола основних завдань поліції України.

Його значення зумовлене створенням у державі захисту прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, запобігання кримінальним правопорушенням і проступкам, поваги до честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі та порядку, особливо в такий важкий для нашої держави час.

Отже, в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації та введенням правового режиму воєнного стану на території нашої країни, під час забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку до уповноважених органів і підрозділів Національної поліції висуваються особливі вимоги щодо несення служби. Такі функції включають, наприклад:

- 1) під час взаємодії з підрозділами Національної гвардії України та добровольчими формуваннями територіальної оборони;
- 2) виконання службових повноважень у пунктах пропуску;
- 3) несення служби із забезпечення публічної безпеки та порядку під час комендантської години, в умовах активних бойових дій під час звільнення окупованих територій;
- 4) виявлення та знешкодження диверсійно-розвідувальних груп противника тощо [2, с.254].

Усе це потребує належного ефективного управління та злагодженості алгоритмів дій у тих чи інших ситуаціях, розрахунку сил і засобів, матеріально-технічного забезпечення.

Слід також зазначити, що ефективне забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану Національною поліцією України неможливе без взаємодії цього органу з іншими підрозділами правоохоронних органів.

У цьому аспекті слід звернути увагу на питання особливостей взаємодії з іншими уповноваженими державними органами та добровольчими воєнізованими формуваннями щодо забезпечення публічної безпеки та порядку.

Так, згідно з п. 4 наказу МВС України від 10 серпня 2016 року № 773 основні форми взаємодії Національної поліції України та Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) громадської (суспільної) безпеки і порядку:

- спільне патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських і річкових портів, інших громадських місць;
- забезпечення (охорона) публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових і спортивних заходів;
- проведення спільних заходів щодо стабілізації оперативної обстановки у разі її загострення на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць [3].

Відповідно, надзвичайна складність забезпечення публічного порядку в умовах воєнного стану потребує високої професійної підготовки працівників

Національної поліції України. Дії працівників поліції в умовах воєнного стану мають бути юридично грамотними, сприйматися громадянами, права і свободи яких обмежені, справедливими та законними [1, с.146].

Тому для того, щоб працівники підрозділів Національної поліції могли ефективно забезпечувати публічний порядок і безпеку в умовах воєнного стану, необхідно, щоб ця діяльність була організованою.

Для цього, враховуючи поточну оперативну обстановку, соціально-політичну та економічну обстановку, необхідно вжити заходів щодо розгортання особового складу поліції, забезпечення її необхідними матеріально-технічними ресурсами, відпрацювати алгоритм дій поліції у надзвичайних ситуаціях, що можуть статися (захоплення державних будівель, особливо важливих об'єктів, заручників тощо).

---

1. Хатнюк Ю.А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку: курс лекцій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 168 с.

2. Бездуган В. Склад Н. Права людини під час збройних конфліктів. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 498 с.

3. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.08.2016 № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16> (дата звернення 02.04.2023)

Андрій КАЛАШНИК

керівник управління забезпечення
особистої безпеки Державного бюро
розслідувань, полковник

ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦИФІКУ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ПРОВЕДЕННІ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Одним з головних напрямів кадрової політики правоохоронних органів МВС України є підвищення рівня професіоналізму працівників поліції. Крім того, служба в органах внутрішніх справ пов'язана з безліччю моральних проблем, викликаних специфікою роботи поліцейських, екстремальним характером служби, складністю прийняття рішень, персональною відповідальністю за свої дії і низькою соціальною захищеністю співробітників поліції. Все це призводить до зниження загального числа охочих вступати на службу в правоохоронні органи. Незважаючи на це, останнім часом значно збільшилася кількість жінок, що надходять на військову службу і на службу в органи внутрішніх справ МВС України. Подібна тенденція, ймовірно, виникла не випадково. І якщо першою країною де жінка в 1906 році отримала

право працювати в МВС була Фінляндія, то в Україні ці процеси запізнилися майже на 110 років. Саме з'являється розуміння того, що не все так добре у становищі чоловіків, які впродовж століть посідали домінуючі порівняльно з жінками позиції у сфері МВС [1]. Спочатку завдання співробітниць полягала в боротьбі зі злочинністю неповнолітніх і жінок.

Заступник Міністра внутрішніх справ Катерина Павліченко вказала, що в даний час жіночий персонал успішно проходить службу в різних підрозділах МВС: відділах дізнання, кримінальної поліції, науково-дослідних і освітніх організаціях системи МВС України. Жінки працюють на посадах патрульно-постової служби, дільничних уповноважених поліції, інспекторів у справах неповнолітніх, як співробітників кадрового та виховного апаратів, психологів МВС та багатьох інших [2]

Найчастіше мотивами жінки вступити на службу в силові структури: армію і поліцію, в даний час, пояснюється положенням в країні. Матеріальна зацікавленість, можливість уникнути безробіття, отримання соціальних пільг, таких як раннє пенсійне забезпечення і безкоштовне медичне обслуговування, ось що часто підштовхує жінок на службу в правоохоронні органи. Однак цей вибір може бути пояснений і можливістю отримати, для себе певні блага іншого плану: можливість отримати вищу освіту, самоствердитися, стати самостійною і незалежною, реалізувати свій творчий хист. Для таких жінок також важливо жити в колективі і мати вірних і надійних друзів, приносити користь суспільству і займатися цікавою справою. Необхідно відзначити, що як і раніше продовжується зростання числа офіцерів жіночої статі, що надходять в освітні організації системи МВС України на традиційно чоловічі спеціальності. У зв'язку з цим стає зрозумілим, що врахування особливостей статі людини і його психологічні проявлення, в останні роки входять в число найбільш активно обговорюваних і вивчаємих в різних областях науки про людину. Гендерна педагогіка, гендерний підхід в освіті - ці питання є одними з найменш розробленими в вітчизняних дослідженнях. Гендерні підходи в педагогіці сприймаються поки як наукова екзотика.

Більшість викладачів і офіцерів, які беруть участь в реалізації освітнього процесу, відчують значні труднощі, як в організаційному, так і соціальнопсихологічному плані при роботі з курсантами-дівчатами. Це передбачає пошук нових підходів, що враховують соціальну статеву диференціацію дівчат і юнаків.

Аналіз філософських, соціологічних, педагогічних поглядів на проблеми «гендеру» приводить до висновку про те, що реальні відмінності між чоловіками і жінками обумовлюють необхідність і гендерного підходу до дослідження професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів МВС. Л.В. Штилева дає наступне визначення гендерної підходу - це «сукупність уявлень, які передбачають, що відмінності в поведінці і вихованні чоловіків і жінок визначаються не стільки їх фізичними особливостями, скільки

вихованням, поширеними в кожній культурі уявленнями про сутність чоловічого і жіночого, державно гендерної політики» [3]. Однак, реалізація даного підходу, наприклад, при аналізі соціальнопедагогічної проблеми професійного виховання і професійної самореалізації курсантів в освітніх організаціях системи МВС України, має місце тільки в одиничних роботах.

Вивчивши наукову літератури з даної проблематики, можна зробити висновок, що гендерний підхід враховує саме можливості і здібності особистості, а не її статеву приналежність; орієнтує на нейтралізацію і пом'якшення відмінностей між статями; заохочує види діяльності, що відповідають інтересам особистості; сприяє вибору поведінки виходячи з конкретної ситуації; дає можливість відступів від традиційних стереотипів.

Реалізація гендерного підходу на заняттях фізичною підготовкою має практичну значимість для розвитку індивідуалізованих форм навчання, розкриття особистісних здібностей. Говорячи про індивідуальність, слід пам'ятати, що одні й ті ж цілі можуть бути досягнуті різними способами, в різноманітних умовах, різними виконавцями, які відрізняються фізичними, психічними можливостями, поточним станом. На основі цього будується індивідуальність процесу навчання [4].

На основі цього будується індивідуальність процесу навчання. Необхідно відзначити, що велика роль у гендерній освіті, відводиться педагогу, перед яким ставиться непросте завдання подолання повороту до інтересів і потреб конкретного курсанта, до вміння бачити, чути і розуміти його своєрідність, індивідуальні та вікові особливості залежно від статі.

При гендерному підході в навчанні юнаки та дівчата мають рівні права на отримання знань і участь в громадському житті університету з специфічними умовами навчання; вони протиставляються один одному, а взаємодіють на основі партнерських відносин.

Підводячи вище наведене, можна дійти висновку, що визнання особистісної рівноправності юнаків і дівчат на заняттях фізичною підготовкою не означає заперечення біологічних і фізіологічних особливостей і відмінностей в їх життєдіяльності. Все це вимагає різних форм, методів і засобів навчання для найбільш повної реалізації здібностей курсантів як представників своєї статі в навчальній і поза-навчальній діяльності.

---

1. URL:https://gender.org.ua/images/lib/zhinky_v_organah_vnutrishni.pdf (Дата звернення 28.08.2022)

2. URL:<https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/katerina-pavlicenkozalucennya-zinok-pravoohoronnic-do-mirotvorcix-operacii-vazlivii-pokaznikgendernoyi-rivnosti> (Дата звернення: 28.08.2022)

3. Штилева Л.Н. Фактор статі в освіті. Гендерний підхід і аналіз: Монографія. 2008. - 316 с

4. Солодок А.С. Фізіологія людини. Загальна. Спортивна. Вікова: підручник / А.С. Солодков, Є.Б. Сологуб. Радянський спорт, 2010. 620 с.

Іван КАТЕРИНЧУК

професор кафедри вогневої підготовки
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
доктор юридичних наук, професор

ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ – ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ НАВИЧОК РЕЗУЛЬТАТИВНОГО ПОСТРІЛУ

Формування початкових навичок поводження зі зброєю не передбачає тільки бездоганне володіння зброєю. Це також наявність врівноваженої нервової системи та доброї фізичної підготовки, за допомогою яких можна оволодіти навичками бездоганного поводження зі зброєю, тому вогнева підготовка неможлива без відповідної фізичної підготовки. В цьому напрямку можна стверджувати про взаємозалежність зі спеціальною фізичною підготовкою, яка навчає прийомам самозахисту, розглядаючи питання їх тактичного застосування[1].

В цьому аспекті високий рівень володіння стрілецькою зброєю, спеціальною фізичною підготовкою, психологічною стійкістю та стійких навичок й вміння з тактико-спеціальної підготовки співробітників спеціальних підрозділів правоохоронних органів та військових формувань стають вирішальним чинником в успішному виконанні бойових завдань.

Моделювання найбільш імовірних сценаріїв розвитку подій в процесі навчання та відпрацювання дій за різними ввідними надає можливість співробітникам набути стійких навичок та вмінь. В умовах виконання завдань за призначенням такі знання й уміння дозволять швидко та кваліфіковано реагувати на можливі дії з боку озброєного порушника, а також викоренить власний страх зброї, що особливо заважає співробітникам на початковому етапі проходження служби. Уміння у складній ситуації приймати правильні рішення і домагатися переваги над супротивником, а також вироблення таких особистісних якостей, як сміливість, рішучість, уміння миттєво розпізнавати небезпеку і реагувати на неї, не втрачаючи самовладання, приймати правильні рішення.

Комплексно-імітаційне, або імітаційно-ігрове моделювання, – це аналог професійної діяльності: чим вона складніша, тим глибше процес становлення професіоналізму учасників, тим багатшим є потенціал професійно-спеціалізованих компетенцій і можливостей того, хто навчається. Моделювання типових ситуацій у навчальному процесі втілює в дію принципи раціональної організації діяльності в професії і дає простір для самовираження, задовольняє її учасників, стимулює їх самостійність і активність, потребу в придбанні професійних компетенцій, необхідних у практичній професійній

діяльності.[5].

При проведенні тренувань з вогневої підготовки варто задіювати ускладнюючі фактори, на кшталт проведення занять в умовах високих та низьких температур, стандартні стрілецькі вправи слід довершити відволікаючими факторами (наприклад шумові ефекти поруч із стріляючим для того щоб прививати вміння абстрагуватися стороннім відволікаючим факторам та протидіяти стресовій ситуації за рахунок моральної і психологічної стійкості). Також варто відпрацьовувати навички по веденню вогню під впливом когнітивного навантаження, в умовах обмеженого часу під час якого необхідно використовувати сконцентрованість уваги на об'єктах та цілях [4].

Особливого значення при відпрацюванні практичних навичок стрільби набуває етап формування образу ідеального пострілу, який можна назвати початковим. Традиційно в практиці навчання як спортивної так і бойової стрільби основними питаннями початкового етапу є вивчення матеріальної частини зброї та заходів безпеки при поводженні з нею, прийняттю правильного положення для стрільби, правильному хвату, способів прицілювання, відпрацювання правильного натискання на спусковий гачок.

Формально всі ці моменти необхідні для правильного здійснення пострілу як рухової дії. Однак все ж вони не є вирішальними оскільки не забезпечують реалізацію головного завдання початкового періоду навчання – формування у виконавця двох основних типів образів: стрілок - зброя та стрілок – зброя – мішень. Іншими словами початковий період навчання повинен бути присвячений розумінню стрільцем свого просторового розташування по відношенню до мішені, усвідомлення необхідної для досягнення мети просторової орієнтації зброї. Також важливе вивчення, які рухи призводять до різних змін розташування зброї щодо мішені.[2].

У зв'язку з цим важливим є формування і подальше доведення до автоматизму механізмів перемикання режимів роботи рухової системи стрілка. У цьому разі можна досягти позитивного результату, коли стрілець протягом часу відпрацював вправу із вогнепальною зброєю у русі, розбиваючи її на окремі складові, що у подальшому надасть йому можливість професійно виконати постріл у русі.

Стійке положення, прицілювання, правильне дихання та плавну обробку гачка потрібно тренувати до переходу до практичних вправ. Холості заняття з відповідними вправами мають складати до 70% часу тренувальної програми, починаючи зі стійки та виносу зброї, закінчуючи зміною магазину, та усуненням затримок під час стрільби.

Процес навчання повинен починатися зі сприйняття (споглядання) тими, кого навчають, предметів, явищ, дій. Наприклад, перед тим як почати вивчення того чи іншого прийому стрільби, викладач повинен сам зразково показати порядок виконання цього прийому стрільби спочатку в цілому, а потім вроздріб (за елементами). Вивчення кожної частини прийому треба

також починати з показу і короткого пояснення, що потрібно зробити для її (частини) виконання. При цьому ті, кого навчають, слідом за почуттєвими сприйняттями в певній мірі осмислюють і узагальнюють знання, отримані на основі спостереження. Разом з осмислюванням починається і запам'ятовування визначених понять.

Міцність запам'ятовування забезпечується продуманою системою повторення як у процесі вивчення матеріалу, так і в спеціально відведений час. При навчанні стрільби і повторення дій проводиться для того, щоб домогтися правильного виконання прийомів, що вивчаються, у найкоротший час.[3].

Одним із важливих принципів є ретельний відбір кандидатів на посади викладачів вогневої підготовки. Вони повинні мати вищий рівень спеціалізації зі стрільби із пістолета та автоматичної зброї, займатися стрілецьким спортом та брати участь у змаганнях різного рівня. В той же час вони повинні мати педагогічні здібності щоб допомогти подолати новобранцю страх, нервозність, виправити його недоліки в координації рухів, виключити самовпевненість і недбалість у поводженні зі зброєю та в підсумку на ділі сприяти йому в успішному освоєнні програми вогневої підготовки.

---

1. Навчання поліцейських на початковому етапі. Методичні рекомендації. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2019 рік.

2. Атаманенко І.О., Арабаджи О.М., Мартинов І.В. Вогнева підготовка співробітників МВС на початковому етапі навчання. Видання «Молодий вчений» • № 9 (73) вересень 2019 р.

3. Полторак С.Т., Лавніченко О.В., Черніченко Ю.М., Задирака В.В., А.О.Пожидаєв. Методика вогневої підготовки. Видання Харків. 2003 року.

4. Меленті Є.О., Євтушенко І.В., Гарбузов О.А., Пономарьов В.О. Удосконалення рівня тактико-спеціальної та вогневої підготовки представників сил сектору безпеки і оборони. Харків 2019 р.

5. Чабаненко Ю.С., Мельник М.О.. Удосконалення методики проведення практичних занять з дисципліни «Вогнева підготовка» у майбутніх працівників правоохоронних органів.

Андрій КИРИЧЕНКО

старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РІВЕНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК КЛЮЧОВА ВИМОГА ДО КАНДИДАТА НА СЛУЖБУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Національна поліція України відноситься до системи правоохоронних органів, серед основних функцій якої не лише розслідування правопорушень та притягнення винних осіб до відповідальності, а й вчинення дій для виявлення та припинення правопорушень, а також затримання осіб, які можуть бути причетні до їх скоєння.

Отож, з аналізу цих цілей та завдань Національної поліції України, можна дійти цілком закономірного висновку про те, що працівники цього органу повинні мати не лише ґрунтовні юридичні знання, а й мати відповідний рівень фізичної підготовки, що дозволить працівнику ефективно реалізовувати покладені завдання.

Звідси, потребує дослідження категорія «рівень фізичної підготовки» як ключова вимога до кандидата на службу в Національній поліції України та її роль у подальшій професійній діяльності поліцейського.

Відповідно до положень ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію» рівень фізичної підготовки є невід’ємною вимогою для кандидатів на посаду поліцейського. Тобто, як бачимо, на вимога щодо рівня фізичної підготовки особи-кандидата на посаду поліцейського є законодавчо визначеною [1].

При цьому, деталізується це положення в рамках спеціального підзаконного нормативно-правового акту – Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України» від 9 лютого 2016 року № 90 [2].

Серед основних причин, які зумовлюють важливість рівня фізичної підготовки кандидатів на посаду поліцейського, можна виокремити такі:

- по-перше, рівень фізичної підготовки поліцейських безпосередньо впливає на виконання ними службових обов’язків. Зокрема, відповідно до статті 44 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські мають право застосовувати фізичні заходи примусу в тому числі прийоми боротьби (рукопашного бою). Виходячи із вказаного, розуміємо, що законодавцем надано правоохоронцям спеціальне право на застосування прийомів рукопашного бою, а отже вони повинні вправно та якісно вміти їх виконувати. Отож, рівень фізичної підготовки тут неабияк важливий [4, с. 6];

- по-друге, цілком слушною є думка науковця Бортник С., який переконаний, що рівень фізичної підготовки поліцейського впливає на формування професійно важливих психічних якостей, такі як психічна стійкість та витривалість, концентрація та переключення уваги, швидкість оперативного мислення, точність ймовірного прогнозування та формування професійних рис характеру – сміливість, рішучість, витриманість та впевненість у власних силах. Окрім цього, рівень фізичної підготовки дозволяє підтримувати професійну працездатність та стійкість організму до навантаження у процесі службової діяльності [5, с. 15];

- по-третє, доцільно звернути увагу на позицію Белінської Н. та Пекарського С., які підкреслюють важливість фізичної підготовки у роботі працівників Національної поліції України, зокрема, вони зазначають, що спеціальна фізична підготовка сприяє досягненню об'єктивної готовності працівника поліції до ефективних та своєчасних дій з протидії злочинцям з мінімальним ризиком для здоров'я та життя поліцейського [1, с. 13-14].

Таким чином, рівень фізичної підготовки є ключовою вимогою до кандидата на службу в Національній поліції України, оскільки він впливає на ефективність виконання поліцейським своїх службових обов'язків та дозволяє поліцейському уникати надмірного фізичного та психологічного навантаження, що може призводити до стресів, депресивних станів, та в кінцевому випадку до професійного вигорання.

---

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року. № 580-VIII. Дата оновлення: 15.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#n484> (дата звернення: 06.12.2022 року)

2. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 9 лютого 2016 року № 90. Дата оновлення: 06.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0306-16#Text> (дата звернення: 06.12.2022 року)

3. Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану: матеріали Регіональної науково-практичної конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 16 вересня 2022 року). Кропивницький, 2022. 264 с. (дата звернення: 06.12.2022 року)

4. Анісімов Д.О., Антипова А.К. Фізична підготовка курсантів як необхідна складова нормальної діяльності правоохоронних органів. «Молодий вчений». № 7 (107). 2022. С. 5-8. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-2> (дата звернення: 06.12.2022 року)

5. Бортник С. М. Фізична підготовка працівника поліції як важлива складова його професіоналізму. Актуальні проблеми розвитку службово-прикладних, традиційних та східних одноборств. 2021. С. 14-16. URL: <https://orcid.org/0000-0002-5281-6007> (дата звернення: 06.12.2022 року)

6. Oleksii Sheviakov, Iryna Burlakova, Oleksandr Krasilshikov. (2021). Technologies improving the system of training athletes. *Philosophy, Economics and Law Review*. 1(2), 232 pp. 38-47.

7. Марков Р.А, Петрушин Д.В, (2023) Дослідження проблем спеціальної фізичної підготовки поліцейських.

Євген КУРІШКО

аспірант Придніпровської державної академії фізичної культури

Микола КОРЧАГІН

професор спеціальної кафедри № 3
Інституту підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат наук з фізичного виховання,
доцент, заслужений тренер України

**АНАЛІЗ МОРФО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ
КУРСАНТІВ ЗВО СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

Висока напруженість та довго тривалість активних бойових дій в ході агресії Російської федерації в Україні демонструє необхідність забезпечення відмінного фізичного розвитку військовослужбовців сектору безпеки і оборони. Запорукою високої бойової готовності та боєздатності особового складу є не тільки високий рівень професійної підготовки та достатня мотивація, але і високий функціональний стан основних систем організму військовослужбовців та їхня фізична готовність [1].

Достатньою кількістю вітчизняних досліджень констатовано низький рівень фізичного стану учнівської молоді [2-4]. Погіршення загального фізичного стану викликають також негативні зміни у стані здоров'я молоді [5]. Вищезгадані проблеми посилюються під впливом чинників, які викликані тривалими обмеженнями «ковідного» періоду та активною фазою війни, що була розв'язана агресором у лютому 2022 року. Покращення фізичного стану курсантів та студентів ЗВО сектору безпеки і оборони є однією з основних умов підвищення ефективності процесу фізичного виховання. Питання дослідження морфо-функціональних показників та загального фізичного стану молоді є доволі актуальним в умовах сьогодення.

Метою проведеного дослідження було вивчення антропометричних показників та визначення рівня фізичного стану курсантів перших курсів протягом останніх трьох років (2019 - 2021 рр.). Для вирішення завдань дослідження було використано методи вимірювання антропометричних показників, стандартні медико-біологічні методи (електроманометрію та визначення частоти серцевих скорочень) та оцінку індексу фізичного стану за О. Піроговою. Індекс фізичного стану (ІФС) – це комплексний показник, побудований на основі частоти серцевих скорочень (ЧСС), систолічного і діастолічного артеріального тиску (АТ), віку, маси тіла та довжини тіла.

Методи математичної статистики (одновимірний статистичний аналіз) використовувались для доведення закономірностей, виявлених у процесі дослідження та перевірки гіпотез. Дослідження проводилось на базі Харківського національного університету Повітряних Сил. Для проведення оцінки морфо-функціональних показників було залучено три контрольні групи вступників до закладу вищої освіти наборів 2019, 2020 та 2021 років.

Результати дослідження показали, що середні значення майже всіх досліджених антропометричних та функціональних показників курсантів 1-го курсу знаходяться в межах норми та за три роки статистично достовірних змін не зазнали. Виключенням є тільки різниця середнього значення систолічного артеріального тиску представників набору 2019 та 2021 років, яка є статистично достовірною [6]. Результати обчислення ІФС продемонстрували наступні середні значення:

для набору 2019 року 0,704 ум. од.;

для набору 2020 року 0,688 ум.од.;

для набору 2021 року 0,671 ум.од..

Статистичний аналіз отриманих результатів показав, що ІФС курсантів першого курсу за останні три роки погіршився на 4,7 %, при чому зміна показників є статистично достовірною.

Отримані результати підтвердили дані наших попередніх досліджень про поступове зниження рівня фізичного стану кандидатів на навчання у вищих військових навчальних закладах [7].

Висновок. Результати проведеного дослідження констатують поступове зниження рівня фізичного стану кандидатів на навчання у закладах вищої освіти сектору безпеки і оборони. Зазначений факт необхідно враховувати при розробці програм спеціальної фізичної підготовки курсантів та студентів ЗВО сектору безпеки і оборони для забезпечення рівня фізичної готовності до майбутньої професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень планується спрямувати на розробку програм спеціальної фізичної підготовки здобувачів освіти ЗВО сектору безпеки і оборони.

1. Prontenko, K., Griban, G., Yavorska, T., Malynskiy, I., Tkachenko, P., Prontenko, V., Bloschynskiy et al. Dynamics of respiratory system indices of cadets of higher military educational institutions during kettlebell lifting training. *International Journal of Applied Exercise physiology*. 2020. Vol. 9 (1). pp. 16–24.

2. Дикий О. Стан фізичної підготовленості учнів старшого шкільного віку. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2015. № 4 (32). С. 79–82.

3. Ольховий О. Динаміка антропометричних та функціональних показників розвитку юнаків (17-22 років) як наслідок навчання у вищій освітній школі. *Науковий часопис НТУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 3 (45)*. С. 219-224.

4. Климович В. Б., Ольховий О. М., Романчук С. В. Динаміка фізичного розвитку та фізичного стану юнаків як результат функціонування вищої освіти. *Науковий часопис НТУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 3 (72)*. 2016. С. 69 – 73.

5. Омельченко Т. Сучасні підходи до формування здорового способу життя молоді в Україні та світі. *Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. К. 2017. серія 15, вип. 5 К (86) 17. С. 227-231.

6. Kurishko Y., Korchagin M. Analysis of Physical Condition of First-Year Military Higher Educational Institution Cadets. Український журнал медицини, біології і спорту. 2023. Том 8, №1 (41). с. 305-310.

7. Корчагін М. В., Курішко Є.А., Откидач В.С., Золочевський В. В. Дослідження фізичного стану курсантів перших курсів військового закладу освіти. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2019 Січ 29; 31: С. 61-67.

Олена ЛОПАЄВА

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ В РУКАХ МИРНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Відповідно до статей 3 та 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються найвищою соціальною цінністю. Право на життя є невід'ємним правом людини. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя[1]. Розповсюдження та застосування зброї поза правилами ведуть до злочинів, а також це стало прерогативною для деяких органів держави. Держава не вміє втримувати під контролем саме основне - це те, що колись було основою буття.

Проблема теми полягає в тому, що легальне застосування зброї є внормованим явищем та сили державного апарату не звертають уваги на те, що зростає нелегальний ринок, особливо в ослаблених країнах, в котрих є проблеми із економікою та, на жаль, ведуться війни і тд. Слід зрозуміти причини виникнення такої постановки питання. Але, слід сказати, що вийняткові може містити кожне правило! Як приклад скажемо про деякі закордонні країни. Там розповсюджене масове володіння вогнепальною зброєю, що призводить до приречення людей при суперечках, слід за цим створюються вбивства. Вже придумані закони, за яких вказують правильне поводження зі зброєю.

В ході дослідження знайшли відповідь у відповідній статті ЗУ "Про національну поліцію", в якій говориться про застосування та використання вогнепальної зброї. Не має заперечень, що саме зброя допомогала законослухняним особам зберегти своє життя та забезпечили захист інших громадян при боротьбі із злочинцями. Найзапекліші суперечки стосуються саме впливу володіння таким засобом, рівень злочинності і в наш час існує,

але ж не має контролю за обігом та реалізацією цього товару. Зараз стріляють на вулицях, не замислюючись про наслідки. Люди не думають до чого це може призвести[2, 3].

Щоб вирішити цю прооблему необхідні правоохоронці та органи державного управління. Вирішення цього завдання вимагає комплексного підходу до переосмислення ролі й місця органів та сил охорони правопорядку в системі гарантій забезпечення прав та свобод громадян, удосконалення форм та методів службово-бойової діяльності, визначення шляхів підвищення ефективності здійснення останньої[4]. Щоб вони шляхом примусу та зміни обігу товару зупиняли це пекло. Важливо розуміти, що людина котра купує зброю має намір щось зробити. Тому ми вважаємо, що продавець повинен перепитати особу про використання та цільове призначення вогнпальної зброї. Адже це не іграшка, якою можна просто так гратися та використовувати у своїх потребах. Треба збільшити вік щодо привласнення зброї, десь з 23 років почати давати дозвіл на зброю, готувати якнайкраще працівників, які використовують зброю у своїй професійній діяльності, проводити тренінги щодо протидії небезпечним пригодам на службі, а ще забороняти відеоролики, в яких пропонують купити зброю, рекламують її.

Отже, ці злочини показали нам те, що все тки слід боротися із такими виявими речей, бо час йде, а нічого так і не змінюється, повинні бути вже зрушення. Згідно з офіційною інформацією МВС, статистичними даними з кожним роком поліція задокументувала збільшення фактів незаконного поводження зі зброєю ніж за папередній період, все більше людей причетні до незаконного обігу порівнянно з минулими роками. Слід підіймати питання про надання дозволу на володіння вогнепальної зброї згідно врегульованого контролю збоку держави та взагалі суспільства вцілому. Досі не має конкретних рущійних дій, що зупиняли би нелегальне носіння зброї.

---

1. Конституція України від 28.06.96. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боеприпасів до зброї та вибухових матеріалів. Затверджена наказом МВС № 662 від 21 серпня 1998 р. ULR: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>://

3. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову практику про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» № 3 від 26 квітня 2002 р. ULR: https://zakononline.com.ua/documents/show/220364__220429

4. Казначеев Д. Г., Лопасєва О. М. Шляхи удосконалення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку в Україні *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* - 2020. - № 3 (106). – С. 90-95 ULR:<http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/5422>

Роман ЛЕХ

завідувач спеціальної кафедри № 2
Інституту підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ФАКТИЧНИХ ДАНИХ, ЗІБРАНИХ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ЯК ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відповідно до ст. 84 КПК України під доказами у кримінальному провадженні розуміються фактичні дані, отримані в передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи та висновки експертів.

Зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, за умови їх відповідності вимогам ст. 99 КПК України, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази. У диспозиції цієї ж статті наведено визначення документу, під яким розуміється спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

Щодо можливості використання оперативних матеріалів, які містять фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, як доказів у кримінальному провадженні, зазначається в п. 2 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а в ст. 5 цього Закону наведено вичерпний перелік оперативних підрозділів, уповноважених проводити цей вид діяльності, а саме систему гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

У разі виявлення ознак злочину оперативний підрозділ, що здійснює оперативно-розшукову або контррозвідувальну діяльність (далі – ОРД, КРД), зобов'язаний невідкладно направити до відповідного органу досудового

розслідування такі документи для здійснення досудового розслідування у порядку, передбаченому КПК України. У разі, якщо ознаки злочину виявлено під час проведення оперативно-розшукових або контррозвідувальних заходів (далі – ОРЗ, КРЗ), що тривають і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження, підрозділ, що здійснює таку діяльність, повідомляє відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак злочину, закінчує проведення відповідного заходу, після чого направляє зібрані матеріали до компетентного органу.

Важливо, щоб зібрані під час проведення ОРЗ і КРЗ докази відповідали критеріям належності та допустимості. Вимоги до належності доказів унормовані в ст. 85 КПК України, а до допустимості – в ст. ст. 86, 87 КПК України, де значна увага приділена питанням можливого істотного порушення прав людини. Під час здійснення ОРЗ і КРЗ істотні порушення прав людини можуть мати місце у випадку проведення окремих негласних оперативних заходів, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов. Наслідком таких суттєвих порушень вимог чинного законодавства та прав людини є визнання отриманих в результаті їх проведення матеріалів (документів-доказів), в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, недопустимими (ст. 87 КПК України). Також, за будь-яких обставин, при проведенні ОРЗ і КРЗ забороняється застосовувати для одержання інформації технічні засоби, психотропні, хімічні та інші речовини, які пригнічують волю або завдають шкоди здоров'ю людей. Зібрані з такими порушеннями докази є однозначно недопустимими, оскільки їх використання у кримінальному провадженні може призвести до винесення несправедливого рішення, незалежно від доказової сили таких доказів і від того, чи мало їх використання вирішальне значення для його прийняття. Суд, у разі встановлення недопустимості доказу під час судового розгляду, має визнати цей доказ недопустимим, що тягне за собою неможливість або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате.

Варто також зазначити, що рішення національних судів та міжнародних судових установ, які набрали законної сили і якими встановлено факт порушення прав людини і основоположних свобод, гарантованих Конституцією України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, мають преюдиціальне значення для суду, що вирішує питання про допустимість доказів.

У підсумку констатуємо, що до змісту документів-доказів, зібраних під час здійснення ОРЗ і КРЗ з дотриманням вимог законів України «Про оперативно-розшукову діяльність» та «Про контррозвідувальну діяльність», висуваються такі ж вимоги кримінального процесуального законодавства, що й до інших доказів. Недотримання цих вимог є перешкодою для їх використання у доказуванні в кримінальному провадженні та є підставою для визнання таких доказів недопустимими або неналежними.

Анатолій МАЛЯР

старший інспектор з особливих доручень 3-го відділу (кадрового забезпечення) 4-го управління (організації роботи, моніторингу та контролю) Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, підполковник поліції

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Проблеми спрямовані на методикку вивчення фізичної підготовки працівників поліції в умовах воєнного стану досить широко розглядається в науковій та спеціальній літературі. Дане коло питань знайшло відображення і в нормативно-правових документах, що свідчить про важливість і актуальність фізичної підготовки працівників для держави в цілому.

Як відомо, в усіх правоохоронних органах здійснюється фізична підготовка працівників. Дана необхідність обумовлена специфікою роботи: ймовірністю застосування примусових заходів до порушників закону, запобігання насильству щодо працівників поліції та інші [1].

У зв'язку з цим забезпечення особистої безпеки є пріоритетним напрямком при навчанні працівників, що вперше надійшли на службу в МВС в умовах воєнного стану. Даний факт стосується працівників всіх підрозділів поліції і пов'язаний з особливостями виконання службових завдань. Так, наприклад, в функції працівника патрульної служби входить патрулювання маршруту, в тому числі і в нічний час, що само по собі становить загрозу життю чи здоров'ю. Працівники поліції зобов'язані запобігати насильству по відношенню до інших громадян, а також не забуваючи при цьому про власну безпеку. Результати діяльності патрульних нарядів найбільш красномовно говорять про ефективність роботи із забезпечення громадського порядку [2].

Оскільки однією з найважливіших задач працівників поліції в умовах воєнного стану є затримання правопорушників, високі вимоги пред'являються до рівня індивідуальної бойової готовності, а значить, і до фізичної підготовленості. Основи фізичної підготовки в освітніх установах системи МВС включають в себе елементи загальної фізичної підготовки і спеціальної фізичної підготовки. При цьому приділяється увага теоретичним основам фізичної підготовки, які виражаються, як правило, в лекціях.

В курс загальної фізичної підготовки включені такі види вправ, як легка атлетика, біг, подолання перешкод, плавання, лижна підготовка, гімнастика, спортивні ігри. Однак зміст цих розділів реалізується лише в університетах. В інших навчальних закладах, реалізуються основи

спеціальної фізичної підготовки. Даний курс включає в себе рукопашний бій і смуги перешкод.

Існують певні недоліки в освітніх програмах з фізичної підготовки, розроблених для працівників, які вперше прийшли на службу в МВС. Так, на мій погляд, вимагає певної корекції розділ «Бойові прийоми боротьби», що включає прийоми боротьби стоячи і лежачи, задушливі прийоми, звільнення від захватів, обхватів, освоєння ударної техніки та захистів, припинення дій озброєного злочинця, дії з автоматом, із засобами індивідуального захисту та інше. Крім того, вважаємо за доцільне переробити курс по прийомам рукопашного бою працівників МВС - жінок [3].

Далі, в програмах з фізичної підготовки не приділено достатньої уваги оволодінню навичкам захисту проти каменю, при тому що кількість нападів із зазначеним предметом досить значне. Як правило, щодо високого рівня фізичної підготовки досягають працівники підрозділів спеціального призначення. Пов'язано це з тим, що в навчальних закладах, що займаються навчанням зазначеної категорії майбутніх працівників, достатню увагу приділено прикладним навичкам, прийомів рукопашного бою, крім того, тренується силова витривалість.

Тут важливо також відзначити вплив принципів спортивного тренування, на яких ґрунтується фізична підготовка. Обґрунтовано той факт, що принципи спортивного тренування до фізичної підготовки співробітників МВС мають відношення переважно опосередковане.

Пояснюється це тим, що під час фізичної підготовки працівники не переслідують мету досягнення вищих спортивних результатів або поглибленої спеціалізації (за винятком окремих спортсменів). Метою фізичної підготовки в даному ракурсі є формування прикладних навичок і спеціальних якостей, розвитку витривалості і поліпшення загального стану здоров'я.

Тут необхідно зазначити, що одним з основних принципів фізичної підготовки в умовах воєнного стану є принцип доступності. Ігнорування зазначеного принципу загрожує перевтомою, погіршенням функціонального стану і навіть розвитком патології. Це дуже важливо враховувати на заняттях фізичної підготовки з співробітниками старшої вікової групи. В данному випадку існує небезпека розвитку патології при застосуванні навантажень без урахування перенесених працівником захворювань.

Отже, процес фізичного вдосконалення працівників поліції в умовах воєнного стану, в даний час будується на основі теорії фізичного виховання, відповідної стадії освітньої культури, що значно обмежує його можливості в області освіти персоналу, здатного і мотивованого на активне виконання своїх службових завдань.

---

1. Ануфрієв М. І. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : [навчальний посібник] / М. І. Ануфрієв, С. Є. Бутов, О. Ф. Гіда, С. М. Решко. Київ, 2003. 336 с.

2. Долгополова М. М. Окремі питання професійної підготовки поліцейських / І. С. Кравченко / М. М. Долгополова.

3. Жевага С. І. Фізична підготовка викладацького складу вищих навчальних закладів МВС України.

Роман МАРКОВ

викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВАЖЛИВІСТЬ ОПАНУВАННЯ ПРИЙОМІВ БОРОТЬБИ ТА РУКОПАШНОГО БОЮ КУРСАНТАМИ ТА СТУДЕНТАМИ ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні криміногенна ситуація стає все більш напруженою, збільшується кількість вчинюваних злочинів із застосуванням, саме, фізичної сили. Такі умови створюють значну небезпеку для правоохоронних органів під час виконання своїх службових обов'язків, тому опанування прийомів боротьби та рукопашного бою є надзвичайно важливим для курсантів та студентів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання в даний період часу. Це необхідно для того, щоб забезпечити безпеку власному життю та життю інших людей, а також для виконання завдань у рамках своїх обов'язків.

Під час навчання прийомам боротьби курсанти та студенти вивчають різні техніки бойової ближньої дистанції, такі як боротьба в стійці та на підлозі, техніки кидків, ударів, захоплень та перехватів. Вони також навчаються застосовувати ці техніки у різних ситуаціях, включаючи захист від одного або декількох нападників. Важливою частиною навчання прийомам боротьби є тренування з іншими курсантами, студентами та інструкторами ЗВО. В процесі тренувань курсанти та студенти мають можливість вдосконалювати свої техніки та реагувати на різні сценарії нападу [1].

Рукопашний бій є не менш важливим елементом підготовки ніж використання прийомів боротьби курсантами та студентами закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Це комплекс технік, які можуть використовуватися в ближньому бою та при захисті від нападу [2]. Курсанти та студенти навчаються різним видам рукопашного бою, зокрема:

1. Бокс – це вид рукопашного бою, у якому використовуються виключно удари руками. Курсанти та студенти навчаються техніці правильного удару, включаючи зміщення ваги тіла, кут удару та швидкість.

2. Кікбоксинг – це вид рукопашного бою, у якому використовуються удари руками та ногами. Курсанти та студенти навчаються техніці ударів ногами, зокрема, різних типів підніжок та високих ударів, а також різних технік блокування.

3. Греплінг – це вид рукопашного бою, у якому використовуються техніки контролю та затримання супротивника, включаючи захоплення та кидки. Курсанти та студенти ЗВО навчаються різним технікам греплінгу, таким як захоплення рук, кидки та джиу-джитсу.

4. Самбо – це вид рукопашного бою, у якому використовуються техніки контролю та затримання супротивника, а також захоплення та кидки. Курсанти та студенти навчаються різним технікам самбо, включаючи захоплення рук та кидки [2].

Проблема опанування прийомів боротьби та рукопашного бою курсантами та студентами ЗВО зі специфічними формами навчання може мати кілька аспектів [3]. Основні з них можуть включати:

1. Недостатній рівень фізичної підготовки. Опанування технік боротьби та рукопашного бою потребує досить високого рівня фізичної підготовки. Якщо студенти та курсанти не мають достатньої фізичної форми, то їм може бути важко виконувати складні техніки та зберігати контроль над тілом під час вправ.

2. Недостатній час для навчання. Навчання технікам боротьби та рукопашного бою може бути достатньо тривалим процесом, студенти та курсанти можуть мати обмежений час для їх опанування.

3. Недостатня кількість тренувань. Для успішного опанування технік боротьби та рукопашного бою необхідна регулярна практика. Якщо курсанти та студенти ЗВО не мають достатньої кількості тренувань, то їм може бути складно відшліфувати свої навички та зберігати форму.

Підводячи підсумок з даної теми, я можу стверджувати, що опанування прийомів боротьби та рукопашного бою є надзвичайно важливим для курсантів та студентів ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану. В таких умовах, де може бути загроза життю та здоров'ю людей, вміння захистити себе та інших може бути вирішальним фактором. Для цього, курсанти та студенти мають мати достатній рівень фізичної підготовки, щоб виконувати складні техніки та зберігати контроль над тілом під час вправ. Необхідно також надавати достатній час для навчання технікам боротьби та рукопашного бою та забезпечувати регулярні тренування, щоб студенти та курсанти могли відпрацювати свої навички до автоматизму та зберігати форму.

---

1. Тьорло О.І., Музика Б.Ю., Флуд О.В. та ін Застосування заходів фізичного впливу в обмеженому просторі: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 204 с.

2. Чудик А.В. Методика навчання прийомів застосування сили та рукопашного бою в системі фізичної підготовки персоналу державної прикордонної служби України.

Збірник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2015. № 1. С. 248-261.

3. Коломієць Ю.М., Пашаєв А.З., Уварова О.Ю. Удосконалення рівня фізичної підготовки курсантів ВНЗ МВС України шляхом проведення секційної роботи зі спортивних єдиноборств. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2018. С. 73-76.

Євген МЕЛЕНТІ

завідувач СК-5 ННІ ІБ,

кандидат технічних наук, доцент

Олександр ІВАХНО

(Національна академія

Служби безпеки України)

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ДО ДІЙ У БОЙОВИХ УМОВАХ

Перебіг операції об'єднаних сил (ООС) на Сході та Півдні України, активна участь у її проведенні підрозділів Служби безпеки України вимагають суттєвого посилення військової, тактико-спеціальної і фізичної підготовки майбутніх та діючих співробітників вітчизняної спецслужби. З цією метою в Національній академії Служби безпеки України переглянуто навчальні програми із вказаних дисциплін, внесено корективи до планів проведення оперативно-військових та тактико-спеціальних навчань для забезпечення надійного вивчення курсантами і слухачами основ ведення загальновійськового бою, вогневої та фізичної підготовки.

Ефективне ведення бойових дій в сучасних умовах ставить високі вимоги до психофізичних та морально-вольових якостей будь-якого військовослужбовця. Адже оперативно-бойова діяльність співробітників Служби безпеки України вимагає мобільності, граничного напруження, витримки, витривалості та стійкості. Для того, щоб виконати ці вимоги, необхідна якісна фізична підготовка військовослужбовців Служби безпеки України, які здійснюють завдання в бойових умовах, що включає безперервне попереднє тренування перед виконанням бойових завдань та навчання в умовах, максимально наближених до сучасних бойових дій.

Фізична підготовка до дій у бойових умовах відрізняється від фізичної підготовки військовослужбовців Служби безпеки України. Основною її відмінністю є формування функціональних систем організму військовослужбовця, які забезпечують ефективну бойову діяльність, високий рівень розвитку основних фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості),

надійно сформованих військово-прикладних навичок, кмітливості, уміння швидко переключатися з одного виду діяльності до іншого, виконувати бойове завдання в умовах, пов'язаних із ризиком для життя. Все це потребує високого фізичного та нервово-психічного навантаження.

Особливостями фізичної підготовки військовослужбовців Служби безпеки України до бойових дій є:

– спрямованість на підвищення адаптаційних можливостей організму військовослужбовців до кліматогеографічних умов районів ведення бойових дій;

– удосконалення навичок прискороного руху, рукопашного бою, метання гранат, подолання різних видів перешкод;

– виконання прийомів та дій у складі підрозділів, в екіпіровці зі зброєю під час фізичних навантажень;

– виховування сміливості та формування психологічної стійкості до бойових дій шляхом моделювання бойових умов під час виконання фізичних вправ [1, с. 260].

Основними завданнями такої фізичної підготовки є:

1) загальне зміцнення здоров'я та різнобічний фізичний розвиток;

2) удосконалення морально-вольових та фізичних якостей, точності зорового та слухового сприйняття (тобто вміння швидко та точно сприймати те, що відбувається; передавати побачене, почуте; відчувати потрібне та правильними діями відповідати на несподіванки), витримки, витривалості; здатності організму протистояти втомі під час тривалого фізичного навантаження;

3) виховання сміливості, рішучості, наполегливості в досягненні мети, ініціативи, самостійності, почуття взаємної виручки та підтримки один одного;

4) вироблення стійких навичок у застосуванні різних прийомів і способів дій:

– у безшумному пересуванні, пересуванні кроком, бігом, перебіжками та переповзанням у різноманітній обстановці, на будь-якій місцевості, у різну пору року та час доби, при будь-якому навантаженні;

– під час подолання різних природних та штучних перешкод (без вантажу та з ним);

– у метанні гранат із будь-якого положення по нерухомих та рухомих цілям;

– в умінні користуватися різною зброєю (вогнепальною та холодною);

– в оволодінні майстерністю боротьби в рукопашній сутичці, а також мистецтвом захоплення противника в полон;

– у зістрибуванні (і застрибуванні) на ходу з різних видів транспорту;

5) загартовування здатності переносити холод, спеку, больові відчуття, фізичні та вольові напруження [2, с. 240].

Основними заходами, спрямованими на забезпечення високого рівня

фізичної підготовки військовослужбовця Служби безпеки України, є:

- правильний режим та розпорядок дня, правильна черговість фізичного навантаження, відпочинку, прийому їжі та сну;
- щоденні ранкові фізичні вправи або розминка;
- спеціальні заняття з фізичної підготовки, що проводяться регулярно через 1-2 дні;
- спеціальне фізичне тренування перед виконанням бойового завдання (індивідуально або в складі групи, вдень або вночі);
- щоденне фізичне тренування на тактичних та інших заняттях із бойової підготовки, а також періодичне фізичне тренування та загартовування у здатності переносити труднощі під час підготовки та виконанні спеціальних бойових завдань, під час багатоденних виходів у поле з відривом від баз [3, с. 233].

Основними формами проведення занять є ранкова фізична зарядка, навчальні заняття, фізична підготовка в процесі підготовки до бойових дій:

- ранкова фізична зарядка спрямована на швидке приведення організму в бадьорий стан після сну, що сприяє покращанню фізичного розвитку, стійкості організму до несприятливих факторів оперативно-службової діяльності, зміцнення здоров'я. На ранковій фізичній зарядці слід відпрацьовувати елементи прискороного пересування з подоланням штучних перешкод або елементи рукопашного бою;

- навчальні заняття спрямовані на вдосконалення фізичних якостей та військово-прикладних навичок військовослужбовців в екіпіровці і зі зброєю, формування навичок у колективних діях під час виконання вправ у складі підрозділів, виховання морально-вольових якостей, оволодіння прийомами рукопашного бою;

- фізична підготовка в процесі підготовки до бойових дій має певні особливості. Вона проводиться також і під час занять із тактичної, вогневої, тактико-спеціальної підготовки із застосуванням спеціальних прийомів та дій, передбачених темою занять.

Зміст фізичної підготовки полягає у виконанні різних видів вправ.

Загальна фізична підготовка передбачає:

- вправи для розвитку загальної витривалості – довготривалий біг по пересіченій місцевості, марш-кидки;

- вправи для розвитку спеціальної витривалості – серії швидкісних перебіжок в екіпіровці, переповзання, чергування пробіжок із переповзанням, перенесення партнера на відстань;

- вправи для розвитку сили та силової витривалості – вправи на гімнастичних снарядах (гімнастична перекладина, бруси), вправи з обважненнями (штанга, гирі, тренажери), комплексно-силові вправи, силові вправи з партнером;

- вправи для розвитку навичок, необхідних у бойових умовах, – подолання штучних та природних перешкод в екіпіровці, зі зброєю, метання

гранати після марш-кидка чи бігу на короткі дистанції у максимальному темпі у поєднанні з переповзанням.

Рукопашний бій передбачає:

1) підготовчі вправи: основні бойові стійки, пересування, самострахування під час падіння.

2) прийоми нападу:

– зі зброєю – удари автоматом, ножем, палицею тощо;

– без зброї – удари руками, ногами, больові та задушливі прийоми, кидки.

3) прийоми захисту:

– від ударів руками, ногами;

– від ударів ножем, автоматом, палицею тощо;

– в разі погрози вогнепальною зброєю (пістолетом, автоматом);

Спеціальні прийоми та дії включають:

– обшук, зв'язування, конвоювання з використанням підручних засобів;

– рукопашні бої із двома-трьома противниками, команда на команду;

– рукопашні бої після марш-кидка, кросу;

– рукопашні бої із двома та більше противниками в поєднанні з короткими швидкісними перебіжками, переповзаннями;

– рукопашні бої після вправ для розвитку сили чи витривалості (вправи на перекладині, брусах, комплексно-силові вправи);

– перенесення партнера на визначену відстань після рукопашного бою [4, с. 248].

На практичних заняттях необхідно моделювати різні обставини, які максимально можуть збігатися з реальними бойовими ситуаціями, відпрацьовувати завдання щодо їхнього вирішення. Слід широко застосовувати на всіх заняттях спортивний метод. Кожен військовослужбовець повинен постійно прагнути до граничних напружень з урахуванням своїх сил та можливостей.

---

1. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ: навч. посіб. К., 2003. 260 с.

2. Братцев А. А. Теоретичні основи фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ. К.: 2009. – 240 с.

3. Долматов А. І. Спеціальна фізична підготовка К.: Динамо, 2002. – 233с.

4. Фізична підготовка: навч. посіб./під ред. Ю.К. Дем'яненко – К.: Динамо, 2005. – 248 с.

Оксана МИСЛИВА

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

БОЙОВІ МЕДИКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бойовий медик – це військово-облікова спеціальність, яка стосується тактичної медицини. За наказом Міноборони України офіційно вона визнана як спеціальність у 2017 році. Бойовий медик відповідає за надання невідкладної медичної допомоги на місці поранення в умовах бойового чи навчального середовища, а також за надання первинної допомоги та евакуацію з місця поранення чи захворювання. До цього часу медичних працівників, які потрапляли у лави Збройних сил України називали «санітарними інструкторами» у спадок нормативів радянської армії [1]. Зокрема, безпосередньо на лінії розмежування вони надають домедичну допомогу пораненим, здійснюють їхнє сортування і організують евакуацію.

Є кілька досить серйозних проблем у діяльності бойових медиків (і не лише в Україні під час війни).

Перше питання: чи може бути бойовим медиком особа без медичної освіти лише на підставі отримання лише відповідної фахової підготовки, адже у «змаганні зі смертю» на війні успіх фахівця залежить не тільки від їхнього бойового досвіду, а ще й від рівня саме медичної підготовки. Наразі навчання бойового медика номінально триває три з половиною місяці, на кшталт країн НАТО, і включає прийом пацієнтів, тактичну медицину та інструкторську справу. Водночас, в умовах повномасштабної війни в Україні подібні курси досить скорочені, що викликає сумніви щодо верифікації подібної кваліфікації.

Друге питання. У бойовому підрозділі має бути також кваліфікований стрілець-санітар, як напарник бойового медика (один на десять військових), який виконує завдання як і всі бійці у підрозділі, але завдяки профільній підготовці (не медичної освіти) має певну медичну базу знань для надання розгорнутої домедичної допомоги та бути асистентом бойового медика. Саме такий тандем дозволяє ефективно виконати службово-бойове завдання із збереженням власного життя парамедиків та життя бійців підрозділу.

Третє питання. Обидва вони мають бути обізнаними тактиці підрозділу, в якому вони працюють. Бойовий медик і стрілець-санітар здебільшого працюють в екстремальних (бойових) умовах, тож не лише зобов'язані діяти чітко за протоколами ТССС: вогонь у відповідь, власна

безпека, надання допомоги вже в укритті. Отже, вони мають бути озброєні. Як свідчить вітчизняна практика, бойовий медик не завжди коректно володіє зброєю, а тим більше – має можливість ним користатися. Адже проблематичним є користування належними за родом служби «довгими» стволами (незручно і неефективно за потреби в наявності великої кількості медичного спорядження), а нормативне обґрунтування «коротких» стволів досить хибке. З позиції міжнародного гуманітарного права лише комбатанти відкрито носять зброю, беруть участь у бойових діях. Водночас, не зважаючи на суттєві суперечки, в іноземних дослідженнях все частіше виникають питання про потребу визнання озброєння тактичних медичних працівників та інших надавачів домедичної допомоги під час виконання службово-бойових завдань. Адже від цього залежить їх здатність забезпечити безпеку для себе та поранених всередині ворожого периметра. Головним міркуванням вибору зброї для бойового медика має бути використання тієї самої зброї, що і у членів підрозділу, що обґрунтовано бойовою ситуацією, коли бойовому медику потрібно буде застосувати зброю напарника/пораненого або навпаки для вогню у відповідь, чи скористатись боеприпасами того ж калібру та сумісним магазином у разі тривалої операції [2].

Четверте питання. Бойовий медик повинен мати якісне медичне спорядження, якого вкрай не вистачає і не завжди якісне. В основному, воно закуповується за власний рахунок підрозділу чи за сприяння волонтерів, у тому числі, недобросовісних, у зв'язку з чим виникає питання колізії відповідальності самих бойових медиків у разі настання летальних випадків внаслідок неякісного обладнання. Нажаль, як свідчить бойовий досвід сучасних вітчизняних бойових медиків, навіть той факт, що турнікет знаходиться на озброєні тієї чи іншої країни НАТО взагалі нічого не гарантує і єдине, що наразі є відповіддю в цьому питанні – це розробка таких «робочих» варіантів, які пройдуть випробування саме на полі бою в Україні.

Питання п'яте. Методики та протоколи ТССС постійно, а з початку повномасштабної війни в Україні – ще частіше, переглядаються. Саме від України країни НАТО чекають на статистику запобігання превентивних смертей задля вдосконалення протоколів та спорядження. В умовах постійних бойових дій санінструктори не мають можливості з їх ознайомленням, а тим більше, з відвідуванням заходів підвищення кваліфікації. Наразі не секрет, що навіть подібні курси здійснюються не завжди достатньо кваліфікованими фахівцями, навіть, із зарошеними іноземними. В Україні взагалі відсутній офіційний перелік сертифікованих інструкторів з ТССС та стандарти їх діяльності. Як свідчить моніторинг результатів досліджень Комітетів з ТЕСС та ТССС зазначена проблема існує на міжнародному рівні.

Таким чином, досвід, який бойові медики мають з початку повномасштабної війни в Україні є найціннішим для світової медичної та парамедичної практики. І переоцінка проблем, які наразі існують, є реальною

допомогою ЗСУ з точки зору підвищення рівня її ефективності.

1. Вікіпедія.

URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%BA

2. Озброєний тактичний медичний спеціаліст - вибір зброї для тактичного медичного працівника. URL: <https://www.acer.org/talem/newsroom/april-2022/the-armed-tactical-medical-professional/>

Алішер МУМІНОВ

викладач педагогічного факультету

Прешовського університету,

м. Прешов, Словаччина

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ФРІ-ФАЙТУ ЯК СУЧАСНОГО СПОРТИВНОГО ОДНОБОРСТВА

Сучасний світ змішаних бойових мистецтв має найбільшу динаміку розвитку, що зумовлено великою зацікавленістю глядачів та значною матеріальною вигодою. Фрі-файт є результатом еволюції бойових мистецтв у світі, досвіду діяльності у галузі фізичної культури і спорту, оздоровлення, спортивного менеджменту та проведення спортивно-масових заходів різного рівнів, досвіду, адаптованого до умов українського законодавства, економічних та соціально-побутових умов. Бойові мистецтва свого часу були створені саме як система виховання, а специфічні жорсткі умови їх існування залишили тільки найефективніше – все зайве загинуло у численних війнах та поєдинках. Основою сучасного стилю змішаних бойових мистецтв (mixed martial arts) (далі - ММА) до яких відноситься і фрі-файт, став принцип no holds barred (всі захвати дозволені) який в свою чергу трансформувалася, завдяки знанню бізнесу і творчому погляду Арта Дейві, з концепції vale tudo (дозволено все), засновниками якого вважаються Хеліо і Карлос Грейсі з Ріо де Жанейро, котрі просто набирали всіх бійців, що приходили до нього, не залежно від їх віку, ваги і стилю. Спочатку, принцип no holds barred, будувався на протистоянні двох стилів без будь яких правил і тимчасових обмежень. Втілити цей принцип було складно із-за вимог політиків, державних постанов і вимог телебачення. Процес його трансформації проходив близько 5 років, поки всі атлетичні комісії не прийняли 90% всіх правил ММА.

Мета дослідження. Дослідити історичні етапи розвитку фрі-файту в Україні та світі як сучасного спортивного одноборства.

Завдання дослідження.

1. Встановити період заснування фрі-файту як виду спорту. Матеріали

регіональної науково-практичної конференції (ДДУВС, 30.06.2022) 19

2. Встановити етап розвитку фрі-файту в Україні.

Методи дослідження.

1. Аналіз науково-методичних, нормативно-правових та історичних літературних джерел з окресленого питання.

2. Математична обробка результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вид спорту фрі-файт, був започаткований в у 80-х роках минулого століття в сполучених штатах Америки. У 1991 році в США відбувся перший міжнародний турнір в одній ваговій категорії (абсолютній) де приймали участь сильніші спортсмени з різних видів єдиноборств. В Україні фрі-файт був презентований шанувальникам фізичної культури і спорту у 2001 році у м. Києві в палаці спорту, де відбувся перший показовий міжнародний турнір участь в якому взяли більше 20 представників удвох вагових категоріях від якого починається його розвиток в Україні та світі. Фрі-файт дає можливість до конкуренції на світовій арені спортивних єдиноборств. З одного боку заходи з фрі-файту нічим не поступаються аналогам найвищого світового рівня, з іншого боку фрі-файт має свої переваги, які відсутні у інших видах змішаних бойових мистецтв. Під час формування самого спортивного стилю ММА, серед борців змішаних бойових мистецтв відбувалася своя революція. Ідея змагання різних стилів повільно еволюціонувала в ідею змагання борців. Тобто, представники всіх стилів єдиноборств у світі в рівній мірі почали навчатися захватам, ударам, стусанам і больовим прийомам. Найвагомий внесок у розвиток ММА як спорту був зроблений в 1995 році Бразильським промоутером, який приїхав до Лос-Анджелеса з метою вивезти стиль ММА за межі США і створити досконалого борця, на якого зможуть рівнятися представники всіх стилів. З того часу, стиль під назвою Ruas vale tudo став прототипом нинішнього стилю тренування змішаних бойових мистецтв. За словами засновника ММА, змішані бойові мистецтва на теперішній час, ще не досягли піку своєї потенційної популярності. У 1996, Фредеріко Лапендой, організував шоу під назвою World Vale Tudo Championship (WVC). Перше шоу з цієї серії відбулося в Японії, яке залучило людей по всьому світу. На найпершому шоу був турнір з вісьмома учасниками, і вперше іноземці вирішили розкрутити змішані бойові мистецтва в Японії, а також вперше чемпіон обирався в Японії. Незабаром WVC став найбільш популярним іноземним шоу в другій половині дев'яностих років. Завдяки цьому шоу в світ вийшли нові суперзірки: Педро Різзо, Марк Керр, Хет Херінг, Ігор Вовчанчин та інші. Всі ці борці WVC пізніше виступали в шоу. Вони залучили ще більше глядачів до японського WVC. У той же час подібні шоу також планувалось проводити в Ізраїлі, Росії, Голландії, Арубе, Ямайці і Україні. Як це не дивно, точно відповісти на просте питання: “Скільки років фріфайту?” – справа надзвичайно складна. Історія виникнення складного феномену, яким є сучасний фрі-файт, – предмет багатотомного дослідження.

Матеріали регіональної науково-практичної конференції (ДДУВС, 30.06.2022) 20 Фрі-файту поєднує у собі справи далекого минулого та події, свідками яких ми є зараз; великі битви, що змінювали глобальну історію людства, та сучасні протистояння кращих спортсменів планети у аматорських і професійних клубних турнірах по всьому світу; переможний хід єдиноборств в усіх куточках нашої планети.

Висновки:

1. В результаті дослідження було встановлено, що фрі-файт, як вид спорту був заснований у 80-х роках минулого століття, та набув великої популярності серед шанувальників фізичної культури і спорту, через доступність у заняті для представників інших видів єдиноборств та видовищність.

2. В Україні фрі-файт шанувальникам фізичної культури і спорту як вид спорту був презентований у 2001 році у м. Києві. На сьогоднішній день фрі-файт набув значної популярності серед різних верств населення, про що свідчить відкриття спортивних відділень у спортивних школах та навчальних закладах, проводяться Чемпіонати України серед різних вікових груп.

3. Фрі-файт як вид спорту сприяє просуванню позитивного іміджу нашої держави на міжнародній арені, про що, свідчать успіхи наших спортсменів. м. Львів вулиця Джорджа Вашингтона буд.4-а, кв.24, 0688845506 voiff1@gmail.co

Анатолій НАТОЧІЙ
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Під час затвердження воєнного стану на території України Указом Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні"[1] та останнього продовження воєнного стану Указом Президента України від 12 серпня 2022 року № 573 "Про продовження строку дії воєнного стану в Україні"[2]. Статтею 2, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» встановлюється, що правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, цей Закон та указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України[3], статтею восьмою цієї ж статті вказано, що військові адміністрації разом із

військовими командуваннями можуть запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану[3]. Однак обмеження не мають стуватися окремих положень Конституції, а саме конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України, але не має бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції(стаття 64 Конституції)[4,с.12].

Варто зазначити, що посили відповідальність на період воєнного стану відповідно до Кримінального Кодексу України за деякі кримінальні злочини, такі як державна зрада , диверсія, мародерство, а також окремі злочини проти власності, однак було уувиключено відповідальність за вчинення діяння, яке вчинене с метою виконання обов'язку щодо захисту Країни.

На реалізацію запезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина у воєнний стан держава покладає насамперед на органи внутрішніх справ, що діють виключно на підставах чинного законодавства , і залежать від завдань, які повинні бути виконаними та стану оперативної обстановки, а також провідну роль в реалізації захисту відіграють суди.

Для ефективності запезпечення прав і свобод має бути відповідна підготовка тих, хто має їх реалізовувати. Така підготовка полягає в таких аспектах:

1. Запорукою ефективного функціонування органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану є заздалегідь сплановані заходи, апробовані на практичних заняттях з особовим складом, максимально наближені до реальної оперативної обстановки [5, С. 67]. Багатоцільовий типовий план дозволяє заощадити час шляхом прийняття організаційних рішень, вибору оптимальних варіантів і напрямків дій, попереднього розрахунку сил і засобів, підготовки особового складу до дій в умовах воєнного стану.

2. Психологічна підготовка, спеціальна фізична та професійна підготовка та стійкість персоналу [6, С. 340]. Враховуючи високу загальну підготовленість особового складу до дії воєнного стану, навіть раптові, непередбачені надзвичайні ситуації не створювали неприємностей для органів внутрішніх справ [5, С. 67].

У невідкладних випадках правоохоронці застосовують спеціальні заходи примусу , які зазначені в ст.42 Закону України «Про Національну поліцію» , а саме :

- Фізичний вплив;
- Спеціальні засоби;
- Вогнепальна зброя.[7,с.31]

У воєнний стан правоохоронець має право застосовувати спеціальні примусові до людей, які причетні до збройної агресії проти України без

урахування певних обмежень і заборон, встановлених законом (зокрема, дозволяється застосовувати заходи примусу без попередження, наносити удари в особливий спосіб незалежно від місця їх застосування, застосовувати зброю).

Отже, обов'язки для забезпечення прав і свобод людини і громадянина держава покладає на правоохоронні органи, в свою чергу вони мають мати відповідну підготовку, вживати превентивні та профілактичні заходи задля безпеки та спокою громадян, а у виняткових випадках поліцейські заходи примусу.

1. Указ Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" 64/2022 від 24.02.2022 URL:<https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 07.12.2022)

2. Закон України "Про продовження строку дії воєнного стану в Україні" 573 від 12.08.2022 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2022#Text> (дата звернення 07.12.2022)

3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 07.09.2022)

4. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ.-С:ТОВ «ВВП Нотіс»,2021- 56с.

5. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану / М. В. Ковалів, В. О. Іваха // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. - 2016. - № 837. - С. 65-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_12 (дата звернення 14.12.2022)

6. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / [М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калянов та ін.]. – К. : Правова єдність, 2009. – 432 с.

7. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40, 41. – Ст. 379.

Анатолій НАТОЧІЙ
Володимир ТИМОФЄЄВ
старші викладачі кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гендерна рівність, один із головних принципів забезпечення прав людини, і грає певну роль у справі забезпечення миру та згоди у суспільстві та повноцінної реалізації людського потенціалу з урахуванням сталого розвитку. В даний час рівність чоловіків і жінок визнається майже всіма країнами світу. Однак, незважаючи на те, що більшість держав включило у

свої конституції такі положення, як забезпечення рівності чоловіків та жінок заборона дискримінації за статевою ознакою згідно з рекомендаціями міжнародного співтовариства, вони повною мірою не виконуються через наявність різних факторів, а саме забобонів, стереотипів, що призводять до проявів гендерної нерівності.

Останнім часом в Україні загострюється увага до питань європейської інтеграції як умови політичної стабільності, демократичного розвитку та державної незалежності. Європейський рух визнається одним з головних орієнтирів зовнішньої політики. Перед державою виникає завдання гармонізації політичних, правових економічних, соціальних та інших установ, національного законодавства із загальноєвропейськими стандартами та вимогами в умовах воєнного стану. Це завдання дуже складне для України особливо, яка протягом тривалого часу стояла в стороні від розвитку інтеграційних процесів на європейському континенті. В їх рішеннях підкреслюється, що гендерна рівність пов'язано з фундаментальними уявленнями про якість соціальної справедливості прав людини і природи демократії. Крім того залучення обох статей до формування політики дає можливість формувати більш ефективну політику яка більшою мірою відповідає потребам громадянського суспільства.[1 с.48]

Вивчення та імплементація норм міжнародного права направлено на вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, в тому числі і правоохоронної. Вдосконалення діяльності у структурі МВС України в умовах воєнного стану, визначення шляхів і умов їх подальшого розвитку, досягнення оптимальних результатів передбачає вивчення, аналіз і узагальнення досвіду, який вже накопичено правоохоронними системами різних країн світу. Зрозуміло, що вивчення і посилення на зарубіжний досвід не означає необхідності його прямого перенесення в практику роботи поліцейського. Але аналіз цієї діяльності та застосування окремих підходів або елементів є безумовно корисним. Відомо, що вивчення досягнень інших завжди збагачує власну діяльність, дає можливість скорегувати її особливо в таку тяжку пору для України.[2]

За сучасних умов в поліцейській службі західних країн світу відбувається процес реформування. Більш чутливими стають ініціативи до етичних спільнот в поліції, потреб сексуальних меншин, більш гнучкою стає політика статевого рівноваги, положення і ролі жінки в поліції. Але в той же час, позитивний потенціал проблеми рівності в поліції ще остаточно не усвідомлений. Ці зміни проявляються поки ще тільки на структурному рівні, складу її персоналу - співвідношення чоловіків і жінок, представництво етнічних меншин і тому подібне. Одним з проявів політики статевої справедливості і рівноваги в поліції західних країн є здійснення набору і прийому на службу представників етнічних меншин Згідно з Рекомендаціями Res (2001) 10 Комітету міністрів державам-членам Ради Європи від 19

вересня 2001 року щодо Європейського кодексу поліцейської етики Співробітники поліції, незалежно від посад, на які їх приймають, повинні набиратися на підставі їх компетентності та досвіду.[3 с.184]

Відповідним завданням поліцейської роботи а «процедури прийому на службу» повинні бути засновані на об'єктивних і недискримінаційних критеріях. Але на сьогодні залишається не вирішеною така проблема, як недосконалість правового регулювання проходження служби жінками-працівниками у підрозділах Національної поліції України і відсутність інформації щодо повного висвітлення закордонного досвіду роботи жінок-поліцейських в цій області. Цей факт досить негативно впливає на діяльність структури МВС у цілому і, зокрема, на ті служби, де в основному працюють атестовані жінки. Залишається відкритою проблема щодо адаптації жінок до умов служби МВС. Аналіз цієї проблеми дозволить уникнути помилок поліції, де проблеми адаптації жінок спочатку не виносилися на рівень актуальних. Більшість країн світу переконалися в перевагах залучення жінок в якості поліцейських. З розгулом тероризму в сучасному світі спостерігається зростання масштабів залучення жінок до підрозділів служб безпеки.

Цей факт спостерігається у всіх видах правоохоронної діяльності - як державної, так і приватної. На думку деяких працівників правоохоронних органів, «жінки показали себе як найкращі терористки в світі, і тому справедливо, що їм повинні протистояти люди, які мають подібне мислення».

Отже, підводячи підсумок вищенаведеного можна сказати наступне, що питання гендерної рівності в структурі МВС в умовах воєнного стану є дуже актуальним в даний час для нашої країни. Умови, які необхідно дотримати для того, щоб створити Українську асоціацію жінок-співробітниць у підрозділах Національної поліції України є. Це і велика кількість жінок, які працюють в правоохоронних органах України, їх активний потенціал, велика кількість жінок - науковців у відомчих вищих навчальних закладах, розгалужене громадський рух.

---

1. Богачевська-Хомяк М. Білим по білому. Жінки в громадському житті України. Київ : Либідь, 1995. 424 с.

2. Гендер для медій : підручник / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. 3-тє вид., виправ. та доповн. Київ : Критика, 2017. Ч. 2 : Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/usoc/2006_5/7-12.pdf.

3. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України / Центр О. Разумкова. Київ : Заповіт, 2016. 244 с.

4. Гендерна рівність у місцевому політичному житті та гендерна концепція у місцевій політиці в Україні. URL: <https://rm.coe.int/-/16808a2a51>.

Володимир НЕМЕРИШИН

викладач кафедри тактико спеціальної
підготовки Національної академії
Національної гвардії України, майор

**ОХОРОНА ВАЖЛИВИХ ДЕРЖАВНИХ ОБ'ЄКТІВ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань. Однією із основних функцій Національної гвардії України (НГУ) є охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, яких визначається Кабінетом Міністрів України (Постановою № 628 від 12 листопада 2014 року), окрім визначеного переліку об'єктів, військовими частинами НГУ додатково прийняті державні об'єкти критичної інфраструктури (Закон України «Про критичну інфраструктуру» від 16 листопада 2021 року № 1882, який визначає правові та організаційні засади створення та функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури у сфері національної безпеки, ним також встановлюється критерії критичності об'єктів).

Прийняття під охорону об'єктів здійснювати міжвідомчими комісіями зі складанням відповідних актів. Проводити роботу з адміністраціями об'єктів щодо негайного усунення виявлених недоліків та наданні допомоги в облаштуванні позицій та місць укриття особового складу під час повітряної тривоги.

Охорона об'єктів у прикордонних районах з залученням посилених нарядів Державної прикордонної служби України. Постійно здійснюється моніторинг прилеглої території з використанням безпілотної авіації, ведеться спостереження усіма засобами протиповітряної оборони.

Проведено комплекс заходів щодо додатковому інженерному обладнанню позиції поблизу об'єктів, які підлягають охороні, також по ряду областей держави постійно знаходяться на бойовому чергуванні мобільні вогневі підрозділи.

Олег ПАВЛЕНКО

кандидат педагогічних наук

(Військовий інститут телекомунікацій
та інформатизації імені Героїв Крут,
м. Київ)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПІДРОЗДІЛІВ ЗВ'ЯЗКУ

Розглядаючи навчально-методичне забезпечення системи професійної підготовки майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку Збройних сил України (далі – ЗСУ) щодо формування їх управлінської компетентності нами виділено такі інноваційні підходи: метод проєктів, ситуаційний підхід та викладання на засадах лідерства.

Розглянемо детальніше визначені напрями. *Метод проєктів* у підготовці майбутніх офіцерів нині вважається інноваційною технологією навчання, що передбачає конструктивний процес творіння штучної реальності, стимулювання інтересу до визначеної проблеми з погляду ефективної та оптимальної організації управлінської діяльності. Ця технологія містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю. На думку науковців, видами проєктної діяльності курсантів для формування основ управлінської компетентності є такі: імітаційно-професійні ігрові проєкти (проведення ділової гри; розв'язання в ході гри конкретного професійно-управлінського завдання; обґрунтування професійно-доцільних дій фахівця); інформаційно-аналітичні проєкти (аналіз документів у сфері менеджменту відомства, баз даних тощо); спеціалізовані практико-орієнтовані проєкти (обґрунтування і розробка плану реалізації конкретного управлінського проєкту; розробка та обґрунтування проєкту; презентації проєкту; зовнішня експертна оцінка проєкту) [1].

У процесі професійної підготовки використовуються різні проєкти: «Кращі управлінські рішення командирів підрозділів ЗСУ» (презентація творчих задумів і нових управлінських ідей вдосконалення службово-бойової діяльності підрозділів зв'язку ЗСУ); «Майстер-клас для молодого командира» (презентація кращих управлінських практик керівників підрозділів ЗСУ); «Моніторинг якості службово-бойової діяльності командирів» (виявлення сучасних форм контролю якості виконання професійних обов'язків керівниками підрозділів ЗСУ) тощо.

У професійній підготовці майбутніх офіцерів ЗСЦ сьогодні активно застосовується *ситуаційний підхід*. Загалом, ситуаційна методика формування управлінської компетентності є інтерактивною технологією

навчання, яка передбачає комплексну роботу за професійно орієнтованою ситуацією відповідно до встановленого алгоритму. Така методика застосовується у процесі підготовки майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ з метою формування управлінської компетентності та забезпечення динамічності, розвитку умінь ефективно реагувати в нестандартних ситуаціях [2].

Наприклад, курсантам пропонується вирішити такі ситуаційні завдання:

1. У військовій частині відбуваються заходи з підготовки до дня частини. Командир взводу під час постановки завдань на парко-господарський день, звернув особливу увагу на якісне прибирання місць проживання. Проте, на час огляду керівництвом військової частини завдання не було виконано, відповідно, командир взводу отримав зауваження. Які Ваші дії як командира взводу?

2. Військовослужбовці самовільно залишили військову частину і повернулись з ознаками вживання спиртних напоїв. Які Ваші дії як командира взводу?

3. У військовій частині перед виходом військовослужбовців у звільнення, проводилась перевірка відповідності зовнішнього вигляду і форми одягу. Черговий офіцер, який шиковав підрозділ, виявив, що форма одягу декількох військовослужбовців не відповідає статутним нормам, водночас до них приїхали батьки. Які Ваші дії як чергового офіцера частини?

4. Під час проведення тактико-стройового заняття заступником командира взводу Ви, як командир взводу, виявили відсутність у нього плану-конспекту заняття. Сам сержант продемонстрував низький рівень володіння навчальним матеріалом. Ваші дії як командира взводу?

5. Військовослужбовці Вашого підрозділу поскаржились, що інструктор з тактико-спеціальної і вогневої підготовки не дає знань із дисципліни. Ваші дії як командира взводу?

6. Через хворобу протягом двох тижнів деяких військовослужбовців відбулись зміни у графіку нарядів. Після повернення із санітарної частини одужавших військовослужбовців, їм повідомили, що вони мають відходити усі пропущені наряди, із чим зазначені військовослужбовці категорично не погодились, зауваживши, що вони і так пропустили багато занять і повинні надолужити пропущений навчальний матеріал. Ваші дії як командира взводу?

Ці та інші аналогічні ситуаційні завдання дають можливість майбутнім офіцерам програвати в освітньому процесі ВВНЗ типових ситуацій, які виникають у діяльності офіцерів-керівників підрозділів ЗСУ, та набути компетентності у їх вирішенні.

Викладання на засадах лідерства – це інноваційна діяльність викладача, спрямована на розвиток особистості студента та розкриття його потенціалу. Освітнє лідерство (Education leadership) – управлінська парадигма, яка є орієнтиром і механізмом для здійснення реформ у сфері

освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій. Освітнє лідерство розглядається у таких взаємопов'язаних аспектах: лідерство в освіті (діяльність керівників, викладачів, студентів та, як результат, освітніх закладів-лідерів); лідерство для освіти (діяльність науковців, роботодавців та інших стейкхолдерів для розвитку освіти); лідерство освіти (діяльність держави щодо забезпечення пріоритетного розвитку освітньої сфери). Перевагами викладання на засадах лідерства є такі: студент отримує знання через аналіз та синтез інформації, інтегруючи їх із загальними здібностями комунікації, критичного мислення та вирішення проблем; студенти активно залучені в освітній процес; роль викладача – на засадах лідерства розвивати та допомагати студентам; викладання на засадах лідерства – розкрити потенціал кожного, надихати та спрямовувати на результат; орієнтація на пошук правильної відповіді та навчання через помилки; методи роботи в команді, мобільне навчання, методи розв'язання проблем, міждисциплінарне навчання, партисипативне освітнє середовище, колабораційне навчання [3].

---

1. Шапран О. Технології формування управлінської компетентності майбутніх керівників у системі післядипломної педагогічної освіти. Наукові праці. Педагогіка. Випуск 239. Том 251, 143-146.

2. Агаєв Н.А, Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Герасименко М.В., Ткаченко В.В. Психологічне забезпечення розвитку лідерських якостей майбутніх офіцерів: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2014. 209 с.

3. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства : навчальний посібник. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

Сергій ПЕТРЕНКО

старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
капітан поліції

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Національна поліція України потребує спеціалізованої підготовки, постійного вдосконалення. Це пояснюється кількома причинами, зокрема реформа правоохоронних органів, зміна концепції їхньої діяльності, застосування нових форм державної поліції, відбір кандидатів на службу, оптимізація структури та змісту формального навчання співробітників поліції та поліцейських [1, с.28]

Це потребує оновлення методичного забезпечення навчального процесу, наліз деталей службової діяльності Національних поліцейських сил.

Президент України заявив, що сучасні робітники повинні мати знання законодавчого блоку, а також розвинені фізичні якості, сформовані компетенції та навички у використанні примусових засобів охорони правопорядку.

Вищі учбові заклади Міністерства внутрішніх справ України: на формування таких правоохоронців покладається спеціальна фізична підготовка, це область освіти у практичних одиницях – для фізичного виховання. Це компонент системи підготовки працівників поліції.

Цілями фізичного виховання співробітників поліції є підтримка їх фізичної форми, забезпечення творчої та трудової діяльності, забезпечуючи відповідний рівень фізичної підготовки, та всебічний розвиток фізичних здібностей, набуття теоретичних знань, формування важливих спеціально застосовуваних навичок та компетенції, необхідної для виконання оперативних завдань.

Завдання з фізпідготовки вказані з акцентом на їхню мету.

При формулюванні завдань враховуються конкретні функції організму навчання, особливі вимоги до фізичного стану співробітників поліції та багато інших умов.

Під час фізичної підготовки особового складу Національної поліції України

вирішуються загальні та спеціальні завдання.

Загальні завдання:

- Формування гармонійної та розвиненої особистості.
- Підтримка та зміцнення здоров'я, загартовування організму.
- Підвищення рівня загальної працездатності.
- Оптимізація фізичного та психічного стану.
- Регулярні фізичні вправи та виховання звички до компетентності.
- Перед інтенсивними фізичними навантаженнями;
- Зменшення фізичної неадекватності та відчуття мети.
- Розвиток індивідуальних фізичних якостей;
- Зміна характеристик фізичної будови (наприклад, м'язової маси, ваги, постави).
- Виховання сміливості, рішучості, ініціативи та наполегливості.
- Незалежність, впевненість у собі, психічна стабільність;
- Участь працівників у регулярних заняттях з фізичної підготовки.
- Вдосконалення спорту та спортивної майстерності.
- Впровадження та вдосконалення різних програм фізичного виховання.
- Виконуйте вправи на роботі, під час навчання, під час перерв;
- Придбання теоретичних знань та практичних навичок

- Самоконтроль здоров'я у процесі групових та самостійних занять
- Фізична підготовка.[2,с. 74-80]

Теоретично адаптація фізичного виховання розуміється як процес адаптації людського організму до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, тобто все навчання має розглядатися як процес.

Адаптація організму до постійного функціонального навантаження - адаптація, яка наростає, призводить до змін в окремих органах та до якісних змін у функціональних системах організму. (Під час функціонування систему слід розуміти як сукупність органів, які забезпечують певну функцію для організму, наприклад, серцево-судинна система виконує функцію циркуляції крові.

Центральна нервова система – функціонує для регуляції діяльності всіх органів та тканин т.д.) .

У науковій літературі виділяють два типи адаптації – термінова, але швидко мінливі та відносно стабільні у довгостроковій перспективі.

Термінові адаптації - протікають безперервно та виникає у відповідь поточним зовнішнім умовам довкілля. Приклад термінової адаптації є фізична реакція, разові фізичні рухи певної інтенсивності та тривалості. Цікавими показниками адаптації до надзвичайних ситуацій, є артеріальний тиск (далі – АТ), розподіл кровотоку. Так, якщо органи черевної порожнини перебувають у стані спокою, **24%** об'єму крові надходить у кров, а **21%** прямує до м'язів.

Залежно від інтенсивності фізичної активності ці показники становлять 1% та **88%** згідно. [3, с.320]

З іншого боку, надзвичайна адаптивна реакція визначається розміром стимулу, тобто навантаження, та стану тренуваності людини. Так, на стандартне дозове навантаження реакції організму у нетренованих людей більш виражені, ніж у людей, котрі постійно займаються фізичною активністю.

Поява термінової адаптивної реакції не повинна братися до уваги, у цьому випадку він не викличе незворотних змін у стані функціональних систем організму після фази відновлення, яка настає залежно від характеру навантаження. Організм приходять у норму протягом кількох хвилин.

Висновок: Для формування та удосконалення фізичних властивостей у курсантів викладачі обирають найбільш ефективні та необхідні засоби, методи і форми навчання. При цьому, велика кількість навчального матеріалу залишається не засвоєною, через певні причини, а саме: низький вихідний рівень фізичної підготовленості курсантів (так званий “доступний” рівень). Фізична підготовленість у понад 40% абітурієнтів є низькою і з року в рік погіршується; відсутня належна мотивація покращення своїх фізичних можливостей; тематичний план не охоплює усіх проблемних питань з удосконалення фізичного стану, оволодіння прийомами боротьби та рукопашного бою; мала кількість навчальних годин, які виділяють на

загальну та спеціальну фізичну підготовку. Отже виникає нагальна потреба розробки нових підходів щодо фізичної підготовки майбутніх поліцейських.

1. Бондаренко В. В. Теоретичні знання як складова підготовленості працівників міліції до ефективної діяльності в умовах протистояння із супротивником, озброєним холодною зброєю. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2014. Вип. 9 (50) 14. С.28. (Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»)

2. Дідковський В. А. Шляхи оптимізації професійно орієнтованої фізичної підготовки майбутніх офіцерів Національної поліції України. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Вип. 21. Кн. 3. Том I (75). Київ: –Гнозис, 2017. С. 74–80.

3. Платонов В. М., Булатова М. М. Фізична підготовка спортсмена: навч. посібник. К.: Олімпійська література, 1995. С. 320.

Дмитро ПЕТРУШИН

доцент кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту

ПРОБЛЕМАТИКА УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ СЛУЖБОВО-ПРИКЛАДНИМИ ЄДИНОБОРСТВАМИ

Діяльність працівника органів внутрішніх справ потребує як високих показників інтелекту, так і високого рівня розвитку фізичних якостей. Кожна людина з народження має індивідуальний набір фізичних якостей, але в процесі розвитку з'являється необхідність отримання та вдосконалення фізичних якостей необхідних для досягнення високого результату в тому чи іншому виді спорту [1].

Розвиток фізичних якостей сприяє вирішенню соціально зумовлених завдань: всебічного розвитку особистості, досягненню високої стійкості організму до соціально-екологічних умов, підвищення адаптивних властивостей організму.

Службова діяльність співробітників поліції нерозривно пов'язана із позаштатними ситуаціями, більшість яких виникає при затриманні злочинців, під час запобігання будь-яким правопорушенням й у ході звичайного профілактичного рейду.

Застосування фізичної сили може виражатися у різних формах. По-перше, у формі бойових прийомів боротьби, які можуть належати до систем

рукопашного бою, боксу, кікбоксингу, дзюдо, самбо і так само тхеквондо - та їх поєднань, або не входити в жодну з них. По-друге, застосування фізичної сили може мати форму іншого, який не має характеру боротьби м'язового впливу з боку співробітника поліції, спрямованого на фізичних осіб або майно [2].

У роботі С.В. Непам'ятний, характеризує необхідні для співробітника патрульно-постової служби фізичні якості, поряд з іншими відзначає важливе значення вияву витривалості до швидко-силової роботи великої потужності, з максимальною інтенсивністю у рукопашних єдиноборствах.

У дослідженнях В.П. Вдовіченко, В.М. Лаврова наголошується, що різноманітність вимог, які пред'являються діяльністю під час захоплення правопорушників, передбачає вдосконалення всіх основних форм прояви фізичних якостей і силових можливостей, тобто "вибухової сили", "абсолютної сили", "силової витривалості".

Процес підготовки до єдиноборства має великі потенційні можливості для навчання та виховання співробітників поліції, вчить їх активно та правильно діяти в умовах підвищених психічних навантажень, набувати необхідний досвід вольових дій, подолання труднощів та негативних психічних станів [1]. Унікальність практики рукопашного бою та будь-яких бойових мистецтв (незалежно від їх специфіки) полягає в тому, що в процесі занять моделюються з різним ступенем умовності ситуації прямого протиборства з противником, причому протиборства не абстрактного, а конкретного, віч-на-віч.

Аналіз професійних і аматорських змагань зі змішаних єдиноборств показує, що спортсмени високого рівня мають великі силові, особливо швидко-силові показники. Інтернет рясніє всілякими методиками розвитку спеціальної фізичної підготовки, пропонованими різними представниками сучасних шкіл єдиноборств. Все частіше зустрічається модне слово «кроссфіт», що означає комплекс, що складається з функціональних вправ високої інтенсивності, що постійно змінюються, спрямований на поліпшення не тільки загальної фізичної форми, але і реакції, координації, витривалості і готовності до будь-якої життєвої ситуації, що вимагає активних фізичних дій. Дана система вправ по суті справи є круговим тренуванням, вправи в якій зазвичай тривають не більше 30 с і відрізняються підвищеною інтенсивністю [3].

Для підвищення у співробітників Національної Поліції рівня розвитку провідних м'язових груп, що несуть головне навантаження при єдиноборстві з противником, нами були підібрані відповідні специфічні комплекси вправ, що виконуються круговим методом, які по спрямованості розділилися таким чином:

1) комплекс вправ, необхідних для покращення швидко-силових показників ударів руками та ногами.

2) комплекс вправ, необхідних для покращення ефективності елементів боротьби, які застосовуються при затриманні [4].

Загальновідомо, що ці комплекси спрямовані на розвиток груп м'язів, які найчастіше є антагоністами, тому необхідно розвивати їх комплексно, чергуючи між собою.

Тому розвитку в процесі організації занять фізичної підготовкою курсантів і слухачів освітніх організацій системи МВС України та працівників територіальних органів слід приділяти особливе значення. Заняття різними видами єдиноборств сприяє розвитку швидкісних та силових якостей.

---

1. Бортник С.М. Рівень фізичної підготовки як ключова вимога до кандидатів на службу в Національній поліції України. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. праць. Харків : ХНУВС, 2018. С. 57-59

2. Криволапчук В. О., Кримська М. С., Ряшко С. М., Бутов С. Є. : навч. посібник для слухачів і курсантів ВНЗМВС України з навчальної дисципліни Спеціальна фізична підготовка / за заг. ред. проф. Є. М. Моїсеєва та проф. О. Ф. Долженкова. Київ-Одеса, 2009. 208

3. Мірошніченко, Валерія. "Розвиток бойових мистецтв у курсантів." Теоретичні та практичні аспекти розвитку науки та освіти: V матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 30-31 травня 2022 року.–Львів: Львівський науковий форум, 2022.73 с. 40.

4. Александрова, Олена, and Віктор Головка. "Проблематика підвищення рівня фізичної підготовки майбутніх офіцерів поліції." Вступне слово. 2021. с. 5

Василь ПОЛИВАНЮК

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СКЛАДОВИХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВПЛИВУ

Розглядаючи даний аспект, хотілось би зробити акцент на тому, що обрана нами проблематика є доволі вагомою та актуальною як у теоретичному, так і у практичному сенсі. На сучасному етапі розвитку Національної поліції, постає проблема своєчасного прийняття процесуально вірних правомірних рішень поліцейськими стосовно застосування заходів примусу. Правові підстави застосування примусових заходів впливу визначений у такому нормативно-правовому акті як Закон України «Про Національну поліцію», відповідно до якого поліцейські під час виконання

своїх професійних обов'язків уповноважені застосовувати конкретні примусові заходи впливу: 1) фізична сила; 2) спеціальні засоби; 3) вогнепальна зброя.

Сучасні поліцейські часто приймають рішення щодо уникнення заходів примусу у необхідних випадках, не бажаючи паперової тяганини під час службових розслідувань, будучи психологічно неготовими, не здатними до їх застосування, тим самим піддають ризику власне життя та здоров'я та колег. Важливе значення для прийняття процесуально вірних правомірних рішень поліцейськими до застосування заходів примусу має їх психологічна компетентність.

Психологічна компетентність – це здатність поліцейського психологічно грамотно, раціонально, адекватно й якісно самооблізовуватися, тактично й законно застосовувати конкретні примусові заходи впливу. Слід вказати, що детермінуючими складовими психологічної компетентності українських поліцейських визначаються взаємодоповнюючі та взаємозалежні професійні елементи: вміння, звички, навички, мотивація, здібності, розвиток інтелекту, професійно-психологічна підготовка, досвід у вказаній сфері тощо [2].

Провідне місце в системі взаємодоповнюючих і взаємозалежних елементів психологічної компетентності співробітника займає мотивація. Саме завдяки їй службовець спроможний адекватно, раціонально й якісно займатися професійною діяльністю. Ціннісно-сенсову складову психологічної компетентності поліцейського визначає саме світогляд, тобто його світосприйняття, переживання та розуміння сутності та меж правомірності заходів примусу [1].

Професійно-психологічною готовністю є настрій особи на процес правомірного й ефективного застосування примусових заходів. Досвід – це практично апробовані особою знання, уміння та навички у галузі прийняття процесуально вірних правомірних рішень поліцейськими до застосування заходів примусу [2].

У той же час у разі вміння впевнено і правомірно застосовувати примусові заходи впливу поліцейський набуває феноменальну якість, важливу для формування його практичних навичок протягом виконання ним службових обов'язків. Для набуття поліцейським навичок професійного застосування примусових заходів впливу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання під час викладення «Вогневої підготовки», «Тактико-спеціальної підготовки» слід проводити заняття за комплексним практикумом, який містить спеціально розроблені і затверджені специфічні справи, які виконуються з вогнепальною зброєю, спеціальними засобами, а також фабульними психологічними ситуаціями, що дають курсантам відчуття обстановку застосування зброї ближче до реальної [2].

Отже, розглядаючи сутність основних складових психологічної компетентності поліцейського, у галузі застосування заходів примусу, слід

зазначити, що усі вони взаємозалежні та взаємопов'язані. Тому, під час їх розвитку та формування у поліцейського необхідно обов'язково їх урахувати. Враховуватися вони повинні не лише як окремі структурні елементи психологічної компетенції працівника Національної поліції України, але й в комплексі. Якщо хоча б одна з складових цього комплексу відсутня, то в результаті психологічна компетенція поліцейського порушується, не в залежності від того, який рівень інших елементів.

---

1. Бондаренко В. В., Решко С. М., Ємчук О. І. Компоненти професійної компетентності працівників підрозділів патрульної служби Національної поліції України. Юридична психологія. 2016. №. 2. С. 81-90.

2. Попик Р., Ніколаєв О. Комплексне удосконалення застосування вогнепальної зброї курсантами ВНЗ МВС України, як майбутніх працівників поліції. 2021. С. 265.

Володимир РОГАЛЬСЬКИЙ
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ І СЛУХАЧІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ

Фізична підготовка в органах внутрішніх справ відіграє важливу роль і становить основу їх діяльності. Саме тому їй приділяється особлива увага і встановлюються високі вимоги при відборі кандидатів на навчання.

За своєю сутністю фізична підготовка являє собою складний і цілеспрямований процес, спрямований на розвиток і вдосконалення професійно значущих фізичних якостей. За допомогою даного процесу курсанти розвивають різного роду навички і вміння, вчать застосовувати педагогічні технології та рекомендації на практиці.

Безумовно, кожному курсанту, слухачу і офіцеру необхідно підтримувати достатній рівень фізичної підготовки. Для цього необхідно удосконалювати свої рухові навички і виробляти в собі різні якості: витривалість, швидкість, силу [1, с. 89].

З цього приводу написано чимало наукових праць такими провідними фахівцями, як В. А. Спиридонов, В. П. Волков, А. А. Харлампієв. В свою чергу, А. А. Харлампієв вважав, що ефективність виконання прийомів боротьби безпосередньо залежить від певних обставин, які складаються під час їх застосування, від рівня підготовленості співробітника, від знання їм різних хитрощів правопорушників.

Тому для ефективності застосування бойових прийомів боротьби

необхідно використовувати різні методи навчання. Наприклад, імітація переслідування, раптовості, активної оборони, розігрування типових і нетипових ситуацій і т.д. Даний метод допоможе найбільш точно і результативно відпрацювати техніку боротьби для припинення правопорушень.

Саме бойовим прийомам виділяється основна частина навчального процесу в навчальних закладах МВС України, необхідно використовувати найбільш ефективні, доступні, робочі прийоми та комбінації, легко застосовні в професійній діяльності, на протязі довгого періоду часу з метою закріпити все вивчене [2, с. 82].

Однак тут також особливе місце займає і психологічна складова, наприклад, активний напад може викликати шок і тимчасове оточення. Тому варто виробляти психологічну стійкість, тактичну грамотність, бойове мислення. Для цього, а також з метою перевірки рівня володіння прийомами боротьби курсантами та слухачами, потрібно проводити спаринги, рукопашні поєдинки. Адже будь-які ситуації зажадають від співробітника органів внутрішніх справ негайного реагування, швидкої перебудови діяльності і вміння реагувати на те, що відбувається. Саме такі методи дозволять сформувати не тільки різні рухові навички, а й психічні якості, що сприяють ефективному виконанню службових обов'язків [3, с. 145].

Також важливо підтримувати у курсантів і слухачів інтерес до фізичної підготовки. Для цього викладач повинен підбирати вправи, які характеризуються новизною і нестандартністю. Так в учнів буде швидше формуватися навички самостійної підготовки у зв'язку з різноманітністю процесів. Крім цього, необхідно особлива увага повинна приділятися комплексній підготовці, спрямованій на розвиток витривалості, сили, швидкості, координації і інших важливих якостей. Адже, розвиваючи щось одне, насилу можна домогтися будь-якого успіху в підготовці.

Таким чином, для того, щоб удосконалити фізичну підготовку курсантів і слухачів в навчальних закладах МВС України, необхідно формувати у них такі якості, як рішучість, сміливість, складові більше психологічний фактор, і використовувати вправи, які містять елементи ризику і небезпеки, подолання різного роду перешкод, спаринги, сутички з більш сильнішим противником. Все це дозволить учням найефективніше освоїти освітню програму та набути навички дії в різних непередбачуваних ситуаціях.

---

1. Козіцин, А. Л. Тестування як прогресивна форма контролю знань навчаються / Питання сучасної науки і практики. Університет ім. В. І. Вернадського. 2016. № 3 (61). С. 89-93.

2. Фізична підготовка викладацького складу вищих навчальних закладів МВС України : навч.-метод. посіб. / [С. І. Жевага, К. В. Пронтенко, С. М. Безпалій та ін.]. Житомир : ЖВІ НАУ, 2013. 232 с.

3. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посіб. / за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва, Є. М. Моїсєєва. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. 338 с.

Максим СОКОЛОВСЬКИЙ

ПОЛКОВНИК

*(Інститут підготовки юридичних
кадрів для Служби безпеки України*

Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого)

**УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ
БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
ПРОГРАМ ЗАХИСТУ ОСІБ, ЯКІ НАДАЮТЬ ДОПОМОГУ,
СПРИЯЮТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
БЕРУТЬ УЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ, А ТАКОЖ
ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ І БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ**

Корисність захисту осіб, які надають допомогу, сприяють оперативно-розшуковій діяльності та беруть участь у кримінальному провадженні, а також членів сім'ї і близьких родичів (далі - інформатори) з боку держави важко переоцінити. З одного боку, конкретна особа сприяє правосуддю, оскільки впевненість в тому, що її інформація або показання не призведуть до подальшого переслідування надає їй активності в кримінальному провадженні. З іншого боку, це викликає довіру до влади та держави як гаранту захисту безпеки людини. Як наслідок це сприятиме мінімізації впливу злочинності на бюджетні процеси в державі та її окремих регіонах, усунути перешкоди для розвитку бізнесу тощо.

Довідково: проведене в Швеції дослідження показало, що в середньому діяльність одного серйозного злочинця протягом 15 років завдає державі збитків в розмірі 2,5 млн. євро, що набагато більше, ніж могла б коштувати програма захисту свідків, завдяки якій би вдалось запобігти злочину.

Так, згідно ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» передбачає захист особи, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень, а також членів сім'ї і близьких родичів.

В теперішній час в Україні характер норм діючого законодавства дозволяє застосувати будь який засіб захисту до злочину будь якої тяжкості, навіть за явної непропорційності та відсутності суттєвої вигоди для слідства. Наприклад, згідно з даними Єдиного реєстру судових рішень Хмельницьким міськрайонним судом Хмельницької області 06.01.2021 року застосовано заходи безпеки у вигляді особистої охорони потерпілого у кримінальному провадженні стосовно особи, що обвинувачується за ч. 1 ст. 190 КК України. Заходи безпеки застосовано за заявою потерпілого щодо погроз на його

адресу з вимогами відмовитись від обвинувачення.

Таким чином необхідно передбачити на законодавчому рівні вимоги щодо важливості інформації яку надає інформатор. Це відповідає зарубіжній та європейській практиці, коли програми захисту застосовується лише до тих осіб, без свідчення яких неможливо встановити злочинця, його місцезнаходження або суттєві обставини справи.

Також доцільним буде встановлення переліку злочинів, під час провадження за фактами яких можна застосувати заходи забезпечення безпеки осіб. Цей перелік може формуватися як за ступенем тяжкості вчинюваних злочинів (згідно ст. 12 ККУ), як це зроблено в США та Німеччині, або абстрактна, шляхом вказівки на предмет посягання чи характеристику способу вчинення (наприклад, злочини, що вчинені групою осіб, організованою групою чи злочинною організацією; тероризм, корупційні злочини тощо). Так, позапроцесуальні заходи захисту свідків у Бельгії та Італії можуть використовуватися тільки у випадках певних злочинів. Згідно з законодавством Литви вони можуть бути використані за тяжкі злочини.

Крім того, відповідно до ст. 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» перелік органів, що приймають та виконують рішення про здійснення заходів безпеки повністю складається з органів досудового розслідування та виконання покарань, а розподіл здійснюється залежно від підслідності справи (Служба безпеки України, Національна поліція, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро тощо). Фактично, ці органи є стороною обвинувачення, вони не наділені відповідною автономією, а високий ступінь роздробленості за підслідністю говорить про відсутність будь якої спеціалізації та відповідно навчених співробітників. Слід зазначити, що між цими органами фактично відсутня координація та якісна взаємодія, а також відсутній єдиний центр у вигляді органу координації, а тому можна говорити про невисоку ефективність існуючого інституту забезпечення безпеки інформаторів.

З урахуванням викладеного, в Україні необхідно створити спеціалізований орган з питань виконання заходів захисту інформаторів. Він може бути створений як власне новий або автономний підрозділ на базі існуючого органу. Головна мета - набір спеціально навчених осіб та створення єдиного центру для координації рішень та дій органів досудового розслідування. Крім того, цей орган повинен мати оперативну автономію і не брати участь у підготовці справи чи розслідуванні, що відповідає п. 28 Рекомендацій Rec (2005) 9, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи 20 квітня 2005 року. Наприклад в Україні під ці вимоги підпадає Служба судової охорони.

Довідково. В США відповідні заходи покладені на Службу судових приставів, в ФРН цим займається спеціальний підрозділ кримінальної поліції.

В Австрії, Словаччині та Великобританії захист свідків забезпечується поліцією, в Нідерландах програма діє в рамках виконавчої та судової влади. Ключова ознака в наведених прикладах - ці органи мають оперативну автономію і не беруть участь у підготовці справи чи розслідуванні.

Важливим є питання про те, який орган приймає рішення про застосування заходів безпеки. Передові практики європейських держав передбачають створення міжвідомчої Комісії, яка приймає рішення про включення інформатора до програми захисту.

Довідково. В деяких країнах рішення щодо застосування заходів безпеки приймається однією посадовою особою (міністр юстиції, прокурор чи керівник поліції). У Німеччині рішення щодо включення у програму або виключення з неї приймаються підрозділом, що забезпечує безпеку осіб, та державним обвинувачем. В Італії та Бельгії програма захисту реалізується багатопрофільними органами: комісією в складі заступника державного секретаря Міністерства внутрішніх справ, суддів, прокурорів, експертів у сфері організованої злочинності.

В Україні такими особами є, відповідно до п. 2 ст. Закону «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», слідчий, прокурор та суд, а також орган, що здійснює оперативно-розшукову діяльність. Так перелік осіб хоча і є широким, проте не свідчить про можливість надання ними об'єктивної оцінки тим загрозам, про які повідомляє інформатор. В даному випадку важливим є наявність в уповноваженого суб'єкта сукупності навичок, вміння та знання в даній сфері. Не завжди такі знання пов'язані з обійманням посади юридичної направленості, а в першу чергу необхідні знання психології поведінки людини в умовах постійного страху та залякування, це дозволить дійсно оцінити рівень загрози і підібрати виважене рішення.

Таким чином, необхідно передбачити залучення до захисту інформаторів психологів, які мають досвід роботи зі свідками та жертвами злочинів. Подібні проблеми виникли в США на початку створення програми, тоді для співпраці були запрошені психологи як приватні особи за договором, що допомагали проводити окремі слідчі-розшукові дії із жертвами чи заляканими свідками з боку мафії. Подібну практику необхідно впроваджувати в Україні, зокрема, через включення до статей КПК відповідних положень про участь психологів в окремих видах допитів та інших слідчих діях, передбачити в ст.ст. 56 та 66 КПК відповідне право для свідків та потерпілих.

Залучення психологів потрібно для виділення реальних загроз, адже в деяких випадках інформатор, перебуваючи у стані психологічного стресу, відчуває не реальну, а уявну небезпеку. Тому важливо, щоб інформатору була надана психологічна допомога для того, щоб визначити обґрунтованість причин побоювання. Також стоїть питання про доцільність та пропорційність заходів відповідно до характеру загрози, адже не до кожного інформатора

доцільно, наприклад, приставляти особисту охорону. Закон не визначає точних критеріїв, за якими можна визначити необхідні та достатні засоби захисту, використовуючи натомість оціночні поняття «у разі необхідності», «за наявності загрози» тощо. Таке формулювання є досить розпливчатим, не дозволяє співставити затрати на заходи забезпечення та рівень загрози, тому остаточне рішення залежить від оцінки фактів та обставин органом, що приймає рішення. Дискреційний характер повноважень, зважаючи на велику кількість уповноважених суб'єктів (слідчі, прокурори, судді), призводить до неефективного використання наданих законом засобів

Так, у пункті 22 Рекомендацій Рес (2005) 9 зазначено, що основною метою програми захисту свідків повинна бути охорона життя та особиста безпека свідків/осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, та близьких до них людей, зокрема, забезпечення відповідного фізичного, психологічного, соціального і фінансового захисту і підтримки. Аналогічні положення є в програмах захисту в США та країнах Європи, в яких вказувалося на важливості поряд із фізичним захистом психологічної допомоги жертвам та заляканим свідкам, а також повному соціальному забезпеченні осіб в разі суттєвої зміни їхнього способу життя. Мається на увазі допомога в переїзді (перевезення речей за рахунок держави), в працевлаштуванні за новим місцем проживання, влаштування дітей в школи, фінансова підтримка протягом певного часу (за умови, коли особа не збагачується, а лише підтримує свій колишній фінансовий рівень), психологічна реабілітація тощо. Все це говорить про комплексність законодавства та потребує правового регулювання як в галузі фінансового права так і трудового, цивільного. На жаль, зараз в Україні відповідними органами надається переважно лише особиста охорона та охорона майна. На практиці фізична особиста охорона не убезпечує від збройних нападів у людних місцях, підривів автомобіля чи місця проживання свідка або потерпілого. Прикладом слугує трагічні випадки замахів на Ігоря Мосійчука, Дениса Вороненкова, Аміну Окуєву та Адама Осмаєва. Тому використання зарубіжного досвіду побудови системи захисту свідків є нагальною потребою для України.

Також необхідно законодавчо передбачити можливість затримати особу, яка володіє важливою інформацією про злочин. Затримання свідка може бути законним, якщо потреба отримати важливу інформацію про злочин, переважає за обсягами обмежень його прав та свобод під час затримання. Вважається, що рівень необхідності затримати для дачі важливого свідчення, залежить від наступних чинників :

- тяжкості злочину щодо якого здійснюється кримінальне судочинство
- характеру та значення інформації, якою володіє інформатор
- рівня впевненості, що інформатор може надати інформацію про злочин;
- наявності або відсутності інших (непримусових) методів отримання інформації від інформатора.

Отже затримання інформатора є винятковим явищем, яке може здійснюватися у випадку необхідності отримання інформації (свідчень) за особливо серйозні злочини, а правоохоронні органи впевнені у здатності свідка надати відповідну інформацію для розкриття злочину.

Довідково. Відповідно до законодавства США співробітник правоохоронних органів має право звернутися до суду для отримання ордеру на затримання важливого свідка, доводячи, що він має значну інформацію про злочину діяльність та в майбутньому буде неможливо забезпечити його присутність у суді.

Врахування на законодавчому рівні вказаних заходів дозволить суттєво знизити рівень злочинності, що несе суспільну небезпеку, стабілізувати стан безпеки в державі та збільшити рівень довіри населення до правоохоронних органів. Як наслідок це сприятиме мінімізації впливу злочинності на бюджетні процеси в державі та її окремих регіонах, усунути перешкоди для розвитку бізнесу та підвищити імідж України на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 21.04.2023);
2. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. ст.382, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 03.02.2023);
3. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 р. № 3782-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 11. ст.51, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (дата звернення: 21.04.2023);
4. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи Rec (2005) 9 щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи 20 квітня 2005 року URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2005_9_2005_04_20.pdf (дата звернення: 21.04.2023);
5. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи №R (97) 13 про залякування свідків та права захисту. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи 10 вересня 1997 року URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/\\$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20E2%84%96%20R%20\(97\)%2013.pdf](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20E2%84%96%20R%20(97)%2013.pdf) (дата звернення: 21.04.2023).

Володимир ТИМОФЄЄВ

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпроперовський університет
внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО ДОБОРУ ДО ЗВО МВС УКРАЇНИ

Професія поліцейського це перш за все небезпечна професія. Вона пов'язана з ризком, як для свого життя при затриманні злочинця або захисту та гідності людини, так і для оточуючих в разі неправомірного застосування зброї або випадкового пострілу при необережному поводженні зі зброєю.

Тому при вступі до ЗВО системи МВС України до кандидатів висуваються вимоги, що відрізняються від вимог для вступу до інших закладів вищої освіти. Перша проблема яка виникає, це те що людина яка вступає до ЗВО системи МВС не розуміє навіщо вона це робить, бо вона йде до закладу за бажанням батьків, з одного боку батьків можна зрозуміти тому що, будь-які батьки бажають своїм дітям найкращого. Батьки напалеглево рекомендують йти працювати до поліції, бо це гарантована робота, незважаючи на те що їх дитина не бажає в загальні пов'язувати своє життя з роботою в поліції. Де-які батьки втілюють свої дитячі мрії і заставляють своїх дітей виконувати свої забаганки. З іншого боку, дітей яких заставляють вчитися в закладі з специфічними умовами навчання для неї навчання стає тягарем. І тут виникають наступні проблеми.

- Психологічна - нерозуміння навіщо навчатися в цьому закладі та вивчати ті навчальні дисципліни які не подобаються та не розумієш, вивчення спеціальних дисциплін (вогнева підготовка, тактико-спеціальна підготовка, домедична підготовка), яких немає в інших закладах вищої освіти, підпорядковуватися розпорядку дня, дотримуватися дисципліни, при вивченні спеціальних дисциплін діяти відповідно до інструкцій, в деяких питаннях себе обмежувати, (заборона носіння цивільного одягу під час навчання, казарменне проживання, наряди та інше).

- Моральна – постійні вимоги виконувати певні дії, які потрібні для підготовки майбутніх поліцейських, постійне знаходження на території навчального закладу, звільнення тільки на вихідні дні при виконанні деяких вимог (добре навчання, непорушення дисципліни та відсутність зауважень), проходження курсу молодого бійця, ходіння тільки строем і інше, виконання наказів та вказівок керівництва.

Також хотілось би розглянути наступне питання, коли батьки наполягають на вступу до ЗВО МВС України задля отримання безкоштовної вищої освіти, мативуючись тим, що дитина отримавши безкоштовну вищу

освіту і далі буде працювати в другій галузі незважаючи на те, що держава виділяє кошти на навчання цього вступника, одягає його, кормить, витрачає кошти на комунальні послуги, зарплатню персоналу навчального закладу і як у підсуку цього всього батькам потрібно потім повертати всі кошти, які держава витратила на навчання. Виходячи з цього ми повертаємося знов до небажання навчатися це по перше, по друге – вступник після отримання диплому про вищу освіту не має бажання працювати в поліції та йде працювати в другу галузь, він просто зайняв місце в ЗВО МВС іншого вступника, у якого було бажання навчатися в ЗВО зі специфічними умовами навчання та в подальшому працювати в поліції.

Висновок: розглянувши питання які виникають під час добору та навчання в ЗВО системи МВС України на мій погляд потрібно відійти від такої системи навчання та перейти до Європейської або Американської системи навчання.

Зарховувати слухачів (курсантів) тільки на один рік навчання, а не на 6 місяців як це відбувається в Академії поліції, викладати їм ті навчальні дисципліни які їм будуть потрібні для роботи в поліції на посадах молодшого складу з присвоєнням спеціальні звання молодшого складу. За один рік навчання слухач (курсант) вже сам зможе зрозуміти, чи потрібно йому робота в поліції, чи він просто зайвий буде в цій системі.

Планувати розподіл навчальних дисциплін так, щоб вони одночасно закінчувалися, а не з розбігом в два-три місяця (коли одну дисципліну вивчили за перші два місяця і до неї не повертаються. Після закінчення навчання поліцейський вже не пам'ятає, що він вчив раніше). Навчальні дисципліни повинні мати взаємозв'язок між собою, тоді слухач (курсант) буде розуміти що він вивчає і навіщо йому потрібна та чи інша дисципліна. Прикладом може стати США Академія поліції штату Іллінойс, при підготовці патрульного поліцейського в Академії поліції кожний кандидат на службу в поліцію повинен за дев'ять місяців навчання, а саме стільки навчаються в академії, кожний кандидат повинен відстріляти не менш як 2700 патронів за дев'ять місяців з тієї зброї яка знаходиться на озброєні поліції цього Штату, дозволяється стріляти більше, і ні в якому разі менше, вся кількість пострілів яку слухач виконав записується в особисту книжку кандидатів на поліцейську службу.

Під час навчання слухачам (курсантам) стане зрозуміло, чи потрібна їм ця робота поліцейського, чи подобається взагалі бути поліцейським. Тим хто залишиться далі працювати на посаді сержанта, капрала через чотири, п'ять років дати можливість вступати до ЗВО МВС України за скороченою процедурою і отримати вже офіцерські звання. При такому відборі дійсно залишаться працювати кваліфіковані та вмотивовані працівники поліції, само собою розуміється, що для мотивації працівники поліції потрібні отримувати гідну зарплатню. При такому плануванні навчання ЗВО МВС України таким чином нічого не втрачають. Ті сержанти

та капралами які вже працюють в Патрульній поліції випусків 2015-2018 років вже мають досвід роботи, мотивацію та бажання працювати далі, можуть вступати до ЗВО для отримання вищої освіти та подальшої роботи в поліції, на вищих посадах.

Дмитро ТІНІН

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
майор поліції

ПРОБЛЕМАТИКА УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Критична ситуація в Україні характеризується поглибленням економічної кризи, дезінтеграційними процесами, що дестабілізують державний устрій, девальвацією моральних цінностей у суспільстві, зростанням тяжких злочинів, посиленням протиріч між інтересами різних соціальних груп та верств населення, різким погіршенням умов життя населення внаслідок низки причин, які здебільшого витікають з корінних змін суспільно-політичної та соціально-економічної обстановки. Крім цього з 24 лютого 2022 року на території України було введено воєнний стан, у зв'язку з повномасштабною військовою агресією з боку російської федерації.

Умови сьогодення стали небезпечними і неочікуваними, тому важливим інститутом у захисті держави та суспільства в цілому є своєчасне та ефективне реагування сил сектору безпеки й оборони України. На сьогоднішній день механізми реагування ґрунтуються на службово-бойовій діяльності сил охорони правопорядку. Проте з розвитком суспільства мають розвиватися і механізми такого реагування, аби це не призводило до проблем і дисгармонії при забезпеченні у державі правопорядку та безпеки [1].

За загальноприйнятим трактуванням службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку є видом правоохоронної діяльності, яка притаманна військовим формуванням і правоохоронним органам спеціального призначення та реалізується шляхом виконання правоохоронних завдань через службову діяльність правоохоронними методами, а при загостренні обстановки - також військовими діями.

Діяльність сил охорони правопорядку полягає у спеціальних, профілактичних, охоронних, режимних, захисних, ізоляційно-обмежувальних заходах і діях, що ведуться під керівництвом центрального органу виконавчої влади з метою забезпечення громадської безпеки та охорони публічного порядку під час проведення спеціальних операцій та за надзвичайних

ситуацій соціально-політичного, надзвичайного та техногенного характеру, у тому ж числі і під час дії в державі воєнного стану.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» реалізація завдань щодо забезпечення національної безпеки безпосередньо покладається на сектор безпеки і оборони [2].

Повний освітній цикл у сфері підготовки кадрів для сил безпеки України можна продемонструвати на прикладі підготовки фахівців для органів і підрозділів цивільного захисту [2].

Різноманітні конфліктні ситуації в оперативно-службовій діяльності поліцейських, ситуації, в яких виникають підстави застосування силових прийомів, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, слід відносити до екстремальних ситуацій. Екстремальні ситуації є різновидом надзвичайних ситуацій, тобто перевершують звичайні, у яких події з припинення правопорушень пов'язані з небезпекою.

Службово-бойова підготовка є основною частиною професійного навчання і є безперервним та планомірним процесом навчання та вдосконалення спеціальної фізичної та технічної підготовленості співробітників силових відомств.

Таким чином, поняттям «службово-бойова діяльність» наголошується на специфіці діяльності поліції та відмінність її від бойової діяльності військовослужбовців [3].

Професійно-прикладна підготовка включає тактичну, професійно-психологічну, правову підготовку до застосування заходів силового впливу, фізичну та вогневу підготовку, підготовку до застосування спеціальних засобів, засобів зв'язку, автомобільну та інші види підготовки, що визначаються специфікою діяльності галузевих служб, їх підрозділів та спеціальністю окремого співробітника.

Якщо розглядати роботу поліцейського, напряду пов'язану із виконанням його службових обов'язків, тоді ми отримуємо перелік необхідних йому складових, якими вони повинні бути забезпечені. До них потрібно віднести: новітнє забезпечення та нормативно-правова база, що його регулюватиме. Ні для кого не секрет, що наразі працівники поліції використовують в більшості випадків архаїчні спеціальні засоби та зброю. Наприклад, вогнепальну зброю, або ж кайданки часів СРСР, що не тільки є не актуальним, проте і небезпечним знаряддям для праці [4].

Отже, підтримка високого рівня готовності співробітників Національної поліції України до проведення спеціальних операцій є важливим завданням. Однак потреба у проведенні спеціальних операцій виникає відносно рідко, але ситуація в країні змушує бути завжди напоготові. Водночас повсякденна діяльність різних службових нарядів, оперативних служб поліції часто пов'язана з діяльністю в екстремальних ситуаціях, ефективність дій у яких залежить від прийняття оптимальних тактичних рішень та готовності до їх реалізації.

1. Балабко І. В., Гіденко Е. С. «Шляхи удосконалення рівня тактико-спеціальної підготовки кадрів сил безпеки і оборони України в умовах воєнного стану» III Международная научно-практическая конференция “MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE”, 12-14 червня 2022 рік, Львів, Україна. URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-research-in-world-science-12-14-iyunya-2022-goda-lvov-ukraina-arhiv/>
2. Бортник С.М. Рівень фізичної підготовки як ключова вимога до кандидатів на службу в Національній поліції України. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. наук. праць. Харків: ХНУВС, 2018. С. 57-59
3. Криволапчук В. О., Кримська М. С., Ряшко С. М., Бутов С. Є. : навч. посібник для слухачів і курсантів ВНЗМВС України з навчальної дисципліни Спеціальна фізична підготовка / за заг. ред. проф. Є. М. Моїсєєва та проф. О. Ф. Долженкова. Київ-Одеса, 2009. 208 с
4. Тінін Д. Удосконалення умов праці поліцейського в умовах сьогодення. The 15 th International scientific and practical conference “Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects”(August 14-16, 2022) MDPC Publishing, Berlin, Germany. 2022. 426 p. <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/78787878/4356/MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-ACHIEVEMENTS-INNOVATIONS...-14-16.08.22%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20301.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=410>.

Дмитро ТІНІН

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки,
майор поліції

Катерина ГУНЬКО

курсантка факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

**ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ**

Після вторгнення російської федерації в Україну, багато людей вважають, що їхнє життя поділилося на «до» та «після». Умови війни сильно вплинули на вибір поведінки громадян, який залежить від різних факторів. Військові дії створюють реальну загрозу для життя людей, тому багато звичних точок опори у виборі поведінки вже не діють. Наприклад, не має значення страх перед керівництвом або втратою роботи, соціальні стереотипи та кар'єрні амбіції. Кожен громадянин вирішує, що робити в цій

складній життєвій ситуації: захищати країну, переміщуватися в безпечніші регіони або країни, допомагати іншим, якщо є така можливість, чи залишатися на місці та продовжувати виконувати свою звичну роботу.

Міжнародне гуманітарне право регулює військовий конфлікт і визначає статус учасників, а основними джерелами нормативно-правової основи для цього є IV Гаазька конвенція 1907 року та чотири женевські конвенції 1949 року з їх додатковими протоколами [1]. На жаль, в цих актах відсутнє пряме згадування про правовий статус поліцейських у збройному конфлікті.

Існують акти міжнародного гуманітарного права, що регулюють юридичні особливості ведення війни та нормативно-правову основу статусу людини на війні. На жаль, у цих актах відсутнє пряме посилення на правовий статус поліцейських у збройному конфлікті. Однак, у Декларації про поліцію 1979 року зазначено, що поліцейські продовжують виконувати свої завдання з охорони громадян і майна під час війни й ворожої окупації в інтересах цивільного населення. Тому, вони не мають статусу "комбатанта" та на них не поширюються положення, що стосуються військовополонених. Застосовуються положення Четвертої Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року, про захист цивільного населення під час війни. Окупаційна влада не має права віддавати поліцейським накази, щодо виконання завдань, крім тих, що зазначені у ст. 1 цієї частини [2].

У Декларації про поліцію 1979 року [2] також зазначено, що ні під час, ні після окупації поліцейські не можуть бути піддані кримінальним або дисциплінарним санкціям за їхнє добросовісне виконання наказів будь-якого компетентного органу влади, якщо виконання цих наказів є частиною їхніх звичайних обов'язків. Крім того, окупаційна влада не може застосовувати жодних дисциплінарних або судових заходів проти поліцейських через їхнє невиконання наказів, що надійшли від компетентних органів.

Згідно зі змістом Декларації та інших міжнародно-правових документів, поліцейські не можуть мати статусу "воюючої сторони" і, відповідно, положення Третьої Женевської конвенції (1949 р.) не застосовуються до них. У разі їх захоплення противником, вони не мають права на полон. Замість цього, поліцейські підпадають під дію статті 75 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., які стосуються захисту жертв збройних конфліктів (Протокол I) та гарантують основні положення гуманного поводження з особами, які потрапили у полон.

З іншого боку, військовослужбовці Збройних сил України, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Національної гвардії та Державної прикордонної служби України є законними комбатантами і, отже, в разі їх захоплення, вони мають право на військовий полон. Для цієї категорії людей діють норми IV Женевської конвенції про захист цивільного населення та Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права, які гарантують загальнолюдські права, такі як недоторканість життя, здоров'я та приватної власності.

У наш час виникає суперечність між міжнародним та українським законодавством щодо ролі поліції в збройному конфлікті. З одного боку, поліція не може виступати в ролі воюючої сторони, а з іншого, вона є суб'єктом, який може бути залучений до оборони держави. У цьому контексті можна зробити висновок, що залучення поліцейських до участі у збройному конфлікті на території України є легітимним, і такий поліцейський повинен мати визначений статус так само як і військовослужбовець Збройних Сил України [3].

Приходимо до висновку, що в світлі викладених проблем виникає питання щодо визнання поліцейських, яких захопив противник, законними комбатантами та надання їм відповідних гарантій та компенсацій для них і членів їх сімей. Отже, надзвичайно важливо внести невідкладні зміни до Закону "Про Національну поліцію", щоб легалізувати виконання обов'язків поліцією та забезпечити реалізацію їх прав під час виконання службових обов'язків в умовах військової агресії. Для цього необхідно визначити порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї.

---

1. Гаазькі конвенції 1899 і 1907 років про закони та звичаї воєнних дій: Відомості Верховної Ради України. 2006. № 28. Ст. 256.

2. Декларація про поліцію. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979). URL: <http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=4775>

3. Гунько, К., & Тінін, Д. (2022). КОЛО ПОВНОВАЖЕНЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УМОВАХ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ. *Матеріали конференцій МЦНД*, (16.12.2022; Вінниця, Україна), 106–107. вилучено із <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/363>

Олена ТЬОРЛО

завідувач кафедри,
кандидат наук з фізичного виховання
та спорту, доцент, полковник поліції

Микола КОСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри

Микола КМИЦЯК

старший викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки факультету №2
ІПФПНП Львівського державного
університету внутрішніх справ

**ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК
НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Ситуація сьогодення службово-бойової діяльності підрозділів Національної поліції зумовлює високі вимоги до фізичної, тактичної та психологічної підготовок поліцейських. Відтак постає потреба у комплексному підході підготовки поліцейських до виконання ними поставлених службово-бойових завдань. Насамперед набуває вагомое значення фізична підготовка працівників Національної поліції. Навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в поліцейських рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій. Практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо [1, 4].

Від так постає потреба у вдосконаленні освітнього процесу та пошуку нових більш ефективних методів навчання. Пропонуємо робити акцент у проведенні навчальних занять зі спеціальної фізичної підготовки з використанням інтерактивних методів навчання. Безперечно, що це сучасні методи навчання, які, на сьогоднішній день, є найбільш ефективними та актуальними для втілення знань та вмінь науково-педагогічного працівника в освітній процес. Їх використання в процесі проведення практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки уособлює в собі ефективне поєднання набуття теоретичних знань та практичних навичок. Перевагою застосування у освітньому процесі інтерактивних методів навчання є те, що вони базуються на активній взаємодії учасників практичного заняття. Основна увага приділяється, при впровадженні даної методики, взаємодії всіх здобувачів вищої освіти між собою. Такий підхід дозволяє зацікавити та активізувати максимальну кількість учасників освітнього процесу. Також однією з переваг

є й те, що більше часу дозволяє утримувати увагу під час відпрацювання тактики самозахисту у нестандартних умовах, наприклад, в обмеженому просторі. Також інтерактивні методи навчання дозволяють із нецікавих та пасивних навчальних занять перетворити їх на динамічні та жваві відпрацювання ситуаційних завдань. Дана методика дозволяє не тільки забезпечити взаємодію тих хто навчається з викладачем, але й активно співпрацювати в середині групи, тобто між учасниками ситуаційного завдання. Основною рисою інтерактивного навчання – є взаємодія між науково-педагогічним працівником та здобувачем вищої освіти. Запропоновані інтерактивні методики полягають у застосуванні в освітньому процесі, так наприклад з дисциплін такої, як тактико-спеціальна підготовка, навчальної зброї не смертельної дії в умовах тренувального майданчика типу «kill-house», та відпрацювання активних, динамічних ситуацій з різним ступенем ризику для працівника Національної поліції, що діє у складі оперативної групи чи при взаємодії із напарником.[3]

Освітній процес зі спеціальної фізичної підготовки має бути організовано так, щоб усі учасники навчання були заохочені до пізнавального процесу. Під час проведення практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки слід поєднувати методи індивідуальної, парної та групової роботи. Це дозволить максимально наблизити освітній процес до реалій майбутньої професійної діяльності поліцейських. При застосуванні інтерактивних методів навчання зі спеціальної фізичної підготовки слід акцентувати увагу на розвитку не тільки відпрацюванню спеціальних прийомів та вправ, але й на комунікативних вміннях та навичках, наприклад, спілкування з громадянами, порушником, потерпілими тощо.

Особливу увагу слід звертати на набуття навиків налагодження емоційного контакту між учасниками відпрацювання практичних завдань, вміння працювати у команді, прислуховуватися до думки напарника, вміння страхувати один одного.

До навчання слід залучати не тільки учасників відпрацювання ситуаційної задачі, але й спостерігачів, які мають можливість прийняти участь в обговоренні підсумків проведеної роботи та вказати на допущені помилки та недоліки. Таким чином, у процесі формування професійної майстерності майбутніх поліцейських відпрацьовуються навички відтворення отриманої інформації та застосовування її в майбутньому для виконання стандартних дій (репродуктивний рівень).

Отриманні базові знання та навички під час відпрацювання типових ситуацій у майбутніх працівників поліції є передумовою вирішення нестандартних задач в екстремальних умовах. Тобто, під час занять слід акцентувати на можливості та необхідності адаптувати отриманні знання та навички до екстремальних умов, з якими будуть стикатися працівники поліції під час виконання ними своїх службових повноважень (продуктивний рівень).

Отже освітній процес зі спеціальної фізичної підготовки поліцейських має базуватися на переході від репродуктивного рівня до продуктивного рівня професійної підготовки працівників поліції.

З огляду на беззаперечну важливість «тактики самозахисту» в структурі компетентностей поліцейського, заняття з цього напрямку підготовки мають проводитись шляхом як найширшого використання сучасних інтерактивних методів навчання.

Інтерактивне навчання передбачає – моделювання життєвих ситуацій, вирішення професійних завдань, спільне розв'язання проблем тощо.

Під час проведення практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки пропонується використовувати та застосовувати наступні види інтерактивних методів навчання: мозковий штурм, ситуаційний аналіз, який включає метод конкретних ситуацій, метод «кейз-стаді», метод «інциденту», аналіз конкретних ситуацій.

Розглянемо дані методи інтерактивного навчання з огляду застосування їх у освітньому процесі з навчальної дисципліни «спеціальна фізична підготовка» для старших курсів та під час проведення практичних занять з тактики самозахисту з поліцейськими в рамках проведення службової підготовки.

Мозковий штурм (Алекс Осборн), т.б. атака – передбачає груповий метод знаходження спільної ідеї для розв'язання тої чи іншої проблеми, яка може виникнути під час виконання поліцейськими своїх повноважень при охороні публічного порядку. Щоб поглянути на важку задачу з нової, несподіваної точки зору, потрібні творчі ідеї та рішення, які легко генеруються у практичну діяльність. Хотілося б наголосити, що даний метод актуальний на старших курсах коли власне іде перехід до тактики самозахисту від раніше вивчених прийомів спеціальної фізичної підготовки.

Ситуаційний аналіз тісно пов'язується з такими інтерактивними методами навчання, як елементи мозкового штурму або ділової гри. Даний метод дозволяє значно підвищити ступінь засвоєння матеріалу. Основна мета впровадження ситуаційного аналізу є навчити поліцейських застосовувати теоретичні знання на практиці. Приймати вірні тактичні та в подальшому й стратегічні рішення. Завдання ситуаційного аналізу полягає в комплексному дослідженні конкретної ситуації та оцінки ефективності прийнятих рішень щодо застосування доцільних поліцейських заходів примусу. Для цього необхідно чітко розуміти дану ситуацію, усвідомлювати отриману інформацію. Даний метод передбачає аргументовану оцінку ситуації, ефективність рішень поточних проблем та передбачення перспективних наслідків щодо застосування поліцейських заходів примусу. Тобто в мінімальний час поліцейський має прийняти вірне рішення щодо доцільності застосування конкретного поліцейського заходу примусу. Виборі континууму сили та наперед прорахувати правомірність своїх дій згідно чинного законодавства.

В свою чергу метод «кейс-стаді» (т.б. кейс-метод, метод конкретних ситуацій) тісно пов'язаний із методом ситуаційного аналізу. Кейси містять реальні факти або наближені життєві ситуації, які можуть виникнути під час виконання службових обов'язків з охорони публічної безпеки та порядку. Поліцейським пропонується опис конкретної ситуації з якою частіше за інші випадки стикаються працівники Національної поліції під час виконання своїх службових зобов'язань. В свою чергу це дозволить ознайомитися з самими поширеними проблемами, які виникають в практичній діяльності поліцейських та знайти самостійно в ході колективного обговорення вірного рішення. Для проведення практичних занять з тактики самозахисту готуються «кейси», які за розміром мають містити стислу інформацію для роботи в групі та питання на які мають дати слухачі відповіді.

Також останнім часом є доволі розповсюджений метод проведення практичних занять такий як «квест». Актуальністю сьогодення є проведення навчальних занять та контролів у формі поліцейського квесту в закладах вищої освіти МВС, що є ефективним засобом закріплення теоретичних знань та вдосконаленню практичних навичок, які необхідні майбутнім поліцейським (або діючим поліцейським) у подальшій професійній діяльності [2].

«Поліцейський квест» має на меті повне занурення в сюжетну лінію, що ґрунтується на змісті конкретних сучасних фабул службової діяльності й на виконанні активних дій, спрямованих на досягнення мети завдання та прийняття рішення на основі аналізу ситуації.

«Поліцейський квест» з тактики самозахисту, як метод сприяє ефективному вирішенню цілої низки практичних завдань, а саме:

- створює можливості розвитку навичок професійного спілкування шляхом реалізації головної функції – комунікативної;
- підтримує навчання на рівні мислення, аналізу, практичних дій та оцінки;
- підвищує мотивацію здобувачів (поліцейських) до використання отриманих знань під час вивчення базових прийомів спеціальної фізичної підготовки в стандартних умовах (в спортивному залі на килимі) та адаптації їх до реальних службових ситуацій (відпрацювання прийомів на вулиці, в різного типу приміщеннях, в транспорті тощо);
- сприяє розвитку компетенції із самонавчання та самоорганізації щодо вдосконалення своєї фізичної підготовленості, отриманню навичок по вирішенню проблем спільно з напарником або в команді, виконанню практичних завдань у реальній обстановці, умінню визначення правильного рішення застосування поліцейських заходів впливу в проблемній ситуації;
- учасник квесту вчиться виходити за межі змісту та форм подання навчального матеріалу викладачем;
- отримує додаткову можливість продемонструвати особисті здібності, теоретичні знання, спеціальні навички в практичній діяльності.

Завданнями *поліцейського квесту* є розвиток креативного мислення,

розкриття творчого потенціалу, формування навичок раціонального використання навчального часу та стимулювання пізнавальної мотивації.

В основу форми проведення *поліцейського квесту* покладено *ситуаційний метод* (рольова, ділова гра тощо), змістовну частину якого спрямовано на опанування здобувачами вищої освіти алгоритму дій щодо застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів у відповідності до чинного законодавства.

Розглянемо порядок проведення *поліцейського квесту* з такої теми як «Захист в обмеженому просторі» яка передбачає:

- імітацію професійних умов, що максимально наближені до реальних;
- проблемний характер ситуацій, що моделюються викладачем з урахуванням обставин фабул, зазначених у білеті;
- наявність ролей здобувачів (поліцейських) як дільничний (патрульний або оперуповноважений карного розшуку), чіткий розподіл ролей між учасниками, які виконують допоміжну роль (друзі правопорушника, сусіди, випадкові свідки, потерпілі, тощо);
- опис структури та сценарію гри;
- відповідність кількості учасників завданням квесту, кількості інформації, меті проведення тощо;
- відповідність програмі навчальної дисципліни;
- критерії оцінки навиків із тактики самозахисту [4].

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можна констатувати, що застосування під час освітнього процесу зі спеціальної фізичної підготовки інтерактивних методик сприяє вдосконаленню практичних професійних навичок майбутніх поліцейських. Впровадження інтерактивних методик слід застосовувати на старших курсах, коли сформовані спеціальні навички застосування заходів фізичного впливу. Інтерактивні методики дозволяють комплексно підходити до вирішення службових ситуацій, а саме: розуміння правового застосування заходів фізичного впливу; доцільність застосування того чи іншого прийому в залежності від ситуації; робота у співпраці з напарником (контакт-прикриття), тактики застосування заходів фізичного впливу тощо.

---

1. Тьорло О. І. Організація фізичної підготовки з особовим складом підрозділів Національної поліції України: методичні рекомендації для самостійної роботи. // Львів : ЛьвДУВС, 2021. 35 с.

2. Методичні рекомендації з проведення занять у формі поліцейського квесту в закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку кадрів для МВС України і Національної поліції, лист ДПООНД від 12.10.2018 № 22/2-5178.

3. Інтерактивні методики у викладанні навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка»: навчально-методичний посібник / Йосипів Ю.Р., Синенький В.М., Тьорло О.І., Банах С.М., Курляк М.Д., Московчук М.О. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. 111 с. URL: Інтерактивні методики у викладанні ТСП.pdf (lvduvs.edu.ua)

4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26.01.2016р. №50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>

Олексій УЛЬЯНОВ

професор кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент

Юрій КОЛОМІЄЦЬ

т.в.о. завідувача кафедри
тактико-спеціальної
та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного
університету внутрішніх справ

**ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ
ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Законом України « Про правовий режим воєнного стану» визначено зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [1].

З метою організації належної взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, їх структурних та відокремлених підрозділів під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану наказом МВС України від 31.10.2016 №1129 затверджено Інструкцію «Про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану».

Наказом МВС України від 22.08.2016 №859 затверджено Інструкцію „Про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події” яка визначає порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України під час виконання спільних заходів із запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події.[2].

Відповідно до п. 11 ст. 13 Закону України «Про Національну Гвардію України, військовослужбовці Національної гвардії України з метою виконання покладених на Національну гвардію України завдань мають право взаємодіяти з уповноваженими посадовими особами правоохоронних

органів, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів прокуратури, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

Виникає питання, чому саме до прав віднесено взаємодію, а не до обов'язків? Аналіз ст.12 зазначеного закону щодо обов'язків Національної гвардії України, свідчить про те, що виконання більшості покладених на Національну гвардію обов'язків, не можливо виконати без тісної взаємодії з іншими державними органами.

- Так, відповідно до п.15 зазначеної статті, Національна гвардія зобов'язана підтримувати або відновлювати правопорядок в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

Заходи з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій на території України здійснюються силами цивільного захисту, зокрема підрозділами Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, із залученням органів Національної поліції України та підрозділів Національної гвардії України відповідно до покладених на них завдань.

Національна гвардія України в межах компетенції :

- здійснює інформування Державної служби з надзвичайних ситуацій на державному, регіональному та місцевому рівнях про ознаки загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій;

- надає допомогу в ліквідації наслідків природних, техногенних, екологічних катастроф;

- бере участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що охороняються підрозділами Національної гвардії України;

- надає дозвіл підрозділам Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на в'їзд на територію об'єктів, що охороняються Національною гвардією України, для забезпечення виникненню або ліквідації надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій [3, с.20].

Частину першу статті 12 Закону України «Про Національну гвардію України доповнено пунктом 23 згідно із Законом № 2652- IX від 06.10.2022 року[4], відповідно якої Національна гвардія України зобов'язана проводити роботи із розмінування (виявлення, знешкодження та знищення) вибухонебезпечних предметів на територіях, які надані для розміщення і постійної діяльності органів військового управління, з'єднань, військових частин (підрозділів), вищих військових навчальних закладів, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ Національної гвардії України, а також у місцях виконання завдань за призначенням під час дії воєнного стану, в особливий період та у разі необхідності у мирний час.

До процесу розмінування в першу чергу на деокупованих територіях

долучені крім Національної гвардії також ДСНС України та Національна поліція України, що на наш погляд, передбачає взаємодію між цими державними органами, та нормативно-правову регуляцію вказаного процесу.

Слід погодитись з колективом авторів на чолі з С.А. Манжурою про те, що: - правові, організаційні й тактичні засади взаємодії Національної гвардії України з іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами під час забезпечення національної (внутрішньої) безпеки, зокрема в ході ускладнення оперативної обстановки, неповною мірою відповідають сучасним вимогам, не можуть у повному обсязі забезпечити захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, безпеку особового складу, який бере участь у запобіганні й реагуванні на надзвичайні ситуації певної генези, тому потребує подальшого розвитку удосконалення;

- доцільно удосконалити уніфікований законодавчий акт і на його підставі розробити міжвідомчий нормативно-правовий документ, який би включав весь комплекс питань, пов'язаних з організацією взаємодії органів військового управління НГУ охорони правопорядку; це пов'язано з тим, що численні нормативно-правові акти різних військових формувань і правоохоронних органів, положення яких іноді навіть не засновуються на законодавчих актах та мають переважно бланковий чи відсильний характер, дезінформують виконавців, викликають психологічні навантаження й невпевненість у правомірності своїх дій, що може привести до невиконання поставлених завдань і негативних наслідків як для працівників і військовослужбовців органів охорони правопорядку, так і для сторонніх громадян;

- потрібно визначити чітку правову регламентацію порядку залучення особового складу Національної гвардії України для взаємодії з іншими військовими формуваннями і правоохоронними органами, а також тактику дій з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки залежно від характеру й виду особливих умов, механізм усебічного забезпечення таких заходів [5, с. 114,115].

Вважається доцільним розробити та затвердити Інструкцію щодо взаємодії між Національною поліцією України, Національною гвардією України та Державною службою України з надзвичайних ситуацій в умовах дії воєнного стану.

---

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.трав. 2015 р. № 389-VIII URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=12>. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: наказ М-ва внутрішніх справ України від 22.серп..2016 р. №859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text>.

3. Кузьменко О.В., Островський С.О. Особливості організації взаємодії Національної гвардії України з правоохоронними органами. Науковий вісник гуманітарного

університету. Сер.: Юриспруденція. 2017, №27. С.18-21.

4. Про внесення зміни до статті 12 Закону України «Про Національну гвардію України» щодо проведення робіт із розмінування, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 6.жов.2022 р. № 2652- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2652-20#Text>.

5. Манжура С.А., та ін. Особливості дій підрозділів НГУ за результатами організації взаємодії органів військового управління НГУ з правоохоронними органами для забезпечення громадської безпеки і порядку. Юридичний науковий електронний журнал №2/2022. С. 111-115.

Вадим ФУРСА

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук,

капітан поліції

ВИБУХОБЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

24 лютого 2022 року Росія здійснила повномасштабне вторгнення в суверенну та незалежну Україну. Вказана подія стала найтяжчим випробуванням, яке змінило життя кожного українця. Поряд зі змінами в житті українців змінам піддавалася також і діяльність державних та правоохоронних органів, Національної поліції зокрема. Так, з метою оптимізації роботи поліцейських під час воєнного стану Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану». Зазначеним Законом значно розширені повноваження поліції. Зокрема ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» доповнено пунктами 36-46.

Попередній аналіз внесених змін дозволяє зробити висновок, що поліції в значній мірі розширили коло повноважень щодо здійснення робіт пов'язаних із вибухонебезпечними предметами. Так, у п. 39 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліція у межах визначеної законодавством компетенції здійснює розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, зняттями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень. У п. 40 ст. 23 цього ж Закону вказано, що

поліція організовує роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, а у п. 41 – поліція здійснює техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху.

Загальновідомо, що наразі Україна є країною, території якої є найбільш забрудненими територіями вибухонебезпечними предметами. З огляду на це вказані зміни є актуальними, оскільки поліція залишається основним органом реагування на звернення громадян, які пов'язані із виявленням вибухонебезпечних предметів. За таких умов актуальним постає питання сучасної підготовки здобувачів вищої освіти у ЗВО зі специфічними умовами навчання системи МВС України в частині реагування на заяви та повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів. Наразі, для досягнення належного стану готовності поліцейського до виконання своїх службових обов'язків, крім загальнотеоретичних та вузькогалузевих знань, необхідна сформованість умінь і навичок щодо комунікації з різними верствами населення, тактики контакту/прикриття під час спілкування з громадянами, внутрішнього та зовнішнього огляду будівлі, тактики зупинки автомобілів з різним рівнем ризику, евакуації потерпілого, безпечного та правильного поводження з вогнепальною зброєю, безпечного поводження з вибухонебезпечними предметами, тощо. Як бачимо, поліцейський проходячи навчання в системі підготовки поліцейських ЗВО зі специфічними умовами навчання системи МВС України опановує знання щодо безпечного поводження при виявленні вибухонебезпечного предмету, проте зазвичай такі знання спрямовані на виробленні навичок правильного поводження при виявленні саморобних вибухових пристроїв або при виявленні боєприпасів часів Другої світової війни. Зазвичай на вивчення теми «вибухобезпека» відводиться від двох до чотирьох навчальних годин.

В умовах війни, коли міста і села України піддаються постійним обстрілам різного роду боєприпасами, таких знань уже не достатньо для належного виконання своїх службових обов'язків. Так, при реагуванні на звернення про виявлення вибухонебезпечного предмета, поліцейському, який прибув на місце події необхідно впевнитись, що виявлений предмет дійсно відноситься до категорії вибухонебезпечних – провести його ідентифікацію. У випадку підтвердження такої інформації, поліцейський зобов'язаний провести евакуацію населення із зони можливого ураження, яка визначається в залежності від типу вибухонебезпечного предмету та його вибухові властивості, передати інформацію про тип вибухонебезпечного предмета відповідним службам та вжити заходів для його збереження до приїзду таких служб. На нашу думку вивчити всі боєприпаси (вибухонебезпечні предмети), які використовують сили вторгнення в Україну, та характеристики таких боєприпасів за чотири години об'єктивно неможливо, у зв'язку з чим постає

питання про необхідність впровадження окремого модулю щодо ідентифікації вибухонебезпечних предметів в навчальний процес ЗВО зі специфічними умовами навчання системи МВС України. Також для формування належних умінь та навичок у поліцейських щодо ідентифікації вибухонебезпечних необхідно створювати в ЗВО зі специфічними умовами навчання системи МВС України спеціалізовані навчальні полігони з ідентифікації вибухонебезпечних предметів, які будуть оснащені наочними макетами найпоширеніших вибухонебезпечних предметів. Це дасть можливість на сучасному рівні підготувати поліцейського, який зможе не лише ідентифікувати вибухонебезпечні предмети, а і проводити просвітницьку роботу серед населення про небезпеки від вибухонебезпечних предметів та проводити навчання з попередження ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами.

Також, слід зазначити, що наразі з викладачами ЗВО зі специфічними умовами навчання системи МВС України вже проводяться курси щодо ідентифікації вибухонебезпечних предметів з метою імплементації отриманих знань у навчальний процес.

---

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (Дата звернення: 01.03.2023)

2. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text> (Дата звернення: 01.03.2023)

Ігор ШЛЯМАР

завідувач кафедри,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту,
заслужений працівник фізичної
культури та спорту України

Олександр БОНДАРОВИЧ

старший викладач

*(Національна академія
Служби безпеки України)*

СУЧАСНІ МЕТОДИ У ФОРМУВАННІ ПРИКЛАДНИХ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Сили сектору безпеки і оборони більше року ведуть активні бойові дії по обороні держави від повномасштабної агресії з боку російської федерації [1]. Досвід бойових дій в Україні свідчить, що бойова діяльність військовослужбовців сил сектору безпеки і оборони відбувається в екстремальних умовах, за наявності значних фізичних і психологічних напружень, наростаючої втоми та інших несприятливих чинників бойової діяльності, що особливо проявляються у під час ведення ближнього бою з противником. Спроможність долати несприятливі чинники, що супроводжують бойову діяльність потрібно формувати заздалегідь [2].

Сьогодення вимагає нові підходи та нестандартні методи в підготовці сил сектору безпеки і оборони. Підготовка проводиться в стилі терміни, де основна увага приділяється тактиці, вогневій підготовці, вивченню іноземних зразків озброєння і т.д. Управлінням бойової підготовки та службою фізичної підготовки і спорту Командування Сухопутних військ Збройних Сил України було запропоновано нестандартний метод підготовки, як варіант індивідуальна підготовка військовослужбовців в Сухопутних військах Збройних Сил України, це Бойову армійська система.

Бойова армійська система (далі – БАрС) – комплекс взаємопов'язаних компонентів (видів) тактичної, вогневої, спеціальної фізичної підготовки та інших складових, який забезпечує ефективну підготовку військовослужбовців до виконання завдань за призначенням в умовах ближнього бою та рукопашної сутички з противником [3].

БАрС призначена для навчання особового складу Сухопутних військ Збройних Сил України на рівні інструктора бойової армійської системи оволодіння ними тактико-спеціальною та гірською (альпіністською) підготовкою, спеціальною прикладною підготовкою зі зброєю, практичною стрільбою, базовими навичками рукопашної підготовки, спеціальної фізичної

підготовки, тактичної медицини, а також формування теоретичних знань та методичних навичок і умінь в проведенні занять з бойової та фізичної підготовки, з числа сержантського та офіцерського складу, які переважно мають досвід ведення бойових дій та призначені на посади командира відділення, головного сержанта взводу, роти, батальйону, інструктора рукопашного бою, інструктора фізичної підготовки, для самостійного проведення занять з підрозділами (групами) у навчальних центрах, військових частинах [3].

БАрС розділяється за двома рівнями підготовки військовослужбовців та трьома рівнями підготовки інструкторів, що охоплює всі військово-облікові спеціальності.

Навчання військовослужбовців елементам БАрС проводиться під час їх підготовки у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів військової освіти, військових коледжах сержантського складу, навчальних центрах, школах підготовки за фахом (далі – навчальні заклади).

Рівні підготовки військовослужбовців для військових частин та навчальних закладів, визначаються рішенням керівника органу військового управління, якому вони підпорядковані. За необхідності в рішенні проводиться конкретизація за посадами.

Вдосконалення навичок військовослужбовців за БАрС здійснюється шляхом проведення курсів підвищення кваліфікації у ВВНЗ і навчальних центрах та під час проведення заходів індивідуальної підготовки.

Підготовка за БАрС ґрунтується на вміннях та навичках, які надаються військовослужбовцям під час проведення занять (заходів) з спеціальної фізичної підготовки та їх використання під час навчання за іншими предметами підготовки. БАрС є обов'язковою складовою індивідуальної підготовки військовослужбовців, в тому числі загальновійськової підготовки.

Елементи БАрС за рівнями включаються до програм індивідуальної підготовки у військових частинах, загальновійськової та фахової підготовки спеціалістів в навчальних центрах, школах підготовки за фахом, навчальних план-програм ВВНЗ з урахуванням особливостей (завдань) відповідно до виду (роду) військ, підрозділів, у яких (для яких) проводиться підготовка та затверджуються відповідним командувачем (начальником).

Метою впровадження БАрС є [3]:

забезпечення готовності військовослужбовців до виконання бойових (спеціальних) завдань, ефективного використання ними зброї, підвищених фізичних та психологічних навантажень в складних умовах обстановки;

підготовка інструкторського складу, здатного здійснити навчання військовослужбовців із використанням елементів БАрС;

розроблення методичних матеріалів, необхідних для впровадження БАрС в підготовку військ та її розвитку;

удосконалення навчальної матеріально-технічної бази БАрС у

військових частинах та навчальних закладах.

Підготовка за БАрС включає:

підготовку інструкторів;

підготовку військовослужбовців;

методичне забезпечення;

навчальну матеріально-технічну базу.

З метою визначення проблем в підготовці за БАрС, Командуванням Сухопутних військ ЗС України було визначено Військовій академії (м. Одеса) провести Науково-дослідної роботу по дослідженню БАрС та її спроможність ефективно формувати стійкі фізичні та психологічні якості, прикладні навички та вміння. Під час досліджень були проаналізовані педагогічні експерименти, що проводилися протягом 2016-2018 років відносно ефективності розвитку фізичних якостей за рахунок опанування прикладних вправ, прийомів та дій за БАрС, а також доцільності впровадження системи БАрС або окремих її складових під час проведення занять за програмою загальновійськової базової підготовки. Крім того, був проведений констатуючий психологічний експеримент, а існуючі вправи за БАрС підвергнути експертним оцінкам відносно ефективності моделюванні ними рухових навичок та вмінь, що необхідні для виконання бойових завдань. Дослідженнями виявлено ряд проблем самої системи, а також у питанні її впровадження у загальну систему підготовки Сухопутних військ ЗС України [4].

Під час НДР проведена робота щодо удосконалення системи БАрС та сформовані пропозиції з метою виправлення помилок відносно її впровадження [4]. Так, за результатами експертних оцінок, висловлених пропозицій та рекомендацій експертів в галузі підготовки фахівців військової розвідки, Сил спеціальних операцій, Десантно-штурмових військ та морської піхоти були відкориговані ряд вправ БАрС, їх умови виконання та нормативні показники, створені нові вправи, що спрямовані на моделювання рухової діяльності під час бойових ситуацій. Відпрацьований детальний опис усіх вправ, які додані відповідними ілюстраціями, схемами руху, об'єктів навчально-матеріальної бази за БАрС, тощо. Вправи за БАрС об'єднані у стандарти індивідуальної підготовки за БАрС Базового та Підвищеного рівня, в яких сформовані єдині умови для проведення сертифікації рівня індивідуальної підготовки, проведена апробація стандартів для визначення оптимальних умов виконання та нормативних показників. Сформовані пропозиції відносно внесення змін у керівних документах зі стрілецької справи з метою узгодження та застосування елементів БАрС під час занять з вогневої підготовки.

Результатом роботи стало розробка проєкту керівного документу з організації підготовки за БАрС в ЗС України - Настава з бойової армійської системи Сухопутних військ Збройних Сил України.

1. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України №392/2020: Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020.

2. наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 12.02.2022 №36од “Про затвердження Настанови з фізичної підготовки у Сухопутних військах Збройних Сил України”.

3. Програма підготовки інструкторів Бойової армійської системи, затверджена командувачем Сухопутних військ Збройних Сил України від 20.12.2016, м. Київ.

4. Звіт про виконання науково-дослідної роботи «Комплексне дослідження Бойової армійської системи у формуванні стійких психологічних і фізичних якостей, а також військово-прикладних рухових вмінь військовослужбовців», Шифр «БАРС-СТАНДАРТ» від 24.12.2022, Військова академія (м. Одеса).

Ігор ШЛЯМАР

завідувач кафедри,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту,
заслужений працівник фізичної
культури та спорту України

В. ЄВТУШЕНКО

заступник директора інституту

*(Національна академія
Служби безпеки України)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Відповідно до статті 6 Закону України “Про фізичну культуру і спорт”, Центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковуються Збройні Сили України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, правоохоронні органи, рятувальні та інші спеціальні служби, забезпечують належну фізичну підготовку відповідних військовослужбовців та працівників, сприяють розвитку спорту, взаємодіють з відповідними громадськими об’єднаннями фізкультурно-спортивної спрямованості [1].

У статті 30 цього закону: фізична підготовка військовослужбовців є складовою частиною загальної системи навчання та виховання особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, і спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності [1].

Сьогодні сили сектору безпеки і оборони більше року ведуть активні бойові дії по обороні держави від повномасштабної агресії з боку російської

федерації [2]. Досвід бойових дій в Україні свідчить, що бойова діяльність військовослужбовців сил сектору безпеки і оборони відбувається в екстремальних умовах, за наявності значних фізичних і психологічних напружень, наростаючої втоми та інших несприятливих чинників бойової діяльності. Фізична підготовленість військовослужбовця відіграє ключову роль в підготовці військовослужбовця, особливо це видно під час перенесення фізичних навантажень та нервово-психологічних напружень в бойових діях та екстремальних ситуаціях [3,4]. Важливу роль у забезпеченні боєздатності військ належить спеціальній фізичній підготовці, яка спрямована на набуття та закріплення у військовослужбовців прикладних навичок шляхом застосування військово-прикладних вправ та дій у подоланні загальних, спеціальних, тактичних та психологічних смуг перешкод, прискореному пересуванню по пересіченій місцевості у повному спорядженні зі стрільбою, рукопашної підготовки, прикладному плаванні, метанні гранат, силових вправ [5]. Спроможність долати несприятливі чинники, що супроводжують бойову діяльність потрібно формувати заздалегідь.

Але з початком пандемії COVID-19, а за цим повномасштабної агресії з боку російської федерації в освітньому процесі закладів вищої освіти значну роль відіграє дистанційне навчання в режимі онлайн. Дистанційне навчання поширене і на діяльність кафедр фізичного виховання, а залучення здобувачів вищої освіти до активної фізкультурної діяльності в режимі дистанційне навчання стало викликом для викладачів кафедр. Відтак, пошук підходів до просування фізичної культури (підготовки) і спорту, враховуючи фактор мотивації у темі залучення здобувачів вищої освіти до занять фізичною культурою і спортом в онлайн режимі, постає нині як одна з актуальних наукових і практичних проблем[5] .

Перехід освітнього процесу на дистанційне навчання одночасно посприяв інтенсифікації процесу навчання, збільшенню отримуваної інформації безпосередньо через застосування сучасних гаджетів і суттєво знизив обсяг рухової активності. Відсутність потреби до переміщення між об'єктами, де відбувається навчання, сприяє формуванню малорухомого способу життя. Актуальним постає питання вивчення, а потім і формування мотивації студентської молоді до занять фізичною культурою і спортом в умовах дистанційне навчання. Особливо гостро це питання постає для здобувачів вищої освіти, які мають в анамнезі хронічні захворювання, через що вони зазвичай відмовляються від різних видів активної фізкультурної діяльності, надаючи перевагу пасивному і малорухомому способу життя. Дослідження свідчать, що нестача рухової активності складає близько 70%. Зниження рівня рухової активності у здобувачів вищої освіти обумовлене не тільки збільшенням витрат часу на учбову діяльність, але і способом життя, який став звичним для більшості молоді (захоплення комп'ютерними іграми, соціальними мережами, нераціональне харчування, нестача сну, недостатне

перебування на відкритому повітрі, наявність шкідливих звичок).

У цих умовах тільки належна організація процесу фізичного виховання у вищих навчальних закладах України, в тому числі і Національній академії СБ України здатна подолати негативні тенденції у стані здоров'я і фізичної підготовленості здобувачів вищої освіти.

Відповідно до пункту 2.1. Інструкції з організації фізичної та вогневої підготовки в Службі безпеки України, затвердженої наказом Служби безпеки України від 06.07.2010 № 369 [3] для курсантів (слухачів) у ВНЗ СБУ плануються заняття з фізичної підготовки, у тому числі спеціальної, не менше 4 аудиторних обов'язкових годин на навчальний тиждень у сітці розкладу занять (2 заняття по 2 години) протягом усього періоду навчання[5].

Разом з тим, в 2022/2023 навчальному році зменшено години навчального навантаження у навчальних дисциплінах «Фізична підготовка», «Спеціальна фізична підготовка» з 4 до 2 годин на тиждень, у зв'язку з чим суттєво погіршився стан рівня фізичної підготовленості здобувачів вищої освіти, в порівнянні з минулим навчальним роком.

Враховуючи, що освітній процес зі спеціальної фізичної підготовки повинен здійснюватися у відповідності з основними положеннями теорії та методики фізичного виховання. Планування та організація занять повинні забезпечувати реалізацію принципів безперервності та регулярності. Оптимальний розвиток фізичних якостей та спеціальних рухових навичок передбачає, що кожне наступне заняття проводиться тоді, коли ще не зник тренувальний ефект від попереднього заняття, а перерва між заняттями має складати не менше двох та не більше трьох днів, тобто два-три заняття в тиждень. Тренування спрямоване на закріплення у здобувачів вищої освіти рухових навичок і вмінь, вдосконалення фізичних і спеціальних якостей. Воно полягає у систематичному багаторазовому повторенні вивчених вправ з поступовим ускладненням умов їх виконання та підвищенням фізичного навантаження та виконання вправ у комплексі з іншими діями. Особливо це стосується вправ, які складають обов'язковий зміст спеціальної фізичної підготовки. Спеціальна фізична підготовка передбачає розвиток загальної та спеціальної витривалості, формування спроможності до здійснення тривалих марш-кидків пересіченою місцевістю, вдосконалення навичок в подоланні природних та штучних перешкод, метання гранат і ведення рукопашного бою, виховання злагожденості та колективних дій на тлі значних фізичних і психологічних навантажень.

З метою покращення фізичної підготовки здобувачів вищої освіти Національної академії СБ України прийнято рішення, щодо внесення у сітку розкладу занять в часи самостійної роботи проведення занять з зазначених дисциплін, як самостійна робота під керівництвом викладачів кафедри спеціальної фізичної та бойової підготовки.

1. Закон України “Про фізичну культуру і спорт” від 24.12.1993 №3803-ХІІ зі змінами.
2. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України №392/2020: Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020.
3. Інструкція з організації фізичної та вогневої підготовки в Службі безпеки України, затверджена наказом Голови СБ України від 06.07.2010 № 369.
4. наказ Міністерства оборони України від 05.08.2021 № 225 “Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України”.
5. наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 12.02.2022 №36од “Про затвердження Настанови з фізичної підготовки у Сухопутних військах Збройних Сил України”.
6. Кравченко К. Г. Особливості мотивації студентів з порушеннями у стані здоров’я до занять фізичним вихованням: наукова стаття Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова № 3 (161), Київ 2023, с. 98-103.

Ігор ШЛЯМАР

завідувач кафедри,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту,
заслужений працівник фізичної
культури та спорту України

Олександр ІВАХНО

доцент СК-9 ННІ ІБ
(Національна академія
Служби безпеки України)

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ООС**

Сучасний етап розвитку Служби безпеки України відбувається в складній динамічній обстановці, в умовах проведення спеціальних, бойових операцій у війні з російськими окупантами, погіршенні криміногенної ситуації, інтеграції транснаціональних злочинних угруповань, підвищенні активності міжнародного тероризму, наркобізнесу, незаконної міграції та контрабандної діяльності. На долю співробітника СБ України припадають значні психічні та фізичні навантаження, що виникають під час складних завдань оперативно-службової діяльності.

У зв’язку з цим суттєво підвищуються вимоги до професійної підготовки співробітників СБ України. Від них вимагається не лише висока компетентність у сфері забезпечення державної безпеки, але й розвинуті професійні, зокрема морально-вольові, якості.

Успішно затримати та знешкодити небезпечних злочинців можуть лише добре фізично розвинені співробітники, які досконало володіють зброєю, спеціальними засобами та прийомами рукопашного бою. Позитивного результату при цьому можна досягти лише тоді, коли співробітник має таку психологічну стійкість, яка дає змогу впевнено і холоднокрівно застосовувати освоєні прийоми і дії у складній, швидкоплинній, насиченій небезпечними і критичними ситуаціями обстановці.

Пристосування організму військовослужбовців Служби безпеки України до умов повсякденної і екстремальної оперативно-службової діяльності забезпечується його резервами, які визначають їх здатність посилювати свою діяльність порівняно зі станом відносного спокою. Розмір резервів визначається різницею між максимально можливим рівнем і рівнем у стані відносного фізіологічного спокою. Медико-біологічна складова фізичної підготовки включає використання морфологічних, біохімічних, фізіологічних та психологічних резервів. Морфологічні резерви характеризуються особливостями будови тканин і органів, надлишком певних структурних елементів порівняно з потребою. Наприклад, у крові міститься в 500 разів більше протромбіну, ніж потрібно для згортання всієї крові. Біохімічні резерви пов'язані з запасом енергетичних речовин в організмі, які використовуються під час високих фізичних та нервово-психічних навантажень. Фізіологічні резерви зумовлюються функціональним станом окремих органів і організму в цілому, діяльність яких посилюється в результаті нейрорегуляції. Психологічні резерви пов'язані з психічними функціями людини. Вони є показником розумової працездатності і визначаються високою стійкістю до несприятливих факторів зовнішнього середовища [1, с. 88].

Загальні фізіологічні резерви військовослужбовця залежать від резервів його рухового апарату, дихальної та серцево-судинної систем. З фізіологічними резервами організму пов'язана його фізична працездатність. Мобілізації резервів за рахунок активізації фізіологічних функцій сприяє м'язова діяльність. При цьому фізіологічні резерви використовуються послідовно залежно від вимог і умов роботи. Так, перша черга резервів включається зразу під час переходу організму від стану відносного спокою до неважкої м'язової діяльності. Друга черга резервів використовується під час виконання робіт, які вимагають дуже великих фізичних зусиль. Понад ці резерви робота взагалі неможлива. В умовах повсякденної фізичної підготовки військовослужбовець витрачає до 45 % від максимального навантаження, яке людина може виконати, мобілізуючи свої фізіологічні резерви, а в бойових умовах витрата енергії може досягти 60%. Виходячи з цього, одним із завдань спеціальної фізичної підготовки є підготовка організму військовослужбовця до ефективного використання внутрішніх резервів організму в екстремальних умовах оперативно-службової діяльності.

Окрім фізичної підготовки організму військовослужбовця до виконання

службових завдань, ефективність оперативно-службової діяльності співробітника Служби безпеки України в значній мірі залежить від його психологічної підготовки, тобто від його емоційної стійкості, здатності до тривалих вольових зусиль, цілеспрямованості під час виконання професійних завдань, психічної витривалості, подолання проявів зайвого збудження, пригнічення, тривоги і страху, навичок швидкого відновлення сил [2, с. 93].

Психологічна підготовка є особливою, рівноправною і невід'ємною частиною підготовки повноцінного співробітника спеціальної служби. При цьому слід враховувати емоційний стан кожного військовослужбовця та причини, що сприяють виникненню в них роздратування, тривоги, страху й негативно впливають на взаємодію з колегами.

Для подолання цих негативних явищ і підвищення успішності оперативно-службової діяльності вирішальне значення має саме психологічна підготовка, яка проводиться за допомогою спеціальних методик психологічного впливу. Але одразу треба зауважити, що можливості психологічної підготовки не безмежні. Наприклад, стани страху, які виникають в екстремальних ситуаціях, спостерігаються частіше у людей, котрі за своїм психотипом схильні до такого варіанту реагування. З цієї причини підготовка або самопідготовка регуляції психічного стану не виключають виникнення у подальшому станів страху. При природній схильності до панічних реакцій можна домогтися лише адаптування до визначеного рівня психічної напруженості за умови кропіткого навчання.

Спираючись на практичний досвід та наукові здобутки у сфері психологічної підготовки співробітників СБ України визначено за доцільне поділяти її на загальну, спеціальну та безпосередню.

Загальна психологічна підготовка передбачає формування та посилення рис особистості співробітника, необхідних для повсякденної службової діяльності, розвиток універсальних психологічних якостей, здатності до активної участі в повсякденному навчально-тренувальному процесі і оперативно-службовій діяльності. Спеціальна психологічна підготовка передбачає розвиток психічних якостей, необхідних для ефективно-оперативно-службовій діяльності в екстремальних умовах. Безпосередня психологічна підготовка включає формування психічної готовності до ефективно-оперативно-службовій діяльності в конкретних, в тому числі, екстремальних ситуаціях [3, с. 226].

Під час формування психологічної готовності слід також враховувати, що співробітники, які працюють у складних умовах й обмежені у часі, мають бути здатні не тільки чітко планувати, організовувати й виконувати завдання, а й здійснювати керівництво, навчання й виховання осіб з якими вони співпрацюють, ставити їм завдання та контролювати хід їхнього виконання, організовувати взаємодію з негласним апаратом. Обмеженість у часі при прийнятті рішення посилює почуття підвищеної відповідальності, що виникає внаслідок усвідомлення важливості своєї діяльності й того, що помилки, допущені співробітниками, можуть завдати шкоду людині,

суспільству, державі. Також специфіка роботи ставить високі вимоги до нервово-психічної, особливо емоційно-вольової сфери, оскільки однією з головних умов успішного виконання оперативно-службових завдань є здатність співробітника протистояти ситуаціям стресу, що можуть бути пов'язаними зі складністю умов виконання оперативних завдань, розумовими та фізичним навантаженнями, необхідністю швидкого й адекватного реагування на проблемну ситуацію. Отже, при формуванні психологічної готовності до оперативно-службової діяльності слід робити акцент й на емоційно-вольовій стійкості співробітників.

Грунтовний аналіз досвіду реальних та модельованих ситуацій оперативно-службової діяльності співробітників спецслужб, в тому числі в ускладнених умовах, показує, що фізичний і психічний стан співробітників має вирішальне значення для успішності проведення запланованих заходів і ефективного подолання несподіваних ускладнень [3, с. 234].

Враховуючи особливості оперативно-службової діяльності співробітників Служби безпеки України, особливо в умовах їх участі в збройних конфліктах найбільш адекватною є потреба у подальшій розробці методичних підходів щодо удосконалення системи спеціальної фізичної підготовки та психодіагностики їх готовності до оперативно-службової діяльності за будь-яких умов оперативної обстановки.

---

1. Спеціальна фізична підготовка у вищих навчальних закладах Служби безпеки України : навч. посіб. / [В. В. Євтушенко, О. П. Бондарович, О. В. Денисюк, О.В. Івахно та ін.]. – Київ : Нац. акад. СБУ, 2014. – с. 88.

2. Фізіологічні основи фізичного виховання і спорту : навч. посіб. / [Л. С. Вовканич, Д. І. Бергтраум]. – Київ, 2013. – ч. 2, с. 93.

3. Спеціальна фізична та психологічна підготовка співробітників СБ України до оперативно-службової діяльності в умовах підвищеного ризику : навч. посіб. / [В. В. Євтушенко, О. П. Бондарович, О. В. Івахно та ін.]. – Київ : Нац. акад. СБУ, 2016. – с. 226, с. 234.

Ігор ШЛЯМАР

завідувач кафедри,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту,
заслужений працівник фізичної
культури та спорту України

А. ВОЙТОВИЧ, Л. ПОЛЩУК
курсанти

*(Національна академія
Служби безпеки України)*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВІВ ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сьогодні вже як понад рік сили сектору безпеки та оборони активно беруть участь в бойових діях з метою захисту держави від повномасштабної агресії з боку російської федерації. З веденням військового стану в нашій державі, лави військовослужбовців значно поповнилися жінками, які відчують відповідальність за долю своєї країни та хочуть допомогти в захисті її територіальної цілісності. Жінки-військовослужбовці на рівні з чоловіками розділяють всі тяготи військової служби, демонструють високу професійну підготовку, а також мають унікальні здібності, що допомагають їм ефективно виконувати свої обов'язки. Важкі умови проведення бойових дій призводять до значних фізичних та психологічних навантажень. Тому важливо, щоб вони були готові до цього, адже фізична підготовка є ключовим елементом їхньої боєдатності. Вона допомагає військовим протистояти труднощам та підготуватися до військових дій.

Збройні Сили України та Служба безпеки України входять до сил сектору безпеки та оборони держави, та часто спільно виконують бойові завдання.

Згідно зі статтею 6 "Про фізичну культуру і спорт" України, органи виконавчої влади, які керують Збройними Силами та іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, службами рятування та іншими спеціальними службами, повинні забезпечувати належну фізичну підготовку військовослужбовців та працівників, сприяти розвитку спорту та співпрацювати з відповідними фізкультурно-спортивними громадськими об'єднаннями.

Стаття 30 цього закону встановлює, що фізична підготовка військовослужбовців є частиною загальної системи навчання та виховання особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, і

має на меті забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності.

Дана тема має велику актуальність в контексті сучасної ситуації в Україні, а саме - забезпечення національної безпеки та оборони держави. Загальна оцінка нормативів для жінок у Збройних Силах України та Службі безпеки України залежить від багатьох чинників, включаючи фізичну підготовку жінок, вимоги до здатності до роботи в екстремальних умовах, а також відповідність нормативів вимогам сучасної ситуації в Україні.

Нормативи для жінок у Збройних Силах України та Службі безпеки України включають різні види фізичних вправ та тестів, такі як біг на короткі і довгі дистанції, комплексно силова вправа, човниковий біг та інші. Нормативи також включають вимоги до здатності робити в екстремальних умовах, включаючи навички виживання в природних умовах та володіння зброєю.

Загалом, нормативи вимагають від жінок високого рівня фізичної підготовки та здатності до роботи в екстремальних умовах. Однак, багато жінок успішно проходять ці тести та виконують свої обов'язки на рівні з чоловіками.

Важливо також враховувати, що нормативи можуть змінюватись залежно від ситуації в країні та потреб оборони держави.

У сучасних умовах збільшується роль жінок у Збройних силах України та Службі безпеки України. Вони беруть участь у виконанні важливих завдань національної безпеки, в тому числі - в бойових діях та в умовах екстремальних ситуацій. У зв'язку з цим, вимоги до фізичної підготовки та здатності до роботи в екстремальних умовах зростають, а порівняння нормативів дівчат у Збройних силах України та Службі безпеки України є дуже важливим аспектом у підготовці жінок до виконання своїх обов'язків.

Збройні сили України та Служба безпеки України мають свої фізичні вимоги до кандидатів на службу. Основними фізичними вимогами для жінок, є:

Вимоги до служби	Збройні Сили України	Служба безпеки України
Вік	від 18 до 25 років	від 21 до 35 років
Зріст	не менше 155 см	не менше 165 см
Вага	не менше 49 кг	менше 50 кг
Стан здоров'я	Відсутність хвороб, які перешкоджають виконанню обов'язків військової служби	
Фізичний стан	Здатність до виконання фізичних вправ, які відповідають нормам військової підготовки	Здатність до виконання фізичних вправ, які відповідають нормам Служби безпеки України

У вимогах для жінок-військовослужбовців є певні відмінності в різних структурах. Наприклад, в Збройних Силах України є такі нормативи: біг на 1000 м, на 2000 м, біг 3000 м та на 5 кілометрів, біг на 400 м, човниковий біг 4 по 100, лижна гонка на 5 км, плавання на 100 м вільним стилем, комплексно-силові вправи на спритність, згинання та розгинання рук в упорі лежачи, згинання та розгинання тулуба, піднімання гирі 8/16 кілограм, обертання на стаціонарному гімнастичному колесі, оберти нерухомому гімнастичному колесі та воєнізований крос на 3 км з метанням гранати Ф-1 та стрільбою та інші.

Натомість у Службі безпеки нормативи з фізичної підготовки такі: комплексно-силова вправа, біг на 1000 м і на 3000 м, метання гранати Ф-1 на дальність, біг на 100 м, човниковий біг 10x10 м, плавання на 100 м у спортивній формі, лижна гонка на 5 км.

Ми хочемо порівняти деякі з них:

Назва фізичної вправи	Номер вправи	Одиниці виміру	Вікова група	Збройні Сили України			Служба безпеки України		
				"5"	"4"	"3"	"5"	"4"	"3"
Біг на 1 км	3	хв., с	II	4.30	4.40	5.00	4.15	4.30	5.00
Комплексна силова вправа*	22	к-ть раз	II	76	72	64	32	30	28
Біг на 100 м	25	с	II	16,25	16,5	17	16.4	17.0	17.8
Човниковий біг 10 x 10	25	с	II	28,5	29	30	32.0	33.0	34.0

*Примітка: Комплексна силова вправа у Збройних Силах України виконується протягом двох хвилин, а в Службі безпеки за хвилину.

Порівнявши нормативи, ми бачимо, що фізичні вимоги до жінок, які бажають служити в Службі безпеки України та у Збройних Силах України суттєво не відрізняються.

Разом з тим, у Службі безпеки України більше вимог до здоров'я кандидаток, оскільки їхня робота пов'язана зі стресом та психологічними перевантаженнями. У Збройних силах України більше уваги приділяється фізичній підготовці та здатності до бойових дій на полі бою. А в Службі безпеки України виконуються важливі завдання у сфері національної безпеки та боротьби зі злочинністю, що вимагає надзвичайно високих вимог до фізичної підготовки та здатності до роботи в екстремальних умовах.

На основі порівняльного аналізу нормативів жінок у Збройних Силах України та Службі безпеки України, можна запропонувати наступні рекомендації щодо поліпшення ситуації:

сприяти підвищенню рівня фізичної підготовки жінок шляхом забезпечення необхідних умов для тренувань та розвитку спортивних

навичок. Для цього можуть бути використані різні форми підтримки, такі як створення спеціальних тренувальних центрів для жінок та викладачів з відповідною підготовкою;

вдосконалювати нормативи для жінок у Збройних Силах України та Службі безпеки України, враховуючи специфіку жіночого організму та їх фізичні можливості. Нормативи мають бути реалістичними та відповідати потребам сучасного контексту;

проводити регулярні перевірки нормативів та відповідність їхньому виконанню реальним потребам. Необхідно забезпечити прозорість та розуміння процесу визначення нормативів, щоб уникнути будь-яких форм дискримінації;

розробляти та впроваджувати спеціальні програми для підтримки жінок, що служать у Збройних Силах України та Службі безпеки України, включаючи підтримку для вагітних жінок та тих, які мають маленьких дітей. Такі програми можуть включати у себе допомогу з догляду за дітьми та забезпечення відпусток для догляду за ними;

забезпечувати рівні умови для жінок та чоловіків у процесі служби у Збройних Силах України та Службі безпеки України, включаючи можливості для професійного розвитку та підвищення кваліфікації, рівні умови військової підготовки та доступ до матеріальних та медичних ресурсів;

створювати та підтримувати культуру рівності, де жінки мають можливість брати участь у всіх аспектах служби, включаючи командирські посади. Варто визнати досягнення жінок в Збройних Силах України і та Службі безпеки та підтримувати їх у цьому процесі;

розробляти та впроваджувати освітні програми, спрямовані на підвищення свідомості щодо ролі жінок у Збройних Силах України та Службі безпеки України та їхнього внеску у національну безпеку та обороноздатність. Такі програми можуть включати у себе розширення відомостей про історію та сучасність ролі жінок у Збройних силах та Службі безпеки України, а також налагодження співпраці між цими установами та громадськими організаціями, що працюють на підтримку жінок.

Таким чином, можна зробити висновок, що вимоги до фізичної підготовки жінок, які бажають служити в Збройних силах України та Службі безпеки України, відрізняються, оскільки мають різні специфіки та завдання. Проте, незалежно від того, де жінки вирішують служити, вони повинні мати достатню фізичну підготовку та здатність до виконання своїх обов'язків в екстремальних умовах, що є ключовим аспектом у забезпеченні національної безпеки та оборони держави.

1. Закон України “Про фізичну культуру і спорт” від 24.12.1993 №3803-ХІІ зі змінами.
2. Інструкція з організації фізичної та вогневої підготовки в Службі безпеки України, затверджена наказом Голови СБ України від 06.07.2010 № 369.
3. наказ Міністерства оборони України від 05.08.2021 № 225 “Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України”.

Маргарита ЧОБОТЬКО

викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРИЙОМАМ БОРОТЬБИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Будь-який вид освіти - денна, заочна, вечірня, дистанційна - передбачує чіткий план освітнього процесу та засоби, якими буде досягнуто максимального засвоєння навчального матеріалу та закріплено необхідні навички у здобувача. Для цього науковцями і практиками розробляються на основі досягнень сучасної дидактики, психології, фізіології способи організації діяльності здобувачів з навчальним матеріалом - це і називається методикою навчання. [1] Законодавством передбачається регламентування процесу навчання майбутніх або діючих правоохоронців, наприклад, Положенням про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, Інструкцією з організації служби підрозділів цивільної охорони Державної служби охорони при МВС України або затверджена Наказом МВС України № 1252 Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України. Перше передбачає, що “організаційно-методичне забезпечення службової підготовки здійснює підрозділ професійного навчання органу поліції, а також відповідальний працівник закладу”, а також що з урахуванням особливостей службової діяльності та її регіон, органам поліції, закладам освіти, установам поліції дозволяється розробляти власні методичні матеріали щодо тактичних дій поліцейських. [2] У другій щодо методики навчання персоналу цивільної охорони зазначається важливий пункт - при проведенні занять головна увага концентрується на вивченні організаційно-розпорядчої документації з охоронної служби; професійних інструкцій, що встановлюють правила охорони; правил користування технічними засобами охорони; спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони тощо. [3]

Якщо говорити про методичні рекомендації, розроблені науковцями О.Тьорло, В. Синеньким, Ю. Йосипів та ін., заняття з вивчення методів боротьби проводяться з метою формування навичок самозахисту, обеззброювання та затримання осіб, які загрожують особистій безпеці громадян і працівників поліції, а також для розвитку сили, витривалості та інших фізичних якостей, виховання сміливості, рішучості. Заходи фізичного впливу включають прийоми рукопашного бою, самбо, дзюдо, айкідо, боксу, карате, кікбоксінгу та інших видів бойових єдиноборств. Їх успішне

засвоєння досягається за рахунок таких критеріїв: відповідною підготовкою інструктора; рівнем майстерності працівників; якістю підготовки ввідних завдань тощо. [4]

Але за О. Моргуновим фізична підготовка - бойові прийоми зокрема - як основний предмет професійної поліцейської, а для НГУ як однієї з категорій правоохоронних формувань - бойової підготовки має чітко визначені обмеження, які не дозволяють значно змінити стан фізичної підготовленості та бойової готовності майбутніх правоохоронців за деякими об'єктивними показниками. Серед них неможливість передбачити, що навіть достатньо організований процес фізичної підготовки на початковому етапі дасть змогу суттєво змінити стан фізичної підготовленості здобувачів/курсантів; наявність та стан навчально-матеріальної бази з тактичної підготовки; методична підготовленість викладачів занять з фізичної підготовки. [5]

За методологічним посібником Дідовського, набуття у поліцейських досвіду застосування заходів фізичного впливу відбувається під час навчальних занять з фізичної підготовки, які зазвичай мають комплексний характер та передбачають виконання прийомів після великих фізичних навантажень, формування вмінь долати смуги перешкод та виконувати спеціальні вправи. Одночасно з освоєнням техніки прийомів боротьби треба засвоювати їх тактичну сутність. Безпосередньо під час їх вивчення працівник поліції з'ясовує для себе, як кожна технічна дія використовується у тій чи іншій ситуації оперативно-службової діяльності. *Традиційна методика* навчання прийомів фізичного впливу передбачає три етапи: ознайомлення, розучування, вдосконалення. *Динамічна методика* навчання передбачає чотири етапи: ознайомчий, підготовчий, стандартизуючий і ситуативний. Важливим засобом підготовки ситуативного етапу динамічної методики навчання є навчально-тренувальні поєдинки; серед них умовні, повністю обумовлені, частково-обумовлені, вільні. [6]

Варто зауважати, що формування спеціальних рухових вмінь щодо то, як застосовувати больові прийоми, має певні психологічні, функціональні і, як наслідок, дидактичні особливості. Навчання рухових дій, які пов'язані із застосуванням поліцейських заходів примусу, традиційно проводять у три етапи: ознайомлення, вивчення та вдосконалення. Крім того, як зазначається у посібнику НАВС від 2021 р. оволодіння працівником поліції технікою виконання больових прийомів є необхідною вимогою під час затримання та конвоювання порушника. [6]

Таким чином, методики навчання прийомам боротьби для підготовки фахівців з правоохоронної діяльності є різноманітними і необхідними для майбутнього якісного виконання правоохоронцями своєї роботи. Ці навички мають на увазі високий ризик при їх застосуванні у реальній ситуації, тому головною задачею методики їх викладання є, насамперед, розуміння здобувачами відповідальності у їх реалізації. Якомога повніше засвоєння

теоретичного і практичного матеріалу студентами і курсантами є основною причиною для виникнення та удосконалення існуючих методик викладання у науково-практичній спільноті.

1. Українська психологічна термінологія: словник-довідник. За ред. М.-Л. А. Чепи. — К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2010.

2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ М-ва внутр. справ України від 26.01.2016 р. № 50 : станом на 16 серп. 2022 р.

3. Про організацію службової діяльності цивільної охорони Державної служби охорони при МВС України : Наказ М-ва внутр. справ України від 25.11.2003 р. № 1430 : станом на 5 верес. 2017 р.

4. Основи професійної підготовки поліцейських: збірник метод. рекомендацій / Тьорло О.І., Синенький В.М., Йосипів Ю.Р., Банах С.М., Курляк М.Д. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. 297 с.

5. Моргунов, О. А. Удосконалення фізичної підготовки правоохоронців МВС України на початковому етапі навчання / О. А. Моргунов // Честь і закон. 2014. № 2 (49). С. 46-49.

6. Дідковський В. А. Фізична підготовка працівників Національної поліції України [Текст] : навч. посіб. / В. А. Дідковський, В. В. Бондаренко, О. В. Кузенков. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 98 с.

7. Застосування больових прийомів під час затримання правопорушника [Текст] : метод. рек. / [В. В. Білик, В. В. Бондаренко, Н. Ю. Худякова та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 75 с.

Тихін ШЕВЧЕНКО

доцент кафедри тактичної
та спеціальної фізичної підготовки
факультету № 3 Харківського
національного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ БПЛА У СИСТЕМІ КОМАНДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В реаліях сьогодення безпілотні літальні апарати (далі - БПЛА) застосовуються у всіх, без винятків, сферах діяльності людини, а номенклатура та специфікація БПЛА швидко розширюється, що ще раз доводить ефективність їх застосування.

Сучасний стан науково-технічного прогресу у сукупності із розгалуженою системою виробництва роблять доступним для масового застосування сучасних зразків технічних засобів.

У свою чергу є досвід застосування БПЛА в роботі правоохоронних

органів. Існують методики застосування БПЛА в роботі армійських підрозділів, підрозділів рятувальних служб та поліції різних країн світу.

Однак, слід зауважити, що, концепція застосування БПЛА у Національній поліції не визначена, специфіка задач, що ставляться перед поліцейськими, не врахована, а методика роботи розрахунків БПЛА - не сформована.

При значному розвитку науково-технічного прогресу, можливостям та фактичній наявності БПЛА в підрозділах Національної поліції стан їх застосування залишається на рівні «показових виступів» та «цінної матеріально-технічної бази, яка лежить у сейфі». У іншому ж випадку БПЛА застосовуються як цивільні моделі, а пілоти навчаються за цивільними методиками без будь-якого урахування специфіки роботи поліції та задач.

Визначення концепції застосування БПЛА у службово-бойовій діяльності Національної поліції України допоможе визначити концептуальні та фундаментальні питання, опрацювати особливості та визначити методику як навчання, так і застосування.

Актуальність впровадження методики використання БПЛА у системі командування Національної поліції України визначається значним рівнем необхідності змістовної та ґрунтовної інтеграції сучасних досягнень науково-технічного прогресу до системи Національної поліції України, чітким формуванням методики навчання та застосування БПЛА, узагальненням та систематизації вже отриманих знань та навичок, диференціації існуючих систем та надання змістовних висновків із напрямками подальшого розвитку.

Застосування БПЛА у роботі правоохоронних органів не є новиною. Вже у 2015 у США були створені перші методика застосування БПЛА в роботі поліції. БЛА у роботі поліцейських підрозділів широко застосовується у КНР, Великобританії, Франції, Польщі, Саудівській Аравії та у інших країнах. Однак, слід зазначити, що в Україні застосування БПЛА має епізодичний та не системний характер, а методика застосування обмежується лише особистими навичками та напрацюваннями окремих експлуататорів та не набуває широкого загалу.

З початку збройної агресії проти України відбувся значний поштовх у експлуатації БПЛА у військовій сфері. У стрій стали як військові Bayraktar TB2, перероблені сільськогосподарські, наприклад, ХАГ V40, так і суто цивільні DJI Mavic різних моделей та модифікацій. Навчання набуло більш системний характер. Волонтери різних рухів, такі як Victory Drones, та безліч інших проводять навчання операторів БПЛА.

Однак, методика націлена, перш за все, на роботу операторів БПЛА у зоні бойових дій, курси мають специфікацію з коригування артилерії, польотах в умовах роботи РСБ, маскуванню та ін., що робить їх обмежено придатними для роботи поліції.

Таким чином, постає нагальна необхідність впровадження власної методики використання у системі командування БПЛА як змістовного,

грунтового та системного підходу та яка могла б враховувати усю специфіку роботи Національної поліції, її завдання та особливості роботи, а також відповідала всім сучасним вимогам.

1. Про Національну поліцію [Електронний ресурс]: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. 12 шкіл України, що готують операторів для безпілотників «Армії дронів» в Україні. URL: <https://dev.ua/news/shkoly-droniv> Дата звернення: 10.01.2023

3. Безпілотний літальний апарат URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Безпілотний_літальний_апарат Дата звернення: 10.01.2023

4. Про затвердження Інструкції із застосування військовослужбовцями Національної гвардії України технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису : Наказ МВС України від 13.01.2021 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0294-21#Text>

5. The Mavic 3 Enterprise Series URL :<https://www.dji.com/mavic-3-enterprise> Дата звернення: 10.01.2023

6. MATRICE 300 RTK Built Tough. Works Smart URL: <https://www.dji.com/matrice-300> Дата звернення: 10.01.2023

Віктор ЯКУБОВСЬКИЙ

начальник кафедри
прикордонної служби
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

РОЗГЛЯД ТА ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО АПАРАТУ УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНІМ РИЗИКАМИ В ОРГАНАХ ОХОРОНИ ДЕРЖАНОГО КОРДОНУ

Сучасний орган охорони держаного кордону(далі – ООДК) щодня стикається з різноманітними ризиками. Керівники ООДК далеко не завжди приділяють увагу управлінню внутрішніми ризиками, що призводить до збоїв в управлінській, оперативно-службовій та повсякденній діяльності, в роботі з особовим складом тощо. Ризики виникнення подібних ситуацій становлять загрозу для функціонування ООДК, можуть спричинити зниження результативності діяльності, заважають реалізації планів, а також ставлять під загрозу знаходження на посаді самого керівника ООДК.

Щоб зберегти стабільність функціонування ООДК, потрібна грамотно побудована система управління внутрішніми ризиками (далі – СУВР). Основна мета СУВР – збільшення вірогідності успішної реалізації

покладених на ООДК функцій через зниження ступеня впливу внутрішніх ризиків до прийняттого рівня. Тому дане питання залишається актуальним, зокрема, існує необхідність удосконалення комплексної системи СУВР в органах охорони державного кордону.

Проаналізувавши масив наукових праць щодо дослідження проблеми формування, функціонування, розвитку систем управління ризиками та їх організаційних структур можна дійти висновку, що з даною темою працювали як зарубіжні так і вітчизняні вчені. Такі роботи як О. Бабина, М. Тарашевський, Т. Цвігун [1] та інші присвятили свої праці концептуальним питанням ризик-менеджменту. Праці таких дослідників В. Сороко та О. Білявська [2] розглядали питання управління ризиками в діяльності органів державної влади.

Окремі питання функціонування системи аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України (далі – ДПСУ) досліджували такі науковці, як: А. Махнюк, О. Кириченко [3] та ін. У методичних документах [4] висвітлено рекомендації Агенції Європейського Союзу Frontex щодо аналізу ризиків у сфері прикордонної безпеки.

Результати аналізу зазначених наукових, методичних праць та діючих нормативних документів дозволяють стверджувати, що в них розглянуті загальні положення з аналізу ризиків, що пов'язані із зовнішніми небезпеками та викликами у сфері забезпечення безпеки державного кордону (далі – ДК).

Зазначені роботи зробили значний внесок у розвиток теорії і практики управління ризиками. Зокрема, досі відсутній погляд на формування загальної структури науково-методичного апарату управління внутрішніми ризиками.

В ООДК, що має на меті бути ефективним, управління ризиком має бути інтегроване у всі сфери діяльності і стати невід'ємною частиною процесу прийняття управлінського рішення. Крім того, управління внутрішніми ризиками має відбуватися на різних рівнях управління – це дозволить керівництву ООДК якнайкраще контролювати ризики та вживати профілактичних заходів. Найбільшу увагу управлінню ризиками, на наше переконання, слід приділяти при прийнятті найбільш значимих для розвитку ООДК рішень – при стратегічному плануванні, при впровадженні організаційних змін, проектів, процесів та процедур.

У процесі управління ризиками важливо спланувати комплекс заходів, щоб знизити і запобігти негативним наслідкам, а не чекати, поки вони настануть, а потім боротися з ними і виправляти ситуацію. Тобто мова йде про створення ефективної системи управління ризиками.

Ефективність методичного апарату управління внутрішніми ризиками в ООДК передбачає чітке усвідомлення основних функціональних і організаційних питань, що пов'язані із його практичним провадженням, зокрема: вимог до управління ризиками, що пов'язані з внутрішнім

середовищем ООДК та його функціонуванням; принципів управління ризиками; функцій, моделей та методів управління внутрішніми ризиками (рис.1).

Формулюючи поняття «ефективність системи управління ризиками» слід виходити з основної її мети – забезпечення успішного функціонування ООДК в умовах ризику та невизначеності. Щоб бути ефективним, управління ризиками повинне здійснюватися в повній відповідності з вимогами, що висувуються, і будуватися на підставі властивих йому специфічних законів, з урахуванням принципів управління ризиками.

1. Формування вимог до управління внутрішніми ризиками. Для формування системи вимог, що висувуються до управління ризиками, в дослідженні було проведене експертне опитування, до якого були залучені офіцери-аналітики, які згідно зі своїми функціональними обов'язками здійснюють аналіз ризиків та науково-педагогічний склад кафедр Національної академії ДПСУ. Експертне опитування проводилось таємно, склад групи – 15чол., експерти не пов'язані службовими відносинами.

2. Формування системи принципів управління ризиками. Ефективне функціонування системи управління ризиками вимагає дотримання низки принципів, які мають бути закладені в неї на етапі її проектування та побудови.

3. Функції управління ризиками. Зміст процесу управління ризиками становлять функції (відносно відокремлені види діяльності в загальному циклі управління ризиками), основними з яких є: прогнозування; організація; регулювання; координація; мотивація; контроль.

4. Науково-методичний апарат управління внутрішніми ризиками. Відповідно до зазначеного науково-методичний апарат повинен включати виконання таких процесів:

- Планування управління ризиками
- Ідентифікація ризиків ;
- Якісна оцінка ризиків;
- Кількісна оцінка ризиків;
- Планування реагування на ризики;

- Моніторинг і контроль ризиків.

Аналіз існуючих підходів до управління ризиками дозволяє сформулювати необхідну перспективну парадигму управління внутрішніми ризиками. Зокрема, модель раціонального управління ризиками повинна відповідати вимогам, що висуваються, принципам управління ризиками та передбачити такі аспекти: управління ризиками має бути безперервним та здійснюватися на всіх рівнях управління, має бути об'єктивним та не залежати від бажань управлінського персоналу ООДК; управління системою зовнішніх та внутрішніх ризиків слід здійснювати з урахуванням виявлених взаємозв'язків, взаємозалежностей часткових та інтегрованих ризиків, синергізму ризиків; чітке визначення цілей управління ризиками, взаємозалежне з визначенням цілепокладання ООДК; стратегія управління ризиками має стати складовою стратегії ООДК.

---

1. Цвігун Т. В. Механізм управління ризиками в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент.* 2017. Вип. 23(2). С. 9-13.

2. Сороко В. М., Білявська О. Б. Аналіз механізму управління ризиками при розробці і реалізації державно-управлінських рішень. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління».* 2009. № 4. С. 167-180.

3. Махнюк А. В., Кириченко О. І. Стратегічний аналіз ризиків у сфері інтегрованого управління кордонами: розроблення паспортів загроз прикордонній безпеці. *Економіка та держава.* – 2012. № 7. – С. 107-109.

4. Загальна інтегрована модель аналізу ризиків. Комплексне оновлення. Версія 2.0. Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах Держав-Членів Європейського Союзу (Frontex). Рондо ОНЗ 1 00-124. 2012. 54 с.

Олена ЯЦУКНЕНКО

старший викладач

Олег ДЕНИСЮК

доцент

Володимир ВОЛОШИН

доктор медичних наук, професор,

(*Національна академія*

Служби безпеки України)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Успішне виконання бойових завдань в умовах відбиття агресії РФ залежить не тільки від рівня професійної підготовленості співробітників органів і підрозділів Служби безпеки України, але й від їх підготовленості до

подолання значних фізичних і психологічних навантажень в умовах воєнного стану. Сучасна бойова обстановка характеризується значною маневреністю, швидкоплинністю, необхідністю наявності значної фізичної витривалості. Особливості роботи військовослужбовців Служби безпеки України визначається потребою проведення контррозвідувальних заходів не тільки в зоні бойових дій, але у тилу з метою знешкодження розвідувально-диверсійних груп противника.

Отже, виходячи з особливостей сучасної війни на території України, виникає потреба в удосконаленні системи спеціальної фізичної підготовки курсантів Національної академії Служби безпеки України (далі-Академії), формуванні і розвитку у них фізичних якостей, що сприятимуть підвищенню ефективності виконання ними контррозвідувальних заходів щодо захисту національної безпеки держави. Однією з таких провідних фізичних якостей слід вважати розвиток фізичної витривалості, як запоруки тривалої працездатності в складних умовах воєнного часу, оскільки її рівень не можна вважати достатнім. Тому удосконалення системи розвитку фізичної витривалості курсантів, на нашу думку, слід вважати актуальним питанням, яке потребує свого вирішення.

Проблема якісної підготовки військовослужбовців Служби безпеки України до військово-професійної діяльності в умовах ведення бойових дій завжди була актуальною, а сьогодні набула особливої значущості, у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України. Проведений аналіз значущості окремих фізичних якостей і військово-прикладних рухових навичок в структурі сучасних вимог до ведення різних видів бойових дій і виконання бойових завдань дозволяє визначити спрямованість основних напрямків практичної спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців [1].

Збільшення різноманітності та динамізму військових дій значно підвищують вимоги до фізичних, психічних та інших якостей військовослужбовців, на вдосконалення яких має бути спрямований увесь процес спеціальної фізичної підготовки.

Результати останніх досліджень є аналізом умов сучасного бою, що висувують підвищені вимоги до фізичної підготовленості військовослужбовців, дозволили встановити нагальну потребу у розвитку загальної та спеціальної витривалості [2, 3].

Це обумовлено тим, що витривалість – це здатність військовослужбовця тривалий час протистояти стомленості під час військово-професійної діяльності.

Отже, основу витривалості становить боротьба зі стомленням, яку можна охарактеризувати як здатність військовослужбовців протидіяти фізичному, розумовому, сенсорному, емоційному та іншим типам стомлення, характерним для різних видів військової діяльності.

Витривалість, як фізична якість, проявляється в двох основних формах: в тривалості діяльності без ознак стомлення на потрібному рівні потужності

та в швидкості зниження працездатності при настанні стомлення.

Залежно від специфіки виконання роботи по-різному діють механізми втоми та, відповідно, витривалості.

Під загальною витривалістю розуміють сукупність функціональних можливостей організму, що визначають його здатність до тривалого виконання з високою ефективністю діяльності помірної інтенсивності. З точки зору теорії фізичної підготовки загальна витривалість визначається, як здатність військовослужбовця тривалий час виконувати різні за характером види військової діяльності порівняно невисокої інтенсивності, залучаючи до дії багато м'язових груп. Доведено, що загальна витривалість є основою високої фізичної працездатності.

Спеціальна витривалість характеризується здатністю переносити тривалі навантаження, пов'язані зі специфічними видами фізичного навантаження військовослужбовців. При цьому наголошується, що оптимальним методом підвищення рівня фізичної витривалості військовослужбовців слід вважати початковий розвиток загальної витривалості, а потім, на її основі – спеціальної витривалості. Тобто на перших етапах спеціальної фізичної підготовки спочатку треба розвивати аеробні, а вже потім – аеробно-анаеробні можливості організму.

Для розвитку фізичної витривалості військовослужбовців пропонується застосовувати безперервний рівномірний, змінний безперервний, інтервальний методи, метод — до відмови та статичний метод [4].

Рівномірний безперервний метод направлений на розвиток аеробних здібностей організму, для чого виконуються циклічні одноразово-рівномірні вправи малої і помірної потужності. Він є основним для розвитку загальної витривалості. Цей метод передбачає рівномірне, невисоке за швидкістю, але зі значною тривалістю виконання вправи. При цьому відбувається вдосконалення майже всіх основних систем організму, які забезпечують надходження, транспорт та утилізацію кисню. Для ефективного розвитку загальної витривалості необхідно досягти оптимальних показників фізичного навантаження.

Особливість змінного безперервного методу полягає у безперервному русі, але зі зміною швидкості на окремих ділянках руху. Іноді цей метод називається методом гри швидкостей. Він направлений на розвиток, як загальної, так і спеціальної витривалості. Використання цього методу рекомендується для військовослужбовців, що недостатньо підготовлені за фізичними розвитком. Він передбачає періодичне підвищення швидкості рухів, при цьому тривалість безперервної роботи з підвищеною інтенсивністю поступово збільшується.

Інтервальний метод передбачає використання дозованого повторного виконання фізичних вправ відносно невеликої інтенсивності і тривалості із суворо дозованим часом відпочинку, де під час відпочинку використовується зазвичай ходьба або повільний біг. Він відрізняється від повторного методу

скороченими інтервалами відпочинку, за яких повне відновлення працездатності не відбувається, а кожне наступне повторення вправи виконується в стані незначної втоми. Інтервальне тренування дозволяє збільшити швидкість розгортання функціональних можливостей систем кровообігу та дихання, підвищити мобілізаційну готовність організму.

Метод – до відмови включає виконання фізичних вправ з подоланням обтяження 35–65% від максимально можливого зі значною кількістю повторень під час роботи динамічного характеру.

В якості допоміжних засобів комплексного розвитку витривалості пропонується застосовувати дихальні вправи: регулювання зміни частоти, глибини та ритму дихання; легенева гіпервентиляція з нормованою затримкою дихання; синхронізація дихання з фазами рухомих дій; вибіркоче застосування дихання різного типу – ротового й носового, грудного й черевного [5].

Таким чином, виконання бойових завдань в ході відбиття збройної агресії РФ проти України вимагає від військовослужбовців органів і підрозділів Служби безпеки України не тільки високого рівня професійних знань і навичок, але й значних фізичних і вольових зусиль. В цих умовах серед потрібних фізичних якостей особливе місце відводиться загальній і спеціальній витривалості, яка формується і удосконалюється в процесі спеціально фізичної підготовки курсантів Національної академії Служби безпеки України. Важливим напрямком в процесі спеціальної фізичної підготовки курсантів Академії є впровадження удосконалених методичних підходів щодо розвитку фізичної витривалості майбутніх офіцерів спецслужби.

---

1. Антошків Ю.М., Ковальчук А.М. Професійно-прикладна фізична підготовка курсантів вищих навчальних закладів МНС України. Навчально-методичний посібник. Львів, ЛДУ БЖД, 2008. 74 с.

2. Красота В. М. Спеціальна фізична підготовка офіцерів чергового бойового розрахунку командного пункту Військово-Морських Сил України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / В. М. Красота. – Х., 2007. 20 с.

3. Овчарук І. С. Система фізичної підготовки майбутніх фахівців з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / І. С. Овчарук. – Л., 2008. 20 с.

4. Романчук С. Фізична підготовка в Сухопутних військах Збройних сил провідних держав НАТО / Сергій Романчук, Віктор Романчук // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2010. – Вип. 14, Т. 2. – С. 205–209.

5. Фіногенов Ю. С. Професіоналізація Збройних Сил України і деякі питання перебудови системи фізичної підготовки військовослужбовців / Ю. С. Фіногенов // Фізична підготовка військовослужбовців: Матеріали наук.-метод. конф. Київ, 29-30 квітня 2003 р. – К., 2003. – С. 40–43.

ТРИБУНА МОЛОДОГО АВТОРА

АНДРУЦЬКИЙ Н.В.

курсант I-го курсу

Навчально-наукового інституту права

та підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції

Науковий керівник:

ПОЛИВАНЮК В.Д.

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

кандидат юридичних наук, доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ОПТИМІЗАЦІЯ ТА БЕЗПЕКА ЕВАКУАЦІЇ ЛЮДИНИ З ЗОНИ ОБСТРІЛУ У ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ

В сучасних умовах, коли світ стикається з різноманітними загрозами, такими як терористичні акти, збройні конфлікти та природні катастрофи, евакуація людей з небезпечних зон стає надзвичайно важливим завданням. Зокрема, евакуація з зон обстрілу має свої особливості, оскільки вимагає швидкого та добре організованого виходу людини з потенційно небезпечного середовища [1].

Перш за все, оптимізація процесу евакуації включає ретельне планування та підготовку. Команди спеціального призначення та інші військові формування повинні мати чіткі стратегії та тактики, що передбачають швидке та безпечне виведення людей з зони обстрілу. Це включає в себе визначення оптимальних маршрутів, вивчення території та умов, а також оцінку ризиків та вибір необхідного обладнання [2].

Другий аспект – забезпечення безпеки під час евакуації. Це означає, що при плануванні евакуаційних дій необхідно враховувати різні можливі загрози, зокрема вогнепальну стрілянину, вибухи та інші форми нападу. Забезпечення безпеки може включати в собі застосування захисного спорядження, тактику руху в зоні обстрілу, взаємодію з іншими членами групи та швидку реакцію на непередбачені обставини.

Наприклад, використання прихованих маршрутів, маневреності та

швидкості може допомогти мінімізувати час перебування людини в зоні обстрілу, що сприяє зниженню ризику поранення або смерті. Крім того, важливо розробляти тактику комунікації та координації між членами групи, щоб забезпечити ефективну взаємодію під час евакуації. Це може включати в себе встановлення кодових слів або жестів, які допоможуть команді швидко спілкуватися та приймати необхідні рішення на основі обставин.

Крім того, розуміння та застосування принципів домедичної допомоги є необхідними в небезпечних ситуаціях. Враховуючи, що поранення можуть статися під час евакуації, особовий склад повинен мати знання про основні методи надання допомоги пораненим та знати, як застосовувати їх у практичних ситуаціях.

Важливо регулярно проводити тренування та навчання персоналу з питань евакуації з зон обстрілу. Це допоможе покращити вміння та реакцію особового складу в стресових ситуаціях, а також підвищити рівень спроможностей команди в ефективній організації та виконанні завдань евакуації.

Отже, оптимізація та забезпечення безпеки евакуації людини з зони обстрілу є критичними аспектами тактико-спеціальної підготовки. Це вимагає планування, організації, використання спеціальних тактик та обладнання, а також вміння швидко та ефективно реагувати на небезпеку. Навчання, тренування та регулярна практика є важливими елементами оптимізації та забезпечення безпеки евакуації з зони обстрілу. Тільки завдяки постійній практиці та підготовці можна досягти високого рівня професіоналізму і готовності персоналу до дій у складних ситуаціях. За допомогою вивчення та аналізу попередніх випадків, розробки ефективних стратегій та використання передових технологій, можна покращити процес евакуації та забезпечити максимальний рівень безпеки для людей [3].

Таким чином, впровадження оптимізованого та безпечного процесу евакуації з зони обстрілу є необхідною складовою тактико-спеціальної підготовки. Воєнні формування, спеціальні служби та інші відповідні організації повинні приділяти належну увагу цьому аспекту, щоб максимально ефективно діяти в умовах небезпеки та забезпечувати безпеку та захист осіб.

---

1. Марченко С. В. Забезпечення безпеки особового складу поліції: проблеми та шляхи вирішення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 3. С. 122-128.

2. Єресько В. В. Сучасні тенденції формування та забезпечення безпеки патрульних підрозділів поліції в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2017. № 39. С. 82-85.

3. Шевченко О. Є., Богданова І. М. Організаційно-правове забезпечення патрулювання як функції поліції. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2018. 1(8). С. 74-79.

Ростислав АГАМАНЮК
Курсант 2 курсу ННППФПН,

Науковий керівник:
Анатолій НАТОЧІЙ
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасному світі зростає значущість використання сил безпеки і оборони в міжнародній політиці. Це пов'язано з тим, що країни стикаються з різноманітними викликами, такими як тероризм, розповсюдження зброї масового знищення, кіберзагрози тощо. Тому, забезпечення національної безпеки і захисту суверенітету країни є однією з найважливіших завдань державного управління. Міжнародний досвід службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони дає змогу оцінити ефективність заходів, які вживаються в інших країнах з метою забезпечення національної безпеки та захисту державного суверенітету. Напрями використання міжнародного досвіду можуть бути різними і залежати від конкретної ситуації в країні.

Наприклад, одним із напрямів використання міжнародного досвіду може бути підвищення кваліфікації військовослужбовців та поліцейських. Наприклад, у США функціонує система навчання та підвищення кваліфікації військовослужбовців, яка дозволяє підготувати кадри високої кваліфікації. Також у США розроблені інноваційні методи навчання та тренування, які дозволяють більш ефективно підготувати військовослужбовців та поліцейських до виконання службових обов'язків.

Іншим напрямом може бути забезпечення безпеки населення та території країни. Наприклад, у Ізраїль розроблена ефективна система безпеки, яка дозволяє ефективно боротися з тероризмом та іншими загрозами. Вона включає в себе відповідну підготовку та використання спеціальних підрозділів, які займаються забезпеченням безпеки населення та протидією терористичним актам. Також, важливим напрямом може бути модернізація збройних сил та обладнання військової техніки та зброї. У Європі та США існує досвід створення та використання новітніх зразків військової техніки та зброї, яка дозволяє забезпечити високу ефективність бойових операцій та знизити ризики для життя військовослужбовців. Україна може використовувати міжнародний досвід у багатьох напрямках своєї діяльності. Наприклад, підвищення кваліфікації військовослужбовців та

поліцейських, створення спеціальних підрозділів, які будуть займатися боротьбою з тероризмом та іншими загрозами, модернізація збройних сил та обладнання військової техніки та зброї. Також, Україна може використовувати міжнародний досвід у питаннях реформування сфери безпеки та оборони. Наприклад, у Європі розроблені та успішно впроваджені нові підходи до організації та управління силами безпеки та оборони, які дозволяють забезпечити їх ефективну діяльність та знизити ризики для національної безпеки.

Отже, міжнародний досвід може бути корисним для України в різних аспектах її діяльності забезпечення національної безпеки та оборони. Важливим є вивчення досвіду країн, які успішно вирішують схожі проблеми, та використання цього досвіду в практиці. Необхідно зазначити, що кожна країна має свої особливості та контекст, у якому вона діє. Тому, використовуючи міжнародний досвід, Україна повинна адаптувати його до своїх потреб та реалій. Важливим є також забезпечення відповідної фінансової підтримки та розроблення необхідних законодавчих актів та стратегій.

У підсумку, міжнародний досвід службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони може бути корисним для України у багатьох напрямках її діяльності забезпечення національної безпеки. Необхідно вивчати досвід країн, які успішно вирішують схожі проблеми, та адаптувати його до реалій України. Для цього важливим є забезпечення відповідної фінансової підтримки та розроблення необхідних законодавчих актів та стратегій.

Отже, міжнародний досвід службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони є надзвичайно важливим для України. Цей досвід може бути використаний для розв'язання проблем, пов'язаних зі збереженням національної безпеки, захистом територіальної цілісності та суверенітету держави. Важливо зазначити, що кожна країна має свої особливості та контекст, у якому вона діє, тому міжнародний досвід слід адаптувати до реалій України. Для успішного використання міжнародного досвіду необхідна відповідна фінансова підтримка та розроблення необхідних законодавчих актів та стратегій. Загалом, забезпечення національної безпеки та оборони є надзвичайно важливою справою для будь-якої країни, тому вивчення міжнародного досвіду та його використання є важливим елементом успішної реалізації цієї задачі.

---

1. Нормативно-правові документи: Конституція України, Закони України про національну безпеку, оборону та армію України.

2. GlobalSecurity.org. (2004). FM 100-20 Chapter 3 Command and Control of Detainee Operations. <https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/100-20/10020ch3.htm> (дата доступу 10.04.23)

3. Міжнародні документи: документи ООН про миротворчі операції, документи НАТО про роль у міжнародній безпеці, документи ЄС про зовнішню політику та безпеку.

Данило АФАНАСЬЄВ

курсант II курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Анатолій НАТОЧИЙ

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ГЕНЕЗИС ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Застосування вогнепальної зброї з самого початку існування є предметом розсуду та спорів серед науковців. Генезис розвитку сфери застосування вогнепальної зброї у міліції, поліції та інших органів виконавчої влади, яким надано можливість за законодавством України застосування та використання вогнепальної зброї залишається актуальним завжди.

Таким чином Фролов О. С. Зазначає, що до органів виконавчої влади, яким законодавством України надано право застосовувати вогнепальну зброю у внутрішніх справах держави, належать: міліція, внутрішні війська МВС України, Державний департамент з виконання покарань, прикордонні війська, Служба безпеки України, Державний митний комітет України, Збройні Сили України. Вказаний перелік є вичерпним, його розширення можливе лише на рівні законів України. [1, с. 12]

У такому органі виконавчої влади як міліції застосування вогнепальної зброї було обґрунтовано у Законі України (далі - ЗУ) "Про міліцію". У статтях 15 та 15-1 розділу III "Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї" законодавець дав відповідні права та повноваження на застосування та використання зброї серед поліцейських. [2]

У сучасному органі виконавчої влади, Національній поліції України відповідні права та повноваження трактуються законодавцем в ЗУ "Про Національну поліцію України". Саме в статті 46, розділі V "Поліцейські заходи" йде більш повний перелік випадків застосування, застосування без попередження та, відповідно, використання вогнепальної зброї. При порівняльному аналізі, крім доповнення випадків застосування та використання вогнепальної зброї законодавець також додає і теоретичні моменти у зв'язку з переробкою законодавства у сфері застосування поліцією заходів примусу. [2]

При порівняльному аналізі статті 46 ЗУ "Про Національну поліцію" з

статтями 15 та 15.1 ЗУ “Про міліцію” можна зазначити наступне:

По-перше у статті 46 ЗУ “Про Національну поліцію” об’єднанні статті 15 та 15.1 ЗУ “Про міліцію”, та виділено 2 види застосування вогнепальної зброї, у частині 4 та 6, статті 46 ЗУ “Про Національну поліцію” вказано застосування та застосування вогнепальної зброї без попередження. В частині 13 виділено таке поняття як «використання» вогнепальної зброї, в цій частині законодавець більш широко розкрив це поняття.

По-друге законодавець дав більш точну трактовку діям що передбачені цими статтями та доповнено частинами 1, 2, 3 та 5. Вказано та роз’яснено місця де заборонено застосовувати вогнепальну зброю. [3]

Таким чином відповідно до вищевказаних даних законодавство у сфері застосування та використання вогнепальної зброї є питанням яке наразі отримало дуже гостру тенденцію. Пов’язано це насамперед з тими подіями які відбуваються в Україні. До законодавства щодо застосування вогнепальної зброї Національною поліцією України, були застосовані значні зміни у порівнянні з Законом України “Про міліцію”, але законодавцю необхідно звернути увагу на застарілу процедуру застосування та використання вогнепальної зброї поліцейськими, та користуючись досвідом зарубіжних країн застосувати зміни які будуть відповідати вимогам сучасності.

---

1. Фролов, Олександр Семенович. "Проблеми правового регулювання і практики застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу працівниками органів внутрішніх справ." *Дисс... канд. юрид. наук/ОС Фролов.–Харків (2000).*

2. Закон України “Про міліцію” Документ 565-ХІІ, поточна редакція — Втрата чинності від 07.11.2015, підстава - 580-VІІІ.

3. Закон України “Про Національну поліцію України” Документ 580-VІІІ, поточна редакція — Редакція від 31.03.2023, підстава - 2849-ІХ.

Аліна ГОЛУБЄВА

курсант 3 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Наталія БАЧИНСЬКА

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ДО РОБОТИ У ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У підготовці майбутніх поліцейських особливу увагу приділяють фізичному стану та підготовці кандидатів на службу в органах внутрішніх справ.

Фізичний розвиток – одна із найбільш важливих ознак, що сприяє здоровому функціонуванню організму. Він залежить від силових ознак, маси тіла та його будови. Якісний фізичний розвиток характеризується мінливістю функціональних можливостей організму під час вікового розвитку, що проявляється в зміні фізичних можливостей і загального рівня фізичної підготовки. Оцінка рівня фізичного стану курсанта показує здібність до виконання фізичних вправ, витримку до навантажень та є загальним критерієм здорового функціонування організму. Навчання курсантів у вищих навчальних закладах у структурі МВС із специфічними умовами навчання України складається із захопленням великої низки інформації, оглядом всіх сфер знань, а також щоденною фізичною активністю.

Здатність витримувати фізичні навантаження без зниження працездатності під час несення служби, а також для виконання спеціальних поліцейських повноважень – головний сенс у роботі поліцейського. Отже для якісного виконання завдань і повноважень поліцейському необхідно володіти відповідними професійними і особистими якостями, дотримуватись професійної етики, культурної етики та мати належний стан здоров'я, особливо, гарну фізичну підготовку.

Спеціальна фізична підготовка (СФП) є навчальною дисципліною у вищих навчальних закладах МВС України яка відповідає за підвищення та регуляцію фізичного стану, збереження здоров'я, необхідних умінь і

навичок застосування заходів впливу і примусу, прийомів самозахисту та спеціальних бойових прийомів (рукопашного бою), формування й удосконалення професійно важливих фізичних якостей [1, 2].

У закладах вищої освіти загальними та спеціальними (відповідно до напряму підготовки) завданнями фізичної підготовки курсантів є:

- формування та вдосконалення теоретичних знань, практичних та організаційно-методичних навичок та вмінь управління фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки, спорту та фізичної реабілітації курсантів;
- забезпечення необхідного рівня розвитку фізичних якостей, військово-прикладних рухових навичок та їх вдосконалення; показники функціональних та морфологічних можливостей організму; працездатність;
- підготовка та участь у масових спортивних заходах;
- створення основ здорового способу життя та профілактика розладів організму через несприятливі фактори професійної діяльності [3].

---

1. Красота В.М. Спеціальна фізична підготовка офіцерів чергового бойового розрахунку командного пункту Військово-морських сил. України: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. наук з фіз. вих. і с.: спец. 24.00.02. «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Харків, 2007. 20 с.

2. Сергієнко Ю.П. Спеціальна фізична підготовка у системі професійного навчання фахівців податкової міліції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і с.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Харків, 2005. 17 с.

3. Романчук В.М., Романчук С.В. Фізична підготовка у Збройних Силах України: навч. посібник. Житомир: ЖВІРЕ, 2004. 144 с.

Єгор ГРЕЧИШКІН

курсант 1 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Василь ПОЛИВАНЮК

доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ
ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Службова діяльність працівників Національної поліції України – це багатоаспектна система, що цілком непередбачувана й непрогнозована. Структурні підрозділи поліції зобов'язані ефективно діяти не лише у звичайних (повсякденних) ситуаціях, але й – у екстремальних (надзвичайних). При виникненні надзвичайних обставин порушується нормальний ритм життя, спричиняються матеріальні збитки фізичним і юридичним особам, посилюється соціальне напруження, збільшується рівень злочинності.

Службова підготовка співробітників правоохоронних органів на базі закладів вищої освіти (далі - ЗВО) зі специфічними умовами навчання – це дуже актуальне питання, яке постійно повинне досліджуватися й вдосконалюватися в сучасних умовах. Високий культурний рівень, освіченість, здатність самовдосконалюватися, уміти застосовувати свої знання й навички у різних галузях правоохоронної діяльності – це те, що в сучасних умовах вимагає суспільство від кожного співробітника Національної поліції [1].

Важливим аспектом протидії злочинам постає застосування поліцією заходів примусу. За своєю юридичною природою примусові поліцейські заходи є «винятковими заходами адміністративного примусу, що безпосередньо припиняють наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння» [2, с. 172]. Їхній виключний характер передбачає, що вони застосовуються поліцейськими за умов, що інші поліцейські заходи не є ефективними чи доцільними у відповідній ситуації. До заходів поліцейського примусу законодавство відносить 1) фізичний вплив (силу), 2) застосування спеціальних засобів, 3) застосування вогнепальної зброї [3].

Службово-професійна підготовка кожного поліцейського насамперед

щодо застосування примусових заходів включає в себе стадію усвідомлення курсантами ЗВО зі специфічними умовами навчання диференційованості спеціальних засобів, структурування їх функціональних особливостей і призначення. Це неможливо досягти без групування чи класифікації цих засобів. Тривалий час відповідна типологія передбачала виокремлення:

- 1) засобів активної оборони;
- 2) засобів індивідуального захисту;
- 3) засобів забезпечення спеціальних операцій;
- 4) пристроїв для проникнення у транспортні засоби та приміщення, захоплені правопорушниками;
- 5) транспортних засобів і спеціальних технічних засобів забезпечення правопорядку [4].

Полемічним питанням залишається, чи є вичерпним перелік видів спеціальних засобів, наведений у частині четвертій ст. 42 Закону України (далі - ЗУ) «Про Національну поліцію». На нашу думку, законодавство не визначає цей перелік як вичерпний. Насамперед відповідно до ч.ч. 4-5 ст. 42 вищевказаного нормативно-правового акту «поліцейський не вправі застосовувати інші заходи примусу, які не передбачені законом, окрім тих, що чітко визначені: фізичний вплив, спеціальні засоби, вогнепальна зброя», але у той же час цим законом не встановлена вичерпність переліку спеціальних засобів примусу.

Отже, з огляду на проведене вище дослідження, слід констатувати факт того, що наразі необхідно провести фахову обговорення виокремлених нами проблем: цілі застосування спеціальних засобів, їх чітка класифікація, вичерпність або невичерпність їх переліку, чітке тлумачення термінів «використання» й «застосування».

---

1. Професійна освіта поліцейського: в якому напрямку рухатись? ПОЛИТРАДА. URL: <http://politrada.org/news/profes-yna-osv-ta-pol-tseyskogovyakomu-napryamku-rukhatis> (дата звернення: 04.12.2022).

2. Сокурєнко В.В. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 408 с.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 04.12.2022).

4. Носов В. В. Спеціальна техніка в ОВС: дидактичні матеріали до проведення практичних занять. Х.: ХНУВС, 2008. 216 с.

Світлана ГУСЄВА

курсант 3 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Наталія БАЧИНСЬКА

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Діяльність співробітника Національної поліції України (НПУ) протікає на фоні значних психічних навантажень. Вона вимагає високої професійної підготовленості і розвинутих морально-вольових якостей. Можливість виникнення екстремальних ситуацій гостро ставить питання фізичної підготовленості кожного співробітника поліції.

Наявна соціально-економічна та політична ситуація у країні значним чином впливає на традиційну систему фізичної підготовки працівників правоохоронних органів МВС України та передбачає їх високу готовність до виконання професійної діяльності. Але на сьогодні стали більш частими випадки травмувань та загибелі правоохоронців. Безсумнівно, що недостатній рівень загальної та спеціальної фізичної підготовки юристів правоохоронних органів заважає їм ефективно виконувати свої професійні обов'язки [1].

Серед основних проблем професійної підготовки кадрів для органів внутрішніх справ України можна виділити наступні: невизначеність цільових установок, кваліфікаційних характеристик і вимог до професійних і соціальних якостей фахівців, плінність кадрів; загибель співробітників, повна або тимчасова втрата працездатності.

Основною метою фізичного виховання курсантів освітніх установ МВС України є забезпечення такого рівня фізичної підготовленості, який необхідний для виконання службових завдань відповідно до їх майбутнього призначення [3].

Фізична підготовка в освітніх установах МВС має дуже велику, значиму роль освіти курсантів і слухачів, оскільки у подальшій роботі фізична розвиненість є невід'ємною частиною співробітника органу

внутрішніх справ, яка пов'язана з різними процесами, що відбуваються у суспільно-політичному та соціально-економічному житті держави.

Як показує практика, співробітники схильні до навантажень не тільки у фізичному плані, а й у емоційному. У суспільстві у разі зростання обсягу завдань, які вирішуються органами внутрішніх справ, зміна якісних параметрів злочинності зумовлюють потребу у високому рівні фізичної підготовки співробітників та ефективної правоохоронної діяльності [1; 2].

В даний час складається складна обстановка в суспільстві, число злочинів зростає і часто ми можемо спостерігати, що злочинці стали частіше використовувати фізичну силу або ж взагалі застосовують вогнепальну зброю, щоб досягти своєї мети, тому недооцінка значущості фізичної готовності особового складу може призвести до невиправданих втрат. Також можна сказати, що рівень моралі та правосвідомості населення вкрай низький, не варто також говорити про негативне ставлення до співробітників поліції як до представників влади [4].

Невдоволення владою, життям, свої особисті проблеми найчастіше намагаються викинути саме на поліцейських. Даючи соціальну оцінку тому, що відбувається, необхідно відзначити, що злочини проти особистості із соціальних наслідків перевершують інші кримінальні прояви.

Вони завдають непоправної шкоди суспільству, щорічно потерпілими від них стають сотні тисяч людей. Особи, які здійснюють такі злочини, поширюють стереотип агресивно-насильницької поведінки в побутовому та дозвільному мікросередовищі, ці кримінальні прояви – більш засуджувані з погляду загальнолюдської моралі [2].

Поширення кримінального насильства викликає у громадян обґрунтовану тривогу, підриває їхню віру в реальну захищеність від злочинців та злочинних посягань.

З метою подальшого вдосконалення фізичної підготовленості постійного та змінного особового складу ЗВО пропонуємо такі організаційно-педагогічні підходи й заходи [3]:

- курсантам Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ бути більш активними та залученими відносно спортивних секцій;
- вдосконалення атестованого складу (поліцейських) фізичної підготовки й тактики самозахисту, що регулярно проводяться в системі службової підготовки правоохоронців;
- вдосконалення та розширення розвитку матеріально-технічної бази для занять курсантами і студентами фізичною культурою та спортом [3].

Таким чином, фізична підготовка відіграє у діяльності співробітника поліції. Вона торкається практично всіх сторін проходження служби в органах внутрішніх справ, дозволяє реалізувати фізико-психологічні потреби співробітників, дисциплінує їх, готує до небезпеки та ризику, дозволяє підтримувати хорошу фізичну форму та прищеплює здоровий спосіб життя.

У майбутньому це дозволить сформувати компетентні професійні

кадри, що виконують свої службові обов'язки на найвищому рівні. Такі кадри формують суто позитивну громадську думку та авторитет органів внутрішніх справ, що позитивно позначається на діяльності всього державного апарату управління та складає в громадян позитивну думку про державну владу та довіру до неї.

1. Гузар В.М. Самостійні заняття в системі фізичної підготовки курсантів. Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу, 2019. С. 195-198.
2. Климович В.Б. Оптимізація системи фізичної підготовки курсантів-артилеристів. Київ: НУФВСУ, 2016.
3. Голубєва А. Д., Петрушин Д.В. Роль фізичної підготовки у підготовці майбутніх працівників національної поліції, 2021. С. 82.

Денис ДЕГТЯРЬОВ

курсант ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Олена БОЙКО

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС ДО НЕСЕННЯ СЛУЖБИ В УМОВАХ ЙМОВІРНОГО ВОГНЕВОГО КОНТАКТУ НА ТЕРИТОРІЯХ ПРОВЕДЕННЯ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Умови сьогодення, в яких опинилась наша держава, а саме в стані повномасштабної війни та введення правового режиму воєнного стану вплинуло на усі без виключення сфери суспільного життя. Осторонь не залишився й порядок несення служби поліцейськими Національної поліції України (далі – НПУ), діяльність та коло повноважень яких були розширені як фактично, так й нормативно. Реалізації програми реформування сучасної поліцейської освіти є край необхідною для підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері правоохоронної діяльності та правознавства, адже з перших днів війни поліцейські НПУ виконують бойові завдання, беруть участь у проведенні спеціальних операцій спільно з силами оборони нашої держави, документують воєнні злочини на деокупованих територіях та населених пунктах, що не перебували в окупації та які зазнали руйнувань й жертв серед цивільного населення внаслідок агресії російської федерації. Ситуація, в якій

опинилась Україна, потребує нових методів підготовки особового складу «силових» структур, як у складі підрозділів, так і в самостійній, автономній дії. Для цього необхідно розробити спеціальний курс для підготовки курсантів та службовців як в відомчих навчальних закладах, так і в системі професійної підготовки із залученням фахівців з СБУ, МО, ветеранів АТО/ООС та ін. [2, с.63].

Класична система вогневої підготовки, яка викладається майбутнім правоохоронцям у закладах вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ (далі – ВНЗ МВС) спрямована на підготовку майбутніх поліцейських, які здійснюватимуть свою діяльність в умовах, які не передбачають участь в активних бойових діях, а тому й основний акцент такої підготовки сконцентрований на відпрацювання прийомів влучної стрільби з пістолетів, що перебувають на озброєнні Національної поліції України. Відстань, з яких здійснюється відпрацювання пострілу в таких вправах варується від 7 до 15 метрів і спрямоване на ураження живої цілі таким чином, аби застосування вогнепальної зброї відповідало вимогами визначених статтею 29 Закону «Про Національну поліцію», а саме, таке застосування має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним [1].

У випадку з підготовкою майбутніх поліцейських, які повинні бути готові до несення служби в умовах активних бойових дій фундаментальною, на рівні з тактичною, інженерною, медичною та кризово-психологічною постає вогнева підготовка, яка має поєднувати в собі: правила безпечного поводження зі зброєю, види та класифікацію вогнепальної зброї, що перебуває на озброєнні сил оборони України (тобто є такою, що може використовуватись поліцейськими під час здійснення заходів з відсічі воєнної агресії росії), тактико-технічні характеристики такої зброї, доцільність її використання в тих чи інших умовах введення вогневого контакту (у міській, сільській, лісовій, степовій місцевостях), причини затримок такої зброї, порядок їх усунення у випадку необхідності та можливості здійснення таких дій в умовах, у яких опинився поліцейський. Але, теоретичний аспект такої підготовки не дає комплексного рівня володіння зброєю в умовах ведення активних бойових дій, тому відповідні теоретичні знання мають обов'язково відпрацьовуватись на практиці із використанням усієї наявної матеріально-технічної бази закладів, у яких здійснюється така підготовка (ЗВО МВС, центри первинної професійної підготовки, тренінгові центри Національної поліції), в тому числі й під час виїзних занять на полігони, тактичні містечка, тощо.

На нашу думку, головною проблемою відсутності можливості повноцінної комплексної підготовки майбутніх поліцейських до ведення активних бойових дій полягає у відсутності необхідної матеріально-технічної бази (відповідного озброєння, достатньої її кількості, боєприпасів до такої зброї, можливості відпрацювання комплексних навичок з вогневої підготовки в умовах ведення активних бойових дій на спеціалізованих, попередньо

підготовлених локаціях) у закладах, що здійснюють таку підготовку; проблеми у залученні відповідних фахівців з безпосереднім досвідом ведення таких дій, через участь більшості таких спеціалістів у бойових діях повномасштабної війни, що тривають в нашій державі з 24 лютого 2022 року; необхідність внесення змін до навчального плану здобувачів вищої освіти ЗВО МВС, центрів первинної професійної підготовки, додання додаткових годин у навчальний процес, який щільно сформований за рахунок факультативних занять, які мають на меті спеціалізацію майбутніх правоохоронців до здійснення своєї діяльності в умовах воєнного стану; потреба у розробленні відповідних програм навчальних дисциплін або тематичних факультативів, які мають формуватися з урахуванням умов сьогодення, а не ґрунтуватись на працях осіб, які створювали відповідні рекомендації виходячи із отриманих знань у веденні бойових дій у війнах, що минули.

Тому, виходячи з аналізу матеріалу нашого дослідження можемо прийти до висновку, щодо наявної наразі проблематики реалізації впровадження сучасної системи вогневої підготовки майбутніх поліцейських у ЗВО МВС, які повинні бути готові до здійснення вогневого контакту і несення служби в умовах активних бойових дій. Але, варто зауважити, що вказана проблема є тимчасовою і потребує отримання знань та досвіду несення такої служби в умовах російсько-української війни, адже бойовий досвід у цій війні – буде фундаментом у створенні нових трактатів з ведення сучасної війни 21 сторіччя, в тому числі й для поліцейських НПУ.

---

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII : станом на 15 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 09.05.2023).

2. Плахотний А.П. Вогнева підготовка, як основа службово-бойової діяльності поліцейських в сучасних умовах воєнного стану. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 черв. 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 62-63.

Вікторія ДОВГИХ

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки. Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**РОЛЬ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Тактико-спеціальна підготовка в Національній поліції України є ключовим елементом для підготовки правоохоронців до різних ситуацій, в тому числі й під час воєнного стану. Воєнний стан може призвести до різких змін в соціально-політичній ситуації країни, зокрема, зростання рівня насильства, злочинності та загроз для національної безпеки.

Тактико-спеціальна підготовка дозволяє поліцейським отримати необхідні знання, навички та вміння, щоб ефективно протистояти різноманітним загрозам воєнного стану. Наприклад, вона включає навчання тактичних дій при проведенні операцій затримання та переслідування злочинців, використання спеціального та озброєння, забезпечення безпеки населення в умовах надзвичайних ситуацій тощо.

До тактико-спеціальної підготовки в національній поліції України можуть входити такі елементи, як навчання стрільби, бойових мистецтв, тактичного медичного обслуговування, техніки безпеки та інше. Також до неї можуть входити практичні тренування в умовах, які схожі на ті, що можуть зустріти поліцейські під час воєнного стану.[1,с.102]

Умови воєнного стану є особливим випадком для національної поліції України, оскільки вони передбачають збільшення загроз для громадського порядку та безпеки громадян. В таких умовах поліцейські повинні вміти діяти швидко та ефективно, щоб захистити громадян та забезпечити стабільність в країні.[4,с.66]

Одна з проблем, які можуть виникнути в таких умовах, полягає у недостатній підготовці поліцейських до тактико-спеціальних дій. Це може бути викликано нестачею фінансових ресурсів для проведення відповідної підготовки, або недостатнім рівнем професійної підготовки поліцейських.[2,с.150]

Також важливо враховувати, що воєнний стан може вимагати від

поліції дій, які вони раніше не виконували, наприклад, захист об'єктів критичної інфраструктури, взаємодію з військовими підрозділами, збройні відповіді на терористичні акти. В таких ситуаціях необхідна висока професійна підготовка та швидке прийняття рішень.

Крім того, важливо враховувати питання безпеки поліцейських. Умови воєнного стану можуть бути надзвичайно небезпечними, тому необхідно забезпечувати поліцейських засобами захисту та безпеки, а також надавати їм відповідну підготовку з питань безпеки та виживання в умовах небезпеки.

Також дуже важливим аспектом є тактико-спеціальна підготовка жінок. Жінки становлять значну частину правоохоронних органів і повинні бути готові до виконання своїх професійних обов'язків в умовах, що супроводжують воєнний стан.

Тактико-спеціальна підготовка дозволяє жінкам в національній поліції України отримати необхідні знання, навички та вміння, щоб ефективно протистояти різноманітним загрозам під час воєнного стану. Наприклад, навчання тактичних дій при проведенні операцій затримання та переслідування злочинців, використання спеціального та озброєння, забезпечення безпеки населення в умовах надзвичайних ситуацій тощо.

Крім того, жінки можуть бути особливо корисними в таких аспектах, як робота з жінками та дітьми, які потребують особливої уваги і захисту в умовах війни. Вони можуть бути більш емпатичними та розуміти потреби та проблеми цільової аудиторії, що дозволяє їм бути більш ефективними в роботі з цими групами людей.[3,с.225]

Висновком даної теми є те,що тактико-спеціальна підготовка фахівців Національної поліції України є критично важливою в умовах воєнного стану. Правоохоронні органи повинні мати високий рівень підготовки, щоб ефективно виконувати свої обов'язки в умовах надзвичайних ситуацій.

---

1. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посіб. / Комісаров О. Г., Собакарь А. О.,Соболь Е. Ю., Юнін О. С. та ін. ; Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.

2. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України : навч.посіб. / С. М. Банах, В. Р. Булачек, І. С. Винярчук, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 300 с.

3. Тактико-спеціальна підготовка (тактика професійної діяльності). Навчальний посібник. / За загальною редакцією Петкова В.П./ Ю.Б. Оболенський, С.Ф. Константінов та ін. – К.: КНТ, 2010 . 341 с.

4. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2016. No 837. С. 65-70.

Софія КІЛЬОВА

курсант 1 курсу Навчально наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Дмитро КАЗНАЧЕСЬ

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

**СУЧАСНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ
ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ**

Фізична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності

Фізична підготовка курсантів, які навчаються в ВНЗ в системі МВС України, є невід’ємною і важливою частиною навчального процесу та займає одне з найголовніших місць всього навчального процесу. Досягнення високого рівня фізичної підготовки забезпечить не лише захист власного життя, в екстремальній ситуації, а життя колег. Тому, саме їй потрібно приділяти вагому увагу, навчальний процес повинен бути ретельно продуманим та скоординованим, фізична підготовка необхідна для розвитку фізичних здібностей, функціональних систем, які безпосередньо визначають досягнення в обраному виді спорту[1].

Фізична підготовка є одним із основних предметів бойової підготовки, важливим і невід’ємним елементом бойової готовності курсантів і підрозділів до виконання завдань за призначенням.

Спеціальними завданнями фізичної підготовки для військовослужбовців розвідувальних частин і підрозділів, курсантів, студентів, слухачів ВВНЗ, ВНП ЗВО, ЗФПВО, які готують фахівців для цих частин і підрозділів є такі: переважний розвиток спритності, сили, загальної та спеціальної (силової, швидкісної та швидкісно-силової) витривалості; формування спроможності до здійснення тривалих марш-кидків і маршів на лижах пересіченою місцевістю; формування і вдосконалення навичок у подоланні гірських, водних та інших перешкод і метанні гранат; формування готовності до рукопашної сутички з чисельно переважаючим противником; виховання сміливості, рішучості та впевненості у власних силах,

згуртованості підрозділів та вдосконалення навичок індивідуальних і колективних дій на тлі максимальних фізичних і психологічних навантажень.

Під час занять фізичними вправами та спортом розвиваються головні якості якими повинен володіти кожний майбутній правоохоронець, а саме: сила волі, сміливість, самовладання, рішучість, упевненість у своїх силах, витримка, дисципліна, підпорядкування своїх вчинків меті команди і колективу, вольові зусилля, подолання різних труднощів, подолання негативних емоцій, нервово-стресових явищ.

Цілісний процес формування спортивно-фізичного потенціалу у курсантів та студентів ЗВО зі специфічними умовами навчання включає три основних етапи: довузівська підготовка, навчальна підготовка і етап професійної діяльності. В основі формування лежать педагогічні умови, що враховують зміст і особливості спортивного та фізичного становлення майбутніх фахівців, їх типові труднощі і помилки[2].

На сьогоднішній день у науці не існує єдиного підходу до визначення поняття «фізична працездатність», однак відомо, що вона тісно пов'язана з такими термінами, як фізична витривалість та фізична підготовленість, які є результатом процесу фізичної підготовки. Якщо брати до уваги ознаки за якими характеризується фізична працездатність, то з упевненістю можна сказати, що фізична працездатність – це «потенційна здатність організму тривалий час здійснювати фізичне зусилля в статичному, динамічному та змішаному типах роботи» [3, с. 95]. Фізична працездатність характеризується рядом ознак, у зв'язку з тим, що вона являється комплексною здатністю організму, так на її прояв впливають: тіло будова, антропометричні показники, сила та витривалість м'язів, нейром'язова координація (спритність), стан опорно-рухового апарату (гнучкість), рівень функціонального стану кардіореспіраторної системи показником, якої є максимальне поглинання кисню на 1 кілограм маси кисню, спадковість. В таблиці 1 продемонстровано деякі фізіологічні функції в організмі, що впливають на стан фізичної працездатності протягом доби.

Отже, в результаті дослідження теоретично обгрунтовано використання в освітньому процесі майбутніх офіцерів НПУ запропонованої нами педагогічної технології, яка спрямована на удосконалення системи їх фізичної підготовки. Слід зауважити, що жодна з педагогічних технологій не буде мати позитивного результату, якщо відсутня зацікавленість професійного відношення професорсько-викладацького складу до науково-педагогічної діяльності, яка спрямована на використанні в навчальному процесі інноваційних освітніх технологій, останніх досягнень науки і практики.

---

1. Наказ Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1289-21#Text>

2. Моргунов, О. А. Фізична підготовка курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України / Моргунов, О. А. , Ярещенко, О. А. //

Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. ри. [конф. м. Харків, 29 трав. 2020 р.)] / МВС України, Харків. ун-т внутр. справ.

3. Фізичне виховання : навч. посіб. / Присяжнюк С. І., Краснов В. П., Третяков М. О., Раєвський Р. Т., Кійко В. Й., Панченко В. Ф. Київ : Центр учб. літ., 2007. 192 с.

Дмитро КОРИНЬ

курсант

Науковий керівник:

Оксана МИСЛИВА

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМА ПОКАРАННЯ КОЛАБОРАНТОК НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

6 вересня 2022 року розпочалась наступальна операція, блицкриг Збройних Сил України на окуповану росією територією Харківської області, в ході якої, як повідомив Інститут вивчення війни на 10 вересня, українськими силами було повернуто контроль над приблизно 2500 квадратних кілометрів Харківської області. 11 листопада 2022 року було відвойовано Збройними силами України місто Херсон та інші райони Херсонської області.

Після деокупації тимчасово окупованих росією територій України, з'явилося дуже багато питань, які треба вирішувати і робити це потрібно швидко для ефективної підтримки внутрішньодержавної безпеки та перешкодження роботи ворожих диверсійно-розвідувальних груп ворога.

Одним з таких питань є покарання колаборантів, а саме колаборанток. В березні 2022 року Кримінальний кодекс України доповнився новою статтею – 111 з позначкою 1, яка передбачає різні види колабораціонізму та кримінальну відповідальність за кожен з них. Наприклад, добровільна участь у збройних формуваннях, зайняття посад у незаконних судових та правоохоронних органах, політичні та інформаційні заходи – є особливо тяжкими злочинами, для якого також передбачені два додаткових покарання, в той же час, економічна співпраця та пропаганда в закладах освіти – це нетяжкі кримінальні правопорушення, а зайняття некерівних посад у незаконних органах, публічне заперечення і заклики до підтримки агресора – взагалі є кримінальним проступком. Я вважаю, це несправедливим в умовах сьогодення та військового стану в країні, на мою думку, було б правильно посилити відповідальність за діяння, передбачені ст. 111-1 Кримінального

кодексу України [1].

Що стосується саме жінок на деокупованих територіях, які підтримують агресора, виходять за окупантів, викривають позиції ЗСУ, займають керівні посади у незаконних формуваннях окупантів та багато іншого - їх слід обов'язково шукати та притягувати до відповідальності.

Коли одні жінки всіляко допомагають українським захисникам та навіть самі боронять нашу країну від збройної агресії, інші – будують з ними сім'ю. На превеликий жаль, суспільству відомі неодноразові випадки укладання шлюбу українськими жінками з ворогами на окупованих територіях. Я вважаю, що доцільно було б ввести кримінальну відповідальність за будь-які міжособистісні стосунки, які передбачають фізичну або емоційну близькість з ворогами українського народу. Також є багато випадків, коли жінки агітують місцевих жителів для допомоги або приєднання до ворога, розповсюджують пропагандистські мотиви під час окупації, а після визволення населених пунктів – спокійно продовжують життя на свободі. Таких людей потрібно притягувати до кримінальної відповідальності в першу чергу, а саме до позбавлення волі, тому що вони є зрадниками своєї країни та суспільно-небезпечними суб'єктами для населення. Існують і ситуації, коли населення не дочекавшись встановлення справедливості та призначення покарання таких жінок, влаштовує самосуд – це неправильно, в сучасному суспільстві, саме правоохоронні органи повинні вирішувати такі справи, тому це дуже важливо реагувати та швидко протидіяти на будь-які факти колабораціонізму.

Отже, враховуючи вищевказане, ми вважаємо, що жінки колаборантки, які будь-яким чином підтримували збройну агресію проти українського населення повинні нести повну кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі, а їх вагітність від ворога не повинна враховуватися як пом'якшуюча обставина. Встановлення їх особистостей та подальше затримання повинно відбуватися при першій можливості це зробити.

---

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.04.2023).

Крістіна КОРОЛЬОНОК

курсант Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Дмитро АНІСІМОВ

викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права

**ЩОДО ФАКТОРІВ ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Проблеми адекватності оцінки діяльності правоохоронних органів мають коріння з тих пір, як правоохоронні органи існують в самій державі.

У той же час формулювання цього питання стосовно такого правоохоронного органу, як поліція набуває спеціальної гостроти. Це не дивно, оскільки поліція - видима частина держави, з якою, перш за все, мала справи людина, яка страждала від незаконних посягань [1-6].

Не дивно, наскільки різноманітні та змінні підходи до вибору об'єктів, предметів, критеріїв таких оцінок до співвідношення цілей та досягнуті результати діяльності.

Говорячи про збільшення значення такого критерію, як громадська думка, певні труднощі не можна ігнорувати. Перш за все, слід розуміти, що громадська думка є лише одним з головних критеріїв офіційної оцінки. Наукова обґрунтованість системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ виражається не стільки у застосуванні [2, с. 44].

Нові технології та автоматизація процесів, в здатності аналізувати та враховувати багаторівневі системні фактори, що впливають на функціонування органів внутрішніх справ.

Внаслідок теоретичного аналізу факторів стресу в діяльності поліції, а також програм для запобігання впливу професійних факторів стресу було виділено наступні компоненти стійкості до стресу:

Емоційна стабільність, творчий підхід до роботи, врівноваженість нервової системи, сила нервових процесів. Ідептивність, почуття відповідальності, оптимізм, реалізм, емоційна стабільність.

Інтелект (мобільність розуму, винахідливість, ефективність мислення). Екстраверт, комунікативна компетентність (дисципліна, стабільність). Розвинені рухові навички, емоційна стабільність [6, с. 15].

Соціальний контроль над діяльністю поліції - це діяльність державних

утворень, державних органів та чиновників, що проводяться відповідно до юридичних та соціальних норм для моніторингу спостереження, перевірки, оцінки результатів поліції та застосування заходів для мінімізації негативних явища в галузі забезпечення громадського порядку, прав та свобод особистості.

Зміст соціального контролю над діяльністю поліції спеціально визначається виконанням основної мети, визначеною як забезпечення дотримання окремих дій поліції з загальновизнаними принципами та нормами. У цьому плані його зменшується в основному подолати соціальні відхилення у своїй діяльності або забезпечити нормативну поведінку поліцейських [6, с. 6].

У зв'язку з цим слід зазначити, що головною метою соціального контролю над діяльністю поліції є забезпечення нормативного порядку та придушення правопорушень у своїй діяльності для усунення (мінімізації) небажаних проявів та забезпечення нормального функціонування соціальної системи як цілий.

Психологічна стійкість до стресу у поліцейських – це здатність опиратися, пристосовуватися та відновлюватися після негараздів і стресів, а також вміння повертатися до позитивного стану психічного здоров'я та добробуту за допомогою стратегій подолання.

В умовах сьогодення необхідна програма з розвитку стійкості у поліцейських, яка потребує цілісного підходу з урахуванням потреб тіла, розуму й духу. Поліцейські в умовах війни зазнають різноманітних небезпечних для життя випадків. Це має згубний вплив на їх особистість, що призводить до цілого ряду проблем у майбутньому [3].

В умовах війни, це дуже складно зробити, оскільки травматична обставина не є окремою подією, а являється щоденним стресовим фактором, який тривалий у часі, в якому стійкість допомагає підтримувати здорову психозбережувальну поведінку.

Отже, своєчасна психологічна підготовка поліцейських має вирішальне значення у підвищенні стійкості до стресу та зменшення його наслідків у майбутньому, що актуалізує потребу в подальших наукових розвідках в окресленому напрямку. Перед науковою спільнотою постає виклик – запропонувати ефективний інструментарій профілактики стресових розладів у працівників поліції внаслідок воєнних дій.

---

1. Anisimov D., Petrushin D., Boguslavsky V. Improvement of physical training of first-year cadets of Dnipropetrovsk state university of internal affairs. Scientific space in the condition of global transformations of the modern world: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2020. P. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-255-5-1>

2. Анісімов Д.О., Шеверун В.С. Сучасні аспекти вдосконалення рівня фізичної підготовки майбутніх правоохоронців засобами єдиноборств. Молодий вчений. 2021. № 11 (99). С. 284–288. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-63>

3. Петрушин Д.В., Анісімов Д.О., Пожидаєв М.Ю. Методика розвитку спеціальних

фізичних якостей курсантів закладів вищої освіти Національної поліції України з використанням системи кросфіт. Молодий вчений. 2019. № 2 (66). С. 345–348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-75>

4. Анісімов Д.О., Фурсова А.О., Пономаренко О.Л. Техніка рукопашного бою в аспекті підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України. Молодий вчений. 2022. № 7 (107). С. 9–12. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-3>

5. Анісімов Д.О., Антипова А.К. Фізична підготовка курсантів як необхідна складова нормальної діяльності правоохоронних органів. Молодий вчений. 2022. № 7 (107). С. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-2>

6. Могілевський, Леонід Володимирович. "Психологія бойового стресу працівників Національної поліції." Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф.(м. Харків, 25 берез. 2022 р.).—Харків: ХНУВС, 2022.—С. 109-111, 2022.

Дар'я КОЧКІНА

курсант

Науковий керівник:

Вадим ФУРСА

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

В умовах сьогоденної реальності надання домедичної допомоги є одним із найактуальніших питань, оскільки домедична допомога складає 43% успіху від ведення бойових дій. Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 18 до основних обов'язків поліцейського входить надання невідкладної домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я [1]. Проте в умовах бойових дій її надання значно відрізняється від мирного часу.

На полі бою під час надання домедичної допомоги поліцейські повинні використовувати протокол ТССС, який найбільш підходить для застосування в особливих тактичних ситуаціях для надання допомоги на догоспітальному етапі. В даному протоколі зазначено, що його головною метою є усунення попереджувальних причин смерті, тобто він ставить в пріоритет врятувати саме життя постраждалого. То чи можемо ми розцінювати дії поліцейського за даним протоколом, що спричинили тяжкі наслідки як протиправні та чи

буде його притягнуто до кримінальної відповідальності?

Візьмемо за основу ситуацію, коли поліцейський на полі бою, намагаючись врятувати пораненого товариша, витягнув його з зони обстрілу в безпечне місце. Проте у постраждалого був пошкоджений хребет, про що перший знав, але все одно вирішив евакуювати другого з метою врятувати його життя відповідно до протоколу ТССС. Внаслідок таких дій постраждалий ще більш пошкодив хребет та надалі більше не зможе ходити, проте його життя було врятоване.

Відповідно до ч. 1 ст. 39 КК України не є кримінальним правопорушенням заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності [2].

Розглянемо перший необхідний елемент правомірності крайньої необхідності, а саме наявність небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави. В цьому випадку така загроза є суспільно небезпечною (бойові дії навколо), наявною (небезпека існує в реальній дійсності та в цю хвилину безпосередньо загрожує завданням шкоди законним інтересам громадян) та реальною (існує реально, а не в уяві особи).

Другою обов'язковою умовою правомірності є неможливість усунення цієї небезпеки іншими засобами, крім заподіяння шкоди цим інтересам. В наведеній ситуації надання належної домедичної допомоги постраждалому з травмованим хребтом та його евакуювання з додержанням усіх вимог, яких потребує характер такої травми, не було можливим, тобто заподіяння такої шкоди в цій обстановці було єдиним можливим засобом захисту від такої небезпеки.

Відповідно до ч. 2 ст. 39 КК України поліцейський, рятуючи свого товариша по службі, не перевищив межі крайньої необхідності, оскільки шкода, яку він заподіяв, а саме неможливість іншого поліцейського в подальшому самостійно пересуватися, не перевищує шкоди, що була ним відвернена – загибель другого внаслідок неможливості продовження ним ведення бойових дій та відповідно нереальності захисту себе на полі бою.

Отже, в даній ситуації є наявність усіх умов правомірності крайньої необхідності – мета (усунення небезпеки законним інтересам громадян), характер дій (активна поведінка особи), своєчасність заподіяння шкоди, межі заподіяння шкоди та ін.

Виходячи з вищезазначеного, можна дійти до висновку, що завдання шкоди під час надання домедичної допомоги, якщо така шкода не перевищує відверну шкоду, в нашому випадку життя людини, не є протиправним та не

підлягає притягнення до кримінальної відповідальності, оскільки є однією з обставин, що виключає кримінальну протиправність діяння (крайня необхідність) відповідно до змісту ст. 39 КК України.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 40-41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 29.05.2022).

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 29.05.2022).

Максим ЛУБ'ЯНИЙ

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Василь ПОЛИВАНЮК

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки кандидат юридичних наук, доцент

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективна комунікація в службово-бойовій діяльності поліцейських є найважливішим чинником ефективності виконання поставлених завдань. Ця аксіома бере початок із висловлення Натана Майера Ротшильда часів початку 19 століття про те, що той, «Хто володіє інформацією, той володіє світом», хоча більшу популяризацію з точки зору службово-бойової діяльності вона набула від політика-військового Вінстона Леонарда Спенсера-Черчилля вже у 20-му столітті [1].

Дійсно, якщо своєчасно отримати потрібні відомості можна підготуватися і запобігти можливих втрат на війні чи підготуватися до можливих ризиків. Чимало наукової літератури у будь-яких сферах життя доводять дієвість такої тактики. Особливо це актуальним є у військовій сфері, адже для внутрішньої комунікації важливо задовільнити систематичні інформаційні потреби службовців щодо цілей та завдань і розуміння стратегії, а також створення надійного зворотного зв'язку між керівником і підлеглими задля підвищення ефективності виконання завдань [2, с. 4].

Тактична комунікація має велике значення також і в діяльності поліцейських, адже їх служба і професійна діяльність повсякчас пов'язана із спілкуванням з людьми різних віку, статі, національності, забарвленості

емоційного та фізіологічного стану. При чому тактика комунікації поліцейського має специфічні особливості та заснована на принципах нормативності, оперативності, об'єктивності, толерантності тощо, що дозволяє йому професійно керувати обстановкою, що склалася [3; 4].

В умовах воєнного стану в Україні тактична комунікація набула особливої актуальності. Важливим стало знання правил радіообміну, зв'язку в разі радіоперешкод або неможливості голосової передачі, кодифікації, сигнальних жестів, візуальних сигналів тощо [5]. Особливістю комунікації стало запровадження стандартів НАТО, зокрема, фонетичного алфавіту НАТО.

Ще одним із важливих питань цієї тематики стала необхідність правильної комунікації в ситуації з наявними постраждалими: як з постраждалими, так і з колегами у власному підрозділі чи під час координації з іншими підрозділами. Власне, під час бойових дій за міжнародними стандартами використовується стандартна система запиту на медичну евакуацію поранених – NATO 9 Line [6, с. 38]. Зокрема, місцезнаходження точки забору поранених; частота та позивні; кількість і статус пацієнтів за терміновістю евакуації; необхідне додаткове обладнання; способи позначення місця забору поранених, можливість зараження тощо.

Подібною інформацією має володіти не лише кожен військовий, який потрапив на лінію розмежування чи безпосередньо в бойові умови, а також і кожен поліцейський, оскільки саме вони наразі відправляються у лаві спецпідрозділів в такі зони. Тож своєчасним і необхідним є включення до навчання правоохоронців Рекомендацій ТССС, які включають подібне навчання.

---

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BD_%D0%A7%D0%B5%D1%80%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D1%8C (дата звернення: 14.04.2023).

2. Внутрішні комунікації військового лідера. Порадник для офіцерів та сержантів. Київ: Центр морально-психологічного забезпечення Збройних сил України, 2020. С. 4–12.

3. Поливанюк В. Д. Жихарева .А.А. Підготовка поліцейських: професійна комунікація. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 13 березня 2020р.). Дніпро: ДДУВС, 2020. С. 227-228 URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/4480> (дата звернення: 14.04.2023).

4. Поливанюк В.Д. Порядок комунікації із проблемними людьми. The III International Scientific and Practical Conference «Theories, methods and practices of the latest technologies», November 07 – 09, Tokyo, Japan. P.133-134. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/11/Theories-methods-and-practices-of-the-latest-technologies.pdf#page=134> (дата звернення: 14.04.2023).

5. Зв'язок та комунікація. URL: <https://jablunia.org/zv'yazok-ta-komunikaciya-db51c164ac60432aa7136a6667866390> (дата звернення: 14.04.2023).

6. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навчальний посібник / [О.О. Мислива]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2018. 160 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/2420> (дата звернення: 14.04.2023).

Карина МАЛАХОВА

курсант Навчально-наукового
інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Максим КАЛІМАН

викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОЗБРОЄННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Головною проблемою у даний час, яку зазначають багато воєнних аналітиків та експертів, залишається обмеженість ресурсів та озброєння.

Останнім часом посилюється активний тиск російської армії у декількох напрямках, а українським військовим бракує озброєння для успішної оборони наших територій та відбиття сил противника.

Артилерійське та важке озброєння, авіаційна техніка, радіолокаційні та автоматизовані системи управління, ракетні комплекси, оптичні та оптико-електронні прилади, засоби індивідуального захисту – все це постачається як за допомогою українських волонтерських організацій та різних благодійних фондів нашої країни, так і Європейського Союзу, США, Великої Британії, Японії, Австралії, Естонії та іншими державами світу, які намагаються допомогти Україні у такі складні часи. Однак не вся військова допомога вже прибула в Україну - частина з неї ще в дорозі, а деякі позиції навіть ще на стадії виробництва та ремонту, через технічні недоліки.

Слід зазначити, що техніка, зброя та військові системи проходять складний ланцюг постачання, коли одна країна ЄС передає техніку з другої країни, а її власником є ще одна держава, яка повинна надати дозвіл на її експорт. Тому виникає необхідність у негайному, прямому та більш ефективному постачанні військової допомоги для Збройних Сил, так як нерідко для постачання навіть одної системи ЗРК чи ПВО потрібен окремий логістичний шлях. У той же час, постає питання навчання воєнних щодо користування цієї технікою, оскільки для користування кожною окремою військовою машиною потрібні певні унікальні навички. Наприклад, для вміння навчитись та обслуговувати німецькі самохідні гаубиці PzH 2000 - нашим військовим знадобилось понад 40 днів [1].

Королівський Об'єднаний інститут оборонних досліджень – британській аналітичний центр, який спеціалізується на військовій справі та проблемах міжнародної безпеки, висловив таку думку, що для оборони від

російської агресії та відбиття нападу потрібно раціоналізувати підтримку для України: надати значну кількість РСЗВ (реактивна система залпового вогню), засоби для знищення російських систем радіоелектронної боротьби, захищених систем зв'язку, ручних ПТРК (протитанковий ракетний комплекс) а також ПЗРК (переносний зенітно-ракетний комплекс) і найголовніше – це сприяти мобільності українських військ та критичної інфраструктури держави.

Проаналізувавши багато різного матеріалу, що є в інтернеті, таких як інтерв'ю військових та тому подібне, можна зробити висновок, що існує також і проблема екіпірування військових. При виконанні бойових завдань знаряддя та формений одяг військових дуже часто пошкоджується, ламається – тому постійне оснащення та постачання нової екіпіровки для ефективного виконання службових завдань – завжди актуально.

Отже, враховуюче вищевикладене, проблема бракування озброєння українських військових є дуже актуальною. Я вважаю, що для вирішення питання успішного відбиття, захисту та утримання наших територій потрібно полегшити ланцюг передачі військової допомоги від інших країн, збільшити постачання якісної зброї, техніки, та відповідних для них боєприпасів. Самим ефективним, на мою думку, є демілітаризація неба над Україною, щоб позбавити супротивника можливості завдавати ракетні та авіаудари, а також проводити повітряну розвідку. Слава Україні!

---

1. Ukrinform. Шість українських портів не можуть приймати судна через війну. *Укрінформ - актуальні новини України та світу.*
URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3476523-sist-ukrainskih-portiv-ne-mozut-prijmati-sudna-cerez-vijnu.html> (дата звернення: 17.04.2023).

Андрій МЕЛЬНИК

курсант

Науковий керівник:

Вадим ФУРСА

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У МІСЬКИХ УМОВАХ

На даний час у нашій країні в ході повномасштабної війни виникає необхідність застосування вогнепальної зброї у міських умовах і це часто суперечить п.9 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію»[1]. Проте в ході затримання правопорушника, практичні працівники поліції уникають такого заходу примусу, як застосування вогнепальної зброї, навіть коли цей найсуворіший захід примусу буде виправданим і необхідним у певній ситуації чи обстановці. Це зумовлено кількома чинниками, які тісно пов'язані між собою. У свою чергу вирішення цих проблем дало б змогу Національній поліції ефективніше виконувати покладені на неї повноваження.

На перший погляд стаття 46 Закону України «Про Національну поліцію» чітко визначає, у яких випадках дозволяється застосування та використання вогнепальної зброї, у 4 пункті з попередженням та 6 без попередження. Загалом застосування цього заходу примусу пов'язане із захистом життя, здоров'я та майна, поліцейського, членів його сім'ї, інших громадян, держави[1]. Але не все так однозначно, оскільки законодавство не захищає повною мірою поліцейського, що застосував зброю, тому що в законодавстві передбачені норми, які є підставою для обвинувачення поліцейського, який цілком правомірно міг використати цей захід примусу.

Так пункт 9 статті 46 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності [1]. Ця норма фактично забороняє застосування вогнепальної зброї у містах, оскільки існує постійна небезпека завдати шкоду громадянам. Як нам відомо, дальність польоту кулі пістолета Макарова, при якій вона зберігає свої забійні властивості, складає 350 метрів, а АКС-74У – 1350 метрів [2]. Вважаємо, що в міських умовах це занадто великий показник. Через це випадкові поранення чи пошкодження майна, або

вибухонебезпечних об'єктів могли б бути дуже частим явищем. На протигагу забороні застосування можна сказати, що діяння вчинене у стані крайньої необхідності не карається законом, якщо не порушені межі крайньої необхідності, але вони не визначені законом.

Вирішенням даної проблеми б було запровадження використання експансивних куль в Національній поліції.

Експансивна куля — це тип кулі, що здатна розширюватись, що використовується для контрольованого проникнення в тих випадках, коли надмірне проникнення може спричинити побічні пошкодження. Звідси й походить назва з англійської expansion — розширення, розкривання[3]. Противники експансивних куль вказують на першу Гаазьку конференцію 1899 року, де була прийнята Декларація «Про невикористання куль, що легко розвертаються чи сплющуються в людському тілі»[4], яка фактично їх забороняє, але не варто забувати, що вона регулює лише ведення війни. Це категорично різні поняття і важливо розрізняти їх, оскільки, на відміну від війни, поліцейські зобов'язані надавати першу медичну допомогу правопорушнику, якщо йому була завдана шкода. Тому слід виділити такі переваги експансивних куль в діяльності поліції:

По-перше, низька пробивна здатність, яка не допустить політ кулі навиліт, що може уберегти від випадкових поранень громадян;

По-друге, низький ризик рикошету, який зумовлений формою самої кулі, що зумовлено її деформацією після влучення у певний об'єкт;

По-третє, ефективно знерухомлення, внаслідок сильних неприємних відчуттів після влучення у м'які тканини правопорушника, що допомагає ефективно затримати дану особу.

Таким чином ми визначили, що на даний час варто враховувати західну практику щодо застосування експансивних куль, адже це ефективний і головне відносно безпечний засіб впливу на правопорушника. Це сприяло б лібералізації Закону України «Про Національну поліцію», адже поліцейські вільніше змогли б застосовувати вогнепальну зброю, а це в свою чергу, допомогло б у затриманні злочинців.

---

1. Закон України «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. – Дата звернення: 20.03.2023

2. Настанова зі стрілецької справи: https://chtyvo.org.ua/authors/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Nastanova_zi_striletskoi_spravy_545-mm_avtomaty_Kalashnykova/ – Дата звернення: 20.03.2023

3. Detailed Discussion: Can I use hollow point bullets in South Africa? URL: <https://www.safecitizen.co.za/facts-and-research/detailed-discussions/can-i-use-hollow-point-bullets-in-south-africa/> – Дата звернення: 20.03.2023

4. Перша Гаазька конференція 1899 р. Декларація «Про невикористання куль, що легко розвертаються в людському тілі» URL: <https://web.archive.org/web/20110501064000/http://memo.ru/prawo/hum/haag1899.htm> – Дата звернення: 20.03.2023

Владислав МІЛЕНІН

курсант

Науковий керівник:

Катерина КОРОЛЬ

викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

Складна оперативна обстановка, що склалася наразі в Україні, демонструє потребу в удосконаленні багатьох аспектів діяльності сил охорони правопорядку, в тому числі їх наукового та нормативно-правового забезпечення [1, с. 259].

Система професійного відбору майбутніх правоохоронців є надзвичайно важливою для забезпечення безпеки та правопорядку в суспільстві. Однак, у зв'язку зі змінами в сучасному світі, вона стикається з рядом проблем, які необхідно вирішувати, щоб забезпечити ефективність та якість роботи правоохоронної системи. Так, зростаюча складність злочинів, зміна соціально-економічних умов, вплив технологічного прогресу та інші чинники ставлять перед системою професійного відбору нові виклики та вимоги.

Злочинність, терористичні прояви, навіть масові звичайні побутові правопорушення здатні суттєво дестабілізувати життя в країні. Тому покращення правоохоронної системи є пріоритетним для України [2, с. 126].

На цьому етапі розуміння проблем та перспектив розвитку системи професійного відбору майбутніх правоохоронців допоможе забезпечити ефективну та якісну роботу правоохоронних органів, а це, у свою чергу, має важливе значення для забезпечення безпеки та стабільності в суспільстві.

Водночас вивчення проблем відкривають можливості для розвитку системи професійного відбору майбутніх правоохоронців, які сприятимуть поліпшенню якості та ефективності роботи правоохоронних органів. Зокрема, зростання важливості розумних технологій та аналітичних методів дозволяє розробляти більш точні та об'єктивні методи відбору кандидатів, а також прогнозувати їх успішність у майбутній роботі.

У сучасних реаліях підготовка професійних та компетентних кадрів для органів поліції є найбільш актуальним питанням так як система підготовки поліцейських в навчальних закладах МВС є застарілою та проходить реформування. Як зазначає С.В. Зозуля, практична співпраця МВС України із європейськими інститутами стала здійснюватися спільно з офісом ОБСЄ в

Україні відповідно до проекту «Міліція та права людини: європейський вимір», який спрямовано на вдосконалення навчальних програм з підготовленості майбутніх правоохоронців з урахуванням європейських стандартів у галузі правоохоронної діяльності» [3, с. 4].

Система професійного відбору майбутніх правоохоронців – це комплексний процес, який має на меті відібрати кандидатів з найвищим потенціалом для роботи в правоохоронних органах. Цей процес може відрізнятися в залежності від країни та конкретної правоохоронної організації, але зазвичай включає наступні етапи:

1. Попередній відбір - перевірка кандидатів на відповідність базовим вимогам, таким як вік, освіта, стан здоров'я тощо. Цей етап може включати в себе заповнення анкети та проходження тестування.

2. Тестування та оцінка - на цьому етапі кандидати проходять різні тести та оцінки, щоб визначити їхні здібності та підготовленість до роботи в правоохоронних органах. Це можуть бути тестування на знання законодавства, фізичні вимоги, психологічні тести тощо.

3. Перевірка документів та попередній розслідування - цей етап включає перевірку документів кандидата, таких як свідоцтва про народження, довідки про несудимість, довідки про стан здоров'я тощо. Також можуть проводитися перевірки у зв'язку зі зв'язками кандидата зі злочинністю, щоб переконатися, що вони не мають потенційної загрози для правопорядку.

4. Фізичні та медичні перевірки - кандидати зазвичай проходять фізичні тестування, щоб переконатися, що вони здатні виконувати фізичну роботу, пов'язану з роботою правоохоронця. Крім того, проводяться медичні огляди.

Слід зазначити, що не завжди абітурієнти усвідомлено обирають професію, якій вони готові посвятити усе своє життя. Відомо багато випадків, коли у ЗВО МВС ідуть навчатися через бажання батьків, не хотіння служити в армії або просто через самовпевненість у тому, що робота поліцейського не така важка як про неї кажуть інші. У наслідок, ми отримуємо після випуску працівників, які не хочуть працювати в органах Національної поліції, бо для них робота там здається не такою простою, як здавалася раніше, вона вимагає повної віддачі. На цій роботі постійно треба розвиватися, здійснювати виїзди на виклики, діяти у межах, визначених законодавством. Кожен день лежить велика відповідальність на співробітнику Національної поліції: від прийнятого рішення залежать життя та здоров'я інших громадян [4].

У системі професійного відбору майбутніх правоохоронців можуть бути різноманітні проблеми. Нижче наведено деякі з найбільш поширених:

1. Недостатня кількість кваліфікованих кандидатів: У деяких регіонах може бути складно знайти достатньо багато людей з необхідним рівнем освіти, навичок та досвіду, які бажають стати правоохоронцями. Це може

призвести до зниження якості відбору або до простою в роботі правоохоронних органів.

2. Неправильний відбір: Іноді система відбору може бути недостатньо ефективною, що може призвести до неправильного відбору кандидатів, які не мають необхідних навичок, здібностей та моральних якостей, необхідних для ефективної роботи в правоохоронних органах.

3. Корупція та інші негативні фактори: У деяких країнах може бути проблема з корупцією та іншими негативними факторами, які можуть вплинути на процес відбору та зайнятість правоохоронців. Це може призвести до прийняття кандидатів, які не мають необхідних навичок та здібностей, але мають зв'язки в правоохоронних органах.

4. Стресова робота та висока кількість випадків пошкодження здоров'я: Робота в правоохоронних органах може бути дуже стресовою та може призвести до погіршення здоров'я правоохоронців. Це може знизити мотивацію працівників та якість виконаної роботи.

Недооцінка кваліфікації та знань майбутніх правоохоронців під час професійного відбору може мати серйозні наслідки для роботи правоохоронних органів та для суспільства в цілому.

1. Зниження ефективності правоохоронної діяльності. Якщо майбутні правоохоронці не мають необхідної кваліфікації та знань, вони можуть не виконувати свої обов'язки належним чином. Це може призвести до збільшення кількості злочинів, які залишаються невирішеними або необробленими.

2. Порушення прав та свобод громадян. Якщо майбутні правоохоронці не розуміють законів та прав людей, вони можуть порушувати їх права та свободи. Це може призвести до відчуття безпеки та довіри владі та правоохоронним органам.

3. Зниження довіри до правоохоронних органів. Якщо громадяни відчувають, що правоохоронні органи не мають необхідної кваліфікації та знань, вони можуть втратити довіру до них. Це може призвести до зменшення співпраці з правоохоронними органами та збільшення кількості злочинів, які залишаються невирішеними або необробленими.

4. Фінансові втрати. Якщо майбутні правоохоронці не мають необхідної кваліфікації та знань, вони можуть зробити помилки під час розслідування злочинів або затримання злочинців. Це може призвести до фінансових втрат для держави та для громадян.

5. Система професійного відбору майбутніх правоохоронців є дуже важливим елементом будь-якої країни. Вона дозволяє забезпечити високий рівень кваліфікації та професійних якостей правоохоронців, що в свою чергу позитивно відображається на ефективності їхньої роботи та довірі до них з боку населення.

Однією з головних перспектив розвитку системи професійного відбору майбутніх правоохоронців є використання сучасних технологій та

інструментів, таких як штучний інтелект, аналітика даних, тестування на поліграфі та інші. Це дозволяє забезпечити більш точний та об'єктивний відбір кандидатів на посаду правоохоронця.

Крім того, іншою перспективою розвитку системи професійного відбору є залучення більш широкого кола кандидатів до процесу відбору, включаючи жінок, людей з інвалідністю та представників інших меншинних груп. Це дозволяє створити більш різноманітне та представницьке правоохоронне співтовариство, що здатне більш ефективно взаємодіяти з різними соціальними групами.

Також важливою перспективою є підвищення рівня професійної підготовки майбутніх правоохоронців, включаючи навчання у сфері прав людини, етики та професійної поведінки. Це дозволяє забезпечити більш високу якість та ефективність роботи правоохоронців, а також зменшити ризик випадків порушення прав людини та корупції в сфері правоохоронної діяльності.

З огляду на сучасні виклики та загрози безпеці в суспільстві, система професійного відбору майбутніх правоохоронців є дуже важливою. Якщо вона працює ефективно, це може забезпечити високу якість роботи правоохоронних органів та підвищити довіру громадян до них.

Однак, існують проблеми у системі професійного відбору правоохоронців. Наприклад, недостатня увага до психологічних тестів, недостатнє навчання, надмірна військова орієнтація, корупційні схеми тощо. Всі ці проблеми можуть підірвати довіру громадян до правоохоронців і погіршити репутацію правоохоронних органів.

Незважаючи на це, існують перспективи розвитку системи професійного відбору майбутніх правоохоронців. Наприклад, зростає увага до психологічних тестів та оцінки кандидатів з точки зору їх моральних і етичних якостей. До того ж, з'являється все більше можливостей для підвищення кваліфікації кандидатів, які вже є правоохоронцями. Такі перспективи можуть зробити систему професійного відбору правоохоронців більш ефективною і сприятливою для розвитку професійного потенціалу правоохоронців.

Отже, забезпечення якості системи професійного відбору майбутніх правоохоронців є важливим завданням для забезпечення безпеки суспільства.

---

1. Завітовський О.Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції : сутність та розмежування понять. Аналітично-порівняльне правознавство, № 5 (2022). С. 258-262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>

2. Завітовський О.Д. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних ситуаціях. The III International Scientific and Practical Conference «Theories, methods and practices of the latest technologies», November 07–09, Tokyo, Japan. P. 126-128. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2022/11/Theories-methods-and-practices-of-the-latest-technologies.pdf#page=127>

3. Зозуля Є.В. Підготовку сучасного правоохоронця – на рівень європейських

стандартів. Наукова бібліотека. 2014. № 4. С. 4.

4. Прібиткова Н.О. Щодо відбору та підготовки кадрів для органів Національної поліції України // ХНУВС. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1092>.

Уляна НЕЗЕЛЕННИКОВА

курсант

Науковий керівник:

Вадим ФУРСА

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ЩОДО МІСЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Питання ефективного здійснення оборонної функції держави у зв'язку з початком військових дій на території України залишається актуальним і на сьогоднішній день. Беручи до уваги ту обставину, що у державі функціонує значна кількість військових формувань і правоохоронних органів, система їх інститутів представляє собою особливе полісистемне утворення, що позначається збірним поняттям — «Сектор безпеки і оборони» [1, с. 78]. Таким чином, висвітлення даної теми та дослідження правових аспектів і ролі Національної поліції України у секторі безпеки та оборони України є доречним на сьогоднішній день.

Указ Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020, що затверджує Стратегію національної безпеки України закріплює належні цілі та пріоритети національної безпеки України, завдання та механізми захисту національних інтересів України та забезпечення національної безпеки. Визначені завдання та цілі Стратегії окреслюють пріоритетні напрямки національних інтересів, такі як: відновлення міжнародно визнаного кордону України, її територіальної цілісності у зазначених рубежах; відстоювання незалежності та державного суверенітету; суспільний розвиток, перш за все розвиток людського капіталу; першочергова охорона прав, свобод та законних інтересів громадян України; розвиток напряму європейської і євроатлантичної інтеграції [2].

Як зазначено у Законі України «Про національну безпеку України», сектор безпеки і оборони складає систему органів державної влади; сформованих військових формувань згідно вимог чинного законодавства України; органи, за допомогою яких здійснюється правоохоронна та

розвідувальна діяльність; державних органів спеціального призначення, що мають правоохоронні функції; аварійно-рятувальні формування цивільного захисту; оборонно-промислового комплексу України; органи, діяння котрих знаходиться під тісним цивільним контролем та відповідно до Конституції та законів України, робота яких спрямована на оборону державних інтересів України від небезпек та громадські об'єднання, які на добровільних засадах беруть участь у забезпеченні національної безпеки України[3].

Результати реалізації стратегії розвитку та реформування Національної поліції України в рамках складової частини Стратегії здійснюється поетапно, відбуваються її поступова метаморфоза в організацію, яка спрямована на громади та людину, надання покращених поліцейських послуг та протидію кримінальним правопорушенням. Одним із основних завдань поліції є покращення взаємодії між територіальними органами поліції, підвищення оперативності та якості реагування на явища криміногенного характеру, а також подальшої інтеграції стратегічних проєктів структурної та функціональної розбудови поліції. Відповідно до даних звіту Національної поліції України, наприкінці 2021 року 875 поліцейських офіцерів громади працюють у 23 регіонах держави та обслуговують 498 територіальних громад [4]. Також, за ініціативи Національної поліції, в областях розвивається система відеонагляду, а також продовжується робота у напрямках: протидії домашньому насильству й протидії торгівлі людьми; реалізуються ряд проєктів, спрямованих на створення безпечного середовища для дітей; профілактики злочинності, зокрема знешкодження організованих груп і злочинних організацій; безпеки дорожнього руху тощо.

Варто звернути увагу на те, що визнаючи Національну поліцію України суб'єктом сектору безпеки і оборони, Закон України «Про національну безпеку України» копіює визначення правового статусу поліції, що зазначений у Законі України «Про Національну поліцію» [5, с. 79].

Але Закон України «Про Національну поліцію» не визначає державний орган виконавчої влади як суб'єкт сектору безпеки і оборони та не закріплює завдань у визначеній сфері. Можливе вирішення даного питання, на нашу думку, полягає у безпосередньому засвідченні статусу Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони в Законі України «Про Національну поліцію». Також, має місце варіант створення уніфікованого нормативно-правового акту, що буде регламентувати порядок взаємодії між інституціями сектору безпеки і оборони в межах реалізації завдань, покладених на забезпечення оборони держави.

Тому удосконалення норм законодавчої бази згідно до функціонування та розвитку сектору безпеки і оборони зважаючи на відповідні принципи і стандарти європейських союзів. Тим паче, основними шляхами досягнення необхідного ряду спроможності складових сектору безпеки і оборони, що передбачені вище зазначеною Стратегією є досягнення необхідного рівня готовності правоохоронних органів та інших сил, до виконання покладених

на них завдань, ступеню підготовки та оснащення відповідними технічними засобами і приладами.

1. Александров В. М. Сектор безпеки і оборони України в механізмі реалізації оборонної функції держави. Зб. наук. пр. Часопис Київського університету права. Київ. 2020. С. 78-82.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. База даних (БД) «Законодавство України». Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (дата звернення: 20.06.2022).

3. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. конф. (м. Харків, 28 трав. 2021 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2021. – 324 с.

4. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2021 році. Урядовий портал. Київ. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-nacionalnoyi-policiyi-ukrayini-pro-rezultati-roboti-u-2021-roci> (дата звернення: 20.06.2022).

5. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т. Національна поліція як суб'єкт сектору безпеки і оборони. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків. 2021. С. 78-80.

Владислав ПАНКОВ

курсант 3 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В даний час в умовах світової напруженості та невизначеності у розвитку подальших подій в Україні, особливо актуальною у військовій сфері є тема підтримки морально-психологічного стану в Збройних Силах України, що в обстановці, яка склалася, є дуже важливим та необхідним елементом безпеки та обороноздатності країни.

Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності військ є комплекс заходів, узгоджений за цілями, послідовністю їх виконання та засобами, що проводяться командирами, штабами, органами по роботі з особовим складом, службами та іншими органами управління та посадовими особами з формування та підтримання морально-психологічного стану особового складу, необхідного для успішного виконання службово-бойових завдань [1, с. 3], що стоять перед внутрішніми військами.

З наведеного вище визначення можна зробити висновок, що морально-психологічний стан особового складу є одним з головних завдань, основною

метою, звідси стає зрозумілою гострота цієї проблеми для військ, адже від її вирішення безпосередньо залежить якісне виконання службово-бойових завдань.

У разі зіткнення інтересів держав, ведення бойових дій на особовий склад сил сектору оборони з боку противника виявляється всебічний неконтрольований жодними нормами та організаціями вплив. Це здійснюється з метою деморалізації та занепаду морально-психологічного стану військовослужбовців та військових колективів, що сприяє зниженню ефективності під час боротьби з противником, отже, зростає ймовірність невиконання поставленого бойового завдання, що неприпустимо, оскільки учасники бойових дій, що знаходяться на території ведення бойових дій найчастіше стикаються зі стресовими ситуаціями.

Саме тому морально-психологічний стан необхідно підтримувати на високому рівні. Адже за словами авторитетного військового теоретика та історика Карла фон Клаузевіца – «Війна по суті своїй – бій..., бій – це вимір духовних і фізичних сил шляхом взаємного зіткнення сторін ... стан духу надає саме вирішальний вплив на військові сили».

Справді, психічний стан, міцність духу чинить на військовослужбовців позитивний вплив у бойових ситуаціях і, як наслідок, на результат виконання поставленого завдання, що неодноразово підтверджено історією.

Виконання службових завдань при веденні бойових дій – це суворе випробування фізичних та духовних сил, перевірка умінь активно протистояти впливу екстремальних, вкрай несприятливих для життя факторів, зберігати волю і рішучість остаточно виконати поставлене завдання.

Для подолання фізичних, моральних та психологічних бар'єрів, з якими зустрінуться співробітники в екстремальній ситуації, необхідно знати низку закономірностей функціонування психіки співробітника, що виявляється при діях у бойовій і надзвичайній ситуації. Різноманітні впливи на психіку співробітника або дезорганізують його службово-бойову діяльність, блокують доступ до наявних резервів організму, пригнічують роботу нервової системи та психіки, або сприяють мобілізації та концентрації фізичних і духовних можливостей людини, підвищенню бойової активності, сміливості, самовідданості.

Аналіз психологічних досліджень бойових дій у війнах минулих століть та початку ХХ ст. (К.М. Вольф, С.К. Гершельман, Н.Н. Головін, А.М. Дмитрієвський, П.А. Корф, В.М. Полянський, А.С. Резанов, Г.А. Хаханьян, Г.Є. Шумков та ін.), в ході Великої Вітчизняної війни (Г.Д. Луков, М.І. Дяченко, М.П. Коробейніков, А.М. Столяренко, Н.Ф. Феденко) дозволяє виділити дві групи факторів, що впливають на службово-бойову діяльність. До них відносяться зовнішні та внутрішні фактори [1, 2].

Зовнішні чинники можна поділити на соціальні та бойові.

Соціальні фактори надають вирішальний вплив на співробітника в

екстремальній ситуації, оскільки виступають основою для формування широких соціальних мотивів їх поведінки та міцних бойових установок. Досвід показує, що характер бойових дій (активний, пасивний, самовідданий, самозберігаючий та ін.) багато в чому залежить від відношення співробітника до сутності ситуації, що фруструє. Це відношення впливають на бойову активність працівника. Це проявляється в наступному:

- По-перше, завдяки роботі механізмів психічного зараження, навіювання, наслідування співробітники засвоюють панівний у суспільстві настрій, формують відповідні установки та мотиви службової поведінки.

По-друге, бойова готовність співробітника великою мірою визначається ставленням населення до своїх збройних та правоохоронних органів. Ця закономірність виявлена військовими психологами ще у минулому столітті. Так, М.В. Зенченко наголошував, що для могутності підрозділів необхідні симпатії від населення [3].

По-третє, співробітники заряджаються емоційним ставленням населення, що також істотно впливає на активність їх бойових дій.

Іншим соціальним фактором, що значною мірою визначає поведінку співробітника при бойових діях та НС, є згуртованість підрозділу. Вона виступає своєрідною основою для підтримки високої психологічної стійкості та активності окремих співробітників.

Проведений рядом авторів аналіз війн на Близькому Сході, англо-аргентинського військового конфлікту через Фолклендські острови показав, що відділення, екіпажі, що склалися з товаришів по службі (родичів, земляків та ін.), які добре знали один одного, проявляли велику активність, ініціативу та стійкість.

Вивчаючи цю закономірність, німецький військовий психолог Є. Дінтер наголошував, що страх втратити довіру групи, опинитися в моральній ізоляції через боягузство діє найсильніше, дозволяє робити сміливі вчинки. Останнім часом у силових відомствах провідних держав світу велика увага приділяється створенню у підрозділах «системи товариської підтримки», коли члени екіпажів (груп) спостерігають за появою у товаришів по службі симптомів нервової напруги і надають один одному невідкладну психологічну допомогу. Вважається, що впевненість у товаришах по службі в тому, що вони прийдуть на допомогу в потрібний момент, є важливою умовою рішучих та самовідданих бойових дій кожного.

Важливе місце у ряді соціальних факторів, що детермінують бойову поведінку, займає грамотне та авторитетне керівництво бойовими діями. Досвід застосування збройних сил за останні десятиліття свідчить про те, що особовий склад, який відчуває довіру і повагу до свого командира, може активно виконувати навіть ті завдання, зміст яких не розуміє чи морально відкидає.

Бойові фактори – широкий спектр змінних, що визначають ті чи інші реакції, стан, поведінку у бойових діях. Дані військово-психологічних

досліджень дозволили виявити особливу дієвість таких бойових факторів, як вид, умови та інтенсивність бойових дій, особливості застосовуваних засобів, надійність засобів захисту, тимчасові, природно-географічні, погодно-кліматичні умови та ін.

Дослідження показує, що суттєвим фактором поведінки є інтенсивність бойових дій. Встановлено, що високоінтенсивні бойові дії сприяють швидкому наростанню перевтоми особового складу та загальному зростанню психотравматизації приблизно в один-два рази порівняно з низькоінтенсивними діями.

Порушення ритмів життєдіяльності особового складу (звичного чергування активної діяльності, сну, відпочинку, прийому їжі, і т.д.), часта зміна кліматичних умов, погані погодні умови також несприятливо впливають на службово-бойову діяльність.

До внутрішніх належать психофізіологічні та психологічні фактори. Серед психофізіологічних факторів, що визначають характер поведінки співробітників, важливе значення має тип нервової системи – сильний, слабкий та середній.

Негативні чинники оточення спричиняють серйозні психологічні розлади, потребують медичної допомоги і, отже, повну втрату боєздатності на певний час у співробітників із слабким типом нервової системи (їх близько 15%).

В аналогічних умовах співробітники із середнім типом нервової системи (таких близько 70%)

зменшать активність бойових дій лише на короткий час. Співробітники із сильним типом нервової системи (їх приблизно 15%) не піддаються відчутній психотравмуючій дії екстремальної обстановки [4].

Психологічна підготовка, яку пройшов співробітник, висловлюватиметься у психологічній готовності до дій у екстремальній ситуації, наявності навичок психологічної само- та взаємодопомоги.

Під час підготовки майбутніх фахівців найважливішими умовами досягнення ефективності службово-бойової підготовки є: облік психологічних закономірностей процесу навчання, що передбачає психологічно правильну взаємодію учнів та наставників; подолання об'єктивних труднощів у ході засвоєння знань, умінь та навичок професійної діяльності та моделювання психологічних факторів екстремальної ситуації на кожному занятті.

Основними показниками ефективності службово-бойової підготовки будуть:

- скорочення часу формування навичок і умінь (при заданому рівні якості);
- підвищення рівня знань, умінь та навичок за збереження колишнього часу підготовки;
- міцність закріплення знань та навичок;

- скорочення часу під час виконання нормативів професійної діяльності спеціалістів, доцільність дій;
- оптимальні витрати сил, коштів, тобто вигідне співвідношення витрат до результату;
- задоволеність учнів досягнутим результатом своєї діяльності та діями інших взаємодіючих з ними осіб.

Однією з найважливіших психологічних умов ефективності службово-бойової підготовки є формування, активізація та підтримання в активному стані системи мотивів, які забезпечують ефективність навчальної діяльності працівників.

Також однією з основних психологічних умов ефективності службово-бойової підготовки є облік та управління різного виду активністю особового складу у навчальній діяльності (пізнавальної, емоційної, мотиваційної та вольової), завдяки застосування в педагогічній практиці різних теорій, прийомів та способів ефективного навчання слухачів володінню та застосуванню техніки та озброєння.

Іншими словами - це вдосконалення методик навчання з найбільш повним обліком об'єктивних закономірностей ефективного функціонування людської психіки

Головна мета моделювання навчальних екстремальних ситуацій – створення психічної напруженості в інтересах формування у майбутніх спеціалістів умінь та навичок ефективно діяти у різних умовах.

Для цього доцільно використовувати такі прийоми:

- створення умов раптовості, дефіциту часу, невизначеності, високого темпа дій чи монотонності, дискомфорту, необхідності поєднувати кілька видів діяльності одночасно та інших психогенних факторів, що вимагають відповідальності, рішучості та ризику при прийнятті рішень;
- тривале застосування вибухів та гуркоту, створення пожеж, макетів пошкодженої техніки, всіляких загороджень та перешкод, що застосовуються раптово (завали, барикади, зруйновані ділянки доріг та будівель);
- вплив криками;
- вимога з боку командирів діяти швидше, постійно доповідати про обстановку;
- оголошення важких «втрат» та підвищення навантажень;
- проведення занять у несприятливих погодних умовах;
- тривалі дії в складних умовах, в умовах поганої видимості та вночі;
- відмови у дії техніки та приладів.

Такі умови психологічної підготовки сприятимуть зміні характеру впливу напруженості, що виникає в бойовій обстановці, на бойову активність і функціонування психіки співробітника від гнітючого до нейтрального і навіть стимулюючого. Важливим моментом підготовки майбутніх спеціалістів стане психологічний аналіз заняття, який дозволить встановити динаміку розвитку навчальних екстремальних ситуацій та психічних станів

кожного учня.

Запропонований підхід дасть змогу спрогнозувати рівень розвитку професійно-важливих якостей, психологічної підготовленості як окремих учнів, так і екіпажів, підрозділів тощо. З його допомогою розкриваються причини труднощів та помилок у професійній підготовці, невідповідності обстановці рівня психічних станів учнів, перенапруженості та зривів у їх діяльності.

1. Богуславський В.В. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. Матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 червня 2022 р.). С. 12.

2. Барко, В. І., Остапович В.П., Барко В.В. Професійна психологічна підготовка поліцейських Національної поліції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки (2018). (дата звернення: 21.04.2023)

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 21.04.2023)

4. Тімченко, О. В., Воробйова, І. В., Приходько, І. І., Ліпатов, І. І., Пасічник, В. І., Товма, М. І. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. URL: http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/Pidruchnyk_prykladna_psykholohiia_SBD_2012.pdf (дата звернення: 21.04.2023)

Вікторія ПЕТРОВА

курсант Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Андрій КИРИЧЕНКО

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Наразі мобільність людей помітно знижується. Все більше людей, чи то на роботі, чи у вільний час, мають переважно малорухливий спосіб життя. Малорухливий спосіб життя особливо помітний у підлітків та студентів. Єдина фізична активність у цих умовах – це дисципліна фізичної культури у навчальному закладі.

Можна зробити висновок, що у студентів недостатньо любові до дисципліни, незважаючи на їх чудові переваги. Найчастіше це пов'язано з

тим, що студенти взагалі не зацікавлені у фізичному навантаженні, тому що вони не пов'язують себе з активною фізичною діяльністю, якщо це не передбачено безпосередньо їхньою бажаною професією. Основною причиною систематичною відсутністю занять фізичною культурою є незацікавленість студента, тобто відсутність мотивації [1].

У процесі сучасної освіти все більше уваги приділяється фізичній культурі як дисципліні навчання. При широкій доступності тренажерного обладнання спливає проблема інтеграції їх у тренувальний процес, саме в дисципліні, пов'язані з фізичною культурою. Висока вартість спортінвентарю, слабкий інтерес та кваліфікація викладацького складу не дозволяють повністю інтегрувати тренажерне обладнання у навчальний процес занять фізичною культурою [2-3].

Наразі в освітньому процесі простежується практика застосування тренажерного обладнання. У той же час враховується інтерес студентів до певних видів занять, які включені до програми освіти у ВНЗ. Як згадувалося раніше, понад 70% студентів віддадуть перевагу заняттям фізкультурою в тренажерному залі або фітнес-клубі [1]. Основна причина полягає в тому, що більшість навчальних програм вузів орієнтовані на всіх студентів та рідко враховують індивідуальні особливості організму окремого учня. У практиці ми бачимо, що добре фізично розвинені студенти можуть легко вивчати дисципліну, але водночас їх фізичний розвиток застоюється через недостатнє навантаження, також студентам з низькою фізичною підготовкою проблематично опанувати дисципліну через відсутність необхідних навичок та підготовки [3].

Спортивне обладнання необхідно розглядати як навчально-тренувальні пристрої для розвитку рухових якостей. Завдання будь-якого виду тренажера полягає в ефективному моделюванні навантажень на організм, що виникають під час занять спортом, незалежно від його функціональності.

Програмні тренажери з вбудованим дисплеєм допоможуть тим, хто займається самостійно регулювати навантаження на організм під час виконання вправ та стежити за його виконанням.

Таким чином, студент зможе індивідуально налаштувати характеристики тренажера для себе, враховуючи свої фізичні можливості, бажання та переваги. При цьому освітнє навантаження на викладацький склад помітно зменшиться.

Але водночас існує низка проблем, пов'язаних із впровадженням тренажерів у освітній процес. Необхідність підготовки викладацького складу, висока вартість, високі вимоги до простору кімнати, де буде розміщений інструмент і т. д. Все це заважає впровадженню тренажерів в освітній процес [2].

В результаті дослідження можна зробити такі висновки. Тренажерне обладнання, може допомогти підвищити інтерес студентів до фізичної культури, регулювати характеристики тренажерів, залежно від

індивідуальних фізичних можливостей кожного студента [3].

Введення спортивного обладнання може допомогти знизити навантаження на викладачів, внаслідок чого викладачі можуть сформулювати індивідуальний підхід до фізичної підготовки кожного студента.

Для ефективності занять із тренажерним обладнанням рекомендую:

1. Розробити методіку вправ на тренажерах під час занять фізичною культурою для ефективності навчального процесу;
2. Ознайомити студентів та викладачів про перспективи занять із тренажерним обладнанням;
3. Пристосувати приміщення для занять фізичною культурою для комплектування тренажерним інструментом.

Таким чином, інтеграція тренажерного обладнання у процес фізкультури підвищить фізичну форму та функціональність учнів. Студенти, які займаються на тренажерах, зможуть ефективно вивчати дисципліну, незалежно від них фізичної підготовки та самостійно контролювати виконуваними ними вправи. Звідси випливає, що за самостійного виконання фізичних вправ учні зменшують навантаження на викладацький склад через відсутність необхідності враховувати індивідуальні особливості організму кожного студенту.

---

1. Тімченко, Олександр, and Олена Ковтун. "Роль тренажерів та фізичних вправ у підготовці студентів." *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення* (2021): 150-159.

2. Кириченко, Т. Г. "Атлетизм в системі фізичного виховання студентів закладу вищої освіти." (2021).

3. Височіна, Н. Л., et al. "Перспективи впровадження в систему фізичної підготовки майбутніх офіцерів інституцій сектора безпеки і оборони України сучасних тренажерних засобів." (2021).

Назарій РАБУШКО

курсант 2-го курсу

Науковий керівник:

Сергій ПЕТРЕНКО

старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Службово-бойова підготовка є одним з основних напрямків професійної підготовки поліцейських. Фізична підготовка небезпідставно посідає особливе місце у системі службово-бойової підготовки. Крім зміцнення здоров'я, підвищення рівня працездатності, розвитку загальних та спеціальних фізичних якостей, у процесі фізичної підготовки поліцейські спочатку опановують, а потім, на протязом усієї служби в поліції, вдосконалюють техніку прийомів рукопашного бою.

Статистичні дані щодо застосування поліцейськими фізичної сили (у тому числі спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою)), спеціальних засобів, вогнепальної зброї у процесі силової протидії правопорушникам свідчать про те, що протягом останніх 5-10 років поліцейські, в більшості випадків, віддають перевагу застосуванню спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою)

[1, с. 139], на відміну від вогнепальної зброї, чи будь-якому із зазначених в статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» спеціальних засобі, оскільки, в більшості випадків застосування саме фізичної сили стане найдоцільнішим заходом примусу, який буде відповідати всім вимогам, необхідним для поліцейського заходу.

Однак успішність їх застосування іноді також залишає бажати кращого і, на жаль, чимало випадки отримання травм, поранень і каліцтв, як затримуваними особами, так і поліцейськими, внаслідок невмілих дій останніх [2, с. 94].

Досліджуючи досвід інших держав, варто зупинитися на методиці навчання прийомам спеціального розділу рукопашного бою та спеціалізованим комплексним діям із затримання правопорушників в освітніх організаціях США, що включає в себе три основні етапи: «ознайомлення», «розучування» та «тренування» [1, с. 69].

Кульмінаційним етапом у даній методиці підготовки, звичайно, є «тренування», оскільки саме на цьому етапі формується рухова навичка

виконання прийомів, а от в затуванні переходу від «розучування» до «тренування» власне і полягає проблема [3, с. 29].

У зв'язку з великими розривами між заняттями не реалізується в необхідній мірі один із основних принципів навчання – систематичність, що призводить до неефективності процесу «розучування» і не дозволяє в заплановані терміни сформувати рухову навичку та перейти до її вдосконалення.

У процесі навчання прийомам рукопашного бою та спеціальним комплексним діям із затримання правопорушника у педагогів-практиків прийнято умовно вважати, що етап «розучування» закінчується на моменті, коли учні зможуть відтворити прийом у цілому та без технічних похибок у його виконанні.

Практика фізичної підготовки майбутніх поліцейських показує, що здійснення навчального процесу з періодичністю – два заняття на тиждень істотно затує процес «розучування», не дозволяючи тривалий час перейти до «тренування». Проблема в цій ситуації поглиблюється нашаруванням вивчення нового навчального матеріалу.

Міжнародний досвід службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони може бути дуже різним в залежності від країни і конфлікту, в якому вони беруть участь. Тим не менш, існують деякі загальні напрями, які варто розглянути.

Один з найбільш важливих аспектів міжнародного досвіду є забезпечення безпеки та захисту громадян від загроз. Сили безпеки і оборони можуть діяти у різних режимах: від надання допомоги громадянам під час природних катастроф, до захисту державного суверенітету та територіальної цілісності [3].

Інший важливий аспект - це міжнародна співпраця та координація між різними країнами. У складних ситуаціях можуть бути необхідні міжнародні коаліції або співпраця з міжнародними організаціями, щоб забезпечити безпеку і стабільність.

Також важливим є розвиток новітніх технологій та засобів бойової техніки. Наприклад, використання безпілотних літальних апаратів та іншої високотехнологічної техніки може значно збільшити ефективність діяльності Національної поліції та зменшити ризик для її співробітників.

Україна, як країна, яка переживає війну, має відмінну можливість набувати міжнародний досвід та використовувати його для вдосконалення своїх військових сил. Необхідно вивчати досвід країн НАТО, які брали участь у міжнародних операціях, мають високий рівень ефективності діяльності силових структур, та використовувати набуті уміння і навички в своїй практичній діяльності

---

1. Гаріпов І. Х. Особливості організації бойової підготовки в період реформування внутрішніх військ МВС України. Честь і закон. 2002. Вип. 2 (2). С. 17–23.

2. Артьомов Ю. І., Руснак І. С., Шевченко В. Л. Методологічні засади створення

інтегрованої навчально-тренувальної системи оперативної та бойової підготовки військ. Наука і оборона. 2002. № 2. С. 29–35.

3. Хацаюк, О. В., and О. А. Соколов. "Перспективи застосування сучасних технічних засобів навчання під час навчально-тренувальних занять зі спеціальної фізичної підготовки." Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. матеріалів/МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ.–Харків: ХНУВС 2016 р. 167-170.

Данило САКОВСЬКИЙ

курсант 1 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Валерій БІЛЧЕНКО

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИКОСПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Щоб наслідувати європейські держави, сучасний розвиток Національної поліції України ставить на перше місце законодавчі та структурні зміни. Міністерство внутрішніх справ України стало ініціатором роботи з підвищення ефективності діяльності Національної поліції шляхом реалізації заходів, спрямованих на підвищення якості підготовки фахівців.

Підвищення кваліфікації особового складу Національної поліції України проявляється в спеціалізованих навчальних програмах вищих навчальних закладів. Від професійної підготовки та етичної готовності до боротьби зі злочинністю залежить якість виконання майбутніми поліцейськими своїх обов'язків. Нагальна потреба зміцнення МВС України вимагає невідкладного вдосконалення тактико-спеціальної підготовки здобувачів вищої освіти. Цього можна досягти шляхом запровадження спеціально пристосованих для цього умов навчання в різних вищих навчальних закладах.

Раніше ми вивчали інноваційний підхід до озброєння майбутніх поліцейських поглибленими знаннями з тактико-спеціальної, вогневої підготовки та тактичної медицини. Такий підхід підвищить їхню компетентність у поводженні зі зброєю в різноманітних і складних ситуаціях, таким чином сприяючи їхньому загальному розвитку.

Первинні перевірки інструкцій, затверджених наказом МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Положення про службову підготовку Національної поліції України», затверджують структуровану методологію підготовки, проведення та документація курсів. Цей процес гарантує моніторинг знань, компетенцій та вмінь молодшого, середнього та старшого начальницького складу Національної поліції України. Відповідно до пункту 6 зазначеного підзаконного акта службова підготовка включає тактичну, загально-профільну та вогневу підготовку. З іншого боку вогнева підготовка охоплює набір заходів, спрямованих на ознайомлення поліції з основами володіння вогнепальною зброєю, безпечного поводження та законного використання. Крім того, він спрямований на вдосконалення їхніх навичок стрільби по нерухомих і мобільних цілях зі швидкістю, точністю та точністю в різних положеннях і ситуаціях, включаючи обмежений час, рух тощо[1].

Вміння курсантів поводитись із вогнепальною зброєю та розуміння ними правових протоколів щодо її використання суттєво впливає на їхні майбутні успіхи у виконанні офіційних поліцейських обов'язків. Крім того, ця майстерність створює основу для їх особистої безпеки та підтримки громадського порядку по всій країні. Відзначимо, що у сучасний період розвитку вищої школи навчальний процес у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання передбачає вивчення навчальної дисципліни «Вогнева підготовка», яка, на мою думку, потребує удосконалення. Враховуючи специфіку діяльності поліцейських різних підрозділів Національної поліції при виконанні службових обов'язків, остання якраз і проявляється у застосуванні ними зброї в різних екстремальних ситуаціях службової діяльності.

Об'єднуючи наведені вище аргументи, ми пропонуємо, щоб під час проведення вогневої підготовки майбутніх поліцейських у ВНЗ зі специфічними умовами навчання враховувалися досвід та особливості використання зброї поліцейськими кожного підрозділу (кримінальної поліції, патрульних, поліцейських спеціального призначення, тощо). Отже, у контексті досліджень з вогневої підготовки необхідно сформулювати навчальні заняття відповідно до умов несення служби поліцейськими. Зазначені вправи повинні максимально відображати специфіку діяльності поліцейських різних підрозділів на практиці та спрямовані на вироблення навичок щодо професійного застосування вогнепальної зброї майбутніми поліцейськими.

У сучасних умовах тактика та спеціальна підготовка поліцейських відіграють дуже важливу роль, адже за умови їхньої організації, забезпечення громадського порядку, безпеки дорожнього руху та налагодженості наслідки різноманітних надзвичайних ситуацій будуть успішно ліквідовані з мінімальними втратами. режим у зонах надзвичайної ситуації. Погоджуємося з вітчизняними вченими, що тактико-спеціальна підготовка є найбільш динамічною частиною спеціальних знань у сфері правоохоронної діяльності [2, с. 10]. У свою чергу, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на

тактичній медицині як важливій сучасній складовій системи професійної підготовки Національної поліції України.

Важливість і потреба майбутніх поліцейських вивчати тактичну медицину насамперед зумовлена складністю злочинної ситуації в державі, великою кількістю зброї, якою зараз володіють злочинці, та все більшою частотою її використання. Тому засвоєння майбутніми поліцейськими тактичних медичних знань у процесі навчання у вищих навчальних закладах МВС України має бути спрямоване на формування базових навичок саморятунку та надання взаємодопомоги.

На нашу думку, поєднання та комплексне вивчення тактико-спеціальної підготовки та тактичної медицини, особливо серед курсантів та магістрантів, сприятиме розвитку майбутніх та діючих поліцейських у наданні першої невідкладної медичної допомоги, а отже, зменшить кількість людей, які можуть стати жертвами тієї чи іншої крайності. У майбутній практичній діяльності випускники матимуть можливість не лише застосувати набуті навички, а й передати свій досвід іншим колегам.

Отже, враховуючи вищевикладене, майбутні поліцейські потребують нової методики навчання вогневій, тактико-спеціальній підготовці та тактичній медицині, яка сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки поліцейських. Вважаємо, що в цьому напрямку необхідно розробити комплексні навчальні та робочі програми та внести до них відповідні зміни, розробивши вправи та комплекси, що враховують практичні аспекти розробки та впровадження типових засобів міліції. Практичні аспекти та методи дій осіб і підрозділів в екстремальних ситуаціях.

---

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.01.2016. № 50 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z026016/page?text=%EF%F0%EE%F4%E5%F1%B3%E9> (дата звернення 05.04.2023).

2. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навч. посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, І. С. Винярчук, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 300 с.

3. Домедична допомога в умовах бойових дій: Методичний посібник / В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк, А. А. Гудима та ін. К.: Середняк Т. К., 2014. 80 с.

Діана СВІТАЙЛО

курсант

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРІОРИТЕТНІ АСПЕКТИ З ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Складна оперативна обстановка, що склалася наразі в Україні, демонструє потребу в удосконаленні багатьох аспектів діяльності сил охорони правопорядку, в тому числі їх наукового та нормативно-правового забезпечення [1, с. 259].

Крім цього у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та введенням в державі воєнного стану з 24.02.2022 року зростає увага до необхідності в удосконаленні тактико – спеціальної підготовки працівників поліції, як основи службово-бойової підготовки сьогодення.

Професійна діяльність щодо захисту громадян, їх прав і свобод, боротьби зі злочинністю з давніх часів спиралась на спеціальні знання, що обумовило необхідність професійного зростання правоохоронців. Рівень професійної майстерності працівників правоохоронних органів щорічно зростає [2, с. 139].

Метою дослідження (завданням) є дослідження значення тактико-спеціальної підготовки працівників поліції, важливих аспектів тактико-спеціальної підготовки, а саме: індивідуальної, групової, спеціальної та технічної складової.

Тактико-спеціальна підготовка є однією з найважливіших частин професійної підготовки працівників Національної поліції. Тактико-спеціальна підготовка входить до структури компоненту загальнопрофесійних навчальних дисциплін та є обов'язковою у вищих освітніх закладах зі специфічними умовами навчання.

Служба поліцейських пов'язана з високим ступенем ризику, небезпекою для життя та здоров'я, усвідомленням високої відповідальності за результати виконання завдань та безпеки громадян.

Працівники поліції, які виконують обов'язки щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану, мають знати організацію і тактику діяльності поліції у таких умовах, чинне законодавство в умовах воєнного стану.

Навчання поліцейських у тактико-спеціальній підготовці передбачає правила поведінки в надзвичайній ситуації, правила поводження зі зброєю, стійки, принципи переміщення та зачистки в будівлях, роботу в парі та команді.

Тактико-спеціальна підготовка здійснюється протягом усього періоду служби співробітника поліції, починаючи з посад молодшого складу, до керівників вищої ланки. Предметом тактико-спеціальної підготовки є теорія та практика підготовки та здійснення службово-бойових дій силами органів внутрішніх справ в екстремальних ситуаціях.

Основу підготовки становлять розробка та вивчення тактичних способів та прийомів дій в екстремальних ситуаціях, застосування зброї, бойової та спеціальної техніки та спеціальних засобів, бойових порядків, маневру силами та засобами, оволодіння керівниками та начальницьким складом методикою управління підлеглими силами.

Основними завданнями тактико-спеціальної підготовки поліцейських є:

- формування у співробітників високих моральних та вольових якостей, необхідних при виконанні службово-бойових завдань в екстремальних ситуаціях, у тому ж числі в умовах воєнного стану;
- вироблення у співробітників системного підходу до прийняття рішень на виконання поставлених завдань у будь – яких обставинах;
- розвиток у співробітників теоретичних знань і практичних навичок в організації та управлінні діями елементів бойового порядку в спеціальній операції;
- прищеплення співробітникам навичок штабної культури при оформленні робочої карти (плану) та інших документів управління та роботи з ними.

Тактико-спеціальна підготовка як процес навчання прийомам та способам проведення спеціальних операцій та їх забезпечення є головним предметом навчання у системі бойової підготовки спецпідрозділів поліції.

Основними напрямками в організації проведення практичних занять з тактико-спеціальної підготовки для співробітників спеціальних підрозділів є:

- індивідуальна підготовка (підготовка та використання індивідуального та групового спорядження; маскування; індивідуальна техніка пересування у сільській та міській місцевості; підтримка зв'язку за допомогою сигналів руками, голосом та радіоелектронних засобів; реагування на умовні слова; вибір шляхів прихованого зближення з об'єктом штурму; використання спеціальних пускових пристроїв; швидкісне вибіркове ураження мети, що позначають терористів: з пістолета, пістолета – кулемета, автомата, гвинтівки; використання сльозогінних газів, штурмових гранат; надання невідкладної медичної допомоги; індивідуальне силове затримання);
- групова підготовка (техніка та бойовий порядок пересування груп захоплення та прикриття у місті та у сільській місцевості; у складі групи захоплення та прикриття вхід до будівлі, огляд кімнат, коридорів та сходових

прольотів; використання сльозогінного газу та димів, пересування груп захоплення в індивідуальних засобах захисту; ведення вогню зі штатного озброєння та поразки терористів; взаємодії снайперів, спостерігачів із групою захоплення та пунктом управління, дотримання заходів безпеки; вогневої дисципліни під час роботи у складі групи з бойовою зброєю);

– спеціальна технічна підготовка (використання засобів зв'язку; вміння користуватися приладами спостереження; використання спеціального обладнання та техніки, транспортні засоби, інструменти, комплекти для відчинення дверей, замків; вміння використовувати комунальну та побутову техніку) [3].

На сьогоднішній день воєнний стан є особливим правовим режимом діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та організацій в Україні, інших державних органів у виняткових обставинах, пов'язаних тільки з обставинами зовнішнього характеру – необхідністю відбиття агресії проти України.

Отже, значення тактико-спеціальної підготовки для формування професійної спрямованості співробітників поліції та її удосконалення полягає у вирішенні певних завдань службово-бойової діяльності, дозволяє розкрити особливі уміння діяти в екстремальних ситуаціях, у тому ж числі в умовах воєнного стану та при цьому приймати правильні заходи і рішення для реалізації поставлених завдань.

---

1. Завістовський О.Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції : сутність та розмежування понять. Аналітично-порівняльне правознавство, № 5 (2022). С. 258-262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>

2. Завістовський О.Д. Фізична підготовка як одна з складових професійної підготовки поліцейських до виконання службових обов'язків. Службово-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських : матеріали міжнар. науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 30 листопада 2021 року). Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. С. 139-141.

3. Ковалів М.В. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану/ М.В. Ковалів, В.О. Іваха // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. – 2016. – №837. – с. 65-70.

Аліна ТЕЛЕШ

курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
превентивної діяльності

Науковий керівник:

Олена ЛОПАЄВА

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

Професійна діяльність поліцейських є невід'ємною частиною державної системи правоохоронних органів. Основна мета такої діяльності полягає у забезпеченні правопорядку та захисті прав та свобод громадян від злочинності. Для досягнення цієї мети поліцейські повинні мати комплекс спеціальних знань, навичок та досвіду, які дозволяють їм ефективно виконувати свої професійні завдання.

Україна знаходиться у складних умовах геополітичної та внутрішньополітичної нестабільності. На фоні конфлікту на сході країни та загострення відносин з сусідніми країнами, діяльність сил безпеки та оборони стає все більш важливою для забезпечення національної безпеки та стабільності.

Проте, необхідно зазначити, що військова та службово-бойова діяльність сил безпеки та оборони має свої недоліки та проблеми, які необхідно вирішувати. Однією з таких проблем є неефективність службово-бойової діяльності в умовах війни та конфлікту[1].

Шляхи удосконалення службово-бойової діяльності сил безпеки та оборони України можуть включати:

1. Підвищення професійної підготовки та навчання. Необхідно забезпечити сучасну та якісну підготовку кадрів, включаючи практичні тренування та симуляції ситуацій на полігонах.

2. Впровадження сучасних технологій та засобів. Службово-бойова діяльність повинна використовувати сучасні технології та засоби для забезпечення безпеки та ефективності дій.

3. Оптимізація організаційної структури. Службово-бойова діяльність повинна бути організована максимально ефективно та оптимально для досягнення поставлених цілей.

Щоб удосконалити службово-бойову діяльність сил безпеки та оборони України, необхідно впроваджувати новітні технології та методи боротьби зі

злочинністю. Наприклад, використання сучасних інформаційних технологій може значно підвищити ефективність боротьби зі злочинністю та забезпечити безпеку громадян.

Також, слід ретельно аналізувати злочинність та знайти способи запобігання правопорушенням на ранніх етапах. Важливо створити систему превентивних заходів та вдосконалювати роботу служби безпеки з налагодження роботи з громадськістю, що допоможе попередити злочинні дії та зменшити ризики їх вчинення [2].

Для забезпечення ефективності роботи сил безпеки та оборони України, необхідно постійно підвищувати рівень їх професійної підготовки, організовувати тренування та симуляції ситуацій, що виникають у процесі виконання службових обов'язків. В таких умовах службово-бойова діяльність правоохоронних органів є надзвичайно важливою, адже вчасна реакція на кризові ситуації в державі дозволяє запобігти загрозам національної безпеки України[3, с. 121].

Також важливо забезпечити високий рівень мотивації та забезпечити службовців відповідними матеріальними та соціальними гарантіями, що сприятиме збереженню високої професійної мотивації, відданості та ефективності виконання службових обов'язків.

Таким чином, вдосконалення службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони України передбачає комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності боротьби зі злочинністю, забезпечення ефективності роботи сил безпеки і оборони України.

---

1. Корнієнко, Д. М. Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку як об'єкт державного регулювання: адміністративно-правові засади. *Честь і закон № 2*. 2019. с. 87-94.

2. Хацаюк О.В., Соколов О.А. Перспективи застосування сучасних технічних засобів навчання під час навчально-тренувальних занять зі спеціальної фізичної підготовки. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. матеріалів/МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС. 2016. с. 167-170.*

3. Казначеев Д. Г. Роль та місце службово-бойової діяльності в забезпеченні національної безпеки / Д. Г. Казначеев, О. М. Лопаєва // *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 13 березня 2020 р.). - Дніпро : ДДУВС, 2020. – С. 221-222.

Владислава УСТИМЕНКО

курсант Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Артем ПЛАХОТНИЙ

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Військовослужбовці тривалий час виконують службові обов'язки у важких та екстремальних умовах, що призводить до дезадаптації, зниження опірності, нервово-психічної перевтоми, стійкого негативного психічного стану. Наслідком цього може стати збільшення кількості військовослужбовців, які перенесли травмуючі життєві переживання, що призводять до погіршення їх психічного стану, порушення системи відносин із соціальним та матеріальним світом, які негативно впливають на зміни їхньої поведінки та працездатності, подальшої службової та бойової діяльності. Негативний психологічний вплив на військовослужбовців справляє зміна умов праці, порушення режиму діяльності та відпочинку, дія яких найбільш помітна під час довготривалих відряджень.

Іншою ситуацією, яка негативно впливає на морально-психічний стан військовослужбовців при виконанні службових обов'язків і бойових завдань в умовах масштабних суспільно-політичних подій, є активне використання ворогами негативного інформаційно-психологічного впливу на свідомість військовослужбовців, які намагаються протиставити у суспільній свідомості військових правоохоронців народу своєї країни, її правовій системі. Тому проблема формування психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань за призначенням є надзвичайно значущою, оскільки від такої готовності залежить не тільки ефективність службової діяльності військовослужбовців, але й їх особиста безпека.

Психічна підготовка військовослужбовців – це система цілеспрямованих дій, які формують та зміцнюють їхню психічну готовність та стійкість, заснованих, перш за все, на розвитку особистісних самовдосконалення та професійно важливих якостей, отриманих з досвіду моделювання успішних дій в екстремальних умовах. Підготовка військовослужбовців до бойових дій передбачає не тільки фізичну, а й

психологічну підготовку. Психологічна основа підготовки військовослужбовця полягає у формуванні в нього необхідних якостей і розумових здібностей, які допоможуть успішно виконувати покладені на нього обов'язки в складних умовах збройного конфлікту.

Спеціальна психологічна підготовка більш наближена до психологічної підготовки самостійного виконання поставлених завдань. Більшою мірою вона характеризується специфічними методами (заняття спортом, ідеомоторні тренування, вивчення основних ознак об'єктів та ін.). Метою спеціальної психологічної підготовки є розвиток специфічних психологічних якостей військовослужбовців у відповідності до роду військ (сил) для досягнення довгострокової психологічної готовності до виконання обов'язків військової служби. СПП особового складу проводиться під час базового та підтримуючого періодів бойової підготовки. Основними завданнями СПП є: формування у військовослужбовців прийняттого рівня психічної стійкості до впливу психотравмуючих чинників бойових дій, притаманних даному роду військ (сил) та їх військовій спеціалізації, а також напрацювання психологічних навичок професійної поведінки військовослужбовців у екстремальних умовах.

Для якісного виконання конкретного службово-бойового завдання проводиться цільова психологічна підготовка. Вона полягає в набутті навичок саморегуляції і спрямована на актуалізацію конкретного психічного стану військовослужбовців. Її мета — адаптація психіки військовослужбовця до умов виконання конкретного (бойового) завдання за дорученням. ЦПП проводиться:

1. У період інтенсивної бойової підготовки, в комплексі з тактичною (тактико-спеціальною) підготовкою особового складу під час навчань (тренувань), практичних занять.

2. Під час підготовки до виконання поставленого (бойового) завдання. При цьому основними завданнями цільової підготовки є не тільки формування у військового чіткої психологічної установки на виконання поставленого йому бойового завдання, а і формування безпосередньої психологічної готовності до виконання завдання за призначенням [3, с. 50-52].

Психологічна готовність особового складу забезпечується професійним відбором, професійною підготовкою фахівців до ефективних і безпечних дій, безпосередньою військово-професійною діяльністю.

Низький рівень підготовленості особи до умов військової служби зумовлена впливом кількох факторів: недостатня фізична підготовка до військової служби; недостатня емоційна підготовка до військової служби (негативне ставлення); слабкий розвиток позитивної мотивації до підтримання і забезпечення особистої життєдіяльності. До критеріїв поганої підготовки також відносять: відсутність патріотизму, недостатню професійно-психологічну підготовку до заходу, низький рівень нервово-

психічної стійкості, шкідливі звички, депресію та негативні нахили.

Психологічна підготовка до бойових дій представляє собою систему взаємопов'язаних заходів, які спрямовані на формування у військовослужбовців і військових колективів психологічних якостей, що забезпечують їх психологічну готовність до активних і ефективних дій на полі бою та стійкість до впливу сучасних засобів боротьби, а також формування психологічних умов, що забезпечують безумовне виконання конкретних бойових завдань.

Службово-бойова підготовка включає систему теоретичних і практичних занять, тренувань, стрільб, вправ, як правило, у спеціально обладнаному навчальному центрі, під час яких військовослужбовці накопичують знання, формують навички та вміння поводитися зі зброєю, розвивають фізичні якості та психічну стійкість, необхідні для боротьби зі злочинними угрупованнями. Вона може бути також складовим компонентом діяльності з психологічної реабілітації військовослужбовців, які повернулися з спеціальних відряджень (екстремальних ситуацій) [2, с. 12-13].

Серед найважливіших психологічних умов забезпечення ефективності бойової підготовки можна виділити діяльність командного складу різного рівня, спрямовану на досягнення психологічної готовності військовослужбовців до службово-бойової діяльності, їх стійкості до впливу негативних факторів, а отже, їхню професійну надійність. Готовність і психічна загартованість складаються з таких елементів: - мотиваційний, що відображає зосередженість військовослужбовця на виконанні дорученого завдання; - емоційний, що виявляється у впевненості в собі, у почутті ентузіазму та задоволення від виконаної справи; - вольовий, що виражається в самовладанні, самоконтролі та саморегуляції; - пізнавальний, що характеризує ступінь усвідомлення та розуміння бойового завдання; - інтелектуальний, який виявляє розумові здібності, тип мислення; - операційний (моторний), що поєднує в собі методи, що застосовуються, і способи роботи [1, с.10].

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що формування психологічної готовності персоналу істотно залежить від таких факторів: сформованості професійно важливих якостей особистості; самооцінки власної підготовки, досвіду дій в екстремальних умовах; особистий досвід мобілізації сил для вирішення більш складних завдань; емоційна стійкість, вміння володіти собою; впевненість у своїх силах; сміливості, цілеспрямованості; здатності до саморегуляції, створення оптимальних внутрішніх умов для дій; мотивації; бажання досягти того чи іншого результату, оцінка ймовірності його досягнення.

---

1. Основи психологічної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України до виконання службово-бойової діяльності в екстремальних умовах : посібник / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько; за заг. ред. проф. І.І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2017. – 127 с.

2. Кокун О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2021. 170 с.

3. Алгоритм роботи військового психолога щодо психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України (методичні рекомендації) / Міністерство оборони України, Наук.- дослід. центр гуманітар. проблем Збройних Сил України: Н.А. Агаєв, О.Г. Скрипкін, А.Б. Дейко, В.В. Поливанюк, О.В. Еверт. – К.: НДЦ ГП ЗС України, 2016. 147 с.

Олександра ШЕЛКОПЛЯСОВА

курсант Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

Катерина КОРОЛЬ

викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**СУЧАСНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ
ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ, ВОГНЕВОЇ, ФІЗИЧНОЇ ТА
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Удосконалення тактико-спеціальної, вогневої, фізичної та психологічної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим завданням для забезпечення національної безпеки та успішного виконання завдань у сфері оборони країни.

В умовах воєнного стану удосконалення тактико-спеціальної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України стає надзвичайно важливим завданням.[1] Сучасні військові конфлікти характеризуються високою динамікою, неочікуваністю та непередбачуваністю дій противника, що вимагає від силових структур підвищеної готовності до реагування на різні виклики та загрози.[2] Удосконалення тактико-спеціальної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони повинно ґрунтуватися на вивченні досвіду проведення військових операцій та застосуванні новітніх технологій. Крім того, удосконалення підготовки має включати в себе розвиток тактичних та стратегічних знань, навичок взаємодії та координації дій різних підрозділів та формувань, а також підвищення рівня фізичної та психологічної стійкості фахівців.[1, С.163]

Вогнева підготовка фахівців сектору безпеки і оборони України є ключовою складовою їхньої підготовки в умовах воєнного стану. Сучасні військові конфлікти характеризуються високою динамікою та використанням різних видів зброї, що вимагає від фахівців сектору безпеки і оборони високої вогневої майстерності та знань про застосування різних видів зброї.

Одним з головних питань удосконалення вогневої підготовки є застосування новітніх технологій та озброєння. Зокрема, це може включати в себе використання сучасних бойових систем, високоточної зброї та техніки, що дозволяє зменшити ризик поранень та знизити втрати серед особового складу.

До того ж, важливо підвищувати рівень професійної майстерності фахівців та забезпечувати їхню регулярну підготовку. Наприклад, військові навчальні заклади можуть проводити спеціальні курси та тренування, що дозволяють підвищити рівень вогневої майстерності фахівців. Також важливо розвивати навички взаємодії та координації дій різних підрозділів та формувань в умовах бойових дій.[2]

Нарешті, важливо звертати увагу на здоров'я та психологічну стійкість фахівців сектору безпеки і оборони, що забезпечує їхню високу бойову готовність та здатність до дій в умовах військового конфлікту. Психологічна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони України є важливим аспектом забезпечення ефективності військових дій в умовах воєнного стану. У сучасних умовах військові дії все частіше ведуться в умовах гібридної війни, де відбувається не тільки військова, а й інформаційна, політична та економічна боротьба. У таких умовах, успішність військової операції залежить не тільки від зброї і техніки, а й від психологічної готовності фахівців.

Одним з головних завдань психологічної підготовки є формування позитивного морально-психологічного клімату серед особового складу. Для цього необхідно створити систему психологічної підтримки фахівців, яка б включала в себе психологічну підготовку до військової діяльності, допомогу у подоланні психологічного травматизму, розвиток стресостійкості, відновлення психічного та фізичного стану після війни та інші аспекти психологічного благополуччя. У зв'язку зі специфікою сектору безпеки і оборони, психологічна підготовка фахівців має бути спрямована на формування високого рівня професійної компетентності та навичок, необхідних для ведення бойових дій у різних умовах. Для цього можна використовувати імітаційні тренажери та симулятори, що дозволяють підвищити реалістичність навчання.

Фізична підготовка є важливою складовою успішної військової операції, тому проблеми пов'язані з підвищенням рівня фізичної підготовки фахівців та забезпеченням необхідних умов для тренувань та розвитку фізичних здібностей. Важливо також удосконалювати методику навчання та використовувати сучасну програму тренувань у фізичній підготовці.[3, С.87]

Психологічна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану є особливо важливою проблемою. Вона повинна забезпечувати необхідну міцність, стійкість та готовність фахівців до виконання завдань в екстремальних умовах війни. Однією з основних проблем психологічної підготовки є підвищення рівня свідомості фахівців про психологічні аспекти воєнної діяльності. Важливо забезпечити підготовку фахівців до стресових ситуацій, допомогти їм розуміти і контролювати свої емоції та дії, а також навчити їх спілкуванню зі своїми колегами, військовослужбовцями та цивільним населенням.[4, С.322]

Роблячи висновок з вищезазначеного, ми можемо зазначити, що в умовах воєнного стану підготовка фахівців сектору безпеки і оборони має ключове значення для забезпечення національної безпеки України. Удосконалення тактико-спеціальної, вогневої, фізичної та психологічної підготовки є надзвичайно важливими завданнями для підвищення ефективності військової діяльності та забезпечення захисту суверенітету та територіальної цілісності України.

---

1. Загальна тактика. Ч. 1 [текст] : навч. посіб. / С. Т. Полторак, З-14 М. Д. Ткаченко, О. В. Лисенко В. П. Варакута та ін. – Х. : ХУПС, 2012. – 288 с.

2. Луценко І. С., Бальва А. Ф. Нестандартні шляхи вдосконалення рівня вогневої підготовки працівників правоохоронних органів // Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності правоохоронних органів та військових формувань : матеріали регіон. круглого столу (м. Харків, 11 трав. 2018 р.). Харків : ФОП Бровін О. В., 2018. Вип. 2. С. 30–33.

3. Товт В.А. Основи теорії та методики фізичного виховання: Навчальний посібник/Укл: В.А. Товт, О.А. Дуло, М. Ю. Щерба. – Ужгород: ПП "Графіка", 2010. 140 с.

4. Соціально-філософські та психологічні аспекти сучасних війн: монографія / В. І. Осьодло, Л. М. Будагьянц. Київ : Видавничий дім —АртЕк, 2018. 408 с.

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ
УКРАЇНИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції

28 квітня 2023 року,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

Публікується у авторській редакції

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 27.12.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 12,56. Обл.-вид. арк. 13,50. Зам. № 22/23-зб

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018